

Journal of Roi Kaensarn Academi

ISSN 2697-5033 (Online)

Journal of Roi Kaensarn Acadami

ISSN 2697-5033 (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม 2564

วัตถุประสงค์

Journal of Roi Kaensarn Academi เป็นวารสารวิชาการ ราย 1 เดือน (ปีละ 12 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม, ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 3 มีนาคม, ฉบับที่ 4 เมษายน, ฉบับที่ 5 พฤษภาคม, ฉบับที่ 6 มิถุนายน, ฉบับที่ 7 กรกฎาคม, ฉบับที่ 8 สิงหาคม, ฉบับที่ 9 กันยายน, ฉบับที่ 10 ตุลาคม, ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน, และ ฉบับที่ 12 ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Roi Kaensarn Acadami ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ เริ่มตั้งแต่ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 เป็นต้นไป

- ฉบับที่ 1 มกราคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มกราคม)
- ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
- ฉบับที่ 3 มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
- ฉบับที่ 4 เมษายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
- ฉบับที่ 5 พฤษภาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤษภาคม)
- ฉบับที่ 6 มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
- ฉบับที่ 7 กรกฎาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กรกฎาคม)
- ฉบับที่ 8 สิงหาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
- ฉบับที่ 9 กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
- ฉบับที่ 10 ตุลาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
- ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤศจิกายน)
- ฉบับที่ 12 ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีรดนัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

ผศ.ดร.ภูมิภควัชร ภูมิพงศ์คชศร

ผศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ

ผศ.ดร.ญาณกร ทัพประยูร

ผศ.ดร.โยตะ ชัยวรรณกุล

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญ, ดร.

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ดร.รุ่งโรจน์ สรงสระบุญ

ดร.ธันยนันท์ จันทรทรงพล

ดร.จันทนา อุดม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยสยาม

สถาบันรัชต์ภาคย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโศคนกุล

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

ผศ.ดร.กุลจิรา รักษนคร

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.อภิญวัณน์ โพธิ์สาน

ผศ.ดร.สมศักดิ์ จันทรผ่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวา

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ,ดร.

ดร.เกศสุตา โภคานิตย์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ดร.สมควร นามสีฐาน

ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย

ดร.ภาณุวัฒน์ กิตตกรวรรณท์ รัตนพิมลพลแสน

ดร.ลักขณา อินทร์บึง

ดร.ปรัชญา มีโนนทองมหาศาล

ดร.รัชดา ภักดิ์ยิ่ง

ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล

ดร.สาคร มหาหิงค์

ดร.อดิสร หนั่นคำจรร

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นักวิชาการอิสระ

วิทยาลัยพิษณุพนธ์

นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนิรารรณ บุตรจันทร์

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ➔รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 1
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
วลีษฐ์ สมจิตศรีปัญญา, จำเนียร พลหาญ และ อรุสา พรหมทา
- ➔การพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 17
หทัยชนก วงศ์ภาพสินธุ์ และ ศรัณูกร ศิลปประเสริฐ
- ➔การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วย 26
การเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียม
อุดมศึกษาน้อมเกล้า
กัญธิยา ปันธิยะ และ อภิชา แดงจำรูญ
- ➔การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ด้วยการเรียนรู้แบบ 40
IMTEAC model สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
สุกัญญา ปัจชัยสังข์ และ อภิชา แดงจำรูญ
- ➔แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของ 50
ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
ทิพา พมมา และ ชัชภูมิ สีชมภู
- ➔การศึกษาสภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์ 65
พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก
ณัฐปภัสร มาเวหา และ นิคม นาคอ้าย
- ➔ การพัฒนาความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมในสาระภูมิศาสตร์ ด้วย 73
กระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
พิพัฒน์พงศ์ จิตต์เทพ, มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์, เพ็ญพนอ พ่วงแพ และ วิสูตร โพธิ์เงิน
- ➔การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวันด้วยการเรียนรู้แบบ 94
IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร
สุกัญญา วันเดวา และ อภิชา แดงจำรูญ
- ➔การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน 108
ปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
วันชัย ไชยชนะ, หยกแก้ว กมลวรรณ และ มานี แสงหิรัญ

- ➔ การบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี
ดิจิทัล ในประเทศไทย 125
ลลิตชัย ทรัพย์แสนดี และ ดารณี เอื้อชนะจิต
- ➔ ศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแลและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้
และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนา เด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก 141
ชนะชัย คงมั่น
- ➔ ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมที่
ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 156
รุ่งนภา วังโย, เมษา นวลศรี และ เรขา อรัญวงศ์
- ➔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 172
ฉัตรกมล สมแดง
- ➔ การขัดเกลาทางสังคมต่อการไม่ยอมทำแท้งของผู้หญิง ที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อย
ไม่บรรลุนิติภาวะ 189
พีรเดช ประคองพันธ์
- ➔ การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้
อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย 200
ผุสดี มณี และ หยกแก้ว กมลวรรณ
- ➔ การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตรด้วยการเรียนรู้แบบ
IMTEAC Model สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง 211
ภรณ์ทิพย์ อ่อนสัมกิจ และ อภิชา แดงจำรูญ
- ➔ การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 223
รัฐพงษ์ มั่นต่อ และ หยกแก้ว กมลวรรณ
- ➔ ปัจจัยเชิงเหตุและผลของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย 239
สันติ กระแจะจันทร์ และ ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธ์
- ➔ อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการบริการต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วน
ยานยนต์ ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง 255
ไกรกฤตย์ บุชบรรณ และ สมบูรณ์ สารพัด

- ➔ ปัญหาการให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติกำหนด 271
ระเบียบเกี่ยวกับ การช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการแก่
หน่วยงานของรัฐ

ภาสกร วงศ์วิริยะ

- ➔ การพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัด 284
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ศรัญญ์ ศิลปประเสริฐ, สุบิน ยุระรัช และ วราภรณ์ ไทยมา

- ➔ Influence of Clothing Visual Marketing Path on Consumers' Purchasing 299
Intention

Huijie Li, Eksiri Niyomsilp

- ➔ การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม 311

พนิชย์ ลิ้มลี, พระโสภณพัฒนบัณฑิต, พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ และ พระมหาสำรอง สบุญโต

- ➔ รูปแบบการใช้หลักทฤษฎี 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหาร 328
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

จิตติมา สุนทรธรร, พระโสภณพัฒนบัณฑิต, พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ และ พระมหาสำรอง
สบุญโต

- ➔ การพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ 347
อาชีวศึกษา

ศรัญญ์ ศิลปประเสริฐ และ หทัยชนก วงศ์กาฬสินธุ์

- ➔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่มีผลต่อ 355
การดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงินของบุคลากร ในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขต
กรุงเทพมหานคร

กุลทีรา จันทนา, อังคณา สิริรัตนกุลศิริ, อีรดา บุญพามี และ รัชฎา ส่งสุข

บทความวิชาการ

- ➔ Work from Home (WFH) : “ทำงานที่บ้าน” อย่างไรให้เวิร์คและมีความสุข 371
ปิยพร ประสมทรัพย์, พิเชษฐ์ เชื้อมนั และ โชติ บดีรัฐ

- ➔ บทบาทหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ การจัดการเรียนรู้สะเต็ม 382
ศึกษา

ปิยะวิจนา โชคสถาพร

➔ แนวทางการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภัทราวดี อ่ำคุณ, นเรศ คนหลัก และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	395
➔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ วลัยพร ศรีรัตน์, สุชุม เกลยทรัพย์ และ ชนะศึก นิษานนท์	408
➔ การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : เงื่อนไขและการป้องกัน สรรพสิทธิ์ ชมภูณูช และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	423
➔ แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน ศุภวิชญ์ จิราพงษ์ และ ธนัสถา โรจนตระกูล	441
➔ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ศิริปรียา ศิริสุนทร และ ธนัสถา โรจนตระกูล	459

รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
**The Model of Teacher Professional Learning Community Development
for Effective Learning Management under the Secondary Education
Service Area Office Maha Sarakham**

วสิษฐ์ สมจิตศรีปัญญา,
จำเนียร พลหาญ และ อูรสา พรหมทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
**Wasit SomjitSripanya,
Chumnian Poollaharn and U-rasa Promta**
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: wasit.som@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม และ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม การดำเนินการวิจัยมี 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครู ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ รวม 374 คน และระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล ใน 4 ด้าน คือ วิสัยทัศน์ร่วม ความเชื่อและค่านิยม ทีมเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเชื่อและค่านิยมมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 2) รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล มี 6 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ วิธีการพัฒนา การวัดและ

ประเมินผล เงื่อนไขการใช้รูปแบบ ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู; ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล

Abstracts

The purposes of this research were to 1) study the current and desirable conditions of teacher professional learning community (PLC) for effective learning management under the secondary educational service area office Maha Sarakham, and 2) develop the teacher professional learning community development model for effective learning management under the secondary educational service area office Maha Sarakham. The research procedures conducted in mixed methods consisted of 2 phases. The first phase was to study the current and desirable conditions and needs assessment of teacher professional learning community for effective learning management. 374 school directors and teachers were selected using stratified random sampling in order to identify the current and desirable conditions. The second phase was to develop the model of teacher professional learning community development for effective learning management. Research instruments were the questionnaire, observation form, semi-structured interview, and evaluation form. The mean and standard deviation were employed to analyze data.

The research findings were summarized as follows: 1) the overall evaluation of current condition of teacher professional learning community for effective learning management in 4 elements which were shared vision, beliefs and values, learning teams, and participation was at high level. The desirable condition was at the highest level. The Modified Priority Needs Index of teacher professional learning community for effective learning management revealed that beliefs and values was the most need ($PNI_{modified} = 0.295$). 2) The teacher professional learning community development model for effective learning management consisted of 5 components including the principles, objectives, elements and indicators including 4 elements and 18 indicators, development method, measurement and evaluation, and conditions for the model's success. The overall evaluation of appropriateness and potentiality in applying the proposed model was all found at the highest level.

Keywords: Teacher Professional Learning Community Development Model; Professional Learning Community; Effective Learning Management

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) ที่มุ่งหวังให้การศึกษาของประเทศไทยมีการปรับโฉมใหม่สู่การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูสมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูง และเพื่อให้ครูมีสมรรถนะเพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554 : 12) อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทั้งด้านเนื้อหาวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ด้วยการจัดประชุมปฏิบัติการและการอบรมในแต่ละปีซึ่งงบประมาณค่อนข้างมาก แต่โดยภาพรวมแล้ว พบว่า คุณภาพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนยังไม่ปรากฏผลเป็นที่พอใจ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินและการทดสอบโดยองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ ที่บ่งชี้ว่าคุณภาพผู้เรียนยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และด้อยกว่านานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560 : 2-5) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนั้น การพัฒนาระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะส่งผลต่อเป้าหมายปลายทาง คือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ ระเบียบวินัย มีคุณธรรมและจริยธรรม ค่านิยมและจิตสำนึก และความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถก้าวทันโลกได้อย่างมีภูมิคุ้มกัน

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องใช้กระบวนการที่ทันสมัยโดยการประสานภาคีแนวร่วมและใช้ “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)” เป็นฐาน เพื่อมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนให้เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูมีแนวความคิดที่ว่า ครูทำงานเป็นทีมและครูคือนักเรียนที่เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ของนักเรียน ครูเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานโดยตรงไม่เน้นให้ครูไปเข้ารับการฝึกอบรม และกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูเน้นไปที่การเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ทักษะชีวิต และทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียนต้องได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นโค้ช (Coach) ที่คอยออกแบบการเรียนรู้ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้ผู้เรียนได้บรรลุผล (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 138-139) การใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นฐานในการพัฒนา เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมกัน มีเป้าหมายสอดคล้องกัน เพื่อร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์ วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือร่วมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริม

กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงของครูผู้สอนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (เรวณี ชัยเชาวรัตน์, 2558 : 4; DuFour, 2007 : 4-8) ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีการเปลี่ยนพฤติกรรมและเทคนิคการสอนตลอดจนมีความรู้ในเนื้อหาเรื่องนั้นที่เพิ่มขึ้น เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สมุทร สมปอง, 2558 : 143-145 ; นิตติยา เห่งโสภา, 2564 : 116-131) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ที่มีนโยบายมุ่งพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการขับเคลื่อนการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครูร่วมกันบนฐานการทำงานในห้องเรียนจริง พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก สอนไม่ตรงตามตัวชี้วัด และกระบวนการจัดการเรียนรู้ไม่เหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26, 2562 : 2)

จากความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของครูด้านการจัดการเรียนรู้อย่างกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จึงสนใจพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ให้เหมาะสมกับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลไปถึงการพัฒนาผู้เรียน และอาจขยายกว้างจากโรงเรียนสู่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ปีการศึกษา 2563 จำนวน 31,874 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ปีการศึกษา 2563 จำนวน 374 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, 42-43) จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จำนวน 35 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก (1-499 คน) โรงเรียนขนาดกลาง (500-1,490) โรงเรียนขนาดใหญ่ (1,500-2,499 คน) และขนาดใหญ่พิเศษ (2,500 คนขึ้นไป) โดยวิธีการจับฉลาก และกำหนดสัดส่วนร้อยละ 30

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 4 ข้อ เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทักษะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล จำนวน 39 ข้อ เป็นแบบสอบถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Scale) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีพฤติกรรม/การดำเนินการในปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ใน ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีพฤติกรรม/การดำเนินการในปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ใน ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรม/การดำเนินการในปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ใน ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรม/การดำเนินการในปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ใน ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรม/การดำเนินการในปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ใน ระดับน้อยที่สุด

3. การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยสร้างแบบสอบถามตามกรอบประเด็นตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ได้จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 5 คน อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 0.425–0.887 มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.943 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.257–0.891 มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.936

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยขอหนังสือราชการในการเก็บข้อมูลจากคณะครูศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการ

จัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดทำเป็นลิงค์หรือคิวอาร์โค้ดผ่าน Google Form

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ 5 ระดับ (ระดับ 5 มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด จนถึง ระดับ 1 มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI_{Modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550 : 275-279)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาแนวทางจากบุคคลที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARD) ด้านการจัดการเรียนรู้ด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อยกร่างรูปแบบและคู่มือรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ครู 3 คน และศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล ทั้งหมด 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคคลที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARD) ด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ด้านการจัดการเรียนรู้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

3. การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 คน แล้ววิเคราะห์ความสอดคล้องรายข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จากนั้นติดต่อประสานงานผู้ให้ข้อมูล เพื่อนัดหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์

5. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการสรุปผลการสัมภาษณ์ วิเคราะห์เนื้อหา แล้วจัดกลุ่มข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบยืนยันรูปแบบ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และ 2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Scale) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ระดับน้อยที่สุด

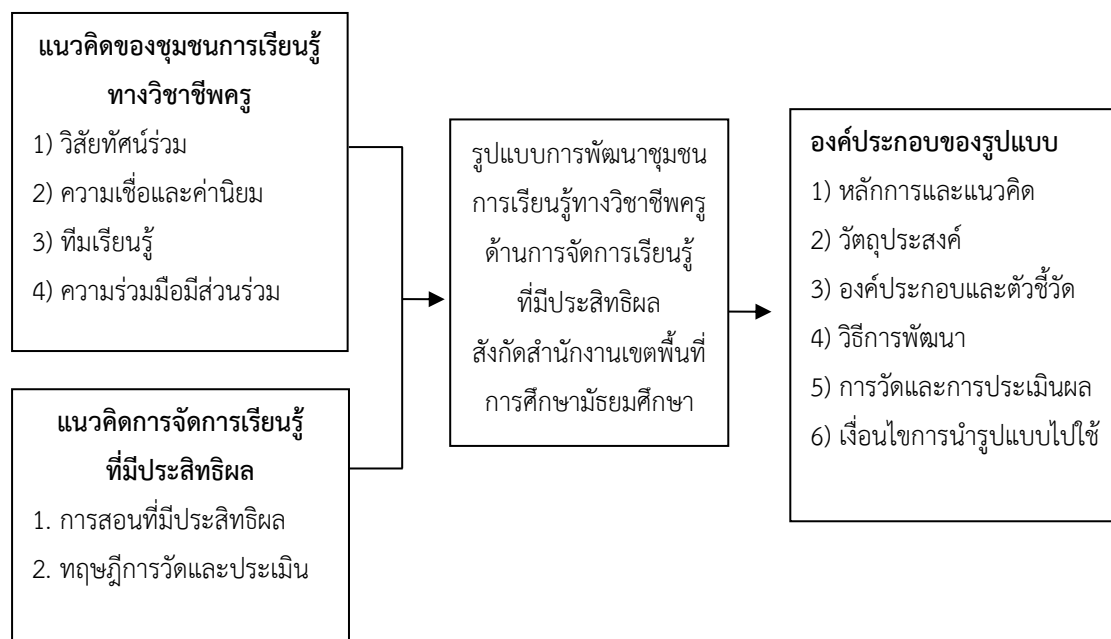
3. การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 คน จากนั้นวิเคราะห์ความสอดคล้องรายข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แล้วติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อกำหนดหมายวัน เวลา สถานที่ในการดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ส่วนข้อมูลจากแบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาดารา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับ 1) องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของวิจารณ์ พานิช (2556 : 51-56) และ Hord (1997 : 14-23) และแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนขององค์กรในการเรียนรู้ของ Thompson, Gregg & Niska (2004 : 1-15) เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของชุมชนการเรียนรู้การพัฒนาวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล 2) การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลของทิศนา ขัมมณี (2555 : 97) และศิริชัย กาญจนวาสี (2552 : 187) และ 3) องค์ประกอบของรูปแบบของธีระ รุญเจริญ (2550 : 54-57) สมาน อัสวภูมิ (2550 : 83-84) และพัฒนา พรหมณี และคณะ (2560 : 128-134) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ในครั้งนี้ ดังรูปที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม ใน 4 ด้าน 18 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 1

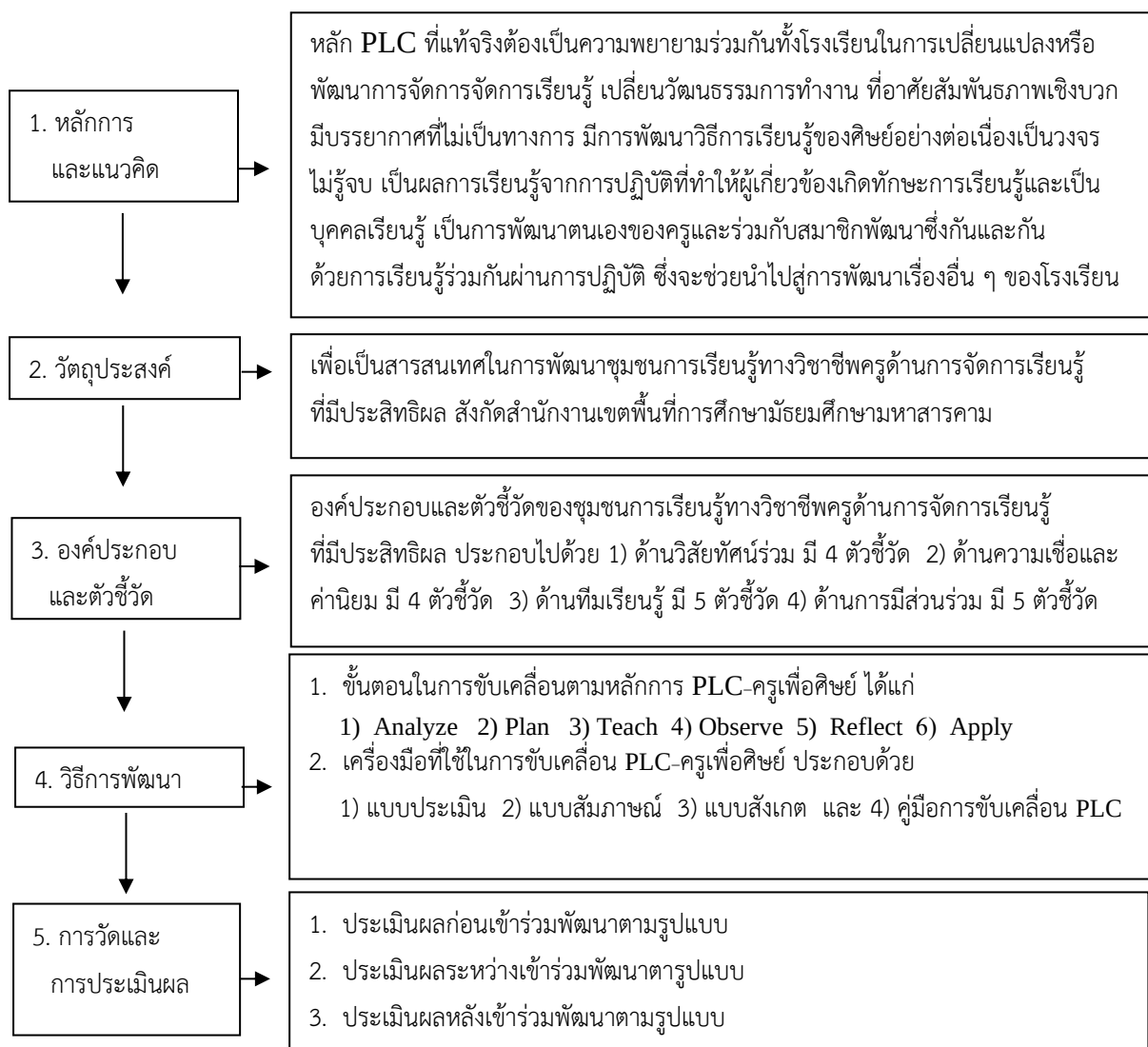
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม

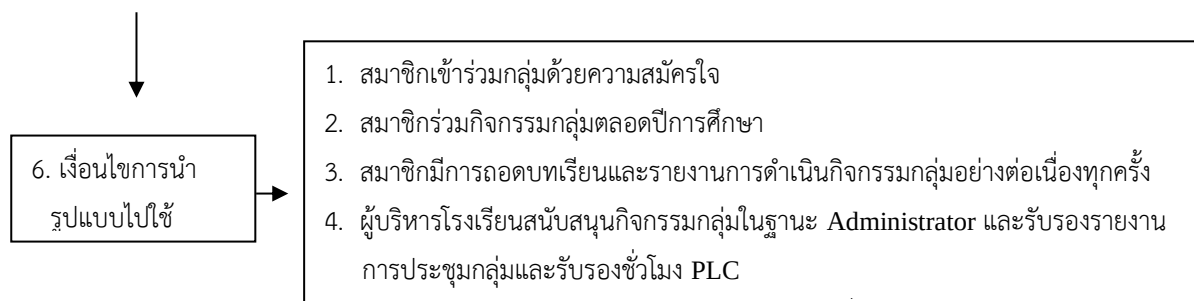
องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	3.90	0.77	มาก	4.94	0.35	มากที่สุด	0.266	2
2. ด้านความเชื่อและค่านิยม	3.83	0.79	มาก	4.96	0.34	มากที่สุด	0.295	1
3. ด้านทีมเรียนรู้	3.93	0.78	มาก	4.95	0.35	มากที่สุด	0.259	4
4. ด้านการมีส่วนร่วม	3.92	0.76	มาก	4.94	0.33	มากที่สุด	0.260	3
ค่าเฉลี่ย	3.90	0.78	มาก	4.95	0.34	มากที่สุด	0.270	-

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.78) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.95$, S.D.=0.34) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เรียงลำดับจากความต้องการจำเป็นมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ด้านความเชื่อและค่านิยม ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านทีมเรียนรู้ ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีดังนี้

2.1 รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบและตัวชี้วัด ใน 4 ด้าน 18 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านความเชื่อและค่านิยม ด้านทีมเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม 4) วิธีการพัฒนา ใช้ขั้นตอนในการขับเคลื่อน PLC-ครูเพื่อศิษย์ 5) การวัดและการประเมินผล และ 6) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ รายละเอียดดังรูปที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ซึ่งรายละเอียดขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
1) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	1.1 การมีส่วนร่วมในการสร้างกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับด้านการสอน และการเรียนรู้ของนักเรียน 1.2 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการเรียนการสอนสู่คุณภาพผู้เรียน 1.3 ครูยอมรับกลยุทธ์ใหม่ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนได้ 1.4 ครูต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของตนเองทั้งวิธีการคิด และการปฏิบัติงานตามเป้าหมาย
2) ด้านความเชื่อและค่านิยม	2.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการสร้างความเชื่อและค่านิยม 2.2 การมีฐานความรู้ทางเทคนิคร่วมกันเกี่ยวกับด้านการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน 2.3 การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูสู่การมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกันของโรงเรียน และความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของครู 2.4 ครูควรเริ่มต้นด้วยการสร้างค่านิยมบนความเชื่อที่ว่า นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง
3) ด้านทีมเรียนรู้	3.1 มีปฏิสัมพันธ์ทางบวกแบบกัลยาณมิตร 3.2 มีการปฏิบัติร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

	3.3 แบ่งบทบาทและหน้าที่อย่างชัดเจน ได้แก่ Model Teacher, Buddy Teacher, Mentor, Administrator, Expert
	3.4 สมาชิกร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน
	3.5 สมาชิกพึงพาอาศัยและช่วยเหลือกันในการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ
4) ด้านการมีส่วนร่วม	4.1 สมาชิกร่วมวิเคราะห์ ปัญหาสาเหตุ แนวทางการพัฒนาในการจัดทำแผนงาน/กิจกรรม/โครงการ (ร่วมคิด)
	4.2 สมาชิกร่วมดำเนินกิจกรรมตาม แผนงาน/กิจกรรม/โครงการ (ร่วมปฏิบัติ)
	4.3 สมาชิกมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจในการการทำงานทุกขั้นตอน (ร่วมใจ)
	4.4 สมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน (ร่วมประเมิน)
	4.5 สมาชิกมีส่วนร่วมในการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (ร่วมสะท้อนผล)

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

องค์ประกอบของรูปแบบ	ผลการประเมิน					
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการและแนวคิด	4.87	0.54	มากที่สุด	4.97	0.44	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.95	0.48	มากที่สุด	4.95	0.38	มากที่สุด
3. องค์ประกอบและตัวชี้วัด	4.75	0.28	มากที่สุด	4.95	0.38	มากที่สุด
1) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	4.79	0.41	มากที่สุด	4.69	0.42	มากที่สุด
2) ด้านความเชื่อและค่านิยม	4.83	0.40	มากที่สุด	4.85	0.39	มากที่สุด
3) ด้านทีมเรียนรู้	4.68	0.44	มากที่สุด	4.64	0.43	มากที่สุด
4) ด้านการมีส่วนร่วม	4.61	0.48	มากที่สุด	4.60	0.49	มากที่สุด
4. วิธีการพัฒนา	4.87	0.39	มากที่สุด	4.95	0.38	มากที่สุด
5. การวัดและการประเมินผล	4.87	0.14	มากที่สุด	4.97	0.44	มากที่สุด
6. เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้	4.79	0.28	มากที่สุด	4.95	0.38	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.80	0.39	มากที่สุด	4.85	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.39) โดยองค์ประกอบด้านวิธีดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=4.95$, S.D.=0.48) และด้านองค์ประกอบและตัวชี้วัด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=4.88$, S.D.=0.34) ส่วนค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.85$, S.D.=0.41) โดยองค์ประกอบด้านหลักการและแนวคิด และด้านการวัดและการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.97$, S.D.=0.44) ส่วนด้านวัตถุประสงค์ องค์ประกอบและตัวชี้วัด วิธีการพัฒนา และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.95$, S.D.=0.38)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ที่พบว่า สภาพปัจจุบัน ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.78) มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าสภาพที่พึงประสงค์ ($\bar{X}=4.95$, S.D.=0.34) และจากค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ที่พบว่า เรียงลำดับจากความจำเป็นมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ด้านความเชื่อและค่านิยม ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านทีมเรียนรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นฐานในการพัฒนาครูเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มบุคคลที่อยู่บนพื้นฐานความหลากหลายที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายสอดคล้องกัน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบการร่วมมือรวมพลัง ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์ วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน (วิจารณ์ พานิช, 138 : 2555; เรวณี ชัยเชาวรัตน์, 2558 : 4; DuFour, 2007 : 4-8) ดังนั้น การใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สถานศึกษาควรให้ความสำคัญด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นอันดับแรก เพราะการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกันนั้น เป็นการกำหนดแนวทางการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม กำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อเป็นกรอบแนวทางที่มุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน ป้องกันการเรียนรู้แบบต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำไปคนละทิศละทาง จนสูญเสียความเป็นชุมชนของการเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจร่วมกันในการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน ช่วยให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายที่เน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลการศึกษาของวรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ (2557 : 123-134) จุลลี ศรีษะโคตร และวัลลภา อาริรัตน์ (2558 : 26-36) และเมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล (2560 : 214-228) ที่พบว่า การมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน จะทำให้มีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของงานที่ต้องรับผิดชอบอย่างตระหนักถึงคุณค่าของงานนั้นร่วมกัน ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนอย่างมีทิศทางในการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย คือการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

2. จากผลการพัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบและตัวชี้วัด ใน 4 ด้าน 18 ตัวชี้วัด 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและการประเมินผล และ 6) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.39) และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.85$, S.D.=0.41) ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์และผลงาน (Best Practice) ในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเชิงประจักษ์ และผ่านการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของครู ทำให้ได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ และได้ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนารูปแบบตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง (พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2560 : 128-134) ทำให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน โดยยึดหลักการและแนวคิดพื้นฐานที่นำมาสร้างรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ผ่านกระบวนการพิจารณาคัดเลือกและปรับปรุงองค์ประกอบและตัวชี้วัด แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 9 คน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้และประสบการณ์ ที่ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์ ที่เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู จากนั้นร่างรูปแบบได้ผ่านกระบวนการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบทั้ง 6 องค์ประกอบ ในด้านความครอบคลุม ความชัดเจนขององค์ประกอบของรูปแบบ และความตรง (Validity) ของรูปแบบ แล้วผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบและพัฒนาตัวชี้วัดจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข จนได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมุทร สมปอง (2558 : 142-143) ที่พบว่ารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่มีคุณภาพใช้ประโยชน์ได้จริง ต้องผ่านการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของครูผู้นำไปใช้ มีหลักการและแนวคิดพื้นฐานตามแนวคิดการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของนักวิชาการ และจากผลการประเมินด้านความเชื่อและค่านิยม พบว่า ตัวชี้วัด การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูผู้ทรงคุณวุฒิและค่านิยมร่วมกันของโรงเรียน และความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของครู มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เนื่องจาก ความเข้าใจและค่านิยมร่วมกันภายในกลุ่ม เป็นสิ่งที่สำคัญในลำดับแรก ที่จะช่วยให้การดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภาชีณี รักดีมี (2562 : 79) และลีลาวดี รอดแล้ว และคณะ (2564 : 31-46) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูให้บรรลุผล สมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้องมีบรรทัดฐาน ค่านิยม และ

ความเชื่อร่วมกัน จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจและค่านิยมร่วมกันระหว่างสมาชิกทั้งผู้บริหารและครู เพื่อให้เป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนบรรลุผลตามที่ตั้งไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพครูที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน และคุณภาพของการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. การดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ด้านความเชื่อและค่านิยม และวิสัยทัศน์ร่วม มีความจำเป็นมากเป็นอันดับแรก ดังนั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางการเรียนรู้และเป้าหมายร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม ให้มีความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานร่วมกันขององค์การแบบกัลยาณมิตร

3. การนำรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามไปใช้ สถานศึกษาควรพิจารณาให้ความสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ วางแผน ปรับปรุงและพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วมตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด เพื่อให้คุณภาพการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาที่ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการศึกษากลยุทธ์การนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพไปใช้ในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จุลลี ศรีชะโคตร และ วัลลภา อารีรัตน์. (2558). บรรยายาทองคำการที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 38 (1), 26-36.
- ทิตนา แหมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษา ในยุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- นิตติยา เหมงาโสภา. (2564). การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย ระดับชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 5 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคคำถาม 5W 1H. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6 (3), 116-131.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และ ปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบ เพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. 6 (2), 128-134.
- ภาขินี ภักดีมี. (2562). *แนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เมธาสีทิ ธัญรัตนศรีสกุล. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : แนวทางปฏิบัติสำหรับครู. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 2 (2), 214-228.
- เรวณี ชัยเชาวรัตน์. (2558). *ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)*. 9 *วิถีสร้างครูสู่ศิษย์: เอกสารประมวลแนวคิด และแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับคณะทำงานโครงการพัฒนาระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน*. 1-10.
- ลีลาวดี รอดแล้ว, พิมพ์ภา ธรรมสิทธิ์ และ วจี ปัญญาใส. (2564). แนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6 (7), 31-46.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *การเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การจัดการความรู้กับการบริหารราชการแนวใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด, เอกรินทร์ สังข์ทอง และ ขวลิต เกิดทิพย์. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*. 12 (2), 123-134.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการประเมิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาน อัสวภูมิ. (2550). *เส้นทางสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). อุบลราชธานี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอุบลกิจ ออฟเซทการพิมพ์.
- สมุทร สมปอง. (2558). *การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียน ประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26. (2562). *รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา*. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). *รายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย 2553 : ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพของการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: วีทีซีคอมมิวนิเคชั่น.
- DuFour, R. (2007). Professional learning communities : A bandwagon, an idea worth considering, or our best hope for high levels of learning?. *Middle School Journal (J1)*, 39 (1), 4-8.
- Hord, S. M. (1997). *Professional Learning Communities : Communities of Continuous Inquiry and Improvement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.
- Thompson, S. C., Gregg, L., & Niska, J. (2004). Professional learning communities, leadership, and student learning. *Research in Middle Level Education*. 28 (1), 1-15.

การพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Development on Teaching Supervision for Basic Education Core Curriculum

หทัยชนก วงศ์กาฬสินธุ์ และ ศรัญญพร ศิลปประเสริฐ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Hatthaichanok Wongkalasin and Sarunyaporn Sinlapaprasert

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sarunyaporn.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ศึกษาความสามารถของผู้สอนในการพัฒนาการสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ หัวหน้างานฝ่ายวิชาการ จำนวน 30,705 คน โดยดำเนินการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ด้วยตารางเครจซี่และมอร์แกนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 379 คน ได้แก่ หัวหน้างานฝ่ายวิชาการ เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกรายด้าน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=3.82$, $SD=0.6894$) 2) องค์ประกอบของการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า (1) ความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{X}=3.80$, $SD=0.6028$) (2) ความสามารถในการคิด ($\bar{X}=3.74$, $SD=0.6596$) (3) ความสามารถในการแก้ปัญหา ($\bar{X}=3.87$, $SD=0.7287$) (4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ($\bar{X}=3.86$, $SD=0.7244$) (5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}=3.84$, $SD=0.7315$) 3) ความสามารถของผู้สอนในการพัฒนาการสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า (1) หลักการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.94$, $SD=0.7046$) (2) กระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.81$, $SD=0.8352$) (3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.6477$) (4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.6477$)

คำสำคัญ: การพัฒนาการนิเทศการสอน; หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstracts

This research aimed to 1) Study the level of educational supervision for the Basic Education core curriculum 2) Study the components of educational supervision for the Basic Education core curriculum 3) Study the capability of instructors in improving teacher's instruction for the Basic Education core curriculum. The research was quantitative oriented and operated with 30,705 people. Sample size was determined with Krejcie & Morgan, and the sample group composed of 379 heads of academic departments. Questionnaire was the tool for research. The statistics for data analysis were percentage, mean, and **Standard Deviation**.

The result revealed 1) The level of educational supervision for the Basic Education core curriculum in all aspects rated very good ($\bar{X}=3.82$, $SD=0.6894$) 2) The components of educational supervision for the Basic Education core curriculum showed (1) Communication skills ($\bar{X}=3.80$, $SD=0.6028$) (2) Thinking ability ($\bar{X}=3.74$, $SD=0.6596$) (3) Problem solving ability ($\bar{X}=3.87$, $SD=0.7287$) (4) Life skills ($\bar{X}=3.86$, $SD=0.7244$) (5) Technological skills ($\bar{X}=3.84$, $SD=0.7315$) 3) The capability of instructors in improving teacher's instruction for the Basic Education core curriculum showed (1) Instruction core ($\bar{X}=3.94$, $SD=0.7046$) (2) Learning process ($\bar{X}=3.81$, $SD=0.8352$) (3) Instruction design ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.6477$) (4) Roles of instructor and learner ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.6477$)

Keyword: Development of Educational Supervision; Basic Education Core Curriculum

บทนำ

ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผล ไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้คุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาค้นคว้ามุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 92) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์มีทักษะด้านเทคโนโลยีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 105)

ปัญหาการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนของครู นั้นมีปัญหาในหลายด้านทั้งด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้และจัดสภาพการณ์ภายในโรงเรียน และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ (เสาวลักษณ์ ประมาน, 2559 : 117-125) และการนำหลักสูตรไปใช้นั้นครูผู้สอนต้องได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความมั่นใจในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (Nancy, 1992 : 165)

การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับว่าสามารถพัฒนางานได้และสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาขึ้นซึ่งจำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้ชำนาญการโดยเฉพาะ จึงจะทำให้แก้ไขปัญหาได้สำเร็จลุล่วง เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

จากเหตุผล สภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับหน่วยงานที่จะได้นำไปใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผลและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาความสามารถของผู้สอนในการพัฒนาการสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 30,705 คน โดยดำเนินการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ด้วยตารางเครชีและมอร์แกน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 379 คน ได้แก่ หัวหน้างานฝ่ายวิชาการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบสอบถาม เรื่อง การพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับกระบวนการสร้างแบบสอบถามจำนวน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลระดับการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 องค์ประกอบของการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

ตอนที่ 4 ข้อมูลความสามารถของผู้สอนในการพัฒนาการสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) หลักการจัดการเรียนรู้ 2) กระบวนการเรียนรู้ 3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

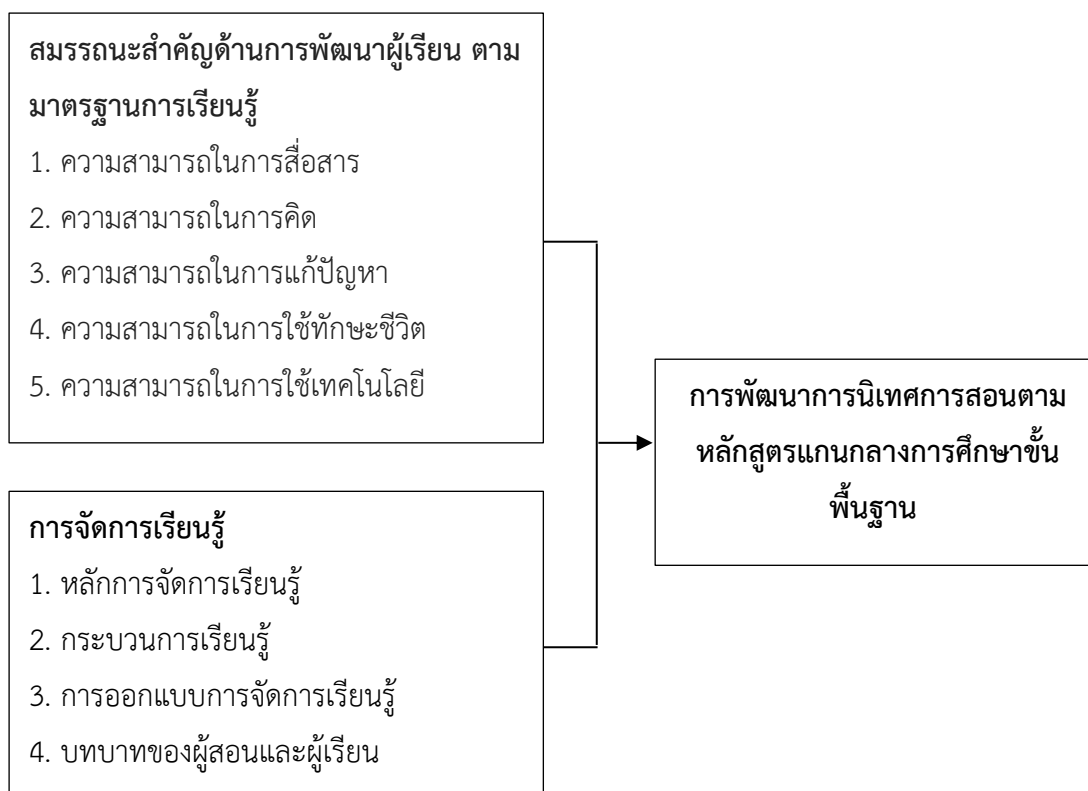
ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และเดินทางไปด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ส่งไปจำนวนที่ชุด 379 ได้รับคืน 379 ชุด เป็นจำนวนร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
4. การวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถของผู้สอนในการพัฒนาการสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อนำมาบูรณาการให้ได้ ความรู้ ความจริง ในการตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แสดงภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ทุกรายด้าน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=3.82$, $SD=0.6894$)
- 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนาการนิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามตารางที่ 1

องค์ประกอบของการพัฒนาการ นิเทศการสอน	อันดับ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ
ความสามารถในการสื่อสาร	4	3.80	0.6028	มาก
ความสามารถในการคิด	5	3.74	0.6596	มาก
ความสามารถในการแก้ปัญหา	1	3.87	0.7287	มาก
ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	2	3.86	0.7244	มาก
ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	3	3.84	0.7315	มาก
รวม		3.82	0.6894	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า (1) ความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{X}=3.80$, $SD=0.6028$) (2) ความสามารถในการคิด ($\bar{X}=3.74$, $SD=0.6596$) (3) ความสามารถในการแก้ปัญหา ($\bar{X}=3.87$, $SD=0.7287$) (4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ($\bar{X}=3.86$, $SD=0.7244$) (5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}=3.84$, $SD=0.7315$)

3) ข้อมูลความสามารถของผู้สอนในการพัฒนาการสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามตารางที่ 2

ความสามารถของผู้สอนในการ พัฒนาการสอน	อันดับ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ
ความสามารถในการสื่อสาร	4	3.94	0.7046	มากที่สุด
ความสามารถในการคิด	5	3.81	0.8352	มาก
ความสามารถในการแก้ปัญหา	1	3.73	0.6477	มาก
ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	3	3.73	0.6477	มาก
รวม		3.80	0.7088	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า (1) หลักการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.94$, $SD=0.7046$) (2) กระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.81$, $SD=0.8352$) (3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.6477$) (4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.6477$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนานิเทศการสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนานิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทุกรายด้าน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=3.82$, $SD=0.6894$) สอดคล้องกับ พรนัชชา ราชคม (2557 : 94-102) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประชากร ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 153 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมาก

2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนานิเทศการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า (1) ความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{X}=3.80$, $SD=0.6028$) (2) ความสามารถในการคิด ($\bar{X}=3.74$, $SD=0.6596$) (3) ความสามารถในการแก้ปัญหา ($\bar{X}=3.87$, $SD=0.7287$) (4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ($\bar{X}=3.86$, $SD=0.7244$) (5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}=3.84$, $SD=0.7315$) สอดคล้องกับ กานติมา กายสิทธิ์ และคณะ (2564 : 1-12) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการนิเทศการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศการสอนครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ความคาดหวังการนิเทศการสอนครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับ ความสำคัญความต้องการจำเป็นมีค่าสูงสุด คือ ด้านวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แนวทางการนิเทศการสอนครูกลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล

3) ข้อมูลความสามารถของผู้สอนในการพัฒนการสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า (1) หลักการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.94$, $SD=0.7046$) (2) กระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.81$, $SD=0.8352$) (3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.6477$) (4) บทบาทของผู้สอนและ

ผู้เรียน ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.6477$) สอดคล้องกับ พิษณุลีชา พงษ์พันแพงพงา และ สำเริง บุญเรืองรัตน์ (2562 : 10-21) ได้ศึกษาเรื่องการนิเทศกับการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 พบว่า การนิเทศกับการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาการ แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพได้อย่างเหมาะสม มีความสำคัญต่อผู้เรียน ผู้สอน และสถาบัน สภาพปัญหาการ นิเทศเกิดจากผู้นิเทศ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญการนิเทศ ผู้รับการนิเทศมีทัศนคติลบต่อการนิเทศ ด้านสภาพ ปัญหาการเตรียมความพร้อมในการนิเทศ แนวทางการปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ ขาดการ สนับสนุนพัฒนาจากองค์การที่เกี่ยวข้อง ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศบนพื้นฐานตามหลักสูตรของสถานศึกษา วิธีปรับปรุงการนิเทศ มีกระบวนการดำเนินการนิเทศใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำมาใช้ในการสื่อสารเพื่อการ นิเทศ และการพัฒนาเครือข่ายการนิเทศ งานวิจัยมีรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการ เรียนรู้ พัฒนาการนิเทศของผู้สอน พัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาวิชาชีพครู พัฒนาการสนับสนุนนิเทศจากผู้บริหาร ความสัมพันธ์ของผู้สอนกับผู้นิเทศ การมีส่วนร่วมของผู้สอน และกระบวนการพัฒนาการนิเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ควรศึกษาตัวแปรแต่ละตัวที่มีผลในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนก่อนนำมาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
2. การวิจัยความศึกษาข้อมูลที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การนิเทศการสอนในสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอน โดยเปรียบเทียบสถานศึกษาขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ทั้งประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กานติมา กายสิทธิ์ และคณะ. (2564). *แนวทางการนิเทศการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 16 (1), 1-12
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พรนัชชา ราชคม. (2557). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 37 (4), 94-102
- พิชญ์สิขา พงษ์พันแพงพะงา และ สำเริง บุญเรืองรัตน์. (2562). การนิเทศกับการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน ในยุคศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 19 (4), 10-21
- สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. ฉบับที่ 10.
- เสาวลักษณ์ ประมาณและคณะ. (2559). ปัญหาการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูผู้สอนวิชาพลศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ จังหวัดอ่างทอง. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 11 (2), 117-125
- Nancy, Melnychuk. (1992). *Toward Understanding the Lived World of the Physical Education Teacher in Curriculum Implementation*, Dissertation Abstracts International.

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีป
เอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า

**Development of Additional Reading Books on the History of Civilizations
in Asia Based on IMTEAC MODEL Learning for Students in
Matthayom 2, Triamudomsuksanomklao School**

กัญธิยา ปันธิยะ และ อภิชา แดงจำรูญ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Kanthiya Panthiya and Apicha Dangchamroon

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-Mail: kwangkantiya@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 และ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนที่ เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างของการ วิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 90 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เลือกห้องเรียนมาจำนวน 2 ห้อง แล้วจับฉลากเลือกห้องเรียน 1 ห้องเป็นกลุ่มทดลอง และ 1 ห้องเป็นกลุ่ม ควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารย ธรรมในทวีปเอเชีย (2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรม ในทวีปเอเชีย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test Independent ใช้ทดสอบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม และ Paire t-test dependent ใช้ทดสอบค่าเฉลี่ยก่อนและหลัง การทดลองทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

* วันที่รับบทความ: 29 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 5 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 7 กรกฎาคม 2564

Received: June 29, 2021; Revised: July 5, 2021; Accepted: July 7, 2021

ผลการวิจัยพบว่า (1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.60/82.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

คำสำคัญ: หนังสืออ่านเพิ่มเติม; แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย; IMTEAC MODEL; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstracts

The purposes of this study aimed to conduct on (1) developing and finding the effectiveness of additional reading books on the history of civilizations in Asia for students in Matthayom 2 based on the standard criteria of 80/80 (2) to compare learning achievements based on IMTEAC MODEL between the group of students learning with additional reading books on the history of civilizations in Asia and the group of students who were not learning based on the additional reading books. The respondent was 90 students in Matthayom 2 at Triamudomsuksanomklao School, academic year 2020 based on Simple Random Sampling method. The research methodology was drawing lots of sampling for 2 classrooms, which the first group selected as the experimental group and the second one was the control group. For research tools, this study consisted of (1) additional reading books on the history of civilizations in Asia (2) lesson plans about the history of civilizations in Asia and (3) learning achievement test on history subject in the topic civilizations in Asia was analyzed under statistically calculation; mean, percentage, standard deviation, t-test Independent and Paired t-test dependent. Both t-test Independent and Paired t-test dependent used to test the mean before and after the experiment for both control and experimental groups.

The findings found that (1) Additional reading books on history of civilizations in Asia for students in Mathayom 2, Triamudomsuksanomklao School presented the efficiency value is 81.60/82.67, which following the specified criteria. (2) The results of learning achievement based on IMTEAC MODEL between the group of students learning with additional reading books on the history of civilizations in Asia and the group of students who were not learning based on the additional reading books, indicated statistical significance at .05.

Keywords: Additional Reading Books; Civilizations in Asia; IMTEAC MODEL; Learning Achievement

บทนำ

ปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ถูกแทรกซึมในการดำรงชีวิตของมนุษย์รวมไปถึงในด้านการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความสะดวก สบายมากขึ้น และเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว และวิธีการสอนของครูผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสของยุคเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าในทางการศึกษา โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีจุดมุ่งหมายต้องการพัฒนาผู้เรียนทุกคนในทุกด้านและเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และมีทักษะในด้านเทคโนโลยีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 3)

กรมวิชาการ (2542 : 51) กล่าวว่า กระบวนการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการอบรมสั่งสอนและพัฒนาให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยครูจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่สังคมต้องการโดยอาศัยกระบวนการทางการศึกษา เพราะวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มุ่งอบรมให้เป็นคนดีมีคุณธรรม รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่ปัญหาที่ทำให้การเรียนการสอนของวิชาประวัติศาสตร์ยังขาดประสิทธิภาพ คือครูยังคงยึดการสอนแบบบรรยาย ไม่ใช่เทคนิคที่หลากหลาย ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น รวมทั้งไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างทั่วถึง

ดังนั้นการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาใช้ในการบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือช่วยสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ โดยเลือกใช้สื่อที่มีอยู่หลากหลายให้เหมาะสมกับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาความรู้ที่ครูผู้สอนต้องการสื่อได้รวดเร็วและดียิ่งขึ้น รวมไปถึงช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในการเรียนที่ดีขึ้น (จินตนา ไบกาซูยี, 2542 : 143) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาประวัติศาสตร์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากเนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์ยังใช้วิธีการเรียนการสอนที่เน้นบรรยายเนื้อหา ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะการใช้กระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ด้านเทคนิควิธีการสอนโดยยึดการสอนแบบบรรยายมากเกินไป เพราะขาดสื่อที่ทันสมัยและน่าสนใจ โดยเฉพาะสื่อการสอนที่เหมาะสมต่อความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือมาช่วยถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการคิด เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมแก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้มีหลายประเภทและมีคุณลักษณะแตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการเรียนรู้ในปัจจุบันมีอิทธิพลสูงในการให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองสามารถเชื่อมโยงแหล่งความรู้ที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนมาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ในเวลาอันรวดเร็วและไม่จำกัด

การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านทักษะที่สำคัญ คือการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะความรู้ ส่งเสริมการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างหลากหลายเหมาะสมกับวัยและในแต่ละระดับชั้น ซึ่งการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมในการเรียนการสอนถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่น่าจะเหมาะสมสำหรับนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนสามารถสร้างหรือพัฒนาขึ้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้นและจะให้ความสำคัญกับการคิดค้นหรือพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนกระจ่างชัดขึ้น ทำให้การพัฒนาการเรียนรู้นี้มีประสิทธิภาพส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด

การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL เป็นรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรที่ส่งเสริมการเรียนรู้สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะชีวิต ได้แก่ การรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนจัดการกับอารมณ์และความเครียดด้วยการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นต้น IMTEAC MODEL ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ที่ช่วยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศเชิงบวกและส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์และคิดวิเคราะห์ (อภิชา แดงจำรูญ, 2562 : 35)

จากสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะสามารถนำไปเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและสามารถตอบสนองต่อความรู้ที่ผู้เรียนได้ศึกษาจากหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของผู้วิจัย โดยพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพและเรียนรู้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 488 คน กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 90 คน โดยใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และนำมาใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากเลือกห้องเรียนมาจำนวน 2 ห้อง แล้วจับฉลากเลือกห้องเรียน 1 ห้องเป็นกลุ่มทดลอง และ 1 ห้องเป็นกลุ่มควบคุม มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปทดสอบวิเคราะห์ประสิทธิภาพ โดยดำเนินการทดสอบกับกลุ่มทดสอบวิเคราะห์ประสิทธิภาพ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เพื่อทดสอบวิเคราะห์ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เป็นการทดสอบแบบรายบุคคล แบบกลุ่มย่อย และแบบภาคสนาม

2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อนำไปคัดเลือกแบบทดสอบที่ดีมีจำนวน 30 ข้อ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้อง มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00

3. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่คัดเลือกแล้ว ไป Try out เพื่อวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ได้ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.17-0.97 ค่าอำนาจจำแนก (r) ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.07-0.60 และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

4. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที

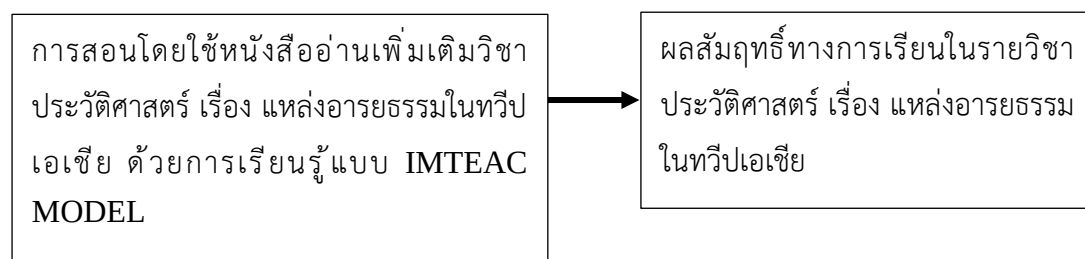
5. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยชี้แจงกับนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 45 คน ทราบถึงเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยทำการเก็บคะแนนระหว่างเรียน ด้วยการประเมินผลงาน การทดสอบย่อย เก็บคะแนนจนครบทุกแผน จำนวน 5 แผนๆ ละ 2 ชั่วโมง เวลา 10 ชั่วโมง

6. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมจนครบ ทั้ง 5 แผนแล้ว จึงได้ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง

7. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ผู้วิจัยทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที กับนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม โดยตรวจให้คะแนนเพื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

8. เมื่อทำการทดลองทั้ง 2 กลุ่มเรียบร้อยแล้ว ได้นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาตรวจให้คะแนนแล้วจึงนำไปวิเคราะห์ โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test Independent ใช้ทดสอบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม และ Paire t-test dependent ใช้ทดสอบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชียไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์ประสิทธิภาพ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน โดยเก็บคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและทดสอบหลังเรียน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละได้ผลวิเคราะห์ข้อมูลดัง ตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การทดลอง	จำนวน นักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน (50 คะแนน)		แบบทดสอบหลังเรียน (30 คะแนน)		ประสิทธิภาพ E_1/E_2
		ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E_1)	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E_2)	
รายบุคคล	3	40.33	80.67	24.67	82.22	80.67/82.22
กลุ่มย่อย	9	40.89	81.78	24.67	82.22	81.78/82.22
ภาคสนาม	30	40.80	81.60	24.80	82.67	81.60/82.67

จากตาราง 2 สรุปผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามลำดับขั้นตอนของการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ทั้ง 3 ขั้นตอน พบว่า การวิเคราะห์ประสิทธิภาพขั้นที่ 1 (แบบรายบุคคล) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.67/82.22 ขั้นที่ 2 (แบบกลุ่มย่อย) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.78/82.22 และขั้นที่ 3 (แบบภาคสนาม) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.60/82.67 นั่นคือประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชียของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

นักเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง	45	14.89	3.386	8.487	.000
กลุ่มควบคุม	45	9.42	2.684		

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.89 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.386 และนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.42 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.684

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชียของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

นักเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง	45	24.33	2.355	10.637	.000
กลุ่มควบคุม	45	19.13	2.282		

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 24.33 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.355 และนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 19.13 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.282

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชียของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL

นักเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	45	14.89	3.386	-20.676	.000
หลังเรียน	45	24.33	2.355		

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน หลังใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.33 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.355 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.89 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.386

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชียของนักเรียนกลุ่มควบคุม ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL

นักเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	45	9.42	2.684	-25.767	.000
หลังเรียน	45	19.13	2.282		

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 19.13 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.282 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.684

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.60/82.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยทดสอบใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชียกับกลุ่มตัวอย่างที่ทดสอบวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL ผู้วิจัยดำเนินการตามแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556 : 7-20) โดยนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชียไปทดสอบใช้แบบรายบุคคล (Individual Tryout) กับนักเรียนกลุ่มทดสอบวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพ คือ เก่ง ปานกลาง อ่อนอย่างละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 80.67/82.22 แล้วจึงนำข้อบกพร่องที่ได้จากการทดสอบใช้ในครั้งแรกมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทดสอบใช้กับนักเรียนแบบกลุ่มย่อย (Small Group Tryout) กับนักเรียนกลุ่มทดสอบวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพ คือ เก่ง ปานกลาง อ่อนอย่างละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.78/82.22 แล้วจึงนำข้อบกพร่องที่ได้จากการทดสอบมาปรับปรุงแก้ไข และนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชียไปทดสอบใช้แบบภาคสนาม (Field Tryout) กับนักเรียนกลุ่มทดสอบวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพ คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 10 คน รวมจำนวน 30 คน ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.60/82.67 แล้วจึงนำข้อบกพร่องที่ได้จากการทดสอบมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้จริง

ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมออกเป็น 5 เรื่อง โดยเนื้อหาแต่ละเรื่องจะมีความหลากหลาย ความแตกต่างทางด้านเนื้อหา เมื่อนักเรียนได้ศึกษา อ่านเนื้อหาแต่ละเล่มจบแล้วนักเรียนจะได้ประเมินความรู้ของตนเองจากการทำแบบฝึกกิจกรรม ทำให้นักเรียนได้ทบทวนเนื้อหาบทเรียนในแต่ละเรื่อง จึงส่งผลทำให้ผลการเรียนรู้หลังจากการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของธมนต์วรรณ หนูเกตุ (2557 : 35-42) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ประกอบการอ่านเพื่อความเข้าใจในรูปหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ผลการวิจัยพบว่า มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.22/80.83 ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับต่อศักดิ์ บุญพิมล (2559 : 118) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.01/84.44 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคุณัญญา จานงค์รัตน์ (2560 : 99) ได้ศึกษาผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องเมืองตากน่ายลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม จังหวัดตาก ผลการวิจัยปรากฏว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเมื่อนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างแล้วได้ค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.83/81.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยลดา อรัญรุด (2558 : 106) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องท่องเที่ยวสุรินทร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2556 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.65/89.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติคุณกฤดากร สุขปัญญา (2562 : 81) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ภูมิปัญญาล้ำค่าวิถีชน รายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกบินทร์วิทยา จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 80.78/80.12 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเด็กช่วงอายุ 13-14 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้หนังสือเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ได้รับเนื้อหาบทเรียนจากการเรียนรู้เนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์ผ่านสื่อหนังสือเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงบวก และช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น ประกอบกับขั้นตอน และกระบวนการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นยังส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะต่างๆ ร่วมกับการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ทำให้สอดคล้องกับงานวิจัยของยลดา อรัญรุด (2558 : 106) ที่ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องท่องเที่ยวสุรินทร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2556 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เวณิกา ถนอมเพียร (2559 : 92) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสังขะ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 80 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทียบ ราชบัณฑิต (2560 : 126-129) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชุด มหัศจรรย์มััจฉาสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้นักเรียน ภายหลังการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมชุดมหัศจรรย์มััจฉาสวรรค์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกรองแก้ว ศรีสุมานันท์ (2561 : 75-76) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด รักน้ำตักวงก้านเหลือง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1. จากการวิจัยพบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีแบบฝึกกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงทักษะความรู้ต่างๆ ควรเพิ่มแบบฝึกกิจกรรมให้มีความยากและหลากหลายให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมากยิ่งขึ้น
2. การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆของการออกแบบโครงร่างรูปเล่ม เนื้อหา ภาพประกอบ เพื่อให้เกิดความสวยงาม น่าสนใจ ผู้เรียนอ่านแล้วเข้าใจง่าย มีความเหมาะสมกับวัย และพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เพื่อให้หนังสืออ่านเพิ่มเติม มีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีนำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้จากหนังสืออ่านเพิ่มเติมและนำไปพัฒนา ต่อยอดใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อตรวจสอบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่ออกแบบมีความเหมาะสมกับผู้เรียนลักษณะใด วิชาใดที่สามารถนำไปบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้
2. หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สร้างความสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียน ให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ และเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายขึ้น อาจมีการปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบอื่นๆ

3. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ในสาระอื่นๆของสังคมศึกษา หรือวิชาอื่นๆ ที่มีความเหมาะสมกับการสอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกับการเรียนรูปแบบอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ. (2544). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรองแก้ว ศรีสุมานันท์. (2561). *การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด รักน้ำตกวังก้านเหลือง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- กิตติคุณกฤดากร สุขปัญญา. (2562). *การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ภูมิปัญญาล้ำค่าวิถีชน รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกบินทร์วิทยา จังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คุณัญญา จำนงค์รัตน์. (2560). *ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องเมืองตากน่ายลที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม จังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินตนา ไบกาซุ่ย. (2542). *เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 5 (1), 7-20.
- ต่อศักดิ์ บุญพิมล. (2559). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธมนต์วรรณ หนูเกตุ. (2557). *การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมประกอบการอ่านเพื่อความเข้าใจในรูปหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R*. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์*. 7 (2), 35-42.

- ยลดา อรัณรุด. (2558). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องท่องเที่ยวสุรินทร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2556 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- เวณิกา ถนอมเพียร. (2559). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสังขะ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุเทียบ ราชปิ่นตึบ. (2560). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชุด มหัศจรรย์มัจฉาสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อภิชา แดงจำรูญ. (2562). จัดอบรมอย่างไรให้โดนใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย
ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
**Development to Additional Reading Books of Thailand's Important
Religions by IMTEAC Model Learning for Grade 12 Students
in Triamudomsuksanomklao School**

สุกัญญา ปัจชัยสังข์ และ อภิชา แดงจำรูญ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Sukanya Patchaisang and Apicha Dangchamroon

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Sukanyaza1990@gmailcom

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) โดยการจับฉลาก ได้มาจำนวน 2 ห้องเรียน รวม 90 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 เล่ม (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของ แบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 (3) แผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผนการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นและ และค่าสถิติ t-test (Independent samples) ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่า ประสิทธิภาพเท่ากับ 83.60/84.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

* วันที่รับบทความ: 29 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 6 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 7 กรกฎาคม 2564

Received: June 29, 2021; Revised: July 6, 2021; Accepted: July 7, 2021

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: หนังสืออ่านเพิ่มเติม; ศาสนาสำคัญในประเทศไทย; การเรียนรู้แบบ IMTEAC model

Abstracts

The objective this study aimed to (1) additional reading books of Thailand's important religions by IMTEAC model learning for grade 12 students in Triamudomsuksanomklao school to be effective as criteria of 85/85 (2) comparison to learning achievement in Buddhism subject of Thailand's important religions of students to learn of additional reading books by IMTEAC model learning with students to learn by IMTEAC model learning. The respondent was 90 students in Mathayom 6 at Triamudomsuksanomklao School, academic year 2020 based on Sample Random Sampling method. The research methodology was drawing lots of sampling for 2 groups, which the first group (45 students) selected as the experimental group and the second one (45 students) was the control group. For research tools, this study consisted of (1) five additional reading books in the topic important religions in Thailand for students in Mathayom 6 (2) learning achievement tests for Religion subject on important religions in Thailand for 30 questions, in which based on Reliability of the test 0.81 and (3) there were 5 lesson plans in overall 10 hours of teaching. Data analyzation was based on mean, standard deviation, difficulty or easiness index, item total correlation, reliability value and t- test dependent sample.

The findings found that:

1. The effectiveness of learning with additional reading books in the topic important religion in Thailand for students in Mathayom 6 presented at 83.60/84.67, which following the specified criteria.

2. The results of learning achievement based on IMTAEC model of Religion subject in the group of students who studied with additional reading books in the topic of important religions in Thailand indicated at high level , which it was higher than the group of those who were not.

Keywords : Additional Reading Books, Important Religions in Thailand, Based on IMTEAC Model Learning

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของ ประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบ เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนา การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าว ทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรง รักษาอัตลักษณ์ของประเทศ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และ ประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลง ของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบ เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560 : 23-45)

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคม เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ อย่างยิ่งในกลุ่มของเยาวชนและวัยรุ่น ที่ให้ความสำคัญและเรียนรู้ที่จะก้าวตามเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งได้ส่งผล ต่อแนวคิด ค่านิยม รวมถึงพฤติกรรมการใช้ ชีวิตในสังคมปัจจุบัน สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการสำรวจ สภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต ปี 2561 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมกราคม ปี 2561 จาก จำนวนครัวเรือนตัวอย่างประมาณ 27,960 ครัวเรือน เพื่อให้ทราบถึงสภาพของสังคมไทยเกี่ยวกับพฤติกรรม ค่านิยม วัฒนธรรมและความสัมพันธ์กับสมาชิกใน ครัวเรือนของคนไทยในปัจจุบัน สำหรับนำข้อมูลไปใช้ กำหนดนโยบายและวางแผน ในการส่งเสริม อนุรักษ์ วัฒนธรรม พร้อมทั้งติดตาม ประเมินสถานการณ์ และทิศ ทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต และการแก้ปัญหาสังคม ทั้งนี้ได้ผนวกข้อมูลเกี่ยวกับ สุขภาพจิต เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีประโยชน์มากขึ้นและ ครอบคลุมหลายมิติ ในด้านการนับถือ พบว่า ประชากรของประเทศ ไทยร้อยละ 93.5 เป็นผู้ที่ไม่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ที่เหลือ เป็นผู้ที่ไม่ นับถือศาสนาอื่น ๆ รวมทั้งผู้ที่ไม่มีศาสนา ส่วนในด้านการประกอบกิจทางศาสนาในประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป เมื่อเปรียบเทียบ การประกอบกิจทางศาสนา ระหว่างปี 2551 - 2561 พบว่าในปี 2561 พุทธศาสนิกชนตัก บาตรและสวดมนต์ มีแนวโน้มลดลงจากปี 2551 แต่มีแนวโน้มของผู้ที่รักษาศีล 5 เพิ่มขึ้นในปี 2561 สำหรับ ชาวมุสลิมการทำละหมาดและการถือศีลอดมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ในขณะที่คริสต์ศาสนิกชนไปโบสถ์ เพิ่มขึ้นส่วนการสวดมนต์กลับมีแนวโน้มลดลง

วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่สอนแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อ

สังคมและส่วนรวม (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 65) ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้คำนิยามของคำว่า ศาสนา ไว้ว่า ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือแสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตมประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้น ๆ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว.ชื่น นพวงศ์) ทรงอธิบายว่า “ศาสนา คือ คำสั่งสอน ท่านผู้ใดเป็นต้นเดิม เป็นผู้บัญญัติสั่งสอน ก็เรียกว่าศาสนาของท่านผู้นั้น หรือท่านผู้บัญญัติสั่งสอนนั้นได้นามพิเศษอย่างไร ก็เรียกชื่อนั้นอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ศาสนาจึงมีมาก คำสอนก็ต่างกัน”

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาพบว่า วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ค่อยให้ความสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนคิดว่าเป็นวิชาที่ไม่ได้นำไปใช้ในการเรียนต่อระดับอุดมศึกษา เนื้อหาของวิชาส่วนใหญ่มีความเป็นนามธรรม จำต้องไม่ได้ ยากต่อความเข้าใจสำหรับผู้เรียน ไม่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้และสร้างความคิดรวบยอด ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ไม่สามารถสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ต่อการเรียนได้ อีกทั้งวิธีการสอนของครูยังไม่สามารถกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เท่าที่ควร ผู้เรียนจึงเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน ไม่ค่อยมีความกระตือรือร้น ผู้เรียนเรียนเพื่อสอบให้ได้คะแนนเท่านั้น ไม่นำเอาความรู้ที่ได้จากเนื้อหาของบทเรียนไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาพระพุทธศาสนา ปีการศึกษา 2561 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 85.53 และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาพระพุทธศาสนา ปีการศึกษา 2562 มีค่าเฉลี่ย 80.47

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตรสำหรับให้ นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม นอกเหนือจากการอ่านหนังสือเรียน เป็นหนังสือเรียนเรียบเรียงขึ้น เพิ่มเติมที่ใช้ในโรงเรียนได้แต่ไม่ได้กำหนดเป็นหนังสือเรียน มีรายละเอียดเฉพาะเรื่อง จัดทำขึ้นเพื่อ เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ โดยให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของนักเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อการเรียนรู้สำคัญที่ใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะสำคัญตามความต้องการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นับเป็นสื่อที่เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง หนังสืออ่านเพิ่มเติม แต่เดิมเรียกว่า หนังสืออ่านประกอบ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับศาสนาสำคัญในประเทศไทย และเพื่อนำมาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้น่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องศาสนาสำคัญในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาสิกข์ ผู้เรียนมีความรู้และเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม หล่อหลอมความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามหลักศาสนา รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการสูงขึ้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ห้องเรียน 240 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งกำลังศึกษาใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน 90 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากในการสุ่ม ดังนี้ กลุ่มทดลอง คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้องที่ 1 จำนวน 45 คน และกลุ่มควบคุม คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้องที่ 2 จำนวน 45 คน ใช้วิธีการทดลองแบบ Randomized Group, Pretest-Posttest Design โดยกลุ่มทดลองใช้วิธีการเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model ส่วนกลุ่มควบคุมใช้วิธีการเรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model และเมื่อนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เรียนจบบทเรียนแล้ว ให้นักเรียนทั้งสองกลุ่ม ทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้เวลาในการทำข้อสอบ 50 นาที จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การทดสอบค่า t-test แบบ independent

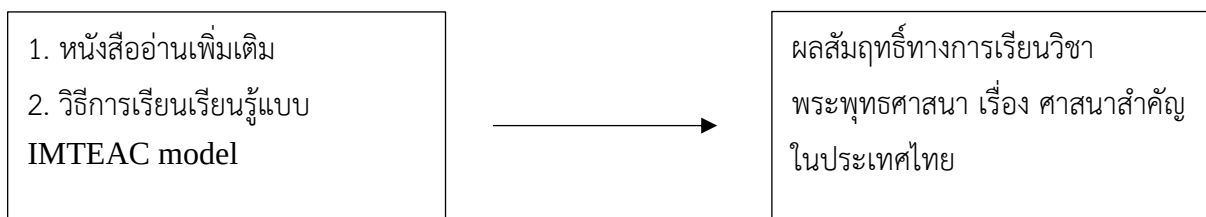
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 ที่ผ่านการหาประสิทธิภาพจากกลุ่มทดสอบประสิทธิภาพ มีค่าประสิทธิภาพ 83.60/84.67 จากการทดลองใช้กับกลุ่มทดสอบประสิทธิภาพ
2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model จำนวน 10 ชั่วโมง ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.12 และแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model จำนวน 10 ชั่วโมง ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.07

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ตามเกณฑ์มาตรฐาน 85/85 โดยใช้อัตราค่าเฉลี่ยและร้อยละระหว่างคะแนนเฉลี่ยการทำแบบฝึกหัด ระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ด้วยสถิติการทดสอบ t-test แบบ Independent โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญ ในประเทศไทย

การทดลอง	จำนวน นักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน (25 คะแนน)		แบบทดสอบหลังเรียน (30 คะแนน)		ประสิทธิภาพ E₁/E₂
		ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E ₁)	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E ₂)	
รายบุคคล	3	20.00	82.67	24.33	83.33	82.67/83.33
กลุ่มย่อย	9	20.44	83.56	24.78	83.70	83.56/83.70
ภาคสนาม	30	20.90	83.60	25.40	84.67	83.60/84.67

จากตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ตามลำดับขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ทั้ง 3 ขั้นตอน พบว่า การหาประสิทธิภาพขั้นที่ 1 (แบบรายบุคคล) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.67/83.33 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำไปหาประสิทธิภาพขั้นที่ 2 (แบบกลุ่มย่อย) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.56/83.70 และนำไปหาประสิทธิภาพขั้นที่ 3 (แบบภาคสนาม) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.60/84.67 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 85/85

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model

ตารางที่ 2 แสดงผลการเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

นักเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง	45	24.56	2.127	4.125*	.000
กลุ่มควบคุม	45	21.89	3.779		

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย 24.56 ซึ่งสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model ที่มีค่าเฉลี่ย 21.89 แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างวิธีการเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การหาประสิทธิภาพขั้นที่ 1 ทดลองใช้กับกลุ่มทดสอบประสิทธิภาพแบบรายบุคคล จำนวน 3 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.67/83.33 ซึ่งผลออกต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สังเกตระหว่างใช้หนังสือ

อ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย กับการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน จึงได้นำมาปรับปรุงเนื้อหาให้สั้น กระชับ และอ่านได้เข้าใจง่ายขึ้น จากนั้นทำการหาประสิทธิภาพขั้นที่ 2 ทดลองใช้กับกลุ่มทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มย่อย จำนวน 9 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.56/83.70 ซึ่งผลออกต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สังเกตจากใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย กับการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน จึงได้ปรับปรุงข้อคำถามในแบบฝึกหัดให้ชัดเจนและอ่านได้เข้าใจง่าย จากนั้นทำการหาประสิทธิภาพขั้นที่ 3 ทดลองใช้กับกลุ่มทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนาม จำนวน 30 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.60/84.67 ซึ่งผลออกต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แต่ต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ให้ยอมรับได้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2551 : 56) นั่นคือประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่วางไว้ คือ 85/85 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย มีรูปเล่ม โดยกำหนดขนาดรูปเล่มเป็น ขนาด A5 ตามขนาดหนังสือการ์ตูนทั่วไปที่นักเรียนชอบอ่าน และกำหนดหน้าต่อเล่มอยู่ที่ 20-40 หน้า มีขนาดตัวอักษร 16 พ้อยท์ พร้อมทั้งยังมีเค้าโครงเป็น story board เป็นลักษณะหนังสือการ์ตูนที่ทำให้มีความทันสมัยเป็นที่ชื่นชอบของนักเรียน รวมถึงองค์ประกอบของหน้าที่มีการออกแบบและจัดวางให้มีความเหมาะสมและลงตัวของหน้านั้นๆ ส่วนเนื้อหาแต่ละเล่มมีเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนเข้าใจในบทเรียนได้ง่าย เกิดความสนใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้นดูจากพฤติกรรมหรือความสนใจ ทำให้กระตุ้นการเรียนรู้ อยากจะอ่านเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริประภา จังพานิช (2557 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ชุมชนคนไร่ชิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.80/84.48 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85

2. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างวิธีการเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model พบว่าระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model สูงกว่านักเรียนที่ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC model อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของศิริประภา จังพานิช (2557 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ชุมชนคนไร่ชิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าผลการเรียนรู้หลังจากการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ชุมชนคนไร่ชิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของกิตติคุณกฤดากร สุขปัญญา (2560 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ภูมิปัญญาล้ำค่าวิถีชน รายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกบินทร์

วิทยา จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ภูมิปัญญาล้ำค่าวิถีชน รายวิชาประวัติศาสตร์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ อัชฎาภูมิ ปัดมะลิต และอภิชา แดงจำรูญ (2562 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการเรียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 รวมถึงงานวิจัยของหนึ่งฤทัย นาคประสิทธิ์ และสิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2563 : 86-102) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เล่าขานเมืองอ่างทอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านน้ำผึ้ง ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เล่าขานเมืองอ่างทอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านน้ำผึ้ง มีผลสัมฤทธิ์หลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจที่จะนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ควรแยกเนื้อหาของแต่ละเรื่องของศาสนาเป็นเล่มย่อยๆ อีกหลายๆ เล่ม เพื่อที่จะได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีข้อมูลอย่างครบถ้วน และช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น
2. ครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจที่จะนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ศาสนาสำคัญในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จะใช้ในการเรียนการสอนควรจะศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับเนื้อหาศาสนาสำคัญในประเทศไทย ให้มีความเข้าใจใน เนื้อหาอย่างแท้จริง จึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพ
3. ควรมีการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่มีรายละเอียดในเนื้อหาสาระอื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และในระดับชั้นอื่นๆ เช่น ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ นักเรียนทุกคนมีพื้นฐาน มีความสนใจ และสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กิตติคุณกฤดากร สุขปัญญา. (2560). *การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ภูมิปัญญาล้ำค่าวิถีชน รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกบินทร์วิทยา จังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (การสอนสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์และคณะ. (2551). *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- หนึ่งฤทัย นาคประสิทธิ์ และสิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เล่าขานเมืองอ่างทองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านน้ำผึ้งที่สอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 8 (1), 86-102
- ศิริประภา จังพานิช. (2557). *พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ชุมชนคนไร่ชิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อัมภาวุฒิ ปัดมะลิต และอภิชา แดงจำรูญ (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา “นวัตกรรมเพื่อสุขภาพ และสังคม ในยุคดิจิทัล”*. 7 (1), 155-164

แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning
ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

Guidelines for Project Management "Moderate Class More Knowledge"
Active Learning Model of School Administrators in School Group 6
Naresuan Under the Phitsanulok Primary Educational
Service Area Office 1

ทิพา พุมมา และ ชัชภูมิ สีชมภู

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Tipha Pumma and Chatphum Sichomphoo

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phat4230@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารและแนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าครูวิชาการ และครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ จำนวน 110 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ มีดังนี้ ด้านการขับเคลื่อนนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษานำการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ร่วมกันวิเคราะห์นโยบาย ประกอบการวางแผนเพื่อกำหนดภาพของความสำเร็จ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนา สื่อ นวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูเข้ารับการพัฒนาด้านนวัตกรรม เช่น อบรม สัมมนา เป็นต้น ด้านการประสานงานและแสวงหาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำด้านการประสานงาน จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ ร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ผู้บริหารสถานศึกษาทำงานร่วมกับหลายฝ่ายในการนิเทศ ประชุมชี้แจง สร้าง
เกณฑ์การนิเทศให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ด้านการสะท้อนผลการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับ
คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสะท้อนผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนปัญหาอุปสรรค
และแนวทางแก้ไข ด้านการนำผลไปใช้ในการปรับปรุงผู้บริหารสถานศึกษาเน้นย้ำส่งเสริมนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ใน
การปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: แนวทาง; การบริหารงาน; โครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้; รูปแบบ Active Learning

Abstracts

The objectives of this study were to study the administrative condition and the management of the project to reduce study time, increase learning time, and the Active Learning model of educational institution administrators in the 6th Naresuan School Group. The population used in the study were school administrators, head teacher and teachers in the 6th Naresuan School Group of 110 people and 4 qualified persons by choosing a specific type. The tools used in the study were questionnaires and interview forms. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, and content analysis

The results showed that

1. The condition of the project administration to reduce study time, increase learning time, the Active Learning model of educational institution administrators in the 6th Naresuan School Group overall was at a high level.

2. Guidelines for the project administration to reduce study time, increase learning time, the Active Learning model of educational institution administrators in the 6th Naresuan School Group are as follows: School administrators emphasize the participation of all parties, together to analyze the policy, Assemble a plan to visualize success. As for the promotion and support for teachers to develop innovative media, school administrators encourage and encourage teachers to participate in innovation development such as trainings, seminars, etc., in coordination and seeking learning resources. School administrators are the leaders in coordination. Registration of learning resources Collaborate with local scholars and local wisdom in the field of supervision, supervision and follow-up. Educational institution administrators work with various departments in supervising meetings to clarify and establish supervision criteria in accordance with the objectives. Reflecting on the results of the school administrators together with the teachers and those involved in the systematic reflection of the results Analysis of strengths, weaknesses, problems, obstacles and solutions In terms of applying the results to improve educational institution administrators, emphasis is placed on promoting and applying the information obtained to improve project development to be more efficient.

Keywords: Guidelines, Administration, Project to Reduce Study Time Increase Time to Know, Active Learning Model

บทนำ

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายจุดเน้นของกระทรวงของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาและการบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในปีงบประมาณ 2563 มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ วัตถุประสงค์ของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาและนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะนโยบายเร่งด่วน เรื่องการเตรียมคนสู่ศตวรรษที่ 21 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ดังนี้

หลักการ 1. ให้ความสำคัญกับประเด็นคุณภาพและประสิทธิภาพในทุกมิติ ทั้งผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการพลเรือน และผู้บริหารทุกระดับ ตลอดจนสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทและเป็นการศึกษาตลอดชีวิต 2. บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการหลัก องค์กรมหาชนในกำกับของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้มีความคล่องตัว รวมทั้งหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่ ภูมิภาคให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ เพื่อดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนและภาค ประชาชนตามนโยบายประชารัฐ ในระดับประถมศึกษา มุ่งคำนึงถึงพหุปัญญาของผู้เรียนรายบุคคลที่ หลากหลายตามศักยภาพด้วยจุดเน้นดังนี้ 1. ปลุกฝังความมีระเบียบวินัย ทักษะที่ถูกต้อง โดยใช้กระบวนการ ลูกเสือ ยุวกาชาด 2. เรียนภาษาไทย เน้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิชาอื่น 3. เรียนภาษาอังกฤษและ ภาษาพื้นถิ่น (ภาษาแม่) เน้นเพื่อการสื่อสาร 4. เรียนรู้ด้วยวิธีการ Active Learning เพื่อพัฒนาระบบการ คิด การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือจากสถานการณ์จำลองผ่านการลงมือปฏิบัติและเปิดโลกทัศน์มุมมอง ร่วมกันของผู้เรียนและครูด้วยการจัดการเรียนการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้น 5. สร้างแพลตฟอร์ม ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ 6. การจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิด แบบมีเหตุผลและเป็นขั้นตอน (Coding) 7. พัฒนาครูให้มีความชำนาญในการสอนภาษาอังกฤษและ ภาษาคอมพิวเตอร์(Coding) 8. จัดให้มีโครงการ 1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ โดยเน้นปรับสภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกบริเวณโรงเรียนให้เอื้อต่อการสร้างคุณธรรม จริยธรรมและจิตสาธารณะ กระทรวงศึกษา การ (2563 : 1)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวย ความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเองใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ

ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2562 : 8) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ทั้งกิจกรรมวิธีการ หรือรูปแบบการสอน ทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างไรก็ตามการใช้รูปแบบการสอนที่สำเร็จรูปที่นิยมใช้กันอยู่ทั่ว ๆ ไปในปัจจุบันอาจไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ เพราะบริบทในห้องเรียนแต่ละห้องมีความแตกต่างกัน ผู้สอนควรใช้หลักการของ Active Learning ในการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้เรียน ทั้งวิธีการสอน อุปกรณ์การสอน การออกแบบรูปแบบ การสอนต่างๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาผู้เรียน และชั้นเรียนจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่น และเป็นนักคิดที่ไม่หยุดนิ่ง ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับบริบทต่างๆ ในบรรยากาศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก นนทลี พรธาดาวิทย์ (2559 : 18) การเรียนรู้เชิงรุก มีแนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ คือ 1. นัยสำคัญของการเรียนรู้ คือ เนื้อหาที่ผู้เรียนจะยอมรับต้องมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของผู้เรียน 2. การเรียนรู้ต้องเรียนผ่านการกระทำ 3. การเรียนรู้คือการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและตอบสนองต่อกระบวนการเรียนรู้ 4. การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตนเองและเกี่ยวข้องกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ทั้งด้านความรู้สึกและสติปัญญาเรียนรู้ได้ดีที่สุดคือ การได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นการเรียนรู้เชิงรุก คือ ผู้สอนเป็นผู้นำผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน กลยุทธ์การเรียนรู้โดยการปฏิบัติที่เป็นจุดแข็งและสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ประกอบไปด้วย 10 โรงเรียน ได้แก่ 1.โรงเรียนวัดยางเอน (ประชาชนเคราะห์) 2. โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก 3. โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันตก (มิตรภาพที่ 73) 4. โรงเรียนชุมชน 1 วัดสภาน้ำมัน 5. โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ 6. โรงเรียนบ้านคลองหนองเหล็ก 7. โรงเรียนวัดศรีรัตนาราม (รัตนราษฎร์สงเคราะห์) 8. โรงเรียนวัดคู้วารี (อำพันอุบลรัตน์) 9. โรงเรียนวัดจุฬามณี 10. โรงเรียนบ้านหนองหัวยาง ซึ่งแต่ละสถานศึกษาดำเนินการจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning แต่จากที่ผ่านมาถึงแม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning แต่ในด้านคุณภาพการศึกษา ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนต่างๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจทำศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ จำนวน 10 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าครูวิชาการ และครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ จำนวนรวมทั้งสิ้น 110 คน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ 1. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 หรือ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 1 ท่าน 2. ศึกษาพิเศษที่รับผิดชอบกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ จำนวน 2 ท่าน 3. ประธานกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ จำนวน 1 ท่าน รวม 4 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ชุด ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบค่าความตรง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 ทั้งนี้ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ใน 6 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยนำประเด็นสภาพการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของ

ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ มาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขออนุญาตจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

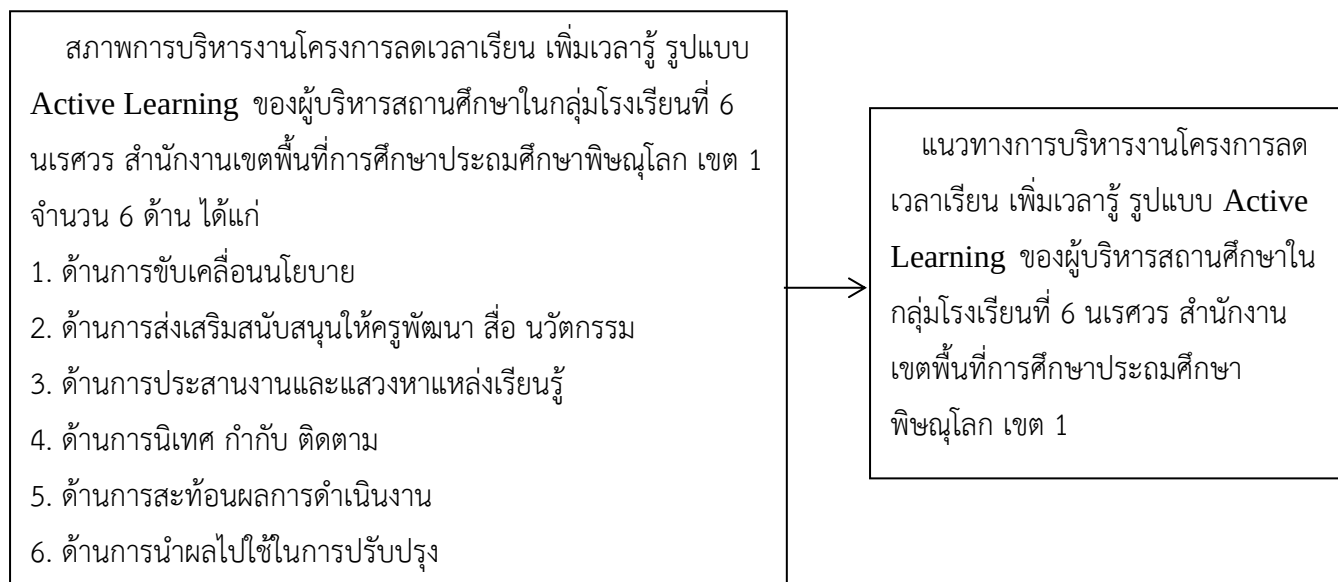
2. จัดส่งแบบสอบถามให้กับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าครูวิชาการ และครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ จำนวน 10 โรงเรียน พร้อมสอดซองเอกสารเจ้าหน้าที่วิจัย เพื่อให้ส่งคืนตามกำหนด โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2564 ถึงวันที่ 15 มีนาคม 2564 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 100

3. ติดตามการตอบแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ **Active Learning** ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับสภาพการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ **Active Learning** ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.0$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการขับเคลื่อนนโยบาย ($\bar{X} = 4.10$) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ($\bar{X} = 4.02$) ด้านการประสานงานและแสวงหาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.01$) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนา สื่อ นวัตกรรม ($\bar{X} = 4.00$) ด้านการนำผลไปใช้ในการปรับปรุง ($\bar{X} = 3.96$) และด้านการสะท้อนผลการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า

2.1 ด้านที่ 1 การขับเคลื่อนนโยบาย พบว่า การขับเคลื่อนนโยบายตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning สู่การปฏิบัติของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย นำโดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์นโยบายตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning แต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการ คณะทำงานประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และร่วมกับคณะครูสำรวจความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้จัดทำข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงอาคารสถานที่สำหรับสนับสนุนเพื่อเป็นการกำหนดภาพของความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

2.2 ด้านที่ 2 การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนา สื่อ นวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานวัตกรรม การจัดการกิจกรรมตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ และสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม เช่น สนับสนุนให้ครูเข้ารับการพัฒนา เช่น การอบรม การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน ฯลฯ เป็นต้น เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในรูปแบบ Active Learning ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำโครงการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมให้ครูผู้สอน เพื่อให้ครูผู้สอนมีนวัตกรรมที่หลากหลายนำไปใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุข มีทักษะการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีทักษะการคิดขั้นสูง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะชีวิตและการทำงาน มีสุขนิสัยและสุขภาพที่พึงประสงค์ และมีความสามารถในการแข่งขันนานาชาติ เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในรูปแบบ Active Learning บรรลุตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนกิจกรรมตามโครงการ และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำนวัตกรรม ที่หลากหลายไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและ กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้การส่งเสริมครูส่งนวัตกรรมเข้าประกวดแข่งขันในเวทีต่าง ๆ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะครูภายในสถานศึกษาอีกด้วย

2.3 ด้านที่ 3 การประสานงาน และแสวงหาแหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการประสานงานในด้านต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ให้ครูผู้สอนมีความพร้อมในการจัดการกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ ขอความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ในชุมชนของ

สถานศึกษา เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในรูปแบบ Active Learning ของสถานศึกษานั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.4 ด้านที่ 4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำงานร่วมกันกับหลายฝ่ายในการนิเทศ กำกับ ติดตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ร่วมกันสร้างเกณฑ์การนิเทศให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรเริ่มต้นด้วยการประชุมชี้แจงเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม จัดเตรียมข้อมูล เนื้อหาสาระ สร้างและพัฒนาสื่อ/เครื่องมือ นิเทศ ตามหลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยเน้นเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ดังนั้นการนิเทศ กำกับ ติดตามของผู้บริหารสถานศึกษานั้น จึงต้องมีเกณฑ์การนิเทศที่สอดคล้องกับเป้าหมาย

2.5 ด้านที่ 5 การสะท้อนผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมกับคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสะท้อนผลการดำเนินการและควรจัดทำเป็นการสะท้อนผลอย่างเป็นระบบตลอดโครงการหรือสะท้อนผลหลังจากดำเนินโครงการ มีบันทึก ร่องรอยการดำเนินงาน ผลของการดำเนินงาน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขของการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอในรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ การประชุมของโรงเรียน การนำเสนอผลงานในรูปแบบของนิทรรศการ เป็นต้น

2.6 ด้านที่ 6 การนำผลไปใช้ในการปรับปรุง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นย้ำส่งเสริมกระบวนการด้านการบันทึกผลการดำเนินงานตามโครงการเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะต่างๆ และดำเนินการนำผลไปใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมให้เกิดผลลัพธ์กับผู้เรียน สรุปภาพรวมความสำเร็จของโครงการอย่างชัดเจน และใส่ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาต่อยอดโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 มีประเด็นสำคัญและน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.ระดับสภาพการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะกระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ดังนี้ ในระดับประถมศึกษามุ่งคำนึงถึงพหุปัญญาของผู้เรียนรายบุคคลที่หลากหลายตามศักยภาพด้วยจุดเน้นดังนี้ 1. ปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ทักษะคิดที่ถูกต้อง โดยใช้

กระบวนการลูกเสือ ยุวกาชาด 2. เรียนภาษาไทยเน้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิชาอื่น 3. เรียนภาษาอังกฤษและภาษาพื้นถิ่น (ภาษาแม่) เน้นเพื่อการสื่อสาร 4. เรียนรู้ด้วยวิธีการ Active Learning เพื่อพัฒนากระบวนการคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือจากสถานการณ์จำลองผ่านการลงมือปฏิบัติและเปิดโลกทัศน์มุมมองร่วมกันของผู้เรียนและครูด้วยการจัดการเรียนการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้น 5. สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ 6. การจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดแบบมีเหตุผลและเป็นขั้นตอน (Coding) 7. พัฒนาครูให้มีความชำนาญในการสอนภาษาอังกฤษและภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) 8. จัดให้มีโครงการ 1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ โดยเน้นปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกบริเวณโรงเรียนให้เอื้อต่อการสร้างคุณธรรม จริยธรรมและจิตสาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สลิตา รินสิริ (2558 : 105) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมอย่างหนักในช่วงก่อนการสอน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประเมินผล ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ การเตรียมการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนสามารถประเมินสถานการณ์ การใช้สื่อ นวัตกรรม ต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ สุธาพจน์ (2559 : 237) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 2 พบว่า การบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ประกอบด้วย ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านโครงสร้างเวลาเรียนตารางเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ เรืองฤทธิ์ (2558 : 117) ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารจัดการเวลาเรียนโดยใช้กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนแกนนำในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การบริหารจัดการเวลาเรียนโดยใช้กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนแกนนำในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้าใจ ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ด้านการปรับโครงสร้างเวลาเรียนของสถานศึกษา ด้านการนิเทศภายในเพื่อสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงาน ด้านการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ สื่อการเรียนรู้ ด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ด้านการกำหนดกิจกรรมให้ตอบสนองต่อความสนใจความถนัดและความต้องการของผู้เรียน และด้านการกำกับติดตามกิจกรรมอย่างเป็นระบบ

2. แนวทางการบริหารการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ทั้ง 6 ด้าน สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ด้านที่ 1 การขับเคลื่อนนโยบาย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย นำโดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์นโยบายเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ **Active Learning** การปฏิบัติของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม แต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการ คณะทำงานประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และร่วมกับคณะครูสำรวจความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้จัดทำข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อแหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงอาคารสถานที่สำหรับสนับสนุนเพื่อเป็นการกำหนดภาพของความสำเร็จในการดำเนินโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ (2562 : 96) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ 2. วิเคราะห์สภาพความพร้อมของโรงเรียนทั้งด้านบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ แหล่งเรียนรู้ สถานที่งบประมาณ หรือประสานทรัพยากรภายนอกโรงเรียนมาให้การสนับสนุนโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขบา จันทรนวล (2560 : 86) ศึกษาเรื่องแนวทางการนำนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่การปฏิบัติของโรงเรียนนำร่องขนาดใหญ่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ด้านการวางแผน โรงเรียนควรศึกษาและทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ให้ชัดเจน ประชุมวางแผนล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อม มอบหมายเพื่อปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน สำรวจความต้องการของผู้เรียน สำรวจความต้องการจำเป็นเร่งด่วนเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.2 ด้านที่ 2 การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนา สื่อ นวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุน ให้ความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานวัตกรรม การจัดกิจกรรมตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ และสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม เช่น สนับสนุนให้ครูเข้ารับการพัฒนา การอบรม การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน เป็นต้น เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในรูปแบบ **Active Learning** ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำโครงการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมให้ครูผู้สอน เพื่อให้ครูผู้สอนมีนวัตกรรมที่หลากหลายนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุข มีทักษะการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีทักษะการคิดขั้นสูง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะชีวิตและการทำงาน มีสุขนิสัยและสุขภาพที่พึงประสงค์ และมีความสามารถในการแข่งขันนานาชาติ เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในรูปแบบ **Active Learning** บรรลุตามเป้าหมาย

ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนกิจกรรมตามโครงการ และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูนำนวัตกรรม ที่หลากหลายไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้การส่งเสริมครูส่งนวัตกรรมเข้าประกวดแข่งขันในเวทีต่าง ๆ เพื่อยกย่อง เชิดชูเกียรติเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะครูภายในสถานศึกษาอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สลิตา รินสิริ (2558 : 110) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ มีการจัดโครงการอบรมโดยเชิญวิทยากรผู้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้ครูใช้ ผลิต และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มีงบประมาณในการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การประสานความร่วมมือในการผลิตสื่อ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

2.3 ด้านที่ 3 การประสานงาน และแสวงหาแหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการประสานงานในด้านต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ให้ครูผู้สอนมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ ขอความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ในชุมชนของสถานศึกษา เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในรูปแบบ Active Learning ของสถานศึกษานั้น ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขบา จันทร์นวล (2560 : 87) ศึกษาเรื่อง แนวทางการนำนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ สู่การปฏิบัติของโรงเรียนนำร่องขนาดใหญ่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ทุกแห่งและมีการหมุนเวียนการใช้พื้นที่ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ควรประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครองหรือผู้ที่อยู่ในชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรและส่งเสริมให้ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ใกล้บริเวณโรงเรียน ชุมชนเชื่อมโยงกับชีวิตจริงให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิต

2.4 ด้านที่ 4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทำงานร่วมกันกับหลายฝ่ายในการนิเทศ กำกับ ติดตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ร่วมกันสร้างเกณฑ์การนิเทศให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรเริ่มต้นด้วยการประชุมชี้แจง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม จัดเตรียมข้อมูล เนื้อหาสาระ สร้างและพัฒนาสื่อ/เครื่องมือนิเทศ ตามหลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยเน้นเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ดังนั้นการนิเทศ กำกับ ติดตามของผู้บริหารสถานศึกษานั้น จึงต้องมีเกณฑ์การนิเทศที่สอดคล้องกับเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงรุณีย์ มีพร (2561 : 108) ศึกษาเรื่องการพัฒนา

ระบบกลไกการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนเชิงพื้นที่ พบว่า กระบวนการนิเทศของสถานศึกษามีโค้ชประจำโรงเรียนปฏิบัติการนิเทศร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาด้วยวิธีการนิเทศแบบ Coaching and mentoring ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมปฏิบัติการนิเทศครูผู้สอนด้วย ทั้งโค้ชและผู้บริหารสถานศึกษาต่างก็ดูแลชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงครูอย่างกัลยาณมิตร

2.5 ด้านที่ 5 การสะท้อนผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสะท้อนผลการดำเนินการและควรจัดทำเป็นการสะท้อนผลอย่างเป็นระบบตลอดโครงการหรือสะท้อนผลหลังจากดำเนินโครงการ มีบันทึกร่องรอยการดำเนินงาน ผลของการดำเนินงาน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขของการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอในรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ การประชุมของโรงเรียน การนำเสนอผลงานในรูปแบบของนิทรรศการ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชีรา มะหิเมือง (2555 : 79) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ขั้นตอนการสะท้อนผล เป็นขั้นตอนสำคัญที่ถูกกำหนดไว้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทบทวนถึงจุดแข็ง จุดอ่อน จุดควรปรับปรุงของกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้รู้วิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม และสามารถสะท้อนต่อยอดการปฏิบัติงานนั้นๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2.6 ด้านที่ 6 การนำผลไปใช้ในการปรับปรุง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นย้ำส่งเสริมกระบวนการด้านการบันทึกผลการดำเนินงานตามโครงการเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะต่างๆ และดำเนินการนำผลไปใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมให้เกิดผลลัพธ์กับผู้เรียน สรุปภาพรวมความสำเร็จของโครงการอย่างชัดเจน และใส่ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาต่อยอดโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงใจ งามศิริ (2562 : 69-80) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้การสอนแบบ Active Learning โดยใช้รูปแบบ MARCO Model ในรายวิชาการประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ พบว่า ขั้นสรุปองค์ความรู้เป็นขั้นที่นำผลการอภิปรายและสารัตถะที่เป็นผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันมากำหนดเป็นความคิดใหม่หรือความรู้ใหม่ โดยใช้วิธีการสรุปขยายความคิดเป็นโครงการ เขียนรายงานหรือบรรยายอย่างเป็นระบบ และนำไปพัฒนาปรับปรุงกระบวนการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการขับเคลื่อนนโยบายควรดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์นโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
2. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนา สื่อ นวัตกรรม ควรให้ความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้อง เช่น การอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อนำมาพัฒนานวัตกรรมที่ใช้การจัดการเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่

3. ด้านการประสานงาน และแสวงหาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการประสานงาน ร่วมกันระดมทรัพยากรจากหน่วยงานจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชนและสังคม

4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูควรร่วมกันสร้างเกณฑ์ เครื่องมือการนิเทศที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้การการนิเทศ กำกับ ติดตามบรรลุตามเป้าหมาย

5. ด้านการสะท้อนผลการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมกับคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสะท้อนผล และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน บันทึกผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

6. ด้านการนำผลไปใช้ในการปรับปรุง ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นย้ำส่งเสริมการบันทึกผลการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะต่างๆ และพัฒนาต่อยอดให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ควรศึกษารูปแบบแนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาศ สุภาพจน์. (2559). แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 2. ปริญญาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ชบา จันทน์นวล. (2560). แนวทางการนำนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่การปฏิบัติของโรงเรียนนำร่องขนาดใหญ่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงใจ งามศิริ. (2562). การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยใช้รูปแบบ MARCO Model ในรายวิชาการประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ. วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์. 3 (2), 69-80.

นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ.2563. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ

- ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่. (2562). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริลักษณ์ เรืองฤทธิ์. (2558). สภาพการบริหารจัดการเวลาเรียนโดยใช้กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนแกนนำในจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.
- สลิตา รินสิริ. (2558). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- แสงรุณีย์ มีพร. (2561). การพัฒนาระบบกลไกการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนเชิงพื้นที่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุชีรา มะหิเมือง. (2555). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กระทรวงศึกษาธิการ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

การศึกษาสภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ
ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก
**The Study of Administration of Child Development Centers According to
National Standard for Early Childhood Care Under the Local
Government Organization, Phitsanulok Province**

ณัฐปภัทร์ มาเวหา และ นิคม นาค้าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Natpaphat Maweha and Nikom Nakai

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: natpaphat.m@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 211 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีลักษณะแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ในมาตรฐานที่ 1 ทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 2) ด้านการบริหารจัดการบุคลากร 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย 4) ด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ 5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x} = 4.44$ และ S.D. = 0.35 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ด้านการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย ด้านการบริหารจัดการบุคลากร และด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามลำดับ

คำสำคัญ: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก; มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

Abstracts

The objective of the study was to study the conditions of Administration of Child Development Centers According to National standard for Early Childhood Care Under the Local Government Organization, Phitsanulok Province . The sample consisting of the personnel under the head of child development center and child care teachers under the local government organization, Phitsanulok Province obtained by total of 211. The data were collected by using a Rating Scale questionnaire about the conditions of Administration of Child Development Centers According to National standard in Standard 1 and total 5 side were the follow 1) The Systematic Management 2) The Personnel Management 3) The Management of Environment for Safety 4) The Management of Health Promotion and Learning and 5) The Encouragement in the Involvement of family and community, and the statistics for data analysis were means and standard deviations.

The results showed that Management conditions according to the standards of the National Early Childhood Development Center of the Child Development Center under the local government organization Phitsanulok Province Overall, it was at a high level $\bar{x} = 4.44$ and S.D. = 0.35 The side with the highest mean is Management to promote health and learning followed by the promotion of family and community participation. Environmental management for safety Personnel Management and systematic management, respectively.

Keywords: Child Development Centers; National standard for Early Childhood Care

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและการพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่างๆ เป็นไป อย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อไป เด็กในวัยนี้จึงเป็นทรัพยากร บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย จะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพและจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังคำกล่าว ของ ศ.ดร.เจมส์ เจ เอกแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปี พ.ศ. 2542 ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” แต่คุณภาพของเด็กปฐมวัยยังเป็นจุดอ่อนที่เข้า ข้นวิกฤตของประเทศไทย ที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน รัฐ และทุกภาคส่วน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน สังคม บุคลากร ทาง การแพทย์และสาธารณสุข ครู/ผู้ดูแลเด็ก โรงเรียน องค์กรท้องถิ่นทุกระดับ บุคลากรพัฒนาสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคศาสนา และภาคธุรกิจ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจใน ความสำคัญ ของช่วงปฐมวัย ตระหนักในพันธกิจและลงมือช่วยกันทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพใน ภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 : 1) และการ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อพัฒนาการของเด็กในแต่ละคนตามศักยภาพได้บริบทใน แต่ละสังคม

วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้กับเด็กได้พัฒนาเพื่อไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีความเหมาะสมนั้น ต้องมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และคำนึงถึงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เป็นที่รู้จักและยอมรับของสังคมโลก (วรินทร์ ด่วงชำนาญ, 2560 : 1)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถานศึกษา ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 18 กำหนดว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ (1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น ฯลฯ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีหน้าที่รับผิดชอบ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559 : 1) และในปี พ.ศ. 2562 คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) กำหนดให้มีการจัดทำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ เพื่อเชื่อมต่อสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบาย และแผนพัฒนาต่างๆ ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของประเทศ และกรอบมาตรฐานคุณภาพปฐมวัยอาเซียน ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานสำหรับหน่วยงานทุกสังกัดทั้งในระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 : 4) ดังนั้น การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ เป็นการพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน เหมาะสมกับวัย ทำให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นประชากรที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไป จึงถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนของการจัดการศึกษา

แต่ปัจจุบันของสภาพการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยังมีปัญหามากจะเห็นได้จากงานวิจัย ของเกตุทอง เนียมผอย (2558 : 76 - 77) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัญหาการบริหารสถานศึกษา ในข้อที่มีระดับปัญหาด้านการดำเนินการสูงสุด คือ ขาดการกระจายอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษา รองลงมาคือ การบันทึกและการรายงานผลการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนอย่างไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง และจากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก พ.ศ. 2554 - 2558 ของ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. แจ้งว่ามีจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหมด 19,480 แห่งทั่วประเทศที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 3 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 304 แห่ง มีผลการประเมินในภาพรวมได้คุณภาพระดับคะแนนต้องปรับปรุงเร่งด่วน (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 2560 : 1)

จากความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านบริหารการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก เพื่อจะได้ทราบถึงข้อมูลการบริหารจัดการในด้านต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ตามมาตรฐานการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาสภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ในมาตรฐานที่ 1 ทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 2) ด้านการบริหารจัดการบุคลากร 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย 4) ด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ 5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดพิษณุโลก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดพิษณุโลก แบ่งเป็น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 229 คนและครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 348 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 577 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 92 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 142 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 234 คน และได้รับการตอบแบบสอบถามจำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 90.17

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ให้เลือกตอบ ได้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 121) มีและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีสภาพการบริหารจัดการฯ อยู่ในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีสภาพการบริหารจัดการฯ อยู่ในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสภาพการบริหารจัดการฯ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพการบริหารจัดการฯ อยู่ในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีสภาพการบริหารจัดการฯ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดพิษณุโลก โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดพิษณุโลก เพื่อจัดทำร่างเครื่องมือแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงข้อมูลในแบบสอบถามให้ครอบคลุม และมีความสมบูรณ์ ทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อเรื่องและภาษาที่ใช้ในเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อความที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่

4. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับเนื้อหา IOC (Index of item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 63) โดยแบบสอบถามในงานวิจัยเรื่องนี้มีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลอง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์ฯ จำนวน 15 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 15 คน แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ผลการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.938

7. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยตรวจสอบเพื่อใช้เป็นแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากหัวหน้าศูนย์ ฯ และครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก

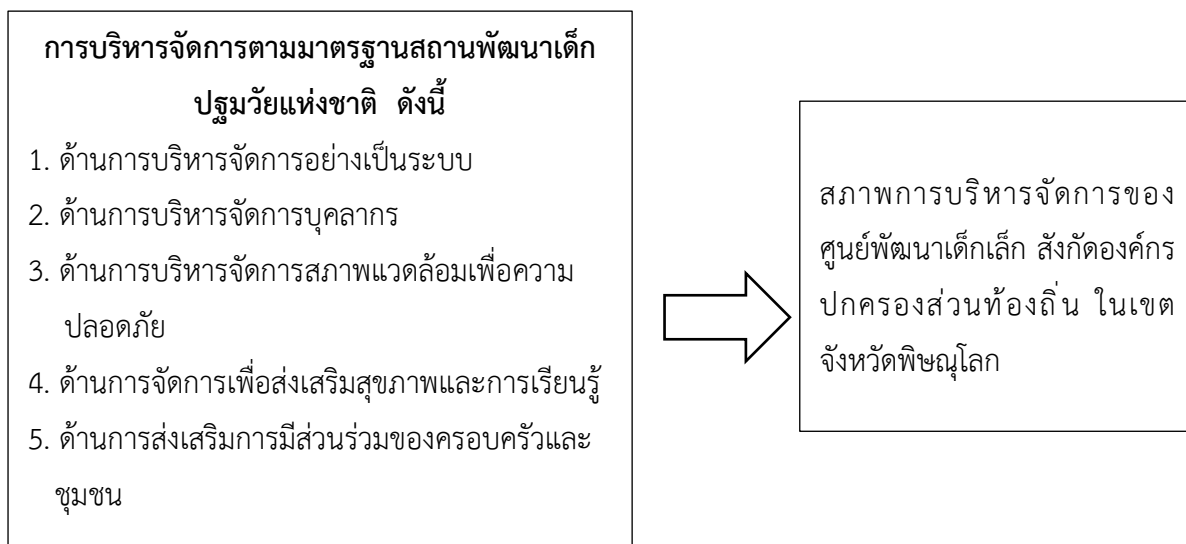
3.2 ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์พร้อมแนบซองเปล่า ติดแสตมป์จำหน่ายซองถึงผู้วิจัยเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มผู้ได้รับการประเมิน ในการส่งแบบสอบถามคืนและแบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

3.3 ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์ จำนวน 234 ฉบับ

3.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์โดยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 211 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.17

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาดำรง บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และนำมาเป็นกรอบในการจัดทำเครื่องมือ ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก โดยจุดมุ่งหมายของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย มุ่งศึกษาการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ในมาตรฐานที่ 1 ทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 2) ด้านการบริหารจัดการบุคลากร 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย 4) ด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ 5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 81 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 130 คน รวมทั้งสิ้น 211 คน โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 234 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน 211 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.17 นำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลสภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม

ด้าน	การบริหารจัดการ ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ	4.35	0.47	มาก	5
2	ด้านการบริหารจัดการบุคลากร	4.40	0.44	มาก	4
3	ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย	4.43	0.46	มาก	3
4	ด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้	4.53	0.35	มากที่สุด	1
5	ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน	4.51	0.39	มากที่สุด	2
	รวม	4.44	0.35	มาก	

สภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.44$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$)

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.35$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบันทึกข้อมูลรายงานในระบบ LEC, ระบบรายงานการประเมินตนเอง (e-SAR) และระบบข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานชาติครบถ้วน สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) รองลงมาคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.48$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประมวลผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีและเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้สาธารณะชนทราบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$)

2. ด้านการบริหารจัดการบุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.40$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีวุฒิการศึกษา และคุณสมบัติเหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$) รองลงมาคือ ครู/ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีวุฒิการศึกษา และคุณสมบัติเหมาะสม เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$) โดยข้อ

ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดให้มีการตรวจสอบสุขภาพประจำปีของบุคลากรทุกคน พร้อมทั้งมีการประเมินความเครียดด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$)

3. ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.43$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ในบริเวณที่สะอาด และปลอดภัย ไม่อยู่ใกล้แหล่งมลพิษทางอากาศ น้ำ ดิน เว้นแต่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$) รองลงมาคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดโครงสร้างและตัวอาคารที่มั่นคง มีขอบเขตและทางเข้า-ออกที่ชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฝึกซ้อมแผนอพยพให้กับบุคลากรและเด็กทุกคน อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$)

4. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.53$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.76$) รองลงมาคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบันทึกข้อมูลน้ำหนักส่วนสูงลงในกราฟการเจริญเติบโตของผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยทุก 3 เดือน และมีการประเมินการเจริญเติบโตอย่างถูกวิธี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดให้ครูได้รับการฝึกอบรมปฐมพยาบาลและฝึกช่วยชีวิตเบื้องต้น (CPR) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$)

5. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.51$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้แทนผู้ปกครองผู้แทนชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) รองลงมาคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมในโอกาสสำคัญต่างๆ ตามประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแหล่งการเรียนรู้ หรือได้เป็นสถานที่ใช้จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เช่น อบรมอาชีพ อบรมสุขภาพ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการสรุปผล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด ดำเนินการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดย

ใช้มาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 23 มาตรฐาน 94 ตัวบ่งชี้ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 และจากมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องพิจารณานำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล และรับผิดชอบมีการบริหารจัดการ ประเมินผลการดำเนินงานเพื่อยกระดับในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วรินทร์ ด่วงชำนาญ (2560 : 114) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลกในด้านรายด้าน ทั้ง 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดให้ครูได้รับการฝึกอบรมปฐมพยาบาลและฝึกช่วยชีวิตเบื้องต้น (CPR) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ฝ่ายบริหารหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการปฐมพยาบาลและการช่วยชีวิตเบื้องต้น (CPR) และยังไม่มีการจัดโครงการอบรมให้ความรู้ในเรื่องของการปฐมพยาบาลและการช่วยฟื้นคืนชีพเบื้องต้น (CPR) แก่ให้ครูผู้ดูแลเด็ก ทำให้ครูยังไม่เห็นประโยชน์ และไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร (2562 : ออนไลน์) อ้างถึงข้อมูลของสำนักงานการแพทย์ โดยศูนย์บริการการแพทย์ฉุกเฉินกรุงเทพมหานคร (ศูนย์เอราวัณ) ร่วมกับสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จัดโครงการ “กทม.อาสา ฝ่าวิกฤต ช่วยชีวิตด้วย CPR & AED ให้แก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา” ในสังกัดเพื่อฝึกทักษะการปฏิบัติในเรื่องการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน CPR โดยการปั๊มหัวใจด้วยวิธีการกดหน้าอกที่ถูกต้อง และการใช้เครื่องช่วยกระตุ้นหัวใจไฟฟ้าอัตโนมัติหรือ AED เน้นการฝึกปฏิบัติแบบเสมือนจริงสามารถให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติการช่วยชีวิตขั้นพื้นฐานให้กับผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องและทันท่วงที โดยจะส่งผลให้ผู้ป่วยรอดชีวิตได้และถือเป็นการปฏิรูปการเรียนการสอนด้านทักษะชีวิต

ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งการเรียนรู้ หรือได้เป็นสถานที่ใช้จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เช่น อบรมอาชีพ อบรมสุขภาพ ฯ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้มาใช้บริการด้านสถานที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากส่วนใหญ่จะเลือกสถานที่ที่มีความสะดวกต่อการนัดหมาย เช่น ศาลาประชาคม หรือศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน แต่อย่างไรก็ตามทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนอยู่อย่างสม่ำเสมอ อาทิ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ วิมลรัตน์ แวนระเว (2559 : 105) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เงื่อนไขที่ส่งผลต่อดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ควรมีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองและให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาใช้บริการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน และสอดคล้องกับ พรพรรณ อรุณเวช (2557 : 81) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง ชุมชนและทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนทราบอย่างทั่วถึง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสนับสนุนให้บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการศึกษาศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยการศึกษาศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประเด็นจากผลการวิจัยในข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งการเรียนรู้ หรือได้เป็นสถานที่ใช้จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำประเด็นดังกล่าวมาปรับปรุงและพัฒนา โดยสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมสำคัญต่างๆ ของชุมชน ให้บริการและอำนวยความสะดวกด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น สามารถมาใช้ในการจัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกันได้

1.2 จากผลการวิจัยการศึกษาศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประเด็นจากผลการวิจัยในข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดให้ครูได้รับการฝึกอบรมปฐมพยาบาลและฝึกช่วยชีวิตเบื้องต้น (CPR) ผู้บริหารผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำประเด็นดังกล่าวมากำหนดเป็นนโยบายด้านความปลอดภัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยจัดให้มีการอบรมปฐมพยาบาลและฝึก

ช่วยชีวิตเบื้องต้น (CPR) ให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อเป็นการสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับครูผู้ดูแลเด็กในการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน (CPR) ทำให้สามารถดูแล ช่วยเหลือเด็กเล็กอย่างถูกวิธี ในกรณีประสบเหตุการณ์ฉุกเฉินได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสังเกต หรือสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในลักษณะของวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, (2560). รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- เกตุทอง เนียมผอย. (2558). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น
- บุญชม ศรีสะอาด และ สุรทอง ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรพรรณ อรุณเวช. (2557). *การศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วรินทร์ ดั่งขำนาญ. (2560). *สภาพการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิมลรัตน์ แวนระเว. (2559). *สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, กรม. (2559). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักงานประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร. (2562). โครงการ กทม.อาสา ฝ่าวิกฤต ช่วยชีวิตด้วย CPR & AED. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2562. แหล่งที่มา : www.prbangkok.com.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.

การพัฒนาความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมในสาระภูมิศาสตร์
ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

**The Development of Social Innovation Creative Ability in Geography
Using Design Thinking Process for Mathayom-Five Students**

พิพัฒน์พงศ์ จิตต์เทพ, มนัสนันท์ น้าสมบุรณ์,

เพ็ญพนอ พ่วงแพ และ วิสูตร โพธิ์เงิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

**Phipatpong Chittep, Manasanan Namsomboon,
Phenphanor Phuangphae and Wisud Po Ngern**

Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kru.chaboo1@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) ศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ 3) ศึกษากระบวนการคิดเชิงออกแบบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 31 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมและ 4) แบบประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระจากกันและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ อยู่ในระดับดี 3) กระบวนการคิดเชิงออกแบบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ อยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม; นวัตกรรมทางสังคม; การคิดเชิงออกแบบ

Abstracts

This research aims to 1) Comparison of learning achievements in Geography of Mathayom 5 students after using design thinking process with criteria 70 percent. 2) To study ability of creating social innovation after using design thinking process. 3) To study the process of Design Thinking after using design thinking process. The sample of this research consisted of 31 Mathayom 5/1 students. Chanhunbamphen School in the first semester during the academic year 2020. Using the Simple Random Sampling. The research instruments consisted of 1) The learning management plan 2) A learning achievements test 3) Ability test for Creative Society Innovation 4) The evaluation of Design Thinking Process. The collected data was analyzed by mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and t-test dependent and content analysis. The result of the study are the follows: 1) The learning achievements for Geography of Mathayom 5 Students after using design thinking process was higher than criteria 70 percent as the level of 0.5 significance. 2) The ability of creating social innovation after using design thinking process was good level. 3) The design thinking process after using design thinking process was good level.

Keywords: Social Innovation Creative; Social Innovation; Design Thinking Process

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยในยุคศตวรรษที่ 21 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการ นวัตกรรม อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ การคิด การวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมขึ้นใหม่เพื่อให้ก้าวทันต่อเหตุการณ์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม ควรเริ่มจากการเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีครูเป็นผู้แนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนแต่ละคน โดยเฉพาะการฝึกความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยต้องฝึกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง (Active Learning) เน้นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รู้จักคิด วิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในและนอกห้องเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560 : 4) ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมในศตวรรษที่ 21 จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาและสามารถต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม โดยนำความสามารถในการออกแบบมาคิดสร้างสรรค์ คิดค้นทำให้เกิดสิ่งใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและปัญหาเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น สถานการณ์คุณภาพของน้ำและอากาศ ปัญหาขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ, 2562 : 16) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านนวัตกรรมทางสังคมของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่มุ่งสร้างและพัฒนาระดับธุรกิจนวัตกรรมที่

เป็นประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ประชาชน และสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น โดยใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมร่วมกับเครือข่าย (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2561 : 42)

การจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ยังขาดการส่งเสริมด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม การออกแบบแนวคิดในการแก้ปัญหาที่มีความแปลกใหม่ หลากหลาย และการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางสังคม นักเรียน ยังขาดการส่งเสริมความคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ผลจากศึกษาขีดความสามารถด้านนวัตกรรมของประเทศไทย การสร้างสรรค์นวัตกรรมอยู่ในอันดับที่ 44 และสำหรับกลุ่มนวัตกรรมทางสังคม ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนารูปแบบ ส่วนใหญ่จะมีเพียงแนวคิดแต่ยังขาดองค์ความรู้ทางด้านนวัตกรรม การออกแบบและเทคโนโลยี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนา บ่มเพาะและเร่งสร้างอย่างเป็นระบบ (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2561 : ออนไลน์) รวมถึงข้อจำกัดของหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระ เน้นความจำมากกว่าการพัฒนาสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการจัดการกับข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานการคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงธุรกิจและการคิดเชิงสังคม มุ่งเน้นการทำความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหา (Human-Centered) นำความคิดสร้างสรรค์และมุมมองของแต่ละบุคคลมาสร้างสรรค์นวัตกรรมและแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับ Brown T, (2008 : 84-95) ที่กล่าวว่า การคิดเชิงออกแบบเป็นวิธีการกระตุ้นความคิดที่หลากหลาย เป็นต้นกำเนิดของการพัฒนานวัตกรรม โดยอาศัยการวางแผนที่คำนึงถึงมนุษย์เป็นสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม ในสาระภูมิศาสตร์ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้นักเรียนทำความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง ร่วมกันระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการคิดที่หลากหลาย มุมมองใหม่ ๆ ออกแบบต้นแบบนวัตกรรมและทดลองจนเกิดเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบกับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ
3. เพื่อศึกษากระบวนการคิดเชิงออกแบบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experiment Research) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดหลังการทดลอง (The One-Shot Case Study) (มณเฑียร รัตนศิริวงศ์วุฒิ, 2557: 146) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 6 ห้องเรียน จัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ จำนวนทั้งสิ้น 94 คน

1.2 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 31 คน ได้มาโดยการสุ่มห้องเรียน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระภูมิศาสตร์

2.3 แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม

2.4 แบบประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการทดลอง ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1.1 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมในสาระภูมิศาสตร์ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ใช้เวลาทั้งหมด 16 ชั่วโมง (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระภูมิศาสตร์ (3) แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม และ (4) แบบประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม

3.1.2 ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ให้แก่นักเรียนกลุ่มทดลอง

3.2 ขั้นตอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ดำเนินการทดลองโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่เตรียมไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 16 ชั่วโมง

3.2.2 การจัดช่วงเวลาในการเรียนแต่ละวัน จัดการเรียนการสอนตามตารางเรียนในชั่วโมงที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3

3.2.3 เนื้อหาที่ใช้ทดลอง คือ เนื้อหาจากสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ ในรายวิชา ส 32101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (มาตรฐาน ส 5.2 ม. 4 - 6/1) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน(มาตรฐาน ส 5.2 ม. 4 - 6/2 - 4)

3.2.4 ดำเนินการทดลองสอน ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้น โดยทดลอง 8 สัปดาห์ ในระยะเวลา 16 ชั่วโมง

3.3 ขั้นตอนหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการทดลองที่ใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มทดลองและนำข้อมูลมาสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

4.1.1 การตรวจสอบและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98

4.1.2 การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ความเที่ยงตรง (Validity) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำวิธีการของคูเดอร์ – ริชาร์ด จากสูตร (KR - 20) มาใช้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.95 ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.23 – 0.74 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.25 – 0.75 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

4.1.3 แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.93

4.1.4 แบบประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.96

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ (SPSS) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

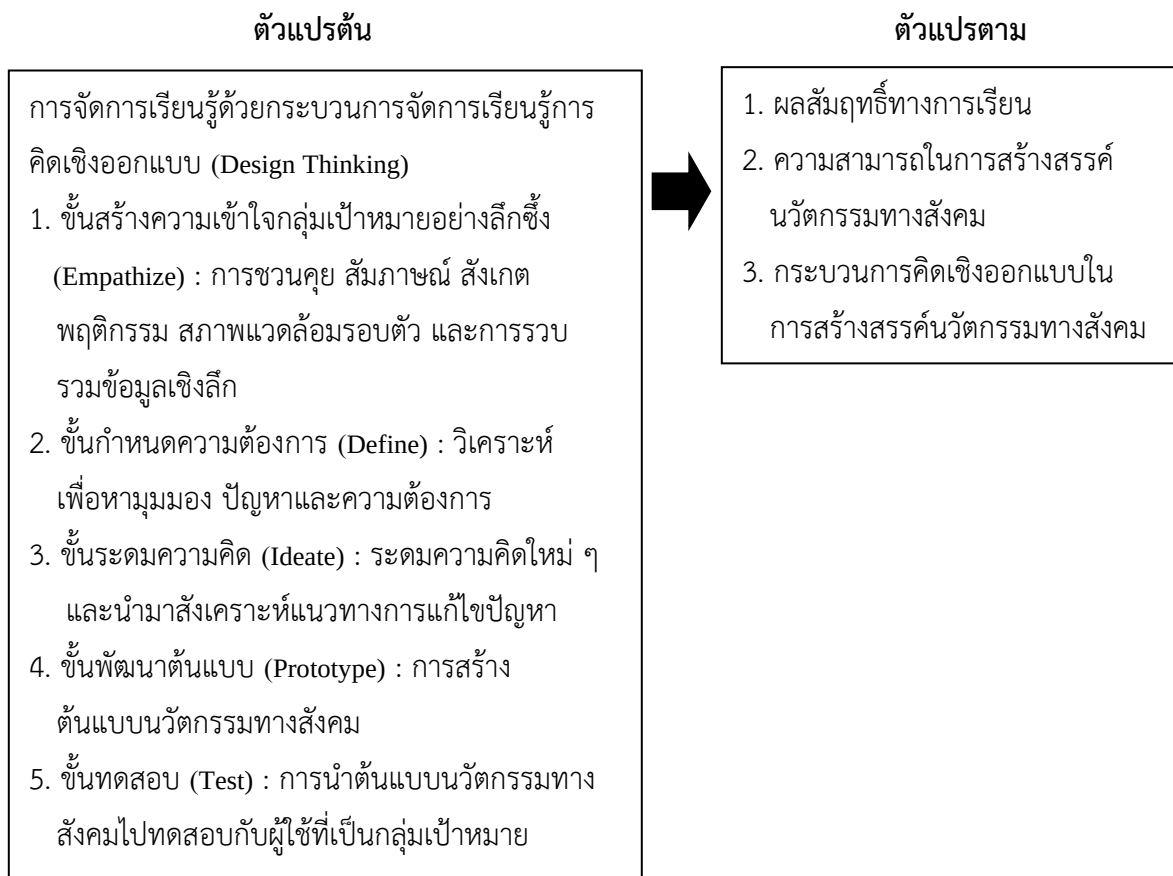
4.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ (SPSS) มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test Dependent)

4.2.2 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ (SPSS) มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ (SPSS) มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบและแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมทางสังคมของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสามารถวางแผนและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	($\bar{x}$)	SD	t	df	p
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน > ร้อยละ 70 (28 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน)	30.52	3.741	3.745**	30	<0.01

* หมายเหตุ ** $p < .01$, * $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 30.52 (SD. = 3.741) และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (28 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.745$, $df = 30$, $p < 0.01$) หรือสามารถสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ

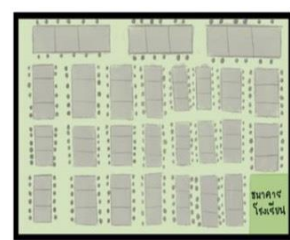
ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ พบว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.36$, S.D. = 0.08) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คุณลักษณะของนวัตกรรมทางสังคมอยู่ในระดับดี เป็นลำดับที่หนึ่ง ($\bar{x} = 2.45$, S.D. = 0.08) รองลงมา ได้แก่ การนำนวัตกรรมทางสังคมมาใช้งานอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.44$, S.D. = 0.09) เป็นลำดับที่สอง และความเป็นนวัตกรรมทางสังคมอยู่ในระดับดี เป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{x} = 2.20$, S.D. = 0.17) ตามลำดับ

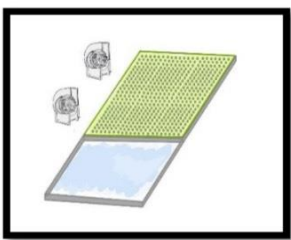
บัตรคิวเอนกประสงค์

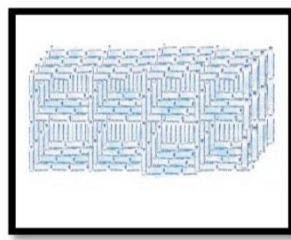
เช็ดเท้าแบบใหม่ ใคร ๆ ก็ทำได้

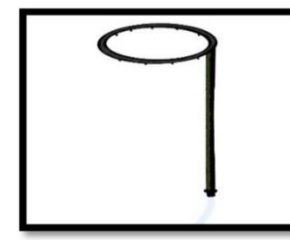
จัดใหม่ ไฉไลกว่าเดิม

เช็ดเท้าแบบใหม่ ปลอดภัยจากโควิด

ชั้นวางรองเท้าจากขวดน้ำดื่ม

ละอองน้ำฝอยป้องกัน P.M.2.5

แผนภาพที่ 2 ตัวอย่างการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการคิดเชิงออกแบบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ

ผลการศึกษากระบวนการคิดเชิงออกแบบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ พบว่า คะแนนกระบวนการคิดเชิงออกแบบ โดยทั่วไปอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.31$, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน ได้ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.27$, S.D. = 0.24) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นกำหนดความต้องการ (Define) อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.25$, S.D. = 0.24) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นระดมความคิด (Ideate) อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.45$, S.D. = 0.25) ขั้นตอนที่ 4 ขั้นพัฒนาต้นแบบ (Prototype) อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.32$, S.D. = 0.26) และขั้นตอนที่ 5 ขั้นทดสอบ (Test) อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.29$, S.D. = 0.25)

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) นักเรียนยังไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ทำให้ไม่เข้าใจกลุ่มเป้าหมายมากพอและได้ข้อมูลไม่เพียงพอ 2) นักเรียนบางกลุ่มยังไม่สามารถระบุกลุ่มเป้าหมายความต้องการและความรู้สึกเชิงลึกได้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่สามารถถอดข้อมูลออกมาวิเคราะห์ต่อได้ 3) แนวทางแก้ไขปัญหาก็กลับกลุ่มเป้าหมายยังขาดความคิดสร้างสรรค์และหลากหลายอย่างที่ควรจะเป็น 4) นักเรียนใช้เวลาในการวางแผนและการสร้างต้นแบบนวัตกรรมทางสังคมมากเกินไป 5) นักเรียนบางกลุ่มไม่บันทึกความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลต่อการนำมาปรับปรุงและพัฒนาผลงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมในสาระภูมิศาสตร์ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สามารถสรุปอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ ร้อยละ 70 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง ผ่านการชวนคุย สังเกต สัมภาษณ์และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ กำหนดนิยามปัญหาเพื่อระดมความคิด เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาให้ตรงตามความต้องการของสังคม เป็นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง (Active Learning) เน้นทักษะและกระบวนการให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในและนอกห้องเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2560 : 4) แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) : นักเรียนสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้งผ่านการชวนคุย สัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นกำหนดความต้องการ (Define) : นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายมาวิเคราะห์ ทำแผนภูมิแห่งความเข้าใจ (Empathy map) หามุมมองปัญหา (Point of view) ของกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดนิยามมุมมองปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ขั้นระดมความคิด (Ideate) : นักเรียนนำนิยามมุมมองของปัญหามารดมความคิดให้หลากหลาย จัดหมวดหมู่ให้เหมาะสมและทำการคัดเลือกเพื่อสร้างต้นแบบนวัตกรรมทางสังคม ขั้นตอนที่ 4 ขั้นพัฒนาต้นแบบ (Prototype) : นักเรียนวางแผนและพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมทางสังคม โดยสามารถสร้างต้นแบบโดยใช้ของใกล้ตัว กระดาษ สร้างโมเดล การสเก็ตภาพ การแสดงบทบาทสมมติ แบบจำลอง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างต้นแบบนวัตกรรมทางสังคม ขั้นตอนที่ 5 ขั้นทดสอบ (Test) : นักเรียนนำต้นแบบนวัตกรรมทางสังคมนำมาทดสอบกับกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาข้อบกพร่องในการใช้งานและนำมาปรับปรุง แก้ไข และนำไปทดสอบซ้ำจนกว่าจะตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยขั้นพัฒนาต้นแบบ และขั้นทดสอบ สามารถจัดกิจกรรมไปควบคู่กันได้ตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาปฏิบัติ นิยม คือ การจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำ (learning by doing) การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทำให้เกิดอิสระในการริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิด (Dewey, J., 1963 : 25-50) โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมดำเนินไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553 : 255) สอดคล้องกับผลวิจัยของ

พันธุ์ยุทธ น้อยพินิจ (2560 : 114) เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ภาคตัดกรวย ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี นักเรียนร้อยละ 83.33 สามารถแสดงพื้นฐานความรู้ หลักการและความคิดรวบยอดที่จำเป็นอยู่ในระดับดีมาก นักเรียนร้อยละ 41.67 สามารถแสดงแนวคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับดี และนักเรียนร้อยละ 37.50 สามารถประเมินและตัดสินใจเลือกแนวคิดที่เหมาะสมอยู่ในระดับดี

2. ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ พบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ อยู่ในระดับดี เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นการลำดับความคิด โดยเริ่มต้นจากการกำหนดปัญหา ซึ่งได้รับคำตอบจากการค้นหาเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมาย มากำหนดและค้นหาวิธีแก้ปัญหา หากไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาได้จะต้องสร้างแนวคิดหรือวิธีแก้ปัญหามาใหม่ขึ้นมา หากไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาได้อีกต้องย้อนกลับไปพิจารณากรอบปัญหาใหม่และเริ่มต้นกระบวนการใหม่อีกครั้ง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการทำซ้ำ สามารถตรวจสอบ (Badke-Schaub P, et al., 2010 : 45) และสอดคล้องกับแนวทางในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมในแต่ละขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจที่มาและความสำคัญของปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง ขั้นตอนที่ 2 ขั้นกำหนดความต้องการ (Define) ช่วยให้นักเรียนกำหนดกรอบปัญหาเกี่ยวกับความต้องการให้ปรากฏชัดเจนมากขึ้น และสามารถหาแนวทางแก้ไขได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 3 ขั้นระดมความคิด (Ideate) ช่วยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิด (Ideas) ที่มีความสร้างสรรค์ แปลกใหม่ หลากหลาย เพื่อนำมาคัดเลือกในการสร้างต้นแบบนวัตกรรมทางสังคม ขั้นตอนที่ 4 ขั้นพัฒนาต้นแบบ (Prototype) ช่วยให้นักเรียนฝึกทักษะการวางแผน ทักษะการออกแบบและทักษะการสร้างต้นแบบนวัตกรรมทางสังคม ขั้นตอนที่ 5 ขั้นทดสอบ (Test) ช่วยให้นักเรียนสามารถนำนวัตกรรมทางสังคมไปช่วยแก้ไขปัญหาลงมือและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดและขยายผลสู่ชุมชนและสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Nadler L, (1980 : 22) การพัฒนานวัตกรรมเป็นการพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์และการคิดแบบนอกกรอบ ดังนั้น การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แรงบันดาลใจที่แปลกใหม่ ไม่ติดอยู่ในรูปแบบหรือวิธีการเดิม ๆ แต่ควรคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ เพิ่มเติม และยังสอดคล้องกับ Brown T, (2008 : 84-85) การคิดเชิงออกแบบเป็นวิธีการกระตุ้นความคิดที่หลากหลายและเป็นต้นกำเนิดของการให้เกิดการพัฒนาวัตกรรม โดยอาศัยการวางแผนที่คำนึงถึงมนุษย์เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ อยู่ในระดับดี โดยพิจารณาจากผลงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน เรียงตามลำดับ ได้แก่ (1) คุณลักษณะของนวัตกรรมทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี โดยนวัตกรรมทางสังคมของนักเรียนมีลักษณะที่เป็นรูปธรรม สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ ส่วนมากมีความแปลกใหม่ตามบริบทของกลุ่มเป้าหมาย สามารถนำมาใช้งานจริงและสะท้อนถึงการแก้ปัญหาทางสังคมในระดับบริบทของสถานศึกษา (2) การนำนวัตกรรมทางสังคมมาใช้งาน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี โดยนวัตกรรมทางสังคมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของนักเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง แต่อยู่ในระดับสถานศึกษาหรือในบางบริบท นวัตกรรมทางสังคม ผ่านการทดสอบใช้งานจริงกับผู้ใช่ (3) ความเป็นนวัตกรรมทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี เป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากนักเรียนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง ทำให้ไม่สามารถอธิบายที่มาของการสร้างนวัตกรรมทางสังคม ความสำคัญของปัญหาและลักษณะของกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาและขั้นตอนการนำนวัตกรรมทางสังคมไปใช้แก้ปัญหา ยังอธิบายได้ไม่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของชานนท์ โกมลมาลย์ (2561 : 120-145) ได้ศึกษานวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนสุขภาวะโดยการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน โดยผลจากการวิจัยได้ขยายความเข้าใจนวัตกรรมในบริบทสังคมศาสตร์ คือ นวัตกรรมทางสังคมซึ่งได้รับพัฒนาขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมทางสังคมเป็นการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคม เด็กและเยาวชนสามารถมีส่วนร่วมสร้างและพัฒนาวัตกรรมทางสังคมได้ การสร้างนวัตกรรมสังคมโดยเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องรวมถึงต้องเป็นกระบวนการที่เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสได้ทดลองปฏิบัติ

3. ผลการศึกษากระบวนการคิดเชิงออกแบบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ พบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ อยู่ในระดับดี ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการจัดการเรียนรู้ที่นำแนวคิดของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูล ระดมความคิด จนนำไปสู่การสร้างสรรค์แนวคิดหรือสิ่งประดิษฐ์เพื่อนำมาแก้ปัญหาในบริบทต่าง ๆ และขยายผลไปสู่การนำมาใช้ในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม สามารถสรุปได้ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนฝึกการสร้าง ความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง ผ่านชวนคุย สังเกตพฤติกรรม สภาพแวดล้อมรอบตัวและการนำตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์เดียวกับกลุ่มเป้าหมาย ปัญหาที่พบ คือนักเรียนยังไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่ไม่เริ่มต้นจากการชวนคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย แต่กลับเน้นไปที่การถามตอบตามข้อคำถามที่เตรียมไป ทำให้ไม่เข้าใจกลุ่มเป้าหมายมากพอและได้ข้อมูลไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีนักเรียนบางกลุ่มละเลยการสังเกตและจดบันทึกอาการกับปฏิกิริยาของ

กลุ่มเป้าหมายระหว่างการสัมภาษณ์ ทำให้เมื่อนำมาถอดข้อมูลนักเรียนไม่สามารถรับรู้อารมณ์และความรู้สึกได้ในช่วงเวลานั้นได้ ครูจึงแนะนำให้นักเรียนกลับไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมและนำข้อมูลที่ได้มากำหนดความต้องการอีกครั้ง โดยการสัมภาษณ์ควรเริ่มจากการชวนสนทนามากกว่าการเข้าไปซักถาม (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์และคณะ, 2561 : 138) เพื่อสร้างความคุ้นเคยและบรรยากาศที่ผ่อนคลาย คอยสังเกตท่าทางสีหน้าอารมณ์และควรจดบันทึกสิ่งที่น่าสนใจ (ไพบรมา อิศรเสนา ณ อยุธยาและชูจิต ตรีรัตน์พันธ์, 2560 : 49)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นกำหนดความต้องการ (Define) อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ฝึกให้นักเรียนนำข้อมูลจากการสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) มาวิเคราะห์และถอดข้อมูล เพื่อนำมากำหนดกรอบปัญหาได้ชัดเจนมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แชมมณี (2554 : 421 - 422) คือ ก่อนจะประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมขึ้นมาจำเป็นต้องศึกษาข้อมูล ลักษณะของปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ในบริบทที่จะใช้นวัตกรรมนั้น เพื่อให้สามารถนำนวัตกรรมไปใช้ได้จริง ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนบางกลุ่มยังไม่สามารถระบุกลุ่มเป้าหมาย (User) ความต้องการ (Need) และความรู้สึกเชิงลึก (Insight) ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากนักเรียนได้ข้อมูลที่ไม่มีความหมาย จึงไม่สามารถถอดข้อมูลออกมาวิเคราะห์ต่อได้ เพราะนักเรียนขาดข้อมูลที่มีคุณภาพ ครูจึงแนะนำให้นักเรียนกลับไปดูข้อมูลและทำการกำหนดความต้องการ (Define) ใหม่ เนื่องจากขั้นตอนนี้มีความสำคัญต่อการระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นระดมความคิด (Ideate) อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ มุ่งเน้นการคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย จำนวนเพียงพอสำหรับการคิดสรรเพื่อนำต้นแบบไปทดสอบและพัฒนา (ไพบรมา อิศรเสนา ณ อยุธยาและชูจิต ตรีรัตน์พันธ์, 2560 : 73) ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีการอบความคิดเดิม ๆ ทำให้ไม่สามารถสร้างสรรค์แนวทางแก้ไขปัญหาก็กลับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างสร้างสรรค์และหลากหลายได้อย่างที่ควรจะเป็น ครูจึงปรับเปลี่ยนบรรยากาศในชั้นเรียนใหม่เพื่อลดความตึงเครียดและยกตัวอย่างแนวความคิด (Ideas) เพื่อจุดประกายความคิดของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นพัฒนาต้นแบบ (Prototype) อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เน้นการลงมือปฏิบัติ โดยวางแผนพัฒนาและสร้างต้นแบบหรือแบบจำลองง่าย ๆ เพื่อสื่อสารแนวคิดให้เป็นรูปธรรม ในช่วงแรกของการพัฒนาแนวคิดควรสร้างต้นแบบอย่างง่าย ๆ ที่สร้างขึ้นได้อย่างรวดเร็วขึ้นมาก่อน เช่นทำจากโพสต์อิท กระดาษ สร้างโมเดล การสเก็ตภาพ การแสดงบทบาทสมมติ แบบจำลอง (ไพบรมา อิศรเสนา ณ อยุธยาและชูจิต ตรีรัตน์พันธ์, 2560 : 85) ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนใช้เวลาในการวางแผนและการสร้างต้นแบบนวัตกรรมทางสังคมมากเกินไป ส่งผลต่อการทำกิจกรรมในขั้นต่อไป ครูได้แนะนำให้เรียนวางแผนโดยอ้างอิงจากนิยามมุมมองปัญหาของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักและสร้างต้นแบบอย่างง่าย และสร้างได้อย่างรวดเร็วขึ้นมาก่อน เพื่อนำไปทดลองเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นทดสอบ (Test) อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เน้นการลงมือปฏิบัติ นักเรียนนำต้นแบบนวัตกรรมทางสังคมมาทดสอบการใช้งานกับกลุ่มผู้ใช้เพื่อหาข้อบกพร่องในการใช้งานและนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดสอบการใช้งานกับกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายซ้ำอีกครั้งจนกว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ トラバโดก็ตามที่ยังมีการทำซ้ำไปซ้ำมาและปรับปรุงแก้ไข โครงการจะมีเหตุมีผลมากขึ้น (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์และคณะ, 2561 : 139) ปัญหาที่พบคือนักเรียนไม่บันทึกความคิดเห็นที่กลุ่มเป้าหมายหลังการนำไปทดสอบ ทำให้ขาดข้อมูลผลสะท้อนกลับของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลต่อการนำต้นแบบนวัตกรรมทางสังคมไปทดสอบ ครูและนักเรียนจึงร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา คือ ให้ทดสอบในรูปแบบออนไลน์ ให้เพื่อนช่วยทดสอบและสอบถามความคิดเห็นแทน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของวาทีนิ บรรจง (2556: 136 - 137) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยบูรณาการแนวคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการจัดประสบการณ์ศิลปะที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองที่ใช้แผนการจัดการประสบการณ์ศิลปะโดยบูรณาการแนวคิดเชิงออกแบบกับกลุ่มควบคุมที่ใช้แผนการจัดการประสบการณ์ศิลปะแบบปกติ 2) ศึกษาผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยบูรณาการแนวคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เด็กอนุบาล 3 ที่กำลังศึกษาภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนอินทโมลีประจักษ์ อำเภอมะนัง จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองแสดงออกถึงพฤติกรรมที่สะท้อนลักษณะเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ในทิศทางที่เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบในบางแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมให้แล้วเสร็จคาบเรียนได้ เนื่องจากเนื้อหาแน่นเกินไปและนักเรียนใช้เวลาทำกิจกรรมค่อนข้างมาก ดังนั้น ครูควรมีการควบคุมเนื้อหาให้เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมให้ชัดเจนและเหมาะสม

2. จากการวิจัยพบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ส่วนความเป็นนวัตกรรมทางสังคมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี เป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากครูอธิบายเกี่ยวกับที่มาของการสร้างนวัตกรรมทางสังคม วิธีการแก้ปัญหาและ

คุณค่าทางสังคมไม่ชัดเจน ทำให้นักเรียนระบุปัญหาและความต้องการไม่ชัดเจน ดังนั้น ครูควรยกตัวอย่างที่มาของการสร้างนวัตกรรมทางสังคมและวิธีการแก้ปัญหาทางสังคมให้หลากหลายและตรวจสอบความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ

3. จากการวิจัยพบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ขึ้นกำหนดความต้องการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี เป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากครูจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลยังไม่ครอบคลุม ส่งผลให้นักเรียนระบุความต้องการ การแสดงอารมณ์และความรู้สึกเชิงลึกไม่ชัดเจน ดังนั้น ครูควรยกตัวอย่างสถานการณ์หรือการแสดงบทบาทสมมติเพิ่มเติม เพื่อฝึกทักษะการตั้งคำถาม การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์และถอดข้อมูลให้นักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนให้เป็นระบบมากขึ้น
2. ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ไปใช้เพื่อพัฒนาการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์
3. ควรมีการนำแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ ไปใช้ศึกษาและพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรมควบคุมมลพิษ. (2562). รายงานสรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: หจก. ส.มงคลการพิมพ์.
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2561). รายงานประจำปี 2561 (Annual Report 2018). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2562. แหล่งที่มา https://creation.smartcatalogue.com/public/products/user_000756/00001625/pdf/190528112236-0000001625.pdf
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2561. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชานนท์ โกมลมาลย์. (2561). นวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนสุขภาวะโดยการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน (Social Innovation For Health Driving Through Child). วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. 26 (1). 120-145.

- ทศนา แคมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพเราะ อิศรเสนา ณ อยุธยาและชูจิต ตริรัตน์พันธ์. (2560). *DESIGN THINKING: LEARNING BY DOING การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC).
- พันธุ์ยุทธ น้อยพินิจ และคณะ. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ภาคตัดกรวยที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (*Proceedings*) การนำเสนอผลงานระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17. วันที่ 21 กรกฎาคม 2560. ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์ และคณะ. (2561). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑิยา รัตนศิริวงศ์จุฑา. (2557). *เอกสารประกอบการสอน วิชา 070225005 สถิติและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (Statistics and research methodology for IT)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- วาทีนี้ บรรจง. (2556). *ผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยบูรณาการแนวคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- Badke-Schaub, P., Roozenburg, N. and Cardoso. C. (2010). *Design Thinking: A paradigm on its way from dilution to meaninglessness?*. Proceedings of The 8th Design Thinking Research Symposium (DTRS8) Sydney.
- Brown, T. (2008). Design Thinking. *Harvard Business Review*. (2), 84-95.
- Dewey, J. (1963). *Experience and education*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Nadler, L. (1980). *Corporate Human Resource Development*. New York: Van Nostrand Reinhold Company.

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวันด้วยการเรียนรู้แบบ
IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร

**Development of Additional Reading Books on Laws in Daily Life
Based on IMTEAC Model Learning for Students in Grade 11,
Wassothonwararamworawihan School**

สุกัญญา วันเดวา และ อภิชา แดงจำรูญ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Sukanya Wandaywa and Apicha Dangchamroon

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: rcyah.92@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา สังคมศึกษา 4 (ส32103) เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา สังคมศึกษา 4 เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร ที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จำนวน 2 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 73 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก เป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จัดการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน รายวิชาสังคมศึกษา 4 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 4 เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 โดยใช้แบบแผนการทดลองรูปแบบ Randomized Group, Pretest-Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน

* วันที่รับบทความ: 28 มิถุนายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 12 กรกฎาคม 2564

Received: June 28, 2021; Revised: July 7, 2021; Accepted: July 12, 2021

ผลการวิจัยพบว่า 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา สังคมศึกษา 4 เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พัฒนาและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL สูงกว่านักเรียนที่ เรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : หนังสืออ่านเพิ่มเติม; การเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL; กฎหมายในชีวิตประจำวัน

Abstracts

The purposes of this research focused on 1) developing to find effectiveness of additional reading books of Social study subject in the topic of laws in daily life for students in grade 11, in accordance with 80/80 standard criteria 2) to compare learning achievement of Social study subject in the topic of laws in daily life between teaching with additional reading books based on IMTEAC MODEL and teaching based on IMTEAC MODEL

The sample group for this study were grade 11 students in the second semester, academic year 2020 at Watsothonwararamworawihan School , totaling 73 students, obtained by simple random sampling. It is an experimental group in one classroom, teaching with additional reading books based on IMTEAC MODEL and another one classroom is the control group, teaching with the IMTEAC MODEL. For research tools, this study consisted of 1) additional reading books in the topic laws in daily life 2) lesson plans management of Social study subject in the topic of laws in daily life 3) achievement tests with Reliability 0.81 based on Randomized Group, Pretest-Posttest Design. Data analyzation calculated under mean, percentage, standard deviation and t-test independent.

The findings found that: 1) Additional reading books in the topic of laws in daily life presented effectiveness value at 80/80, which following the specified criteria. 2) Learning achievement of students who studied under additional reading books on laws in daily life teaching with additional reading books based on IMTEAC MODEL presented at high level, which it was higher than the group of students who were teaching based on IMTEAC MODEL and these results had statistically significant at .05

Keywords : Additional Reading Books, Learning Based on IMTEAC MODEL, Laws in Daily Life

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกภาคส่วนของประเทศ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคม มีผลต่อคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีภูมิด้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย ดังนั้นการศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นพลวัต นั่นคือ ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติและสังคมโลกอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจดจำเนื้อหาวิชา เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงและลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงและต่อยอดความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนต้องสามารถสร้างและออกแบบสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศเกื้อหนุนและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนและสังคมโดยรวม จัดการเรียนรู้ผ่านบริบทความเป็นจริง และการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือ และแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทักษะ จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นลักษณะของการศึกษาที่ให้ผู้เรียนเป็นความสำคัญสูงสุดในกระบวนการเรียนการสอน เคารพผู้เรียนแต่ละบุคคลและความแตกต่างของผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2558 : 4)

ในปัจจุบันการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะห้องเรียนและครู การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมจะลดน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเปลี่ยนไป เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันพัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เทคโนโลยีสารสนเทศได้ เข้ามามีบทบาทต่อการศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ ความก้าวหน้าทั้งด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงจากระบบการศึกษาที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (หาญศึก เล็บครุฑ และ ปรัชญนันท์ นิลสุข, 2553 : 1-9) ปัญหาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่หลากหลาย ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาผู้เรียนอันเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนเก่งจะมีการแข่งขัน นักเรียนอ่อนจะถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดความท้อแท้ในการเรียน ส่งผลให้เกิดปัญหาการเรียนเรียนรู้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (ต่อศักดิ์ บุญพิมล, 2559 : 3)

โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการจัดการศึกษาตามโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ จากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน อยู่ในระดับคุณภาพต้องปรับปรุง (โรงเรียนวัดโสธรวราราม)

รามวรวิหาร, 2563 : 12-17) และจากการรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2562 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในรายวิชาสังคมศึกษา 4 พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดถึงร้อยละ 46.42 (โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร, 2563 : 12-17) จากการวิเคราะห์ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา 4 โดยเฉพาะในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน พบว่าเนื้อหาวิชาค่อนข้างมาก มีความซับซ้อน และผู้เรียนไม่สามารถนำเนื้อหาวิชาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะขาดความเข้าใจในแก่นของเนื้อหา การสอนโดยวิธีการบรรยายเนื้อหาตามหนังสือไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก นวัตกรรมทางการศึกษาต้องช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาเรียน อ่านง่าย ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้เรียนมีความสุขเพลิดเพลินในการการอ่าน และส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

การเลือกใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมจึงเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน ในรายวิชาสังคมศึกษา 4 เพราะหนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนให้ความรู้เพิ่มเติม ประสบการณ์ของผู้เรียนโดยอิงเนื้อหาสาระในหลักสูตรและเจาะลึกเฉพาะเนื้อหาวิชาตอนใดตอนหนึ่งแล้วนำมาเรียบเรียงให้สนุกสนานเข้มข้น โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถในการอ่านของเด็กแต่ละวัย โดยเน้นหนักไปในแง่การให้สารประโยชน์และความรู้เป็นสำคัญ (ปริญญพร ศรีชะตา, 2554 : 15) ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตรด้านใดด้านหนึ่ง มีจุดมุ่งหมายของหนังสือ ในการเสนอเนื้อหาสาระจุดมุ่งหมายของหนังสือคือกรอบกำกับว่าหนังสือเสนอเรื่องราวสอดคล้องตามจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระจะต้องถูกต้องทันสมัย เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน และมีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน รวมทั้งมีความสั้นยาวพอเหมาะแก่การบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเหมาะสมกับวัย และความสนใจของผู้อ่าน แต่จะไม่มีข้อจำกัดที่เคร่งครัดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ทั้งเกี่ยวกับจำนวนหัวข้อเรื่อง และปริมาณของเรื่อง ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาที่ใช้ในการอ่าน ไม่เป็นหนังสือประจำตัวหรือรายวิชา คุณสมบัติเกี่ยวกับปริมาณเนื้อหา ความยากง่ายของเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้อ่านจึงค่อนข้างยืดหยุ่น มีความกระชับชัดเจน การใช้ภาพประกอบ ตัวอย่าง และการเลือกสรรถ้อยคำง่ายๆ เขียนอธิบายสั้น กระชับ เป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนอ่านหนังสือด้วยความเข้าใจ ได้ประโยชน์ และความเพลิดเพลิน ส่งเสริมนักเรียนใช้ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวาง พัฒนาความคิดให้แตกฉาน (สมพร จารุณัฐ, 2554 : 21-22) ประกอบกับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ IMTEAC MODEL เป็นรูปการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีแนวคิดว่าการเรียนที่ดีต้องเกิดจากความพร้อมของผู้เรียนทั้งความพร้อมในด้านกายภาพแวดล้อมและความพร้อมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ จึงเน้นสร้างบรรยากาศการเรียนเชิงบวก และการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เพราะผลลัพธ์ที่เกิดจากการได้

ปฏิบัติจะมีความรู้ที่คงทนมากกว่า การอ่านและการท่องจำ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างง่าย ซึ่ง IMTEAC MODEL จะมีขั้นตอน 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อมก่อนเริ่มเรียนรู้ (I: Introduction and Preparation) ขั้นตอนที่ 2 สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (M: Motivation Creating) ขั้นตอนที่ 3 ร่วมถ่ายทอดประสบการณ์เดิม (T: Tacit Knowledge Sharing) ขั้นตอนที่ 4 ร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ใหม่ (E: Explicit Knowledge Sharing) ขั้นตอนที่ 5 แบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (A: Action Learning and Sharing) ขั้นตอนที่ 6 ประมวลสรุปผลกลั่นกรองความรู้ (C: Constructed Knowledge Sharing) (อภิชา แดงจำรูญ, 2562 : 32-33)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 4 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จึงสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวันขึ้น และใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียน เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน มีเนื้อหาค่อนข้างกว้างและเข้าใจยาก มาจัดเป็นประเด็นให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้ครอบคลุมตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และไม่ให้เบื่อหน่าย มีสื่อที่น่าสนใจข้อมูลที่หลากหลายทั้งข้อความ และรูปภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจในเนื้อหาวิชาเรียน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างง่ายขึ้น และมีกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ซึ่งผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้กับเนื้อหา เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน ที่ซับซ้อนเข้าใจยาก และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษา เรื่อง กฎหมาย เมื่อนักเรียนเกิดกระบวนการเชื่อมโยงความรู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริง จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้น และผู้เรียนยังสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา สังคมศึกษา 4 (ส32103) เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา สังคมศึกษา 4 (ส32103) เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร ที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) เพื่อให้การวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 ห้องเรียน 450

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่

1.1 กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/7 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก โดยใช้หน่วยการสุ่มเป็นห้องเรียน

1.2 กลุ่มควบคุม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก โดยใช้หน่วยการสุ่มเป็นห้องเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม ได้แก่

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบรายบุคคล (1:1:1) จำนวน 3 คนโดยเป็นนักเรียนที่มีระดับสติปัญญา เก่ง 1 คน ปานกลาง 1 คน อ่อน 1 คน ซึ่งไม่เคยเรียนเนื้อหามาก่อน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบกลุ่มย่อย (3:3:3) จำนวน 9 คน โดยเป็นนักเรียนที่มีระดับสติปัญญา เก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คน อ่อน 3 คน ซึ่งไม่เคยเรียนเนื้อหามาก่อน

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบภาคสนาม (10:10:10) จำนวน 30 คน โดยเป็นนักเรียนที่มีระดับสติปัญญา เก่ง 10 คน ปานกลาง 10 คน อ่อน 10 คน ซึ่งไม่เคยเรียนเนื้อหาหมาก่อน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน วิชา สังคมศึกษา (ส 32103) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ที่เหมาะสมที่สุด และนำมาทดสอบหาประสิทธิภาพทั้ง 3 ขั้นตอน มีผลดังนี้ (1) การทดสอบครั้งที่ 1 ทดสอบใช้แบบรายบุคคล (one by one testing) เป็นการทดสอบกับกลุ่มนักเรียน จำนวน 3 คน ที่คัดตามความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน ผลที่ได้เท่ากับ 80.83/81.11 (2) การทดสอบครั้งที่ 2 การทดสอบใช้แบบกลุ่มย่อย (small group testing) เป็นการทดสอบกับกลุ่มนักเรียน จำนวน 9 คน ที่คัดตามความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน ผลที่ได้เท่ากับ 80.22/81.85 (3) การทดสอบครั้งที่ 3 การทดสอบใช้แบบภาคสนาม (Field testing) เป็นการทดสอบกับกลุ่มนักเรียน จำนวน 30 คน ที่คัดตามความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 10 คน ผลที่ได้เท่ากับ 80.53/82.11

2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน รายวิชาสังคมศึกษา 4 (ส 32103) ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL จำนวน 5 แผน 10 ชั่วโมง ที่มีการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.98 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ดีมาก และแผนจัดการเรียนรู้ที่เรียนด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL จำนวน 5 แผน 10 ชั่วโมง ที่มีการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.94 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ดีมาก

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 4 (ส 32103) เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่มีค่า p ระหว่าง 0.2-0.77 และค่า r อยู่ระหว่าง 0.2-0.60 และนำไปตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR – 20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) (อุทุมพร จามรมาน, 2540 : 3) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.81

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการทดลองโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Group, Pretest-Posttest Design โดยกลุ่มหนึ่งเรียกว่า กลุ่มทดลอง ที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL และอีกกลุ่มหนึ่งเรียกว่า กลุ่มควบคุม ที่เรียนด้วยรูปแบบแบบ IMTEAC MODEL มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 4 (ส 32103) เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

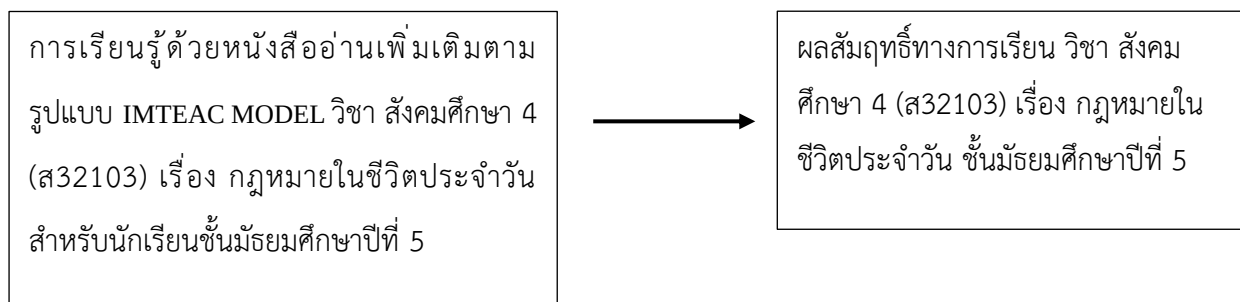
3.2 ดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มทดลองโดยจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL และกลุ่มควบคุมโดยจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL จัดการเรียนการสอนตามตารางเรียนนักเรียนจำนวน 10 ชั่วโมง

3.3 ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 4 (ส 32103) เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (เป็นแบบทดสอบเดียวกับก่อนเรียน)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้กลุ่มทดลอง ที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL และกลุ่มควบคุม ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบแบบ IMTEAC MODEL โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for Independent Samples)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา สังคมศึกษา 4 (ส32103) เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พัฒนาและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา สังคมศึกษา 4 (ส32103) เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	จำนวน นักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน (50 คะแนน)		แบบทดสอบหลังเรียน (30 คะแนน)		ประสิทธิภาพ E1/E2
		ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E1)	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ (E2)	
รายบุคคล	3	40.67	80.83	24.33	81.11	80.83/81.11
กลุ่มย่อย	9	40.11	80.22	24.56	81.85	80.22/81.85
ภาคสนาม	30	40.27	80.53	24.63	82.11	80.53/82.11

จากตารางที่ 1 สรุปผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน วิชาสังคมศึกษา 4 (ส 32103) ตามลำดับขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ทั้ง 3 ขั้นตอน พบว่า การหาประสิทธิภาพขั้นที่ 1 (แบบรายบุคคล) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.83/81.11 ขั้นที่ 2 (แบบกลุ่มย่อย) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.22/81.85 และขั้นที่ 3 (แบบภาคสนาม) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.53/82.11 ซึ่งประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน วิชาสังคมศึกษา 4 (ส 32103) มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL สูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน วิชาสังคมศึกษา 4 (ส32103) ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

นักเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง	38	21.87	2.979	5.091*	.000
กลุ่มควบคุม	35	18.49	2.672		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน มีคะแนนสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 21.87 คะแนน ซึ่งมีสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL ที่มีคะแนนสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 18.49 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การหาคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน วิชาสังคมศึกษา 4 เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพจากแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ ผลคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.95 ซึ่งสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน ที่พัฒนาขึ้นนั้นสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และนำไปใช้เพื่อเป็นสื่อเสริมการสอนได้ เมื่อคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมแล้วจึงนำไปหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน วิชาสังคมศึกษา 4 (ส32103) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งการหาประสิทธิภาพขั้นที่ 1 ทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างแบบรายบุคคล จำนวน 3 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.83/81.11 ขั้นที่ 2 ทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มย่อย จำนวน 9 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.22/81.85 และขั้นที่ 3 ทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างแบบภาคสนาม จำนวน 30 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.53/82.11 นั่นคือประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน วิชาสังคมศึกษา 4 (ส32103) มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่วางไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นระบบขั้นตอน มีการวางรูปแบบการเล่าเรื่องเป็นอย่างดี เนื้อหามีความเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการเล่าเรื่องที่เข้าใจง่าย เนื้อหาไม่ซับซ้อน ใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสมกับช่วงวัย นอกจากนี้ภายในรูปเล่มยังมีภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา สามารถสื่อสารผ่านภาพได้อย่างชัดเจน มีความดึงดูดน่าสนใจ ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ และได้รับคำแนะนำเป็นอย่างดีจากอาจารย์ที่ปรึกษา มีการปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ และสนุกกับการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังผ่านการตรวจสอบคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและข้อเสนอแนะจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองหาประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน มีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริประภา จังพานิช (2557: บทคัดย่อ) ได้ทำการหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เรื่อง ชุมชนคนไร่ จึง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 88.80/84.48 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85 และคุณัญญา จานงศ์รัตน์ (2560 : 99) ได้ทำการหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตาก

น่ายล ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม จังหวัดตาก พบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่ายล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 82.83/81.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติคุณกฤตากร สุขปัญญา (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำการหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ภูมิปัญญาล้ำค่าวิถีชนรายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกบินทร์วิทยา จังหวัดปราจีนบุรี มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.78/80.12 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา 4 เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่าง การจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL กับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามรูปแบบ IMTEAC MODEL สูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบ IMTEAC MODEL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น เพราะหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน ถูกออกแบบด้วยเนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีการวิเคราะห์ตรงตามหลักสูตร สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีเนื้อหาที่มีความถูกต้อง มีการจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันเพื่อเสริมความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และและเนื้อหาดึงดูดความสนใจ ประกอบกับมีภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น ภาษาที่ใช้ในหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีการใช้สำนวนภาษาได้ถูกต้อง ชัดเจน และเข้าใจง่าย เหมาะสมกับช่วงวัย หนังสืออ่านเพิ่มเติมสามารถส่งเสริมความรู้กับผู้เรียน สามารถใช้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ง่าย และเพิ่มประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้ และมีการจัดการเรียนรู้ร่วมกับรูปแบบ IMTEAC MODEL ที่เป็นลำดับขั้นตอน เป็นรูปแบบการสอนที่แปลกใหม่ มีการทำกิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเสริมสร้างบรรยากาศเชิงบวก ส่งเสริมให้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เวณิกา ถนอมเพียร (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสังขะ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ผลวิจัยปรากฏว่า คะแนนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสังขะทั้ง 10 แผน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 81.15 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.15 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.08 และ 24.90 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 59.33 และ 83.00 และงานวิจัยของ อิศราพรรณ ดาคำ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง สถานการณ์สิ่งแวดล้อม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์ ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกับการเรียนแบบปกติ ผลวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง สถานการณ์สิ่งแวดล้อม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์ พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรออกแบบหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เน้นการใช้สื่อประสมที่หลากหลาย อาจประกอบไปด้วยภาพและเสียง เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน
2. การออกแบบหนังสืออ่านเพิ่มเติมควรเน้นเนื้อเรื่องที่มีความหลากหลาย เสริมจินตนาการให้นักเรียนได้ต่อยอดความคิดเพิ่มเติม
3. ควรมีการลำดับภาพที่มีความหลากหลายเพื่อที่นักเรียนไม่เกิดความรู้สึกอ่านแล้วน่าเบื่อ เนื้อเรื่องควรเป็นเนื้อเรื่องที่เดาได้ยากเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการใช้ความคิดและรู้สึกตื่นเต้นทุกครั้งที่อ่าน
4. การเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL ควรเน้นการทำการกิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละแผนไม่ควรเป็นกิจกรรมที่เป็นรูปแบบเดิม และมีคำถามกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนได้ฝึกคิดและทำความเข้าใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษางานวิจัยเพิ่มเติมโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกับรูปแบบการสอนอื่นๆ หรือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนวัตกรรม เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book), บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)
2. ควรมีการวิจัยด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทเรียนต่อไปเพื่อให้การเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด
3. ควรมีการวัดทักษะต่างๆนอกเหนือจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม เป็นต้น
4. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL ไปใช้กับเนื้อเรื่องอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติคุณกฤตากร สุขปัญญา. (2561). หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ภูมิปัญญาล้ำค่าวิเศษ รายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกบินทร์วิทยา จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คุณัญญา จำนงค์รัตน์. (2560). ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่ายล ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ต่อศักดิ์ บุญพิมล. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปริญญพร ศรีชะตา. (2554). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง มหัตถรรพ์เมืองกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร. (2563). รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2562. ฉะเชิงเทรา: โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร.
- โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร. (2563). สารสนเทศผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2562. ฉะเชิงเทรา: โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร.
- เวณิกา ถนอมเพียร. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสังขะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม. การค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ศิริประภา จังพานิช. (2557). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ชุมชนคนไร่ชิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2558). แนวคิดการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3

- สมพร จารุณี. (2554). หน่วยที่ 13 การพัฒนาหนังสือและเอกสารเพื่อการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา
ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาไทย หน่วยที่ 11-15. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- หาญศึก เล็บครุฑ และ ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2553). แนวคิดการใช้สารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิด
กระบวนการคิด. วารสารวิทยบริการ. 21 (1), 1-9.
- อภิชา แดงจำรูญ. (2562). จัดอบรมอย่างไรให้โดนใจ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2540). ข้อสอบ: การสร้างและการพัฒนา = *Test items: construction and Development*. กรุงเทพมหานคร: ฟีนิกซ์พับลิชชิง.
- อิสราพรรณ ดาคำ. (2560). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง สถานการณ์
สิ่งแวดล้อม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์ ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกับการ
เรียนแบบปกติ. สารนิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่าย
โรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
**The Development of a Learning Source Management Handbook
for Small Schools, Pua 4 School Network, under Nan Primary
Educational Service Area Office 2**

วันชัย ไชยชนะ,
หยกแก้ว กมลวรเดช และ มานี แสงศิริ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
**Wunchai Chaichana,
Yokkaew Kamolvoradej and Mane Sanghiran**
Uttaradit Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: wunchai1992@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อสำรวจแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 และเพื่อพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบงานด้านแหล่งการเรียนรู้ ปรากฏชุมชนด้านแหล่งการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูจำนวน 65 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คือ ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งเรียนรู้ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

การสำรวจแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมได้ทั้งหมด 53 แหล่ง เป็นแหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล จำนวน 15 แหล่ง แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จำนวน 17 แหล่ง แหล่งการ

เรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 13 แหล่ง แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ จำนวน 8 แหล่ง

การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 สภาพปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน พบว่า มีการกำหนดนโยบายรัฐ ระเบียบกฎหมายและเป้าหมายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบด้านการวางแผน คือ ขาดการวางแผนและขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติตามแผนงาน พบว่า มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ ปัญหาที่พบคือ ครูและนักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ ด้านการตรวจสอบ พบว่า มีการเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นปัญหาที่พบคือ ขาดการกำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการปรับปรุง พัฒนา พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบคือ ขาดวิเคราะห์ข้อมูล การใช้แหล่งเรียนรู้และการนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 ประกอบด้วย บทนำ แหล่งเรียนรู้ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ข้อมูลพื้นฐาน และแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 และประเมินความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ด้านรูปแบบของคู่มือ และด้านเนื้อหาของคู่มือ ตามลำดับ

คำสำคัญ : คู่มือการบริหารจัดการ; แหล่งเรียนรู้; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstracts

This research aimed to survey learning sources of small schools, Pua 4 school network, under Nan Primary Educational Service Area Office 2; study the current conditions and problems of learning source management in small schools, Pua 4 school network, under Nan Primary Educational Service Area Office 2; and develop a learning source management handbook for small schools, Pua 4 school network, under Nan Primary Educational Service Area Office 2. This is a mixed methods research. The population included 65 supervisors in charge of learning source affairs, local scholars of learning sources, executives, and teachers. The samples included 21 executive, academic teachers, and teachers in charge of learning sources. The instruments included a survey form, an interview form, and a questionnaire. The statistics for data analysis included percentage, mean, SD, and content analysis.

The findings revealed as follows.

According to the survey on learning sources of small schools, Pua 4 school network, under Nan Primary Educational Service Area Office 2, it was found that there were totally 53 learning sources. 15 of them were personalized learning sources; 17 were man-made learning sources; 13 were natural learning sources; and 8 were social, cultural, and belief learning sources.

According to the study on the current conditions and problems of learning source management in small schools, Pua 4 school network, under Nan Primary Educational Service Area Office 2, divided into 4 aspects, it was found as follows. Planning: Government policies, rules and regulations, and goals of learning source management were set. For the problem, there was neither planning nor budgets to support learning source management. Implementation: Learning sources were regularly improved and developed. For the problem, teachers and students did not pay attention to learning from learning sources. Inspection: Teachers and students had opportunities to take part in giving their opinions. For the problem, the use of learning sources was neither monitored nor followed up. Improvement and development: School personnel took part in learning source development/improvement. For the problem, there was no data analysis, no use of learning sources, and no use of results for further development/improvement of learning sources.

According to the development of a learning source management handbook for small schools, Pua 4 school network, under Nan Primary Educational Service Area Office 2, the handbook will include introduction, learning sources, learning source management, basic information, and learning sources of small schools, Pua 4 school network. For the suitability evaluation of the learning source management handbook, it was found that the overall suitability was high. When considering each aspect, it was found that utilization had the highest mean, followed by the binding of the handbook, and the contents, respectively.

Keywords: Management Handbook; Learning Source; Small School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญที่สร้างเสริมความรู้การเรียนรู้ความใฝ่รู้การศึกษาค้นคว้าวิจัยอันนำไปสู่สังคมความรู้ (Knowledge Society) และสังคมการเรียนรู้ (Learning Society) ซึ่งสะท้อนบทบาท ของแหล่งการเรียนรู้ ในมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และ แหล่งการเรียนรู้อื่น อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ แนว การจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติกล่าวถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องเห็นแบบอย่างที่ดีได้ฝึกการคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความต้องการ และมีความสุขในการเรียนรู้ครูคณาจารย์รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสาน

ความรู้สึกลึกกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2560 : 158)

การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 เพราะเป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน การเขียน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำองค์ความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตลอดไป

ดังนั้น สถานศึกษา ทุกแห่งจะต้องให้ความสำคัญในการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งในสถานศึกษาในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการกำหนดหลักสูตรแกนกลาง เพื่อความเป็นไทยเป็นพลเมืองของชาติและให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มเติม ดังนั้นจึงทำให้สถานศึกษาต้องจัดทำสาระ ของหลักสูตรและต้องบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาด้วยตนเอง และบุคลากรในสถานศึกษาต้องร่วมกัน สร้างหลักสูตรของตนเองที่เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา จากแหล่งการเรียนรู้ ที่หลากหลายซึ่งแหล่งการเรียนรู้ไม่ได้จัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนหรือในสถานศึกษาเท่านั้น แต่รวมถึงแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องพิจารณาใช้ แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน (กรมวิชาการ, 2544 : 56)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2 เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
3. เพื่อพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานด้านแหล่งการเรียนรู้ ปราชญ์ชุมชนด้านแหล่งการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จาก 7 โรงเรียน จำนวน 65 คน

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจและสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 7คน ครูวิชาการจำนวน7คน และ ครูผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งเรียนรู้จำนวน 7คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 21คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาระยะเวลา1ปี เป็นครูวิชาการและครูผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งเรียนรู้ระยะเวลา1ปี

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานด้านแหล่งการเรียนรู้ 1คน ผู้บริหารสถานศึกษา 1คน ปราชญ์ชุมชนด้านแหล่งการเรียนรู้ 1คน รวม 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์ เป็น ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานด้านแหล่งการเรียนรู้ระยะเวลา1ปี เป็นผู้บริหารสถานศึกษาระยะเวลา1ปี ปราชญ์ชุมชนด้านแหล่งการเรียนรู้ระยะเวลา1ปี และครูในโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 จำนวน 55 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบสำรวจแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยจำแนกเป็น

4 ประเภท คือ 1.แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล 2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น 3. แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ 4.แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ

2. แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยชื่อ - นามสกุล ตำแหน่งระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2 ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 8 ข้อ

3. แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยชื่อ - นามสกุล ตำแหน่งระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรีจำนวน 5 ข้อ

4. แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และตอนที่ 2 สอบถามความเหมาะสมของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้แบ่งเป็น 5 ระดับ บุญชม ศรีสะอาด (2556 : 23) ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสำรวจ แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ส่งไปถึงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย นำแบบสำรวจแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต2 ส่งไปถึงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 โรงเรียน จำนวน21ฉบับ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต2 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต2 จำนวน 7 โรงเรียน ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตต่อผู้สัมภาษณ์ 21 คน นัดหมายการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

3. แบบสัมภาษณ์ เพื่อพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต 2 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ส่งไปถึงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ร่างคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต 2 ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน รวบรวมข้อมูลการวิจัย

4. แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

ขอหนังสือเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์นำหนังสือเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ นำคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นาน เขต2 ส่งไปถึงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 55 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสำรวจ

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำรวจเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดย สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ(Percentage)

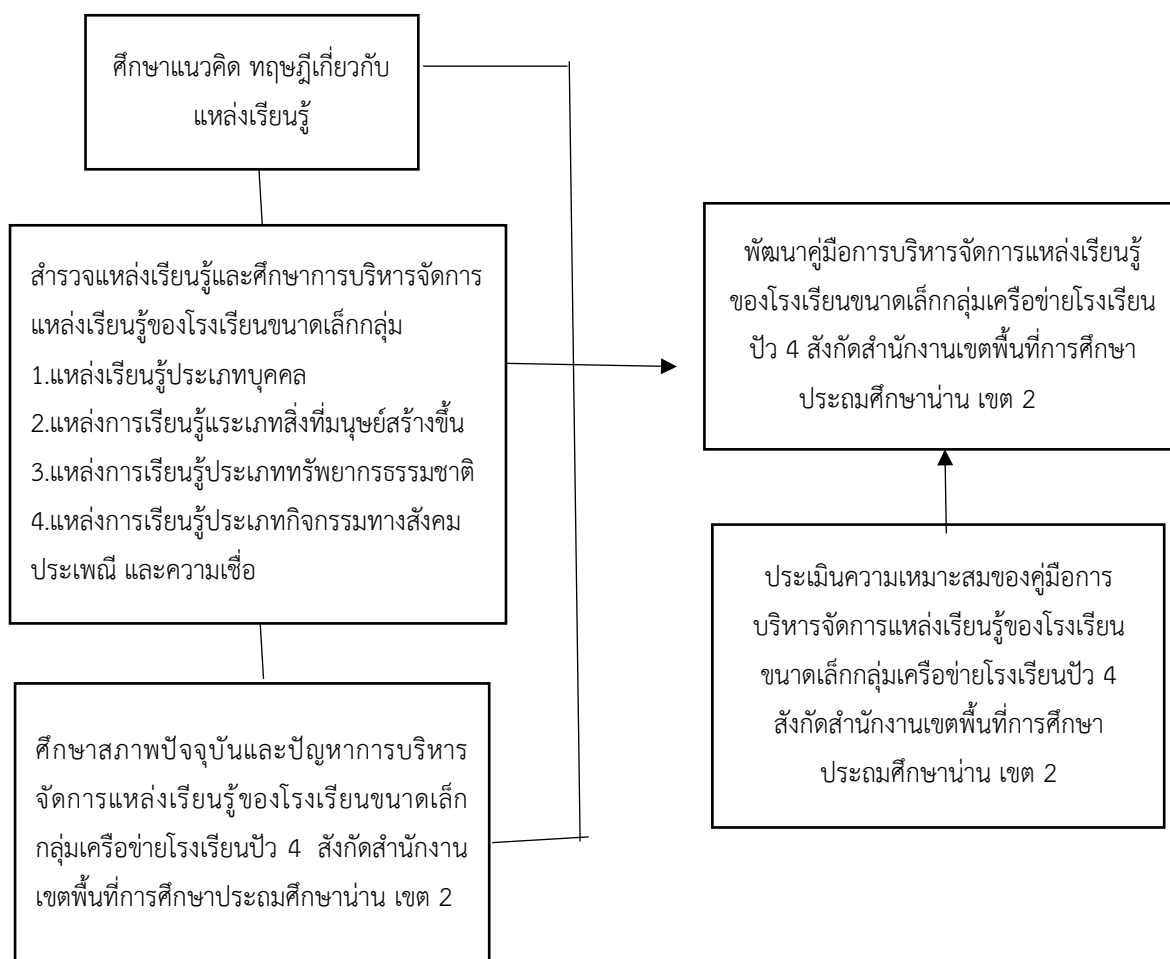
การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

การวิเคราะห์แบบสอบถาม

การวิเคราะห์แบบสอบถามความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) และตอนที่ 2 วิเคราะห์ความเหมาะสมของคู่มือระบบสารสนเทศงานประกันคุณภาพการศึกษา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง พัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2 ดังนี้

การสำรวจแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2 ผลการวิจัย พบว่า

ตารางที่1 จำนวนและร้อยละของแหล่งเรียนรู้จำแนกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้

ประเภทของแหล่งเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล	15	28.30
แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น	17	32.08
แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ	13	24.53
แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ	8	15.09
รวม	53	100.00

ตารางที่ 1 พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมได้ทั้งหมด 53แหล่ง ในจำนวนนี้เป็นแหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล จำนวน 15 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 28.30 แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จำนวน 17 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 32.08 แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 13 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 24.53 แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ จำนวน 8 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 15.09

ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต2

ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน พบว่า

ด้านการวางแผน พบว่า มีการกำหนดนโยบายรัฐ ระเบียบกฎหมายและเป้าหมายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบด้านการวางแผน คือ ขาดการวางแผนและขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ด้านการปฏิบัติตามแผนงาน พบว่า มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ ปัญหาที่พบคือ ครูและนักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้

ด้านการตรวจสอบ พบว่า มีการเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ปัญหาที่พบคือ ขาดการกำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้

ด้านการปรับปรุง พัฒนา พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบคือ ขาดวิเคราะห์ข้อมูล การใช้แหล่งเรียนรู้และการนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้

พัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีองค์ประกอบ ดังนี้

ตอนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญ สภาพการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 2 แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ความหมายของแหล่งเรียนรู้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ประเภทของแหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 3 การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ระบบบริหารจัดการที่ดีตามระบบวงจรคุณภาพตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle:PDCA)

ตอนที่ 4 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ขอบเขต นิยามศัพท์เฉพาะ สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4

ตอนที่ 5 แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 ประกอบด้วย แหล่งการเรียนรู้แยกออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1.แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล 2.แหล่งเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น 3.แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ 4.แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ

ผลประเมินความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (N=55)

สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1.ตำแหน่งครูในโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4		
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2	55	100
รวม	55	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นครูในโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ที่	ประเด็นพิจารณา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.ด้านรูปแบบของคู่มือ				
1.1	รูปแบบภายนอกสวยงาม น่าสนใจ			
	ขนาดของคู่มือมีความเหมาะสม	4.67	0.47	มากที่สุด
1.2	การจัดหน้าเป็นระเบียบ อ่านได้สะดวก	4.36	0.48	มาก
	รวม	4.51	0.48	มากที่สุด
2.ด้านเนื้อหาของคู่มือ				
2.1	เนื้อหามีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง			
	มีความต่อเนื่องและเรียงลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสม	4.78	0.41	มากที่สุด
2.2	เนื้อหามีความถูกต้องและสมบูรณ์	4.44	0.50	มาก
2.3	เนื้อหาเหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้อ่าน	4.07	0.26	มาก
	รวม	4.43	0.39	มาก
3.ด้านการใช้ภาษา				
3.1	ภาษาที่ใช้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย			
	และเหมาะสมกับผู้อ่าน	4.09	0.29	มาก
3.2	ตัวอักษรมีความเป็นระเบียบ			
	ขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสมและชัดเจน	4.11	0.31	มาก
	รวม	4.10	0.30	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ที่	ประเด็นพิจารณา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4.ด้านการนำไปใช้ประโยชน์				
4.1	ความรู้จากคู่มือเป็นประโยชน์ต่อ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	4.64	0.48	มากที่สุด
4.2	ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปใช้ บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ได้	4.76	0.43	มากที่สุด
4.3	ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปอ้างอิง และปฏิบัติได้จริง	4.40	0.49	มาก
รวม		4.60	0.47	มากที่สุด
ภาพรวม		4.43	0.41	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.43, S.D.=0.41$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.60, S.D.=0.47$) รองลงมา คือด้าน รูปเล่มของคู่มือในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.51, S.D.=0.48$) และด้านเนื้อหาของคู่มือ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.43, S.D.=0.39$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มเครือข่าย โรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 มาสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการสำรวจแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 พบว่า โดยภาพรวม มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เมื่อพิจารณา ประเภทแหล่งเรียนรู้ ทั้ง 4 ประเภท สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล พบว่าแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล จำแนกตามรายโรงเรียน มีจำนวน 15 แหล่ง มีจำนวนมากที่สุดคือ โรงเรียนบ้านพนาสวรรค์ จำนวน 4 แหล่ง โรงเรียนบ้านดอนมูล (ศิลาเพชร) จำนวน 4 แหล่ง รองลงมา คือ โรงเรียนบ้านน้ำยาว จำนวน 2 แหล่ง โรงเรียนบ้านผาเวียง จำนวน 2 แหล่ง โรงเรียนบ้านทุ่งเห่า จำนวน 1 แหล่ง โรงเรียนบ้านน้ำบัวพัฒนา จำนวน 1 แหล่ง และ โรงเรียนบ้านปางยาง จำนวน 1 แหล่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 4) อธิบายถึง แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ความสามารถ คุณธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์และผู้ที่มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ โดยในแต่ละ ชุมชน พบว่ามีแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลที่หลากหลาย แต่มีการใช้งานแหล่งเรียนรู้ในประเภทนี้ใน จำนวนที่น้อย อันมีสาเหตุมาจากการขาดการรวบรวมข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ จึงยากแก่การ เข้าถึง และใช้งานจาก ความรู้ นั้น ๆ

1.2 แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น พบว่าแหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จำแนกตามรายโรงเรียนมีจำนวน 17 แหล่ง มีจำนวนมากที่สุด คือ โรงเรียนบ้านน้ำยาว จำนวน 5 แหล่ง รองลงมา คือ โรงเรียนบ้านน้ำบัวพัฒนา จำนวน 4 แหล่ง โรงเรียนบ้านดอนมูล(ศิลาเพชร) จำนวน 4 แหล่ง โรงเรียนบ้านทุ่งเห่า จำนวน 1 แหล่ง โรงเรียนบ้านพนาสวรรค์ จำนวน 1 แหล่ง โรงเรียนบ้านปางยาง จำนวน 1 แหล่ง และ โรงเรียนบ้านผาเวียง จำนวน 1 แหล่ง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 4) ที่อธิบายถึงแหล่ง เรียนรู้ที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีมนุษย์ สร้างเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่ อาศัย สถานประกอบการ

1.3 แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ พบว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภท ทรัพยากรธรรมชาติ จำแนกตามรายโรงเรียนมีจำนวน 13 แหล่ง มีจำนวนมากที่สุด คือ โรงเรียนบ้านน้ำบัว พัฒนา จำนวน 3 แหล่ง และ โรงเรียนบ้านดอนมูล(ศิลาเพชร) จำนวน 3 แหล่ง รองลงมา คือ โรงเรียนบ้าน น้ำยาว จำนวน 2 แหล่ง โรงเรียนบ้านผาเวียง จำนวน 2 แหล่ง โรงเรียนบ้านทุ่งเห่า จำนวน 1แหล่ง โรงเรียน บ้านพนาสวรรค์ จำนวน 1แหล่ง โรงเรียนบ้านปางยาง จำนวน 1แหล่ง ซึ่งสอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์(2544 : 25) ที่อธิบายถึงแหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก ทุ่งนา สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เป็นต้น

1.4 แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ พบว่า แหล่งการเรียนรู้ ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ จำแนกตามรายโรงเรียนมีจำนวน 13 แหล่ง มีจำนวนมากที่สุด คือ โรงเรียนบ้านน้ำยาว จำนวน 2 แหล่ง รองลงมา คือ โรงเรียนบ้านทุ่งเห่า

จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนบ้านพนาสวรรค์ จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนบ้านน้ำป่าพัฒนา จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนบ้านปางยาง จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนบ้านดอนมูล(ศิลาเพชร) จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนบ้านผาเวียง จำนวน 1 แห่ง สอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2544 : 25) ที่อธิบายถึงแหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 แบ่งออกเป็น 4 ด้านสามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน พบว่า มีการกำหนดนโยบายรัฐ ระเบียบกฎหมายและเป้าหมายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยได้รับความร่วมมือจาก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอสม. มีการรับทราบ รับรู้ถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับผู้นำท้องที่และท้องถิ่นหน่วยงานจากภาครัฐ และเอกชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคำวงศ์เทพ (2554 : ข) ที่ได้ทำวิจัย เรื่องการศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในอำเภอแม่ลาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า ในด้านของการวางแผนแหล่งการเรียนรู้ โรงเรียนมีแนวนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจนโดยจัดทำเป็นแผนงาน /โครงการของโรงเรียนทุกปีการศึกษา

ปัญหาที่พบด้านการวางแผน พบว่า ขาดการวางแผนและขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาภรณ์ มีพรหม (2559 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัย เรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านข้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า การบริหารและจัดการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ ครูที่รับผิดชอบมีภาระการสอนมาก จึงไม่มีเวลาดูแลรับผิดชอบแหล่งเรียนแต่ละแห่งอย่างเต็มที่ ทำให้ครูและนักเรียนไปใช้แหล่งเรียนรู้ไม่มากเท่าที่ควร

2.2 ด้านการปฏิบัติตามแผนงาน พบว่า มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภารัตน์ งามวิสัย (2561 : 1) ที่ได้ทำวิจัย เรื่องแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตร่มเกล้า-นวมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า ด้านการดำเนินการแหล่งเรียนรู้ คือ ผู้บริหารแต่งตั้งกรรมการในการจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้บูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ครูผู้สอนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และจัดทำคู่มือประกอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบ ครูและนักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้นอกจากแหล่งเรียนรู้

2.3 ด้านการตรวจสอบ พบว่า มีการเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสาคร มหาหงษ์ (2560 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต4 พบว่าต้องแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้

2.4 ด้านการปรับปรุง พัฒนา พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรุต กลีบจันทร์ (2559 : 1) ที่ได้ทำวิจัย เรื่องแนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่า โรงเรียนมีการประชุมและสำรวจความต้องการในการใช้แหล่งเรียนรู้และสร้างความเข้าใจ และส่งเสริมกิจกรรม โครงการต่างๆ ในการใช้แหล่งเรียนรู้ และ โรงเรียนควรมีการประชุมเพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการใช้แหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบ คือ ขาดวิเคราะห์ข้อมูล การใช้แหล่งเรียนรู้และการนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล ด้านวิวัฒน์วงศ์ พระครูวิฑิต ศาสนทร และชาลี ภัคดี (2561 : 115-130) ที่ได้ทำวิจัย เรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ไม่มีการวางแผนการซ่อมแซมและดูแลรักษาขาดผู้ดูแลรับผิดชอบโดยตรง การตรวจสอบข้อมูลมีความล่าช้าและไม่มารณำข้อมูลที่ได้นำไปปรับปรุงได้ต่อเนื่องและมีจำกัดและไม่หลากหลาย

3. คู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 มีองค์ประกอบ ดังนี้

ตอนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญ สภาพการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 2 แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ความหมายของแหล่งเรียนรู้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ประเภทของแหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 3 การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ระบบบริหารจัดการที่ดีตามระบบวงจรคุณภาพตามวงจรเดมมิง(Deming Cycle:PDCA)

ตอนที่ 4 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ขอบเขต นิยามศัพท์เฉพาะ สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4

ตอนที่ 5 แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนปัว 4 ประกอบด้วย แหล่งการเรียนรู้แยกออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1.แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล 2.แหล่งเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น 3.แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ 4.แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ

ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ความเหมาะสมของคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรกได้แก่ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ รองลงมา คือด้านรูปแบบของคู่มือ และด้านเนื้อหาของคู่มือ ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานในทุกชั้นตอนอย่างชัดเจน และจัดทำปฏิทินในการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
2. โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายอื่น ๆ มีการสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้ และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ จัดทำคู่มือ ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ระดับปฐมวัย
2. ควรศึกษาการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมวิชาการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คำ วงศ์เทพ. (2554). *การจัดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในอำเภอแม่ลาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ชนพล ด้านวิวัฒน์วงศ์, พระครูวิทิต ศาสนทร และชาลี ภักดี. (2561). “การจัดการจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่”. วารสารบัณฑิตวิจัย Journal of Graduate Research. 9 (1), 115-130.
- นิรุต กลีบจันทร์. (2559). *แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประภาภรณ์ มีพรหม. (2559). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านข้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- สาคร มหาหิงค์. (2560). *ปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุดารัตน์ งามวิลัย. (2561). *แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตร่มเกล้า-นวมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *คู่มือการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.

การบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
สำนักงานบัญชีดิจิทัล ในประเทศไทย
**Administration of Digital Accounting Firm Affecting on the Efficiency in
Performance of Digital Accounting Firms in Thailand**

สิทธิชัย ทรัพย์แสนดี และ ดารณี เอื้อชนะจิต

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sittichai Subsandee and Daranee Uachanachit

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : subsandee53@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) ศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 3) ศึกษาปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 4) ศึกษาปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ สำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จำนวน 364 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัล ประกอบด้วย ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน ความพร้อมของสำนักงาน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร และทักษะด้านดิจิทัลของพนักงาน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 และปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัล ประกอบด้วย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน ความพร้อมของสำนักงาน การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจรและทักษะด้านดิจิทัลของพนักงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัล; ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน; สำนักงานบัญชีดิจิทัล

* วันที่รับบทความ: 11 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 14 กรกฎาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 15 กรกฎาคม 2564

Received: July 11, 2021; Revised: July 14, 2021; Accepted: July 15, 2021

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study the usage success in digital system 2) to study the efficiency in performance 3) to study factors in the administration of digital accounting firm that affected on the usage success in digital system and 4) to study factors in the administration of digital accounting firm that affected on the efficiency in performance. The sample group was 364 accounting offices registered as legal entity with the Department of Business Development. Multi-stage sampling was operated and questionnaire was a tool for data collection. The data analysis was performed by Statistics, Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Multiple Regression Analysis.

The result showed that factors in the administration of digital accounting firm consisted of preparedness of the leader, readiness of the organization, the application of digital technology, all-inclusive customer service, and digital skills of employees affected the success in the usage with the statistical level of significance at 0.01. And factors in the administration of digital accounting firm composed of the application of digital technology, preparedness of the leader, readiness of the organization, all-inclusive customer service and digital skills of employees affected the efficiency in performance of the digital accounting offices with the statistical level of significance at 0.05.

Keywords: Administration of Digital Accounting Firm; Effectiveness in Performance; Digital Accounting Firm

บทนำ

ปรากฏการณ์ "Digital Transformation" กำลังส่งผลกระทบต่อองค์กรธุรกิจต่างๆ ทั่วโลก โดยปัจจุบันภาครัฐกำลังเร่งส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs แบบดั้งเดิมปรับตัวให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ธุรกิจ SMEs มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีการใช้ระบบออนไลน์หรือ E-Commerce เข้ามาช่วยดำเนินการด้านการตลาดมากขึ้น ซึ่งธุรกิจดังที่กล่าวมาต้องมีการจัดทำบัญชีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยธุรกิจขนาดเล็กในประเทศไทยส่วนใหญ่ไม่มีนักบัญชีประจำสำนักงาน แต่จะใช้บริการของสำนักงานบัญชี เมื่อธุรกิจมีการปรับเปลี่ยนไปเป็นองค์กรดิจิทัลมากขึ้น สำนักงานบัญชีแบบดั้งเดิมที่มีการจัดทำบัญชีด้วยกระดาษก็มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนระบบการจัดทำบัญชีไปสู่การเป็นสำนักงานบัญชีดิจิทัลด้วยเช่นเดียวกัน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563 : ออนไลน์) อีกทั้งปัจจุบันยังมีกฎหมาย ข้อบังคับของการจัดทำ การนำเสนอสารสนเทศการบัญชี การภาษีอากร ด้วยระบบออนไลน์ ได้แก่ ระบบ e - Filing ระบบ e-Receipt ระบบ e-Tax Invoice และการที่ระบบงานดิจิทัลในยุคใหม่นี้ ได้กำลังเข้ามาแทนที่ระบบสารสนเทศแบบดั้งเดิม เช่นนี้จึงส่งผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพบัญชีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยนักบัญชีต้องมีการเตรียมความพร้อมต้องปรับความรู้ทักษะทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องและทักษะดิจิทัลสมัยใหม่เข้าไปประยุกต์ใช้ต่องานที่ปฏิบัติให้มากขึ้น จึงได้มีการนำระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในระบบสารสนเทศทางการบัญชี เพื่อช่วยให้การส่งและรับข้อมูลระหว่างสาขาหรือหน่วยงานที่กระจายแยกกันไปตามภูมิภาคต่าง ๆ นั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ และยังสามารถทำให้ผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลดังกล่าวที่ได้รับการอนุมัติ

สามารถเข้าถึงข้อมูลในระบบสารสนเทศทางการบัญชีของบริษัทได้ทันทีที่ต้องการ พัทรินทร์ ใจเย็น และ คณะ (2560 : 196 – 207)

ธุรกิจสำนักงานบัญชี ถือเป็นธุรกิจการให้บริการดั้งเดิมที่มีความสำคัญต่อองค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กที่ไม่มีนักบัญชีประจำสำนักงาน อีกทั้งการประกอบการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการกำหนดแผนการดำเนินงาน การควบคุม และยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจต่อไป (ธนวรรณ แฉ่งขำโณม, 2562 : 43) ดังที่ (ธนัชฐา ชิวพัฒน์พันธุ์, 2558 : 141 – 152) กล่าวว่า การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดย่อมส่งผลกระทบต่อธุรกิจ และข้อมูลทางบัญชีจะสะท้อนภาพความจริงของธุรกิจได้ถูกต้องตรงความเป็นจริงมากที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคลากร หรือ หน่วยงาน หรือ องค์กรที่ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือ สำนักงานบัญชีจึงมีบทบาทและความสำคัญ เพราะการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้บริหารนั้น หากเกิดความผิดพลาดย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานธุรกิจ ดังนั้น กล่าวได้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และ สำนักงานบัญชี เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากธุรกิจใดมีบุคลากรด้านการบัญชีที่มีความรู้ความสามารถย่อมส่งผลให้การดำเนินงานธุรกิจนั้นบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ธนัชฐา ชิวพัฒน์พันธุ์, 2558 : 141 – 152)

นอกจากนี้แล้ว ศิระ อินทรภักตร์ชัย (2559 : ออนไลน์) ยังได้ให้ความเห็นว่า ความก้าวหน้าทางดิจิทัลจะส่งผลกระทบต่อวิชาชีพบัญชีและวิธีการทำบัญชี หลังจากการนำเทคโนโลยีระบบคลาวด์ ระบบอัตโนมัติ และระบบการเรียนรู้ของคอมพิวเตอร์ มาช่วยในการทำงานมากขึ้น เนื่องจากงานของผู้ทำบัญชีจะถูกแทนที่ด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งคาดการณ์ได้ว่ากระบวนการทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางบัญชีจะเปลี่ยนแปลงไปแม้ว่าหลักการบัญชียังคงเหมือนเดิม ในปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ได้มีนโยบายและแผนงานที่จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้เตรียมความพร้อมทั้งในเรื่ององค์ความรู้และเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีให้พร้อมรับกับระบบเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อเตรียมความพร้อมให้สำนักงานบัญชีคุณภาพสามารถเข้าถึงนวัตกรรมทางด้านการบัญชีและการบริหารจัดการตลอดจนปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นสำนักงานบัญชีดิจิทัล (Digital Accounting Firm) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีความเป็นมืออาชีพ และมีธรรมาภิบาลและตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาและเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านมาตรฐานการบัญชีให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของวิชาชีพและการพัฒนาของเทคโนโลยี

ดังนั้น จากความสำคัญของวิชาชีพการบัญชีที่มีต่อการประกอบธุรกิจ และจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน รวมทั้งจากการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐสู่ความเป็นสำนักงานบัญชีดิจิทัล และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักงานบัญชีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจ

ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีเพื่อก้าวสู่การเป็นสำนักงานดิจิทัลในประเทศไทย โดยมีขอบเขตของงานวิจัยคือศึกษาจากผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักงานบัญชีดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักงานบัญชีดิจิทัล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัล

ระเบียบวิธีวิจัย

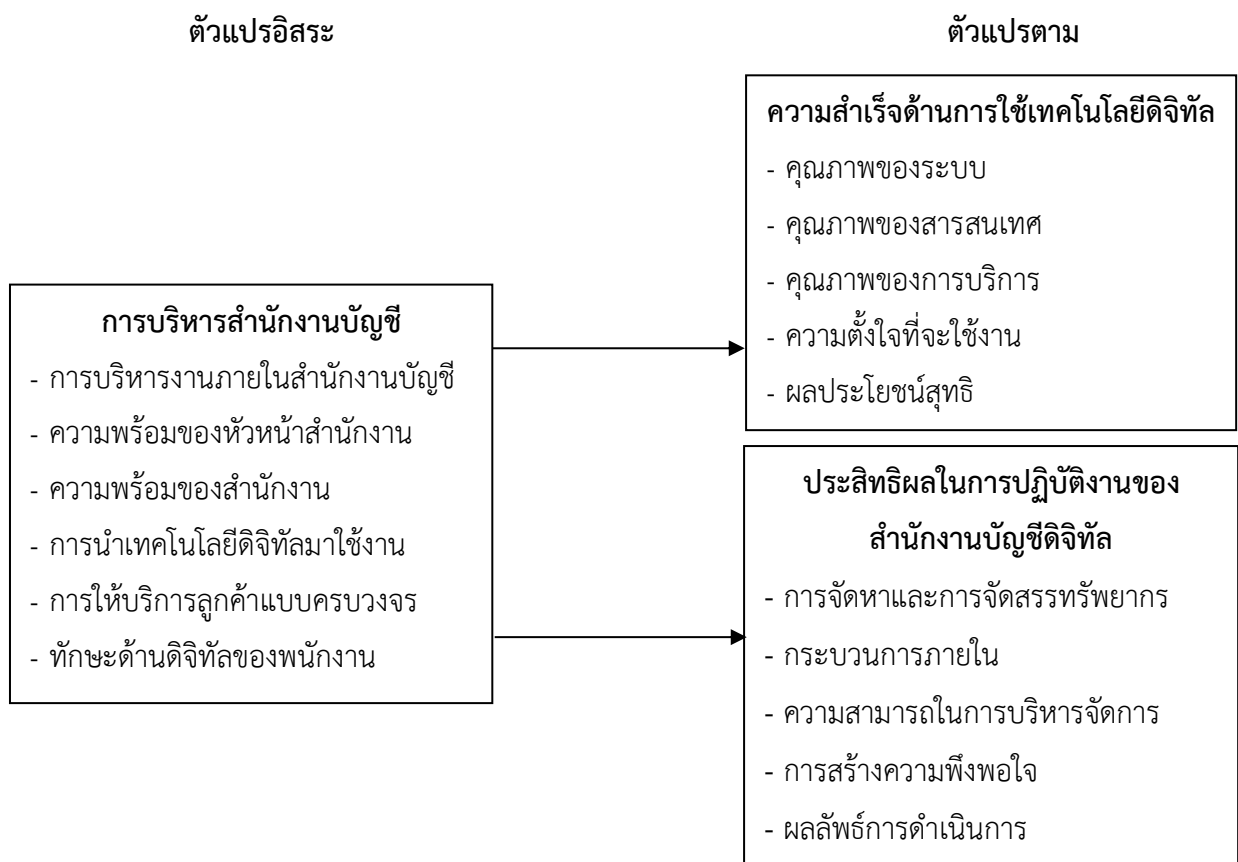
การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 364 ชุด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close-ended question) มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้คำถามแบบสำรวจรายการ (Check list) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชี ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัล ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 4 เป็นคำถามแบบประเมินค่าหรือมาตราส่วน (Rating scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตาม Likert scale และส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ใกล้เคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค อยู่ระหว่าง 0.949 – 0.982 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

แบบสอบถาม	ค่าความเชื่อมั่น
ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน	.951
ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในประเทศไทย	.949
ความสำเร็จด้านการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้	.982

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม 1 ตัวกับตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จำนวน 364 ตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
1. คุณภาพของระบบ	4.30	0.595	มากที่สุด
2. คุณภาพของสารสนเทศ	4.32	0.595	มากที่สุด
3. คุณภาพของการบริการ	4.17	0.737	มากที่สุด
4. ความตั้งใจที่จะใช้งาน	4.31	0.627	มากที่สุด
5. ผลประโยชน์สุทธิ	4.29	0.590	มากที่สุด
รวม	4.28	0.628	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.28$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคุณภาพของสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}=4.32$) รองลงมาคือ ความตั้งใจที่จะใช้งาน ($\bar{x}=4.31$) และ คุณภาพของการบริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=4.17$)

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัล

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัล

ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัล	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
1. การจัดหาและการจัดสรรทรัพยากร	4.26	0.636	มากที่สุด
2. กระบวนการภายในของสำนักงาน	4.29	0.671	มากที่สุด
3. ความสามารถในการบริหารจัดการ	4.41	0.725	มากที่สุด
4. การสร้างความพึงพอใจ	4.70	0.533	มากที่สุด
5. ผลลัพธ์การดำเนินการ	4.48	0.691	มากที่สุด
รวม	4.43	0.651	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.43$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การสร้างความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.70$) รองลงมาคือผลลัพธ์การดำเนินการ ($\bar{x} = 4.48$) และการจัดหาและการจัดสรรทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.26$)

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรที่พยากรณ์ความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ตัวแปร	b	S.E.b	Beta	t	p
ค่าคงที่ (Constant)	-.160	.096	-	-1.666	.097
การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน	.316	.028	.350	11.209	.000
ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน	.137	.029	.144	4.785	.000
การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร	.206	.032	.186	6.458	.000
ความพร้อมของสำนักงาน	.244	.030	.264	8.021	.000
ทักษะด้านดิจิทัลของพนักงาน	.121	.026	.141	4.586	.000
R = 0.940 R ² = 0.883 R ² _{adj} = 0.881 F = 540.541 p = 0.000					

p-value <.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีส่งผลต่อความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .940 อธิบายความแปรปรวนได้ 88.30 % ($R^2 = 0.883$) โดยตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้สูงสุดคือ ตัวแปรการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน ($Beta = .350$) รองลงมาคือความพร้อมของสำนักงาน ($Beta = .264$) การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร ($Beta = .186$) ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน ($Beta = .144$) และทักษะด้านดิจิทัลของพนักงาน ($Beta = .141$) ตามลำดับ

จากข้อมูลที่น่าเสนอผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นสมการในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

ความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล = $-.160 + .316$ (การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน) + $.137$ (ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน) + $.206$ (การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร) + $.244$ (ความพร้อมของสำนักงาน) + $.121$ (ทักษะด้านดิจิทัลของพนักงาน)

สรุปได้ว่า ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชี ประกอบด้วย ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน ความพร้อมของสำนักงาน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร และทักษะด้านดิจิทัลของพนักงานส่งผลต่อความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัล

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรที่พยากรณ์ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัล

ตัวแปร	b	S.E.b	Beta	t	p
ค่าคงที่ (Constant)	0.682	.182	-	3.756	.000
การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน	.553	.053	.546	10.410	.000
ความพร้อมของสำนักงาน	.358	.057	.346	6.246	.000
การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร	-.283	.060	-.228	-4.715	.000
ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน	.298	.054	.278	5.517	.000
ทักษะด้านดิจิทัลของพนักงาน	-.104	.050	-.107	-2.078	.038
R = 0.818 R ² = 0.670 R ² _{adj} = 0.665 F = 145.292 p = 0.000					

p-value <.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานร้อยละ 67.00 (R² = 0.670) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .818 โดยตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลในการปฏิบัติงานได้สูงสุด คือ ตัวแปรนำเทคโนโลยีมาใช้งาน (Beta = .546) รองลงมาคือ ตัวแปรความพร้อมของสำนักงาน (Beta = .346) ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน (Beta = .278) การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร (Beta = -.228) และ ทักษะด้านดิจิทัลของพนักงาน (Beta = -.107) ตามลำดับ

จากข้อมูลที่น่าเสนอผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นสมการในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน = .682 + .553 (การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน) + .358 (ความพร้อมของสำนักงาน) - .283 (การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร) + .298 (ความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน) - .104 (ทักษะด้านดิจิทัลของพนักงาน)

สรุปได้ว่า ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชี ประกอบด้วย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งานความพร้อมของหัวหน้าสำนักงาน ความพร้อมของสำนักงาน การให้บริการลูกค้าแบบครบวงจร และทักษะด้านดิจิทัลของพนักงานส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในประเทศไทย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีส่งผลต่อผลสำเร็จด้านการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ได้ร้อยละ 88.30 ($R^2 = 0.883$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 เป็นไปตามสมมติฐาน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า ปัจจัยต่าง ๆ นั้นไม่ว่าจะเป็น ด้านการบริหารงานภายในสำนักงานบัญชี ความพร้อมของหัวหน้า ความพร้อมของสำนักงานบัญชี สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จด้านการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ทั้งสิ้น เพราะเมื่อการบริหารภายในสำนักงานบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุดความพร้อมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลก็มีความพร้อมด้วยเช่นกัน ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานจึงมีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จด้านการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในงานบัญชีโดยเฉพาะด้านความพึงพอใจของผู้ใช้นั่นเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lee และ Yu (2012 : 2486–2500) พบว่า คุณภาพของสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการใช้งานระบบสารสนเทศ และ คุณภาพของสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภกฤษ บุญจันทร์ (2562 : 23-36) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานบัญชีอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านประหยัดเวลา ด้านการประหยัดการใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้านความต้องการในการพัฒนางาน และเทคโนโลยีดิจิทัลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นอกจากนี้แล้วยังมีความสอดคล้องกับ จารุณี อภิวัฒน์ไพศาล (2554 : 58 – 77) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ใช้ในการพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีกลุ่มธุรกิจบริการในประเทศไทย” พบว่า ลักษณะเฉพาะตัวของนักบัญชี จรรยาบรรณวิชาชีพ ความรู้ทักษะในงานบัญชี ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความสามารถทางการสื่อสาร การจัดองค์กรสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีองค์กรและภาพลักษณ์องค์กร สำหรับปัจจัยที่นำมาพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน มีทั้งหมด 4 ปัจจัยคือ สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีองค์กร ลักษณะเฉพาะตัวของนักบัญชี การจัดองค์กร และภาพลักษณ์องค์กร โดยปัจจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีกลุ่มธุรกิจบริการในประเทศไทย โดยมีประสิทธิภาพในการพยากรณ์เท่ากับ 42.4%

2. ปัจจัยการบริหารสำนักงานบัญชีส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในประเทศไทยร้อยละ 67.00 ($R^2 = 0.670$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่าเมื่อสำนักงานบัญชีมีการบริหารจัดการด้านปัจจัยต่าง ๆ ย่อมส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านบัญชีในที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภกฤษ บุญจันทร์ (2562 : 23-36) พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานบัญชีมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ในขณะที่ผลการวิจัยของจารุณี อภิวัฒน์ไพศาล (2554 : 58 – 77) พบว่า สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีองค์กร ลักษณะเฉพาะตัวของนักบัญชี การจัดองค์กร และภาพลักษณ์องค์กร โดยปัจจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีกลุ่มธุรกิจบริการในประเทศไทย โดยมีประสิทธิภาพในการพยากรณ์เท่ากับ 42.4% ส่วน ผลการวิจัยของ อริยา สรศักดิ์ (2562 : 87) พบว่า โปรแกรมบัญชีและโปรแกรมทางธุรกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพสำนักงานบัญชีด้านความถูกต้อง ความรวดเร็ว ความประหยัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hou (2012 : 560–573) พบว่า (1) การใช้งานระบบสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งาน (2) การใช้งานระบบสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ใช้งาน และ (3) ความพึงพอใจของผู้ใช้งานมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ใช้งาน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lee และ Yu (2012 : 2486–2500) พบว่า (1) คุณภาพของสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการใช้งานระบบสารสนเทศ และ (2) คุณภาพของสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

3. ความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในประเทศไทย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า ในส่วนของคุณภาพของระบบ นั้น สำนักงานบัญชีใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าใช้ข้อมูลได้และยังเป็นเทคโนโลยีดิจิทัลและอุปกรณ์ที่มีความเสถียรครบถ้วนสมบูรณ์ มีระบบรักษาความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อริยา สรศักดิ์ (2562 : 87) พบว่า การเข้าใจเครื่องมือดิจิทัลในการรักษาความปลอดภัยข้อมูลทางบัญชี เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสำนักงานบัญชี

คุณภาพของสารสนเทศ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากว่าเทคโนโลยีดิจิทัลและอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในสำนักงานบัญชี ช่วยให้การประมวลผลข้อมูลสารสนเทศทางบัญชีได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และยังช่วยให้สารสนเทศที่วิเคราะห์มีความถูกต้องและแม่นยำ และมีความน่าเชื่อถือ การดำเนินงานด้านบัญชีจึงมีประสิทธิผลในที่สุด ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณภาพสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภกฤษ บุญจันทร์ (2562 : 23-36) พบว่า ประสิทธิภาพของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ผลการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของสมรรถนะของระบบสารสนเทศทางบัญชีสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” ของอัจฉราภรณ์ ทเวซาร

และคณะ (2561 : 267-278) พบว่า 1) สมรรถนะของระบบสารสนเทศทางบัญชีสมัยใหม่ ด้านบริหารความเสี่ยง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จขององค์กรโดยรวม ด้านการเงิน กระบวนการภายใน 2) สมรรถนะของระบบสารสนเทศทางบัญชีสมัยใหม่ ด้านความเชื่อมโยงภายในองค์กร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จขององค์กร พบว่า

คุณภาพของการบริการ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า สำนักงานบัญชีมีระบบการบำรุงรักษาโปรแกรมและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม และมีการ UP date โปรแกรมและอุปกรณ์ที่ใช้ให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดคุณภาพของการให้บริการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสอดคล้องกับ ประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์ (2559 : 51-66) ซึ่งพบว่าการจัดการทรัพยากรของสำนักงานบัญชี การปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี และยังตรงกับผลการวิจัยของ ธารรินทร์ ใจเอื้อพลสุข (2561 : 87) ระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชีได้แก่ ด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า ด้านการจัดการทรัพยากร ด้านการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี และด้านการจัดการเอกสารของสำนักงานบัญชี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย

ความตั้งใจที่จะใช้งานเทคโนโลยี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากว่าสำนักงานบัญชีมีระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาหากโปรแกรมหรืออุปกรณ์ที่ใช้มีปัญหา เช่น มีการ Back up ข้อมูลอยู่เป็นประจำ หรือสามารถหาอุปกรณ์อื่นมาทดแทนอย่างทันเวลา และพนักงานยังมีความพึงพอใจต่อเทคโนโลยีดิจิทัลและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงโปรแกรมประยุกต์ภายในสำนักงานบัญชีที่ท่านปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการในการใช้งานของผู้ใช้และลูกค้าได้ตามที่คาดหวัง สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของศุภกฤษ บุญจันทร์ (2562 : 23-36) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานบัญชีอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านประหยัดเวลา ด้านการประหยัดการใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้านความต้องการในการพัฒนางาน และเทคโนโลยีดิจิทัลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในขณะที่ผลการวิจัยของ จิรัชยา นครชัย (2553 : 23) ได้ศึกษาเรื่อง “ระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์” พบว่า ระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้พัฒนาขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ รับ - ส่ง การจัดเก็บ การสืบค้นข้อมูลเอกสารภายในองค์กร รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการงานด้านเอกสารให้มีความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยลดปัญหาด้านการสื่อสาร การจัดเก็บ การสูญหายของเอกสาร การสืบค้นข้อมูลเอกสาร และลดการสิ้นเปลืองทรัพยากรกระดาษ การนำระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะช่วยลดความซับซ้อนขั้นตอนการปฏิบัติงานในระบบเดิมเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถดำเนินการที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชันขึ้นนี้เพื่อความสะดวกในการเข้าใช้งานระบบ

ซึ่งเป็นไปได้ว่าสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ ผลประโยชน์สุทธิของสำนักงานบัญชี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและทำให้พนักงานบัญชีมีความพึงพอใจต่อระบบคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ดิจิทัล รวมถึงโปรแกรมประยุกต์ภายในสำนักงานบัญชี ที่สามารถตอบสนองต่อการใช้งานตามที่คาดหวัง และ ยังตอบสนองต่อการปฏิบัติงานด้านการส่งข้อมูลสารสนเทศทางบัญชีไปยังลูกค้าได้ตามที่คาดหวังด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hou (2012 : 560–573) พบว่า การใช้งานระบบสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และ การใช้งานระบบสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ใช้งาน รวมถึงความพึงพอใจของผู้ใช้งานมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ใช้งาน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉราภรณ์ ทะซาร และคณะ (2561 : 267-278) วิจัยเรื่อง “ผลกระทบของสมรรถนะของระบบสารสนเทศทางบัญชีสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของระบบสารสนเทศทางบัญชีสมัยใหม่ ด้านบริหารความเสี่ยง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จขององค์กรโดยรวม

4. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในประเทศไทย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดสามารถจำแนกได้แต่ละด้านดังนี้

การจัดหาและการจัดสรรทรัพยากร ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานบัญชีต้องจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ทางบัญชีที่สนับสนุนการทำบัญชีการเงิน และการบัญชีเพื่อการบริหาร และจัดหาโปรแกรมสนับสนุนงานด้านการบัญชีการเงิน รวมทั้งจัดหาโปรแกรมสนับสนุนงานด้านการบัญชีเพื่อการบริหาร เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การปฏิบัติงานของสำนักงานเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด อาจกล่าวได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเพราะบทบาทของนักบัญชีมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทธรินทร์ ใจเย็น และ คณะ (2560 : 196 – 207) พบว่า นักบัญชียังต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาบทบาทหน้าที่ตนเองจากการเป็นเพียงผู้ทำบัญชี สู่การเป็นผู้ควบคุมดูแลและใช้ประโยชน์จากระบบสารสนเทศให้มากที่สุด

กระบวนการภายในของสำนักงานบัญชี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากว่าสำนักงานบัญชีมีการจัดวางระบบโครงข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพที่สามารถรองรับการรับส่งข้อมูลสารสนเทศทางบัญชีภายในสำนักงานที่มีประสิทธิภาพที่สามารถรองรับการรับส่งข้อมูลทางบัญชีที่มีปริมาณมาก มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดระบบการทำงานภายในสำนักงานอย่างจริงจัง เนื่องจากเห็นประโยชน์และความสำคัญของเทคโนโลยี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรียา ปานปรุง (2561 : 694-703) พบว่า การคิดวิเคราะห์และการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของนักบัญชีในยุคไทยแลนด์ 4.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังตรงกับผลการวิจัยของ ศุภกฤษ บุญจันทร์ (2562 : 23-36) พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานบัญชี ส่วน

ความสามารถในการบริหารจัดการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า สำนักงานบัญชีมีระบบจัดเก็บสารสนเทศที่ปลอดภัยและเป็นสัดส่วนนั่นเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rubin (2000) พบว่า นักบัญชีที่มีประสิทธิภาพจะเป็นผู้ที่มีการวางแผนในการทำงานสิ่งต่าง ๆ ล่วงหน้า และเป็นผู้ที่เข้าใจและจัดลำดับงานได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ ญัตติธรรมณ ศรีสุข (2560 : 56) ศึกษาเกี่ยวกับ “สมรรถนะทางการบัญชีสมัยใหม่ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีและกรุงเทพมหานคร” พบว่า สมรรถนะทางการบัญชีสมัยใหม่ในมิติด้านความรู้และทักษะทางด้านบัญชี มีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน สมรรถนะทางการบัญชีสมัยใหม่ในมิติด้านการทำและนำเสนอข้อมูลทางบัญชีเพื่อใช้ในการตัดสินใจมีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน สมรรถนะทางการบัญชีสมัยใหม่ในมิติด้านความรู้และทักษะด้านบัญชีมีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และ สมรรถนะทางการบัญชีสมัยใหม่ ในมิติด้านจริยธรรมในวิชาชีพมีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

การสร้างความพึงพอใจของสำนักงานบัญชี ในภาพรวม ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากการที่สำนักงานบัญชีให้คำแนะนำด้านการบัญชีแก่ลูกค้าหรือผู้มาใช้บริการด้วยความซื่อสัตย์และสุภาพ รวมถึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีให้กับลูกค้าหรือผู้มาใช้บริการได้อย่างถูกต้องและชัดเจน และให้บริการด้วยระบบและเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยนั่นเอง และโดยเฉพาะการให้บริการด้วยความซื่อสัตย์นั้นก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมบูรณ์ กุมาร และ จิตินันท์ กุมาร (2557 : 122 – 137) พบว่า เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับดีต่อนักบัญชีที่มีในปัจจุบันคือ การมีระดับคะแนนเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเกี่ยวกับการพิมพ์งาน การรักษามัคคีและทำงานกันเป็นทีมมากที่สุด ขณะที่ต่อนักบัญชีที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษีอากร ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการพิมพ์งานและเกี่ยวกับตารางคำนวณได้ และการสามารถใช้ ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษในทักษะการพูดมากที่สุด ขณะที่ด้านคุณธรรม จริยธรรม เจ้าของหรือผู้บริหารของสถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องการนักบัญชีที่มีความซื่อสัตย์สุจริตสอดคล้องกับ ผลการวิเคราะห์ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่มีความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณสมบัติที่นักบัญชีที่ต้องการสูงสุด ซึ่งตรงกันกับ Carnegie & Edwards (2001 : 87) พบว่า การปฏิบัติทางวิชาชีพบัญชีในออสเตรเลียนั้น มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ต้องปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบต่อทางวิชาชีพบัญชี นักบัญชีต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพบัญชี ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด และถูกต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเที่ยงธรรมและสุจริตต่อวิชาชีพที่ปฏิบัติ เพื่อส่งผลให้เกิดการทำงานให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพต่อผู้มีส่วนได้เสียต่อไปและการดำเนินการดังกล่าวจึงสามารถสร้างความพึงพอใจต่อผู้มาใช้บริการได้นั่นเอง

ผลลัพธ์การดำเนินการในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากการสำนักงานบัญชีมีลูกค้าที่ช่วยแนะนำเพื่อนหรือคนรู้จักมาใช้บริการกับสำนักงานบัญชีอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้มีกำไรและรายได้เฉลี่ยของสำนักงานบัญชีในแต่ละปีประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ผู้บริหารสำนักงานบัญชีควรจัดให้มีการประชุมเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ส่วนค่าเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากที่สุดนั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมวิชาชีพบัญชี และในการประชุมเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น ผู้บริหารควรปลูกฝังและย้ำเตือนให้พนักงานบัญชีตระหนักในเรื่องของความซื่อสัตย์ด้วยเช่นกัน
2. สำนักงานบัญชีควรปรับปรุงและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อรองรับการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสำนักงานบัญชียังควรปรับปรุงโปรแกรมสารสนเทศทางการบัญชีให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ
3. ผู้บริหารสำนักงานบัญชีควรดำเนินการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของพนักงานให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในด้านสมรรถนะที่สำคัญของนักบัญชีในยุคดิจิทัล
2. ควรทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการถึงคุณลักษณะหรือสมรรถนะของนักบัญชีที่ผู้ประกอบการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). กรมพัฒนาฯ มอบรางวัลสำนักงานบัญชีดิจิทัลดีเด่น (Best Digital Accounting Firm Award 2020) ยกระดับสำนักงานบัญชีคุณภาพ สู่การเป็นสำนักงานบัญชีดิจิทัล. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.dbd.go.th/news_view.php?id=469418521.
- จารุณี อภิวัฒน์ไพศาล. (2554). ปัจจัยที่ใช้ในการพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีกลุ่มธุรกิจบริการในประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*. 8 (21), 58–77.
- จิรัชยา นครชัย. (2553). *ระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์*. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.

- ณัฐธรมณ ศรีสุข. (2560). สมรรถนะทางการบัญชีสมัยใหม่ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีและกรุงเทพมหานคร. *เอกสารนำเสนอในที่ประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 7 “มหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม...พลังขับเคลื่อนประเทศสู่ยุค 4.0”*. 4 กรกฎาคม 2560 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ธนวรรณ แฉ่งขำโฉม. (2562). *ตัวแบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ทำบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย*. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ธนัชฐา ชิวพัฒน์พันธุ์. (2558). สมรรถนะของพนักงานบัญชีในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีตามทัศนะของหัวหน้างานบัญชี. *RMUTT Global Business and Economics Review*. 10 (2), 141–152.
- ธรรินทร์ ใจเอื้อพลสุข. (2561). *ความสำเร็จในการปฏิบัติงานสำนักงานบัญชีคุณภาพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์. (2559). ระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชีในเขตอำเภอเมือง และ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*. 14 (1), 51–66.
- พัชรินทร์ ใจเย็น และ คณะ. (2560). นักบัญชีกับเทคโนโลยียุคปัจจุบัน. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*. 3 (1), 196–207.
- วริยา ปานปรุง. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีต่อคุณลักษณะของนักบัญชีในยุคไทยแลนด์ 4.0. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ในการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018”. 9 มีนาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ศิระ อินทรกาธชัย. (2559). PwC เผยมาตรฐานบัญชีฉบับใหม่-ความก้าวหน้าทางดิจิทัลกระทบธุรกิจไทยแนะเตรียมรับมือให้พร้อม. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://positioningmag.com/1109467>.
- ศุภกฤษ บุญจันทร์. (2562). *ประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการบัญชี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมบูรณ์ กุมาร และ จิตินันท์ กุมาร. (2557). คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในจังหวัดน่าน. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 6 (12), 122–137.
- อริยา สรศักดิ์. (2562). *สมรรถนะของนักวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพสำนักงานบัญชี*. สารนิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- อัจฉราภรณ์ ทะซาร และคณะ. (2561). ผลกระทบของสมรรถนะของระบบสารสนเทศทางบัญชีสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 5 (2), 267-278.
- Carnegie & Edwards. (2001). *The construction of the professional accountant: the case of the Incorporated Institute of Accountants, Victoria (1886)*. Accounting, Organizations and Society
- Hou. C. K. (2012). Examining the effect of user satisfaction on system usage and individual performance with business intelligence systems: An empirical study of Taiwan's electronics industry. *International Journal of Information Management*, 32 (6), 560–573.
- Lee, P. H., & Yu, P. L. H. (2012). Mixtures of weighted distance–based models for ranking data with applications in political studies. *Computational Statistics and Data Analysis*, 56, 2486–2500.

ศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแลและจัดประสบการณ์
การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนา
เด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก

**A Study an Operating the Conditions of Teachers to Supervise and
Organize a Learning Experiences and Playing for early childhood
development According the Standards of the National Early
Childhood Development Center as Child Development
Center in Local Government Organization,
Phitsanulok Province**

ชนะชัย คงมัน และ นิคม นาคอ้าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Chanachai Kongman and Nikom Nakai

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Chanachai 7172 @gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 234 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$, $S.D. = 0.43$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ มีการดำเนินงานอยู่ใน

* วันที่รับบทความ: 9 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 14 กรกฎาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 15 กรกฎาคม 2564

Received: July 9, 2021; Revised: July 14, 2021; Accepted: July 15, 2021

ระดับมาก ($\bar{x}= 4.29$, S.D.= 0.41) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ คือ ด้านการส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป ($\bar{x}= 4.00$, S.D= 0.49) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สภาพการดำเนินงาน; มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ; ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstracts

The purpose of this research was to study the operating conditions of teachers/ caregivers in caring for and organizing learning and play experiences to develop early childhood according to the standards of the National Early Childhood Development Center of the Child Development Center under the local government organization Phitsanulok Province. The sample group included chiefs of child development centers and teachers who took care of children under the local government organization Phitsanulok Province. 234 people were obtained by simple random sampling. The instrument used for data collection was a questionnaire, the operating conditions of teachers/caregivers in child care and arrange experience learning and playing to develop early childhood according to the standards of the National Early Childhood Development Center of the Child Development Center under the local government organization Phitsanulok Province, and the statistics for Data analysis to analyzed by using mean and standard deviation.

The results showed that the overall performance operations of teachers/ caregivers in caring for and organizing learning and play experiences for early childhood development according to the standards of the National Early Childhood Development Center of the Child Development Center under the local government organization Phitsanulok Province was at a high level ($\bar{x}= 4.17$, S.D.= 0.43). Highest average aspect of promoting the development of bodies at level of high levels ($\bar{x}= 4.29$, S.D.= 0.41). The aspect with the least mean was the aspect of promoting transitional children to adapt to the next stage of connectivity ($\bar{x}= 4.00$, S.D= 0.49) The operation was at a high level.

Keywords: Operating conditions; National standard for Early Childhood Care; Child Development Centers

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและการพัฒนาการในทุกด้านเป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อไป เด็กในวัยนี้จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัยจะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพและจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคตดังคำกล่าวของ ศ.ดร.เจมส์ เจ เอคแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปี 2542 ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” ดังนั้นการพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงเป็นรากฐานที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของคนตลอดชีวิต และเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด กล่าวคือเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดี มีความสามารถเรียนรู้ ทำงานได้ เก่ง และเป็นพลเมืองดีที่จะนำสู่ความสำเร็จในสังคม

ที่ทำนายในศตวรรษที่ 21 ต้องได้รับโอกาสการพัฒนา อย่างรอบด้านในช่วงปฐมวัย แต่คุณภาพของเด็กปฐมวัย ยังเป็นจุดอ่อนที่เข้าขั้นวิกฤติของประเทศไทยที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน รัฐและทุกภาคส่วน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน สังคม บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ครู/ผู้ดูแลเด็ก โรงเรียน องค์กร ท้องถิ่นทุกระดับ บุคลากรพัฒนาสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน ภาควิชาการและภาคธุรกิจ จึงต้องมีความรู้ความ เข้าใจในความสำคัญของช่วงปฐมวัย ตระหนักในพันธกิจและลงมือช่วยกันทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสพัฒนา อย่างเต็มศักยภาพในภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 : 5-10)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบและจัดบริการ สาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักทางการศึกษาก็ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษา ระดับใดก็ได้ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (10) โดยหน้าที่ตามแบบแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดการถ่ายโอนงาน ที่ เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก คือ ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต งานสวัสดิการสังคม (การสังเคราะห์ พัฒนาคุณภาพ ชีวิต เด็ก สตรี คนชรา ผู้ด้อยโอกาส) ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดการถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ กรมพัฒนาชุมชนโดย ได้กำหนดประเภทของกลุ่มงานนี้เป็นหน้าที่ที่ต้องทำและทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ในส่วนของการดำเนินงานกระทรวง มหาดไทยได้โอนเงินงบประมาณเงิน อุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กทุกกิจกรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 ประกอบด้วย ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าอาหารกลางวัน ค่าตอบแทน ครูพี่เลี้ยงผู้ดูแลเด็กเล็ก เงินประกันสังคมและค่าวัสดุการศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550 อ้าง ถึงใน สารินีย์ จินากักดี, 2558 : 7)

รัฐบาลมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 เพื่อขับเคลื่อนประเทศไปสู่ ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนในทุกมิติ รวมทั้ง เตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มี ศักยภาพสูงของประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยซึ่งถือเป็นช่วงวัยที่มี ความสำคัญสูงสุด เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต ประกอบกับคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2562 เห็นชอบมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ เพื่อยกระดับการพัฒนาเด็กปฐมวัยและใช้เป็นมาตรฐานกลางทั้งประเทศ ซึ่งเป็นการดำเนินการตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยและสามารถ เข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการดูแลพัฒนาก่อนเข้ารับ

การศึกษาทั้งการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ และสติปัญญาให้สมกับวัย การจัดทำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ถือเป็นมาตรฐานขั้นต้นที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาเด็กของประเทศ เพื่อให้เริ่มต้นชีวิตอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพการบริการ ดูแลและจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษา โดยคำนึงถึงการตอบสนองต่อสิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับ ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานทรัพยากรมนุษย์ของประเทศและการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้พร้อมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 : 5-10)

จากผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-พ.ศ.2580) มีเป้าหมายการพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัย ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยหล่อหลอมเด็กนั้นให้มีคุณภาพ พบว่ามีเด็กปฐมวัยร้อยละ 12 เข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา ขาดการดูแลที่ดีและมีคุณภาพ ควรต้องเร่งพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐานเพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ ปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศมีจำนวนทั้งหมด 21,654 ศูนย์ มีศูนย์ที่อยู่ในเกณฑ์สมควรได้รับการปรับปรุง 1,671 ศูนย์ และต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน 304 ศูนย์ (สุปรिता อุดุลยานนท์, 2562 : ออนไลน์) และจากการศึกษางานวิจัยของ ธเนศพล อินทร์จันทร์ (2562 : 34) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2562 จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และด้านครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ ส่วนผลการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพของเด็กปฐมวัย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำผลจากการศึกษาไปวางแผนพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการออกแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับวัย ส่งผลให้การ

จัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแบบยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการ ดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาสภาพการ ดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2562 มาตรฐานด้านที่ 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน 2) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแล สุขภาพ 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร 4) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้าน อารมณ์ จิตใจ-สังคม ปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี และ 5) ด้านการส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่าน ให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ในเขต จังหวัดพิษณุโลก แบ่งเป็น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 229 คน และครูผู้ดูแลเด็กเล็ก จำนวน 348 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 577 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) และทำการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 92 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 142 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 234 คน และได้รับการตอบ แบบสอบถามจำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 95

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของครู/ ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถาน

พัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) โดยมีคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานฯ อยู่ในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานฯ อยู่ในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานฯ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานฯ อยู่ในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานฯ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุม ทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อเรื่องและภาษาที่ใช้และความครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อความที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ ซึ่งจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) โดยแบบสอบถามในงานวิจัยเรื่องนี้มีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0

4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 30 คน จากกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ได้จากการไปทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977

6. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ ที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อใช้เป็นแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อทำหนังสือ นำส่งแบบสอบถาม ถึงผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก สังกัดองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ขอเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย และแบบสอบถามถึง องค์ปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมนัดหมายวัน เวลา ที่จะขอมารับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 234 ฉบับ ได้รับคืนทั้งสิ้น 223 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตำรา บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และนำมาเป็นกรอบในการจัดทำเครื่องมือ ดังภาพที่ 1

การดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2562 มาตรฐานด้านที่ 2 ดังนี้

1. ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน
2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร
4. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ-สังคม ปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี
5. ด้านการส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป

สภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก โดยจุดมุ่งหมายของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่ง ศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแลและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่นเพื่อ พัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 88 คน และครู ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 135 คน รวมทั้งสิ้น 223 คน โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 234 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 223 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.3 นำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ตารางประกอบ คำบรรยาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็ก ในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนา เด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม

ด้าน	การดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็ก ในการดูแล และจัด ประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน	4.23	0.41	มาก	2
2	ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ	4.29	0.41	มาก	1
3	ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร	4.15	0.44	มาก	4
4	ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ-สังคม ปลุกฝัง คุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี	4.21	0.41	มาก	3
5	ด้านการส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อ ในชั้นถัดไป	4.00	0.49	มาก	5
รวม		4.17	0.43	มาก	

สภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=4.17$, S.D.= 0.43) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและ ดูแลสุขภาพ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.29$, S.D.= 0.41) รองลงมาคือ การดูแลและพัฒนาเด็ก

อย่างรอบด้าน ($\bar{x}=4.23$, $S.D.=0.41$) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในชั้นถัดไป ($\bar{x}=4.00$, $S.D.=0.49$) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=4.23$, $S.D.=0.41$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมในแต่ละวันให้พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านคือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ภาษาและการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.42$, $S.D.=0.53$) รองลงมาคือ ด้านการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญา/หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.39$, $S.D.=0.52$) โดยข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ เช่น ดิน หิน ทราย ต้นไม้ใบไม้ และสื่อที่มนุษย์ผลิตขึ้น ทั้งสื่อครูทำขึ้นและสื่อ ที่จัดซื้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, $S.D.=0.71$)

2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=4.29$, $S.D.=0.41$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดอาหารให้กับเด็กในปริมาณที่เพียงพอเหมาะสมกับวัยของเด็ก ภาชนะที่ใส่อาหารและสถานที่รับประทานอาหาร มีความสะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.60$, $S.D.=0.53$) รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขนิสัยที่ดีให้กับเด็กด้านการกิน การล้างมือ การแปรงฟัน เคลื่อนไหวร่างกาย การเล่นออกกำลังกายและการรักษาความสะอาดโดยให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.52$, $S.D.=0.58$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรม การสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อให้เด็กรู้จักขอความช่วยเหลือและปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เมื่อเผชิญกับภัยและอันตรายทั้งภัยจากคนแปลกหน้า การพลัดหลง ไฟไหม้ รวมทั้งภัยพิบัติจากธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.92$, $S.D.=0.54$)

3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=4.15$, $S.D.=0.44$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.41$, $S.D.=0.60$) รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้พัฒนาทักษะ กระบวนการคิด จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.35$, $S.D.=0.61$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การบันทึกทักษะด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของเด็กเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.70$, $S.D.=0.77$)

4. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ-สังคม ปฏิภาณคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=4.21$, $S.D.=0.41$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการให้แรงเสริมทางบวกต่อพฤติกรรมที่ดี ชมเชยให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากครู/ผู้ดูแลเด็กและจากกลุ่มเพื่อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.39$, $S.D.=0.53$) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมให้เด็กทุกคนได้

แสดงออกทางอารมณ์อย่างอิสระ โดยครู/ผู้ดูแลเด็กยิ้มแย้มแจ่มใส เอาใจใส่ในการนำเสนอการตอบสนองกับเด็ก และสนใจในสิ่งที่เด็กทำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.26$, $S.D.=0.53$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการให้โอกาสเด็กได้ชื่นชมผลงานของตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างความสุขและความภูมิใจในตัวเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.26$, $S.D.=0.51$)

5. ด้านการส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในชั้นถัดไป ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=4.00$, $S.D.=0.49$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของเด็กเกี่ยวกับสุขภาพการเติบโต พัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก ตลอดจนความต้องการพิเศษและปัญหาที่อาจพบได้เพื่อส่งต่อในชั้นถัดไป อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.16$, $S.D.=0.52$) รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของผู้ปกครองและเด็กก่อนเข้าสู่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย/โรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.11$, $S.D.=0.62$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการแนะนำให้ผู้ปกครองเรียนรู้วิถีชีวิตและศึกษาหลักสูตรปฐมวัยและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $S.D.=0.86$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก มีประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะช่วงปฐมวัยให้มีพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยการจัดทำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และประกาศให้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียน รวมถึงมีการกำกับ ดูแล ติดตามการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนดให้มีระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและนำผลที่ได้มา พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภาควิชา จิตวิทยา (2561 : 32) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบลเชียงดาว ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันมีการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ศุภกิจพิชัย มลาไว (2564 : 34) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามมาตรฐาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ซึ่งหากพิจารณาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแลและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ในด้านรายด้านพบว่า สภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดอาหารให้กับเด็กในปริมาณที่เพียงพอเหมาะสมกับวัยของเด็ก ภาชนะที่ใส่อาหารและสถานที่รับประทานอาหารมีความสะอาดและปลอดภัย พบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้มีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันสำหรับโรงเรียน และอปท. มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน เพื่อทำการประเมินโดยร่วมมือกับจังหวัดในการดำเนินการกลั่นกรองและรายงานผล รวมถึงกำหนดมาตรการป้องกันการทุจริตงบประมาณค่าอาหารกลางวันเด็กนักเรียนให้ อปท.ถือปฏิบัติเพื่อป้องกันผลกระทบต่อภาวะทุพโภชนาการของเด็กนักเรียนและคุณภาพการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งให้ในการบริหารจัดการอาหารกลางวันให้กับนักเรียนนั้น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำระบบแนะนำสำหรับอาหารกลางวันสำหรับโรงเรียนแบบอัตโนมัติ (Thai School Lunch : TSL) มาใช้ในการกำหนดรายการอาหารด้วย และยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันช่วยสถานศึกษาดำเนินการ เช่น การตรวจสอบจำนวนหรือปริมาตรวัตถุดิบ การจัดหาวัตถุดิบที่มีความสะอาด ปลอดภัยและมีคุณภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิมลสร้อยสูงเนิน (2561 : 6) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านโภชนาการสำหรับเด็กมีค่าเฉลี่ยระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือจัดโภชนาการให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายส่งผลต่อการเจริญเติบโตตามพัฒนาการของเด็ก รองลงมาได้แก่ เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และเด็กได้รับอาหารที่สะอาดปลอดภัย ถูกหลักโภชนาการ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เสาวรักษ์ คำภีระ (2561 : 343) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบนพื้นที่สูง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับมาก สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ มีบริการส่งเสริมสนับสนุนสำหรับเด็กเล็ก ได้แก่ อาหารว่าง อาหารกลางวันตามหลักโภชนาการ อาหารเสริม (นม) วัสดุ สื่อ

อุปกรณ์การศึกษา วัสดุครุภัณฑ์ และเครื่องเล่นพัฒนาการเด็ก และการตรวจสุขภาพเด็ก เล็กประจำปี โดยบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขเช่นกัน

2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถานศึกษาใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 เป็นหลักสูตรสำหรับสถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยให้สถานศึกษา นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทาง ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ประกอบกับกฎกระทรวงเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ และจะต้องจัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาเป็นประจำทุกปี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เพ็ญโสภา เทพปิ่น (2558 : 89) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานการบริหารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่ดำเนินการบริหารมากที่สุดคือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จันทร์สุดา ทราชมอ (2562 : 56) ได้ทำการศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมะนัง จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษพบว่า สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมะนัง จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

3. ด้านการส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่าน ให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการแนะนำให้ผู้ปกครองเรียนรู้วิถีชีวิตและศึกษาหลักสูตรปฐมวัยและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่ตระหนักและให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นการส่งเสริมให้เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและวิถีชีวิตของการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา รวมถึงยังขาดการแนะนำให้ผู้ปกครองได้ศึกษาหลักสูตรปฐมวัยและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กและผู้ปกครองได้มีการปรับตัวสำหรับการใช้ชีวิตและการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาต่อไป สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อังคนา วรรณโสภณ (2557 : 90) ได้ทำการศึกษา การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล

ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภัทรวดี หะสิทธิ์พงษ์ (2559 : 97) ได้ทำการศึกษาปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 ลำดับแรกพบว่า มีปัญหาขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย รองลงมาคือขาดผู้ที่มีบทบาทสนับสนุนอย่างแท้จริงในการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่าย และการดำเนินงานของเครือข่ายไม่มีระบบการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในชั้นถัดไปเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการโดยให้ทั้งผู้ปกครองและเด็กได้เข้าร่วม ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ปกครองและเด็กและได้มีการปรับตัวก่อนเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และได้ปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ในอนาคตทั้งด้านการใช้ชีวิตและการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1.2 จากผลการวิจัยสภาพการดำเนินงานของครู/ผู้ดูแลเด็กในการดูแล และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การบันทึกทักษะด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของเด็กเป็นรายบุคคลเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นครูควรสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสามารถสะท้อนพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร รวมทั้งมีความเหมาะสมและครอบคลุมทักษะทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของเด็กเป็นรายบุคคล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับศูนย์

พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง อายุ เพศ ประสบการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสังเกต หรือสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในลักษณะของวิจัยเชิงคุณภาพ ไปใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์สุตา ทรายหมอ. (2562). *แนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ธเนศพล อินทร์จันทร์. (2562). *แนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2562*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- เพ็ญโสภา เทพปัน. (2558). *สภาพและปัญหาการดำเนินการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ภาคิม จิรจตุรพรกุล. (2561). *แนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ภัทรวดี หะลิตะพงษ์. (2559). *ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วิมล สร้อยสูงเนิน. (2561). *การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ศุกลพิทักษ์ มลาไวย์. (2564). *การดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

- สารินีย์ จินากักดี. (2558). *การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษา กรณี เฉพาะเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุปรีดา อดุลยานนท์. (2562). *เร่งพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบก้าวกระโดด. ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: <https://hilight.kapook.com/view/192705>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- เสาวรักษ์ คำภีระ. (2561). *สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบนพื้นที่สูง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัด เชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อังคณา วรรณโสภณ. (2557). *การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอ คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิด
ของบลูมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

**The Effects of Learning Management through Inquiry-Based Learning
(7Es) with Question Level of Bloom's Taxonomy Affecting
the Results Thai Subject of Grade 5 Students**

รุ่งนภา วังโย,

เมษา นวลศรี และ เรขา อรัญวงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Roongnapa Wangyo,

Mesa Nuansri and Rekha Arunwong

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand

Corresponding Author, E-mail: roongnapa5969@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน มีความเหมาะสมในระดับมาก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71 และแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงสรุปอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าทีแบบ 1 กลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม มีคะแนนสูงกว่าก่อน

* วันที่รับบทความ: 11 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ: 19 กรกฎาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 20 กรกฎาคม 2564

Received: July 11, 2021; Revised: July 19, 2021; Accepted: July 20, 2021

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E; การใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

Abstracts

The purpose of this research were to 1) compare the scholastic achievement in Thai subject of grade 5 students before and after using inquiry-based learning (7Es) with question level of Bloom's taxonomy 2) compare the scholastic achievement in Thai subject of grade 5 students after using inquiry-based learning (7Es) with question level of Bloom's taxonomy compared with the criteria of 70 percentage of the full marks, and 3) study the students' satisfaction on learning management for using Inquiry-Based Learning (7Es) with question level of Bloom's taxonomy. The sample used in this research consisted of 30 Grade 5 students studying in the second semester of academic year 2020, under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6 randomized by multi-stage random sampling. The research instruments were 9 lesson plans at highly appropriate, the Thai achievements test with a reliability of 0.71, and the questionnaire of students' satisfaction on learning management with a reliability of 0.92. Data were analyzed by descriptive statistics including percentage, means, and standard deviation, as well as by inferential statistical methods, including t-test for one sample.

The research findings were as follows: 1) the Thai subject achievement of grade 5 students after using inquiry-based learning (7Es) with question level of Bloom's taxonomy was significantly higher than before studying at the .05 level. 2) the Thai subject achievement of grade 5 students after using inquiry-based learning (7Es) with question level of Bloom's taxonomy was significantly higher than the criterion of 70% of the full marks at the 0.05 level, and 3) the grade 5 students' satisfaction through the inquiry-based learning (7Es) with question level of Bloom's taxonomy had the highest level.

Keyword : The Inquiry-Based Learning (7Es); Question Level of Bloom's Taxonomy; Thai Subject Achievement.

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องหมายที่แสดงความเป็นไทยเป็นวัฒนธรรมประจำชาติเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนชาติ กล่าวคือภาษาไทยทำให้คนไทยไม่ว่าจะอยู่แห่งหนตำบลใด รู้ตัวว่าเป็นคนไทยเพราะมีภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติร่วมกันดังที่ สุจริต เพียรชอบ (2542 : 65) ได้กล่าวไว้ว่าในการแสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกทางความคิดก็ต้องใช้ภาษาเป็นตัวกลางสำคัญ ภาษาไทยมีความสำคัญต่อสังคมไทย เพราะคนไทยใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน การที่จะสื่อสารให้ได้ผลอย่างดีนั้นผู้ที่ใช้ภาษาไทยต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาให้ถูกต้องด้วย (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540 : 20) ดังนั้น จึงจำเป็นที่คนไทยทุกคนนั้นต้องตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทยและฝึกฝนให้มีทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานให้อยู่คงคู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 33-34) อีกทั้ง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้มุ่งเน้นความสำคัญในด้านการจัดการเรียนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 5)

การอ่านเป็นวิธีการสำคัญในการศึกษาหาความรู้ การปฏิบัติงานการเสริมสร้างประสบการณ์และความคิดที่ช่วยพัฒนาผู้อ่านไปสู่ความรอบรู้และความเจริญงอกงามทางสติปัญญา การอ่านจึงมีความสำคัญในระดับชาติและระดับสากล (สุพรรณิ วราทร, 2545 : 3-4) ด้วยเหตุนี้ จึงมีนโยบายยกระดับพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากลด้วยการส่งเสริมการอ่าน การส่งเสริมทักษะการอ่านให้มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 10) ควรเริ่มต้นจากการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ดังที่ Dallmann and Boer (1978 : 129) กล่าวว่า ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความสามารถการอ่านในระดับที่สูงขึ้น จึงระบุคุณภาพของนักเรียนทุกระดับชั้นว่านักเรียนต้องมีความชำนาญในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ถึงแม้การอ่านเพื่อความเข้าใจจะเป็นทักษะสำคัญที่กำหนดให้จัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยทุกระดับชั้นก็ตาม แต่ปัจจุบันกลับพบว่า นักเรียนไทยยังคงขาดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ดังผลการวิจัยขององค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) ซึ่งจัดให้มีโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติหรือPISA (Programme for International Student Assessment) พบว่าผลการประเมินด้านการรู้เรื่องการอ่าน ประจำปีพุทธศักราช 2552 นักเรียนไทยมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน กล่าวคือ นักเรียนร้อยละ 43 รู้เรื่องการอ่านอยู่ในระดับ 2 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนสามารถอ่านและบอกสาระจากการอ่านได้ เมื่อข้อความที่อ่านแสดงไว้อย่างชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้นนักเรียนไทยยังสามารถนำความรู้ทั่วไปจากภายนอกมาเชื่อมโยงกับสิ่งที่อ่านได้ในระดับต่ำ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2554 : 64) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนว่า นักเรียนยังขาดความสามารถในการอ่าน

เพื่อความเข้าใจ และไม่สามารถตอบสนองต่อเรื่องที่อ่านโดยการเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ของตนเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้ระดับคำถามของบลูมโดยการเรียนรู้แบบการสืบเสาะหาความรู้แบบ 7E จึงเหมาะสมในการพัฒนาด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนด้วยวิธีการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเองซึ่งวิธีการเรียนรู้แบบการสืบเสาะหาความรู้แบบ 7E นี้เป็นรูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์ที่ผสมผสานวิธีการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง การใช้ความคิดทางด้านต่าง ๆ และการเรียนรู้โดยนักเรียนเป็นศูนย์กลางเข้าไว้ด้วยกันโดยขั้นตอนสืบเสาะหาความรู้แบบ 7E นี้ได้เรียงลำดับไว้เพื่อความเหมาะสมในการสอนทุก ๆ ข้อมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันแต่ไม่จำเป็นว่า จะต้องนำไปปฏิบัติเรียงตามลำดับเพราะจุดประสงค์ของรูปแบบการสอนนี้มีไว้เพื่อเป็นกรอบความคิดทางการสอน การสอนแบบนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนและค้นพบความรู้ด้วยตนเองบนโครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้จากหลาย ๆ แขนง เช่น ตรรกวิทยา คณิตศาสตร์ ภาษาศาสตร์ เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ สุธาวา (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านวิเคราะห์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างวิธีการสอนแบบ 5E และวิธีสอนแบบปกติ ของโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย จังหวัดสมุทรปราการ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเปิดโอกาสในการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล สืบค้นข้อมูลได้อย่างอิสระจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะทางด้านการอ่านวิเคราะห์ มีความรู้ความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีและได้พบว่า ทักษะการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการสอนแบบ 5E สูงกว่าวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการสอนแบบ 5E หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการสอนแบบปกติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในระหว่างกระบวนการอ่านเพื่อคิดเชิงสืบเสาะนั้น ควรกระตุ้นและส่งเสริมการคิด โดยครูสามารถใช้คำถามกระตุ้นหรือใช้เทคนิคในการใช้คำถาม การถามกระตุ้นการคิดต้องสามารถพัฒนาการคิดสู่ระดับที่สูงขึ้นได้ตามระดับคำถามของบลูม คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์โดยเทคนิคการใช้คำถาม ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าการใช้คำถามเป็นเทคนิคที่ครูนำมาใช้ในการสอนคำถามอย่างเป็นระบบมีการค่อย ๆ พัฒนาระดับคำถามประเภทต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการเรียนรู้ทั้งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและระหว่างครูกับผู้เรียนการใช้คำถามอย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่ดีโดยเฉพาะการสอนทั้งชั้นเรียนถ้าครูมีทักษะในการใช้คำถามคำถามจะเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์หลายอย่างเช่นช่วยสร้างความสนใจใคร่รู้กระตุ้นให้เกิดจินตนาการและจูงใจผู้เรียนให้ค้นหาความรู้ใหม่นอกจากนี้คำถามยังสามารถท้าทายให้ผู้เรียนคิดช่วยให้นักเรียนมีความชัดเจนนำไปสู่การแก้ปัญหาในบทเรียนประสิทธิภาพของการสอนคุณภาพของการอภิปรายและ

การตอบคำถามของผู้เรียนขึ้นอยู่กับประเภทของคำถามและลำดับคำถามเป็นสำคัญ (ชนาธิป พรกุล, 2557 : 176) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำระดับคำถามของบลูม ที่พัฒนาการคิดระดับต่ำไปจนถึงความคิดระดับสูง หรือจากระดับความรู้ไปยังระดับการสร้างสรรค์

จากการประเมินผลพบว่า ข้อมูลรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน วิชาภาษาไทยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษา เฉลี่ยร้อยละ 47.96 มีนักเรียนสอบไม่ผ่านและการประเมินผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ประสบปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเช่นเดียวกันผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้ศึกษาหาสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นเดียวกันพบว่าลักษณะรายวิชาของวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นนามธรรมและมีความน่าเบื่อในด้านเนื้อหา โดยเฉพาะเรื่อง การอ่านที่มีเนื้อหาสลับซับซ้อนผู้เรียนจะต้องเข้าใจหลักการที่สำคัญของการอ่าน การอ่านเป็นวิธีการสำคัญในการศึกษาหาความรู้การปฏิบัติงานการเสริมสร้างประสบการณ์และความคิดที่ช่วยพัฒนาผู้อ่านไปสู่ความรอบรู้และความเจริญงอกงามทางสติปัญญา การอ่านจึงมีความสำคัญในระดับชาติและระดับสากล (สุพรรณิ วราพร, 2545 : 3-4) ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 6) จึงมีนโยบายยกระดับพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากลด้วยการส่งเสริมการอ่าน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยได้มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้ เพื่อได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมในรายวิชาภาษาไทยและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบ One group pretest-posttest design (Fitz-Gibbon, 1987 : 113) คือ มีกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว ทำการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม โดยมีแผนการทดลองดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองแบบ One group pretest-posttest design

กลุ่ม	ทดสอบก่อนการทดลอง	การจัดกระทำ	ทดสอบหลังการทดลอง
ทดลอง	O ₁	X	O ₂

O₁ หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลอง

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม

O₂ หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ของโรงเรียนในเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพการศึกษาจำนวน 4,815 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มกลุ่มโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพการศึกษามา โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากมาจำนวน 1 กลุ่ม ผลจากการสุ่มพบว่า สุ่มได้กลุ่มที่ 1 จาก 10 กลุ่มโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มโรงเรียนมา 1 โรงเรียนจากกลุ่มโรงเรียนที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ซึ่งมีทั้งหมด 10 โรงเรียนโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ผลการสุ่ม พบว่าได้โรงเรียนบ้านเมืองอ่าง

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มห้องเรียนมา 1 ห้องจากห้องเรียนของโรงเรียนที่สุ่มได้ในขั้นตอนที่ 2 ซึ่งมีทั้งหมด 1 ห้อง ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) ได้จำนวน 1 ห้องเรียน โดยมีนักเรียนจำนวน 30 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาแผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง ประกอบด้วย

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ราชาธิราช ตอนกำเนิดมะกะโทจำนวน 3 แผนแผนละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 6 ชั่วโมง

2.1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 สังข์ทอง ตอน กำเนิดพระสังข์จำนวน 3 แผนแผนละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 6 ชั่วโมง

2.1.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 โคลงโลกนิติ จำนวน 3 แผนแผนละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 6 ชั่วโมง

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.23-4.68 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.24-0.46 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านคุณภาพด้านความเหมาะสมในทุกด้านและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยวัดระดับความสามารถตามระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม 6 ด้าน ดังนี้ 1) ระดับความรู้ความจำ 2) ระดับความเข้าใจ 3) ระดับการประยุกต์ใช้ 4) ระดับวิเคราะห์ 5) ระดับประเมินค่า และ 6) ระดับคิดสร้างสรรค์ครอบคลุมเนื้อหา เรื่องการจับใจความสำคัญ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จำนวน 39 ข้อ และไม่ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.34 – 0.76 มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.32-0.68 และผู้วิจัยคัดเลือกข้อที่มีคุณภาพเพื่อใช้จริงจำนวน 30 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นแบบ KR-21 ทั้งฉบับเท่ากับ 0.71

2.3 แบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบทบาทครู ด้านบทบาทนักเรียน ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ผลการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า มีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการทดลองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ทำการทดลองโดยการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม

3.2 ขั้นตอนเตรียมนักเรียนก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้

แนะนำวิธีการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งแจ้งจุดประสงค์และเงื่อนไขในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ และดำเนินการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยใช้เวลาทดสอบ 1 ชั่วโมง

3.3 ขั้นตอนการสอน

ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ใช้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 9 แผนใช้เวลาสอนแผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมงรวม 18 ชั่วโมงในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

3.4 ขั้นตอนหลังสอน

1) เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบตามจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จึงดำเนินการทดสอบ โดยใช้ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การจับใจความสำคัญ จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับก่อนเรียนโดยมีระยะเวลาทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง

2) ประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม โดยให้นักเรียนทำแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

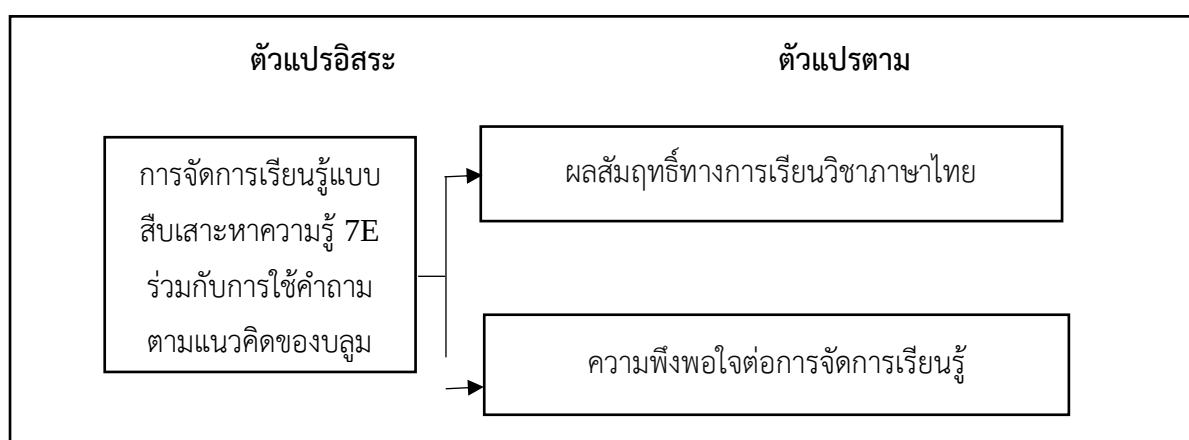
4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test for dependent samples)

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนโดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยใช้ค่าทดสอบที (one samples t-test)

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม โดยใช้สถิติเชิงบรรยายได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม และตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดกรอบการวิจัยดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมด้วยการทดสอบค่าทีแบบ 1 กลุ่มที่มีการทดลอง 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	30	9.17	3.56	29	-37.09*	0.00
หลังเรียน	30	25.80	1.63	29		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.17 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 30.57 และเมื่อพิจารณาคะแนนหลังเรียน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.80 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.00 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ($\bar{x}$ = 25.80, S.D. = 1.63) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 9.17, S.D. = 3.56) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.	df	t	p
		70.00					
	30	21.00	25.80	1.63	29	16.16*	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.80 คิดเป็นร้อยละ 86 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 21 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม

ตาราง 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม

ข้อ	รายการ	n	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านบทบาทครู		30	4.58	0.25	มากที่สุด
1	ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	30	4.70	0.53	มากที่สุด
2	ครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง	30	4.60	0.56	มากที่สุด
3	ครูให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาให้แก่นักเรียนตามความเหมาะสม	30	4.67	0.55	มากที่สุด
4	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้สรุปบทเรียนด้วยตนเอง	30	4.47	0.51	มาก
5	ครูตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ	30	4.53	0.51	มากที่สุด
6	ครูกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้	30	4.53	0.57	มากที่สุด
ด้านบทบาทผู้เรียน		30	4.60	0.25	มากที่สุด
7	นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อย	30	4.53	0.51	มากที่สุด
8	นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	30	4.43	0.50	มาก
9	นักเรียนสามารถตอบประเด็นคำถามได้โดยใช้กระบวนการคิด	30	4.63	0.56	มากที่สุด
10	นักเรียนตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้เกิดกระบวนการคิด	30	4.77	0.43	มากที่สุด
11	นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานตามที่ครูมอบหมาย	30	4.63	0.49	มากที่สุด
ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้		30	4.52	0.34	มากที่สุด
12	เนื้อหามีการเรียงลำดับจากง่ายไปยากเหมาะสมกับนักเรียน	30	4.53	0.51	มากที่สุด
13	นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปตามลำดับขั้นตอน	30	4.57	0.57	มากที่สุด
14	นักเรียนชอบวิธีการเรียนที่เริ่มต้นด้วยขั้นทบทวนความรู้เดิมก่อนเรียนรู้เนื้อหา	30	4.47	0.51	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล		30	4.57	0.34	มากที่สุด
15	นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน	30	4.65	0.48	มากที่สุด

ข้อ	รายการ	n	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
16	นักเรียนได้รับการประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ	30	4.63	0.49	มากที่สุด
17	นักเรียนเกิดการประเมินระหว่างกลุ่ม จากการตอบคำถาม	30	4.43	0.50	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ		30	4.62	0.31	มากที่สุด
18	นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญการอ่านวรรณกรรม	30	4.53	0.51	มากที่สุด
19	ทำให้นักเรียนได้คิดค้นคำถาม และหาคำตอบด้วยตนเอง	30	4.57	0.57	มากที่สุด
20	นักเรียนมีทักษะในการเรียนภาษาไทยดีขึ้น	30	4.77	0.43	มากที่สุด
รวม		30	4.58	0.23	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}=4.58$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x}=4.62$, S.D. = 0.31) ด้านบทบาทผู้เรียน ($\bar{x}=4.60$, S.D. = 0.25) และด้านบทบาทครู ($\bar{x}=4.58$, S.D. = 0.25) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมมีคะแนนเฉลี่ย สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E มีกระบวนการที่ค่อนข้างชัดเจนและขั้นตอนมีความต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองนักเรียนได้ฝึกการเชื่อมโยงความคิดของตนเองกับกิจกรรมที่จัดเตรียมในชั้นเรียนโดยมีรายละเอียดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิมเป็นขั้นตอนที่ครูตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความรู้เดิมออกมา ทำให้นักเรียนมีความรู้เดิมเท่าไร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ได้ถูกต้อง 2) ขั้นสร้างความสนใจ เป็นขั้นตอนที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน โดยนำความรู้เดิมมาตั้งคำถาม และไม่ควรบังคับให้นักเรียนยอมรับประเด็นหรือคำถามที่ครูกำลังสนใจเป็นเรื่องที่จะใช้ศึกษา 3) ขั้นสำรวจและค้นหาเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากขั้นสร้างความสนใจ โดยตั้งประเด็นตาม

ความสนใจในเนื้อหาสำหรับสำรวจและค้นหา 4) ขั้นตอนอธิบายเป็นขั้นที่อธิบายผลซึ่งนำเอาข้อมูลหรือเนื้อหาจากการสำรวจแล้วนำมาสรุปทำให้เกิดความรู้กว้างขึ้น 5) ขั้นขยายความคิดนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ 6) ขั้นประเมินผลเป็นขั้นตอนในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน 7) ขั้นนำความรู้ไปใช้ ครูจะต้องจัดเตรียมโอกาสให้นักเรียนได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2554 : 23) กล่าวว่าวิทยาศาสตร์เป็นการสืบเสาะหาความรู้ โดยมนุษย์ได้พัฒนาองค์ความรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ด้วยการตั้งคำถามที่สงสัยอยากรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นได้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมมีคะแนนเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 86 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เนื่องจากหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกา นาเลื้อน และคณะ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเรียนโดยใช้การสอนรูปแบบวงจรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การสอนรูปแบบวงจรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบวงจรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ศิวพร ศรีจรรย์ และคณะ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเปรียบเทียบและเพื่อศึกษาพัฒนาการการคิดอย่างมีเหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบย่อยอาหาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น 7E ร่วมกับการใช้คำถามระดับสูง ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบย่อยอาหาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น 7E ร่วมกับการใช้คำถามระดับสูง สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ทิตนา แคมมณี (2546 : 37) ได้อธิบายว่า การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้คือการกระบวนการสอนที่ใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการนำเสนอตัวอย่างข้อมูลความคิดเหตุการณ์สถานการณ์ปรากฏการณ์ที่มีหลักแนวคิดที่ต้องการสอนให้แก่ผู้เรียนแผ่อยู่มาให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์จนสามารถดึงหลักการแนวคิดที่แผ่อยู่ออกมาเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ต่อไป

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมโดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับเนื่องจากนักเรียนที่เรียนตามขั้นตอน ได้ประโยชน์จากการเรียน ซึ่งทำให้สามารถอ่านจับใจความสำคัญได้ดีขึ้น โดยครูมีบทบาทสำคัญในการใช้คำถามที่เหมาะสมกระตุ้นให้คิดได้ไปตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐภา นาเลื่อน นพเก้า ณ พัทลุงและวิวัฒน์ ชัตติยะมาน (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการสอนโดยใช้รูปแบบวงจรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบวงจรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดอีกทั้ง ศลใจ วิบูลกิจ (2544 : 42) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ คือความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมเป็นเจตคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่างเป็นผลต่อเนื่องจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งนั้นแล้วว่าพอใจ หรือดีอย่างไร อาทิ ความพึงพอใจในงานหรือกิจกรรมที่ทำหมายถึงสภาพอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อองค์ประกอบของงานในการทำงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้น ๆ เป็นผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานมีขวัญและกำลังใจในการทำงานสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน ทำให้งานสำเร็จและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1) ผู้สอนต้องศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม เป็นอย่างดี มีความอดทนในการรอฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้เรียน ใส่ใจ และคอยให้คำชี้แนะอย่างทั่วถึง ไม่ลำเอียงหรืออคติ สร้างความรู้สึกเป็นกันเองระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน

2) ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ครูผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อที่ใช้ให้พร้อมทุกครั้ง

3) จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างมาก โดยแต่ละกระบวนการ ครูผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

4) ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ครูผู้สอนควรให้กำลังใจเมื่อนักเรียนสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น ประบมือ เพื่อให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจ และกล้าแสดงออกมากขึ้น

5) ผู้สอนควรแนะนำขั้นตอนจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ทั้ง 7 ขั้น ให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

6) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบควรฝึกอบรมผู้สอนให้เกิดความชำนาญ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมไปทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นและรายวิชาอื่น ๆ

2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมเพื่อพัฒนาตัวแปรตามอื่น ๆ เช่น การเขียนแสดงเหตุผล หรือทักษะการเขียนเชิงวิพากษ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ซาธิป พรกุล. (2557). *การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐภา นาเลื่อน, นพเก้า ณ พัทลุง และ วิวัฒน์ ชัดติยะมาน. (2556). ผลการสอนโดยใช้รูปแบบวงจรการเรียนรู้ 7E (7E Learning Cycle Model) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *การประชุมหาตใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4*. 10 พฤษภาคม 2556 ณ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ทิตนา แชมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2540). *ภาษากับการสื่อสาร*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2554). *ผลการประเมิน PISA 2009 การอ่าน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สุจริต เพียรชอบ. (2542). *หนังสือชุดความรู้ภาษาไทยภูมิปัญญาไทยในภาษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุพรรณิ วราทร. (2545). *การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวพร ศรีจรรย์, ขนวัฒน์ ตันติวรานุรักษ์ และ เชษฐ ศิริสวัสดิ์. (2560). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการใช้คำถามระดับสูงที่มีผลต่อการคิดอย่างมีเหตุผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบย่อยอาหารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. รายงานการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศลใจ วิบูลกิจ. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคการประสานงานของศึกษานิเทศก์กับความพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอ เขตการศึกษา 3*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิชาติสุธาวา. (2560). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านวิเคราะห์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างวิธีการสอนแบบ 5E และวิธีสอนแบบปกติ*. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Dallmann, M. and Boer, J. J. (1978). *The teaching of reading*. New York : Holt.
- Fitz - Gibbon and Carol, T. (1987). *How to design a program evaluation*. Newbury Park: Sage.

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

**Factors Affecting Administrative Success To International Standards
Schools of Schools Under the Office of Uttaradit Primary
Educational Service Area 2**

ฉัตรกมล สมแดง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Chatkamon Somtang

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail : Blacknut2 @hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 การศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ครูผู้สอน ของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารของหน่วยงานสถานศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกบทสนทนากลุ่ม และนำเสนอข้อค้นพบโดยพรรณาวิเคราะห์

ผลวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยด้านการบริหารองค์กร ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์สามารถนำโรงเรียนสู่การเป็นมาตรฐานสากล ผู้บริหารบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและการบริหารจัดการ 2) ปัจจัยด้านการวางแผนกลยุทธ์ บุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความสามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ 3) ปัจจัยด้านผู้เรียนและผู้รับบริการ นักเรียนมีความตั้งใจ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือสนับสนุนงานโรงเรียน 4) ปัจจัยด้านบุคลากร ครูผู้สอนต้องมีความรู้ มีความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนการสอน มีจรรยาบรรณปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 5) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนต้องมีการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ มีห้องเรียน แหล่งเรียนรู้มี

* วันที่รับบทความ: 14 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 30 กรกฎาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 1 สิงหาคม 2564

Received: July 14, 2021; Revised: July 30, 2021; Accepted: August 1, 2021

สภาพแวดล้อมบรรยากาศเอื้อต่อการให้บริการ มีสื่อที่พอเพียงเหมาะสมทันสมัย มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้ และมีความเป็นเลิศทางวิชาการ

คำสำคัญ: โรงเรียนมาตรฐานสากล; ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ; บุคลากรทางการศึกษา

Abstracts

This research aims to 1. Study the factors affecting the success of the world class standard school management of the school in Uttaradit primary educational service area office 2. 2. Study the ways to succeed the world class standards school management in Uttaradit primary educational service area office 2. This is a qualitative research which considers having 24 educational personnel and teachers of world class standard standards school populations in Uttaradit primary educational service area office 2. The methodologies of this research are in-depth interviews, focus group discussions and descriptive analysis. The results revealed that:

1. Organizational management factors: Directors should have vision which is based on world class standard schools, use the quality management system and have the ability to use technology to communicate and manage. 2. Strategic planning factors: teachers should realize and understand the strategic plan of world class standard schools in order to achieve the strategic objective. 3. Learners and service recipients factors: students should be diligent, studious, have good morals and ethical minds and be creative. Moreover, parents should support and cooperate with the school's activities. 4. The personnel factors: Teachers should be talented and specialized people. In addition, teachers can use technology for teaching, and being a good ethical teacher. 5. Management factors: the school should have the quality management system; a variety of classroom and learning resources which have a good atmosphere for the service recipients. Moreover, the school should provide an adequate and modern media center to encourage students to have a love of reading and the students should achieve academic excellence.

Keywords: World Class Standard School; The Factors Affect Success; Educational Personnel

บทนำ

โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School : W-CSS) เป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับการจัดการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพเทียบเท่าสากล โดยมุ่งหวังที่จะให้โรงเรียนได้พัฒนาต่อยอดคุณลักษณะของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นพลโลก มีศักยภาพทัดเทียมกับนานาชาติ เป็นเยาวชนไทยรุ่นใหม่เป็นผู้ที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สามารถสื่อสารได้สองภาษา ล้ำหน้าในทางความคิด สามารถผลิตงานได้อย่างสร้างสรรค์และมีจิตร่วมรับผิดชอบต่อสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 4) โดยได้เริ่มดำเนินการนำร่อง จำนวน 500 โรงเรียน ในปี

การศึกษา 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) 2) ยกระดับการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (World-Class Standard) และ 3) ยกระดับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 3) ซึ่งความสำเร็จของการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น เกิดจากการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (World - Class Standard Curriculum and Instruction) และการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 6) โดยการอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นการบริหารอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยให้โรงเรียนมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้โรงเรียนมีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก เนื่องจากเกณฑ์รางวัลมีพื้นฐานทางด้านเทคนิคและกระบวนการตัดสินรางวัล เช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The Malcolm Baldrige National Quality Award : MBNQA) ซึ่งเป็นต้นแบบรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศทั่วโลกนำไปประยุกต์กว่า 70 ประเทศทั่วโลก เช่น ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 28) ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการศึกษาไทยให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลก และเตรียมความพร้อมเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2539 โดยสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติและสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และมีการบรรจุรางวัลนี้ไว้ในแผนยุทธศาสตร์การเพิ่มผลผลิตของประเทศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เพื่อผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตและการบริการ นำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2553 : 4) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำมาเป็นกลไกในการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้มีผลการดำเนินการที่เป็นเลิศทัดเทียมในระดับมาตรฐานโลก ใน 7 ด้าน ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นครูและบุคลากร 6) การจัดการกระบวนการ และ 7) ผลลัพธ์ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2555 : 6)

จากมาตรการเร่งด่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มีโรงเรียนที่ได้รับการยกระดับเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 3 โรงเรียน ซึ่งต้องดำเนินการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียน

มาตรฐานสากล ผู้วิจัยเห็นว่ามีการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้้อยาก และโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นแนวคิดใหม่ในการบริหารจัดการศึกษาในประเทศไทย เพิ่งเริ่มดำเนินการในปี การศึกษา 2553 ทั้งยังสอดคล้องกับพันธกิจและเป้าประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ที่มุ่งสร้างโรงเรียนในสังกัดให้เป็นโรงเรียนขั้นดีที่มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ จึงนับว่าเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัดได้ให้ความสนใจ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้ได้ทราบถึงปัจจัยและแนวทางการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ มาเป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษา นำไปวางแผนปรับใช้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลต่อไป ซึ่งจะเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่สามารถยกระดับคุณภาพของโรงเรียนให้ได้รับการยอมรับในระดับมาตรฐานโลก และส่งผลให้โรงเรียนผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพและมีศักยภาพเทียบเคียงผู้เรียนในระดับสากล อันจะเกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติสูงสุดสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารและแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนท่าปลาอนุสรณ์
2. โรงเรียนวัดวังทอง
3. โรงเรียนอนุบาลบ้านโคก

ซึ่งทั้ง 3 โรงเรียนนี้ได้รับการประเมินจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล และมีจุดเด่นในเรื่องการบริหารจัดการในแต่ละด้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน ครูวิชาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายงานต่างๆ ของโรงเรียน จำนวน 8 คน ครูผู้สอนจำนวน จำนวน 7 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา 6 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

2. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน ครูวิชาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียน จำนวน 3 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ซึ่งได้มาโดยการเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ใช้เกณฑ์การมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป รวมทั้งสิ้น 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง หน่วยงานต้นสังกัด และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. อ่านข้อมูลทั้งหมด แล้วทำความเข้าใจในภาพรวมตามความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์

2. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาจัดแยกเป็นประเด็นสำคัญเดียวกัน แล้วนำมาจัดกลุ่มทำการวิเคราะห์

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย นำประเด็นย่อยต่าง ๆ พิจารณาความคล้ายคลึงกัน ความแตกต่างกัน และความสัมพันธ์กัน เพื่อหาข้อสรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาแต่ละประเด็น เสนอเป็นความเรียง

เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

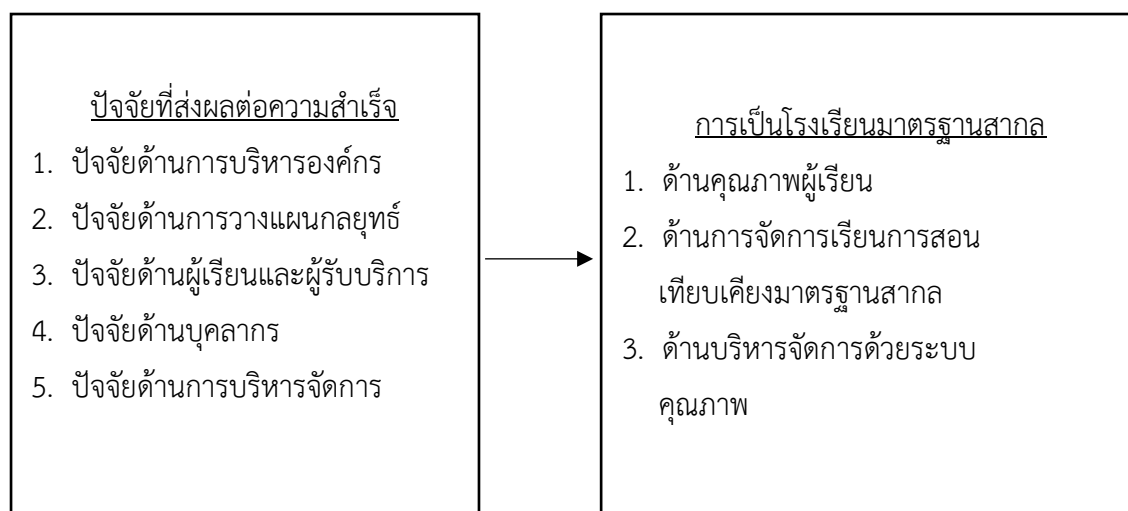
การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทำสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากการทำสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิมาจัดแยกเป็นประเด็นสำคัญเดียวกัน แล้วนำมาจัดกลุ่มทำการวิเคราะห์

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย นำประเด็นย่อยต่าง ๆ พิจารณาความคล้ายคลึงกัน ความแตกต่างกัน และความสัมพันธ์กัน เพื่อหาข้อสรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาแต่ละประเด็น เสนอเป็นความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สรุปเป็นประเด็นสำคัญมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านการบริหารองค์กร

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์สามารถนำโรงเรียนสู่การเป็นมาตรฐานสากล ผู้บริหารบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและการบริหารจัดการ “ผู้บริหารต้องวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและเข้าใจบริบทของโรงเรียน กำหนดวิสัยทัศน์เป้าประสงค์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะต่อการทำงาน สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพการปฏิบัติงาน” (ผู้อำนวยการโรงเรียนท่านหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 18 มีนาคม 2564)

1.2 ปัจจัยด้านการวางแผนกลยุทธ์

ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน มาตรฐานสากล มีความสามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ “บุคลากรต้องมีความรู้ในเรื่องจัดทำแผนกลยุทธ์ มีการระดมความคิด มีการวิเคราะห์ปัจจัยและสถานะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยเครื่องมือต่างๆ ที่เหมาะสม กำหนดทิศทางของโรงเรียนมุ่งไปสู่ผลลัพธ์ที่โรงเรียนต้องการที่จะบรรลุ เพื่อให้สามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์การปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้” (ผู้อำนวยการโรงเรียนท่านหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 18 มีนาคม 2564)

1.3 ปัจจัยด้านผู้เรียนและผู้รับบริการ

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความตั้งใจ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือสนับสนุนงานโรงเรียน “โรงเรียนจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อเรียนรู้ความต้องการใหม่ๆ ของนักเรียน จัดระบบบริการ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การให้บริการ การรับฟัง การรับข้อร้องเรียนโดยเปิดช่องทางเลือกหลายช่องทาง เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางแก้ไข ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน และการบริการในแต่ละด้าน มีการปลูกฝังบ่มเพาะนักเรียน ให้มีทักษะชีวิต ให้มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่านและการค้นคว้า มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารได้สองภาษา” (ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการท่านหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 25 มีนาคม 2564)

1.4 ปัจจัยด้านบุคลากร

ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนต้องมีความรู้ มีความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนการสอน มีจรรยาบรรณปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี “ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูผ่านการ

ฝึกอบรม รวมถึงการส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อ เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาความรู้ของตนเอง จากสิ่งที่ได้อบรมศึกษาให้ทันต่อยุคสมัยมากขึ้น ผู้บริหารให้ความสำคัญกับบุคลากรในโรงเรียน จัดกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการทำงานสร้างสัมพันธ์ให้กับคณะครูเปิดโอกาสให้ครูได้ทำกิจกรรมตามความต้องการ สร้างมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน คือ เป้าหมายความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ที่ได้ประโยชน์ทุกฝ่าย (ครูหัวหน้าฝ่ายบุคคลท่านหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 25 มีนาคม 2564)

1.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนต้องมีการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ มีห้องเรียน แหล่งเรียนรู้มีสภาพแวดล้อมบรรยากาศเอื้อต่อการให้บริการ มีสื่อที่พอเพียงเหมาะสมทันสมัย มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านการเรียนรู้ และการค้นคว้าอย่างหลากหลาย “โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล จัดโครงการกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้ มีการวัดผลประเมินผลอิงมาตรฐาน โรงเรียนดำเนินงานจัดทำข้อมูลสารสนเทศ โดยมีการวางแผนการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ลงมือเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำสารสนเทศของโรงเรียนในรูปแบบเอกสาร และไฟล์ข้อมูล ปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน พร้อมสำหรับการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้เพื่อแก้ปัญหา โรงเรียนมีการบริหารด้านการเงินโดยใช้งบประมาณตรงตามวัตถุประสงค์ ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและระเบียบอื่นๆที่เกี่ยวข้องและพร้อมรับการตรวจสอบ สำนวจความต้องการสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนจากครูผู้สอน และจัดทำให้ตามความเหมาะสมเพียงพอสำหรับความ (ครูหัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไปท่านหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 25 มีนาคม 2564)

2. การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions)

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล มาสร้างเป็นแบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 แล้วนำไปสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม แล้วนำผลการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นความเรียง ผลปรากฏดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านการบริหารองค์กร

แนวทางการบริหารจัดการด้านการบริหารองค์กรสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 มีดังต่อไปนี้

“ผู้บริหารต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ของโรงเรียนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยให้สอดคล้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โรงเรียน ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดค่านิยมของโรงเรียนในการทำงานให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะต่อการทำงาน สร้างบรรยากาศภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริม กำกับ และส่งผลให้มีการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายและมีจริยธรรม สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรม เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพการปฏิบัติงานและให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง, บันทึกการสนทนากลุ่มเมื่อ 18 มิถุนายน 2564)

2.2 ปัจจัยด้านการวางแผนกลยุทธ์

แนวทางการบริหารจัดการด้านการวางแผนกลยุทธ์สู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 มีดังต่อไปนี้

“บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีการวิเคราะห์ปัจจัยและสถานะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยเครื่องมือต่างๆ ที่เหมาะสม กำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม เป้าประสงค์กำหนดกลยุทธ์ในระดับต่างๆ ที่จะทำให้อโรงเรียนสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ สื่อสารถ่ายทอดทิศทางของโรงเรียนให้บุคลากรของโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่จะสะท้อนได้ว่าโรงเรียนสามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ กำหนดกรอบระยะเวลาของโครงการ/กิจกรรมที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง, บันทึกการสนทนากลุ่มเมื่อ 18 มิถุนายน 2564)

2.3 ปัจจัยด้านผู้เรียนและผู้รับบริการ

แนวทางการบริหารจัดการด้านผู้เรียนและผู้รับบริการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 มีดังต่อไปนี้

“โรงเรียนจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อเรียนรู้ความต้องการใหม่ๆ ของนักเรียน จัดระบบบริการ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การให้บริการ การรับฟัง การรับข้อร้องเรียนโดยเปิดช่องทางเลือกหลายช่องทาง” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง, บันทึกการสนทนากลุ่มเมื่อ 18 มิถุนายน 2564)
“โรงเรียนมีการดำเนินการสำรวจความพึงพอใจ ไม่พึงพอใจ และความผูกพันต่อโรงเรียนของผู้รับบริการ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางแก้ไขปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน และการบริการในแต่ละด้าน โรงเรียนส่งเสริมปลูกฝังบ่มเพาะนักเรียน ใฝ่มีทักษะชีวิต ใฝ่มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่านและการค้นคว้า มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารได้สองภาษา มีคุณธรรมจริยธรรม” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง, บันทึกการสนทนากลุ่มเมื่อ 18 มิถุนายน 2564)

2.4 ปัจจัยด้านบุคลากร

แนวทางการบริหารจัดการด้านบุคลากรสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 มีดังต่อไปนี้

“โรงเรียนมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูผ่านการฝึกอบรม รวมถึงการส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อ มีการทำวิจัยในชั้นเรียนและนวัตกรรม เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาความรู้ของตนเองจากสิ่งที่ได้อบรมศึกษาให้ทันต่อยุคสมัยมากขึ้น มีสวัสดิการการให้บริการต่างๆ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้ตรงกับความต้องการของบุคลากรจัดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยกำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติที่ชัดเจน ยึดหลักคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง, บันทึกการสนทนากลุ่มเมื่อ 18 มิถุนายน 2564)

2.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

แนวทางการบริหารจัดการด้านการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 มีดังต่อไปนี้

“โรงเรียนออกแบบระบบงานที่ครอบคลุมภารกิจทุก โดยมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล นำหลักสูตรสู่ชั้นเรียนจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดผลประเมินผลอิงมาตรฐาน และสมรรถนะตามหลักสูตรที่กำหนด โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่มีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เหมาะสมเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ มีการสำรวจความต้องการสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ จัดหาสื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนจากครูผู้สอน” (ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง, บันทึกการสนทนากลุ่มเมื่อ 18 มิถุนายน 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล แบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านการบริหารองค์กร

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญในปัจจัยด้านการบริหารองค์กร คือ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์สามารถนำโรงเรียนสู่การเป็นมาตรฐานสากล ผู้บริหารบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและการบริหารจัดการ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิพร รินทะ (2554 : 106-107) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล:กรณีศึกษา

โรงเรียนเมืองคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการนำองค์การโรงเรียนเมืองคงมีการบริหารจัดการเพื่อขึ้นำการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนและใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ผู้บริหารมีวิธีการสื่อสารกับบุคลากรในโรงเรียนที่หลากหลายและเหมาะสมผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำในการดำเนินงานของโรงเรียนและได้มีการพัฒนาความเป็นผู้นำให้กับบุคลากรด้วยการกระจายอำนาจอย่างทั่วถึง อีกทั้งผู้บริหารได้ประพฤติเป็นแบบอย่างและสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่มีจริยธรรม และวิถีปฏิบัติที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดี

1.2 ปัจจัยด้านการวางแผนกลยุทธ์

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญในปัจจัยด้านการวางแผนกลยุทธ์ คือ บุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความสามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดุจดาว ศิริวาลย์ (2555 : 106-107) ทำความเข้าใจกับชุมชน สังคม ผู้ปกครองเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้ชุมชน สังคมเห็นพร้อมและให้การสนับสนุนจากนั้นโรงเรียนมาตรฐานสากลอาจจะระดมการสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง สมาคมครู และนักเรียนตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสม ซึ่งอาจหมายถึงทรัพยากรทางสติปัญญาความคิดกำลังแรงงานเงินและอื่นๆ ออกแบบองค์กรภายในให้เป็นมาตรฐานสากล และจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับโครงสร้างของสายงานเพื่อความคล่องตัวและอำนวยความสะดวกแก่สังคมชุมชนในการสนับสนุนโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล

1.3 ปัจจัยด้านผู้เรียนและผู้รับบริการ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญในปัจจัยด้านผู้เรียนและผู้รับบริการ นักเรียนมีความตั้งใจ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือสนับสนุนงานโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตนา มั่นคง (2554 : 81) โรงเรียนควรมีโครงการกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้การสอบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความรู้ความเข้าใจที่หลากหลายนักเรียนรู้ทิศทางและมุ่งมั่นในการเรียนเตรียมตัวเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการสอบแข่งขันและการศึกษาต่อควรจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบรอบด้านดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องให้ชุมชนและผู้ชำนาญการสาขาต่างๆ มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมตัดสินใจพัฒนานักเรียนเป็นสำคัญจัดบริการแนะแนวเชิงรุกที่มุ่งอนาคตและสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนมีการติวและแนะแนวการศึกษาต่อมีการพานักเรียนไปแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมเรียนรู้ประสบการณ์โรงเรียนมีจัดเครือข่ายพัฒนากับโรงเรียนสถาบันอุดมพัฒนาทั้งในและต่างประเทศ

1.4 ปัจจัยด้านบุคลากร

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญในปัจจัยด้านผู้เรียนและผู้รับบริการ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ มีความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนการสอน มีจรรยาบรรณปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ เอกชัย กีสุขพันธ์ (2527 : 126-127) ที่กล่าวว่าการพัฒนา

บุคลากรคือการทำงานเพื่อช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถ ความชำนาญของบุคลากรในหน่วยงานให้มีสมรรถภาพในการทำงานที่ดีขึ้น บุคลากรที่ทำหน้าที่ไปนานๆ ควรได้รับการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความสามารถให้มากยิ่งขึ้น

1.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญในปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนต้องมีการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ มีระบบการจัดการความรู้ มีห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ มีสภาพแวดล้อมบรรยากาศเอื้อต่อการให้บริการ มีสื่อที่พอเพียงเหมาะสมทันสมัย มีการร่วมมือในการจัดทำปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษา มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านการเรียนรู้ และการค้นคว้าอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตนา มั่งคง (2554 : 84) โรงเรียนควรมีการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาดำเนินการสร้างและพัฒนาสถานที่ห้องเรียนอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม มีมาตรฐานสากล และเพียงพอแก่ผู้เรียน ควรสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนผู้ปกครอง และชุมชน ที่มีต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ได้แสดงความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

2. 1 ปัจจัยด้านการบริหารองค์กร

แนวทางการบริหารจัดการด้านการบริหารองค์กรสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 สรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ของโรงเรียนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยให้สอดคล้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดค่านิยมของโรงเรียนในการทำงานให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะต่อการทำงาน สร้างบรรยากาศภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริม กำกับ และส่งผลให้มีการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย และมีจริยธรรม สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรม เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพการปฏิบัติงานและให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุมินา สะแลแม (2555 : 89) ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนทัศน์โรงเรียนร่มเกล้าตามแนวรางวัลคุณภาพแห่งชาติทางการศึกษา ซึ่งพบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำในระดับมาก ภายใต้การบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาล คือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความร่วมมือ หลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่า มีการกำหนดแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนและมีการนำผลการประเมินการดำเนินงานสู่การปรับปรุงพัฒนาในทุกฝ่าย

2.2 ปัจจัยด้านการวางแผนกลยุทธ์

แนวทางการบริหารจัดการด้านการวางแผนกลยุทธ์สู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 สรุปได้ว่า บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีการวิเคราะห์ปัจจัยและสถานะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยเครื่องมือต่างๆ ที่เหมาะสม กำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม เป้าประสงค์กำหนดกลยุทธ์ในระดับต่างๆ ที่จะทำให้โรงเรียนสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ สื่อสารถ่ายทอดทิศทางของโรงเรียนให้บุคลากรของโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่จะสะท้อนได้ว่าโรงเรียนสามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ กำหนดกรอบระยะเวลาของโครงการ/กิจกรรมที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิรักษ์ คงทวี (2556 : 65) หมวดที่ 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) บริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ โดยต้องจัดทำแผนกลยุทธ์ที่มีความสอดคล้องกันและนำไปสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่โรงเรียนกำหนด ได้แก่ ความมุ่งมั่นในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้างคุณธรรมและสติปัญญาให้นักเรียนโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ

2.3 ปัจจัยด้านผู้เรียนและผู้รับบริการ

แนวทางการบริหารจัดการด้านผู้เรียนและผู้รับบริการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 สรุปได้ว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อเรียนรู้ความต้องการใหม่ๆ ของนักเรียน จัดระบบบริการ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การให้บริการ การรับฟัง การรับข้อร้องเรียนโดยเปิดช่องทางเลือกหลายช่องทาง โรงเรียนมีการดำเนินการสำรวจความพึงพอใจ ไม่พึงพอใจ และความผูกพันต่อโรงเรียนของผู้รับบริการ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางแก้ไขปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน และการบริการในแต่ละด้าน โรงเรียนส่งเสริมปลูกฝังบ่มเพาะนักเรียน ให้มีทักษะชีวิต ให้มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่านและการค้นคว้า มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารได้สองภาษา มีคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545 : 67) ที่กล่าวว่า บุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรที่เลือก ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือองค์กรนั้นๆ เป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่จะซื้อสินค้าและมาใช้บริการซึ่งจะแสดงถึงความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนทั่วไป ตลอดจนองค์กรภาครัฐ และเอกชนที่มาใช้บริการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรู้สึกพึงใจ และเกี่ยวข้องกับงานมากกว่าผู้ไม่มีส่วนร่วม ฉะนั้นการที่โรงเรียนมาตรฐานสากล มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังสติปัญญาย่อมมีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาสามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมาย

2.4 ปัจจัยด้านบุคลากร

แนวทางการบริหารจัดการด้านบุคลากรสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 สรุปได้ว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูผ่านการฝึกอบรม รวมถึงการส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อ มีการทำวิจัยในชั้นเรียนและนวัตกรรม เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาความรู้ของตนเองจากสิ่งที่ได้อบรมศึกษาให้ทันต่อยุคสมัยมากขึ้น มีสวัสดิการการให้บริการต่างๆ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้ตรงกับความต้องการของบุคลากรจัดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยกำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติที่ชัดเจน ยึดหลักคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดิฐารัตน์ สิวรางกุล (2553 : 74-75) พบว่าควรสร้างความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล เตรียมการและแสวงหาผู้ร่วมพัฒนามีการหาสื่อการจัดการเรียนการสอนที่ครบสมบูรณ์ และทันสมัยครูผู้สอนมีความเป็นมืออาชีพ และมีจำนวนเพียงพอการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพความพร้อมของโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

2.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

แนวทางการบริหารจัดการด้านการบริหารจัดการสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 สรุปได้ว่า โรงเรียนออกแบบระบบงานที่ครอบคลุมภารกิจทุก โดยมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล นำหลักสูตรสู่ชั้นเรียนจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดผลประเมินผลอิงมาตรฐาน และสมรรถนะตามหลักสูตรที่กำหนด โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่มีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เหมาะสมเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ มีการสำรวจความต้องการสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ จัดหาสื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนจากครูผู้สอน สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550 : 127) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวกจัดสรรงบประมาณให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาและนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเพียงพอจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมเพียงพอ และซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2552 : 214) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศใน โรงเรียนเอกชน พบว่า ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รูปแบบที่มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ได้แก่ จัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุข มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นแนะนำให้ครูปฏิบัติหน้าที่ในการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และแสดงออกตามความถนัด โรงเรียนมีการปรับปรุงคุณภาพวิชาการอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากการศึกษาปัจจัยด้านการนำองค์กร ผู้บริหารต้องมีวิธีการสื่อสารกับบุคลากรในโรงเรียนที่หลากหลายและเหมาะสม ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำในการดำเนินงานของโรงเรียนและได้มีการพัฒนาความเป็นผู้นำให้กับบุคลากรด้วยการกระจายอำนาจอย่างทั่วถึง อีกทั้งผู้บริหารได้ประพฤติเป็นแบบอย่างและสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่มีจริยธรรม และวิธีปฏิบัติที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดี

2. จากการศึกษาปัจจัยด้านการวางแผนกลยุทธ์ โรงเรียนต้องมีการวางแผนการบริหารความเสี่ยงเข้ามาร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากนักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้รับบริการและส่วนแบ่งนักเรียนในพื้นที่บริการ พัฒนาระบบการทำงานของโรงเรียนให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกลยุทธ์ รวมทั้งทำให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. จากการศึกษาปัจจัยด้านผู้เรียนและผู้รับบริการ โรงเรียนต้องกำหนดแนวทางแก้ไขปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน การบริการในแต่ละประเภท รวมทั้งการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและการให้บริการในอนาคต นำข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจไปปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้เกิดการบริการ อันเป็นการสร้างความประทับใจและภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน

4. จากการศึกษาปัจจัยด้านบุคลากร โรงเรียนต้องกำหนดแผนการเตรียมบุคลากรในตำแหน่งบริการและตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อภารกิจหลักของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องจัดโครงสร้างของบุคลากรของโรงเรียนโดยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

5. จากการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนต้องออกแบบกระบวนการทำงานให้ครอบคลุมประเด็นหลักที่สำคัญ ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การควบคุมต้นทุนและทรัพยากร การควบคุมความเสี่ยงและการสูญเสีย และการควบคุมระยะเวลานำกระบวนการทำงานไปปฏิบัติงานประจำวันให้เป็นไปตามข้อกำหนดของการออกแบบ

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 หรือหน่วยงานทางการศึกษาควรนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา เพื่อหาแนวทางยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียน ระดับประถมในโรงเรียนมาตรฐานสากล ให้มีความพร้อมทุกด้านในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและพัฒนาครูโรงเรียน มาตรฐานสากลแบบเข้มข้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อน โรงเรียนมาตรฐานสากล

เอกสารอ้างอิง

- จิตนา มั่นคง. (2554). การดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดิฐารัตน์ สิวรางกุล. (2553). ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลกับการเตรียมการและแสวงหาผู้ร่วมพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดุจดาว ศิริวาลัย. (2555). แนวทางการนำนโยบายโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2550). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศศิพร รินทะ. (2554). การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลกรณีศึกษาโรงเรียนเมืองคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมณี จำกัด.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2553). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติปี 2553-2554. กรุงเทพมหานคร: ศิวกโกลด์ มีเดีย.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2555). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติปี 2555-2556. กรุงเทพมหานคร: พงษ์วารินการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สุนิสา วิทยานุกรณ์. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- สุมีนา สะแลแม. (2555). *การพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนร่มเกล้า ตามเกณฑ์การตัดสินรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- อภิรักษ์ คงทวี. (2556). *แนวทางการดำเนินงานบริหารระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2527). *หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: อเนกศิลป์การพิมพ์.*

การขัดเกลาทาสังคมต่อการไม่ยอมทำแท้งของผู้หญิง
ที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุยังไม่บรรลุนิติภาวะ
**The Socialization to Turn Down Aborting of Women who Experienced
Pregnancy Before the Age of Majority**

พีรเดช ประคองพันธ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Peeradet Prakongpan

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: peeradet@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจว่าการขัดเกลาทาสังคมอะไรทำให้ผู้หญิงที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุยังไม่บรรลุนิติภาวะกลุ่มนี้เลือกที่จะดำรงครรภ์ไว้ ผู้วิจัยใช้การศึกษาจากการเล่าเรื่องของผู้หญิงที่เคยมีประสบการณ์ตั้งครรภ์ก่อนการบรรลุนิติภาวะหรือก่อนอายุ 20 ปีบริบูรณ์จำนวน 12 คน และตัดสินใจไม่ยุติการตั้งครรภ์ เนื่องจากประเด็นการเป็นแม่วัยรุ่นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลผ่านวิธีผู้ช่วยแนะนำ (gatekeeper) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้ให้ข้อมูลไว้วางใจ เช่น ผู้ปกครอง เพื่อน หรือครูอาจารย์ เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่า การขัดเกลาทาสังคมของแม่วัยรุ่นกลุ่มนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การขัดเกลามาผ่านคนในครอบครัว จากการปลูกฝังของคนในครอบครัวและการแสดงความรับผิดชอบต่อลูกในครรภ์ การขัดเกลาทาสังคมผ่านวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนา เนื่องจากความเชื่อทางศาสนาจะไม่สนับสนุนให้ผู้หญิงยุติการตั้งครรภ์โดยเฉพาะในกรณีที่ตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ การขัดเกลามาผ่านบริบทในสถานศึกษา ผ่านการสนับสนุนและช่วยเหลือของเพื่อน ๆ และครูอาจารย์ ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบมีทั้งกระบวนการขัดเกลาทาสังคม 2 ลักษณะด้วยกันคือ การขัดเกลามาตรงผ่านการสั่งสอน พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการขัดเกลามาอ้อม คือ การซึมซับจากการเข้าร่วมกลุ่ม การอ่านหนังสือ การรับรู้จากสื่อต่าง ๆ และการรับรู้จากตัวอย่างที่ปรากฏในสังคม

คำสำคัญ: การขัดเกลาทาสังคม; แม่วัยรุ่น; การทำแท้ง

Abstracts

This qualitative research aims to understand which socialization methods encourage women who experienced pregnancy while underage to decide to keep the child. The researchers use the narratives of twelve women who had previously become pregnant before 20 years old and choose to maintain the pregnancy. Because of the sensitive nature of this issue, the researcher chose to reach out to the key informants using gatekeepers, such as parents, friends, or teachers. This study found that the socialization of teenage mothers can be categorized into three forms. First, socialization through the family, which is done by nurturing the value and responsibility to care for the child by family members. Second, socialization through cultures and religious beliefs. In Thailand, religious beliefs and cultural practices discourage women to terminate a pregnancy, especially in the event of an unplanned pregnancy. Lastly, socialization through school. Classmates and teachers can provide support, which in turn, encourages them to keep the child. These three forms of socialization contain two types of socialization processes. Direct socialization is done through teaching, discussing, and exchanging ideas. Indirect socialization, which obtains through participating in social groups, reading, perceiving from various media, and observing others in society.

Keywords: Socialization; Teenage mothers; Abortion

บทนำ

การตั้งครรภ์ของผู้หญิงกลุ่มนี้มักถูกผูกโยงอยู่กับประเด็นในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้ การเป็นแม่ในวัยรุ่นหรือการตั้งครรภ์ในวัยที่ไม่พึงประสงค์จึงกลายเป็นหัวข้อที่ถกเถียงกันภายในหลายองค์กร (Arai, 2009 : 171-183; Connelly, 2008 : 381) รัฐบาลไทยก็ได้มีการพยายามควบคุมและดูแลแม่กลุ่มนี้ด้วยการตราพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายในการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นปีพุทธศักราช 2559 ขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการกับปรากฏการณ์แม่วัยรุ่นในสังคมไทย จากสถิติการคลอดลูกของผู้หญิงไทยอายุระหว่าง 10 – 19 ปี ในปี พ.ศ. 2562 อัตราการคลอดของผู้หญิงอายุ 10 – 19 ปี มีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2561 หรือจากร้อยละ 11.5 ต่อจำนวนหญิงคลอดทั้งหมดลงมาเป็นร้อยละ 10.7 (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2562 : ออนไลน์) อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์นี้ก็ไม่ได้จางหายไปจากประเทศไทยอย่างและผู้หญิงหลายคนที่มีลูกในช่วงอายุนี้อย่างคงประสบกับอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

เมื่อการตั้งครรภ์เกิดขึ้นในช่วงวัยที่คนส่วนใหญ่ในสังคมให้ความหมายว่าเป็นวัยที่ยังไม่พร้อม เช่นจากเหตุผลของการกระทำผิดทางศีลธรรม การฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคม หรือการมีพฤติกรรมที่ขัดกับหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรม (Fonda, Eni, & Guimond, 2013 : 1-2) ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงต้องพบเจอกับแรงกดดันจากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นจากคนในครอบครัว ความเครียดจากแรงกดดันทางสังคม รวมไปถึงการถูกตีตราโดยคนรอบข้างว่าพวกเธอเป็นแม่ที่ยังไม่พร้อมและผู้หญิงที่ไม่ดี เนื่องจากมีเพศสัมพันธ์และตั้งครรภ์ก่อนถึงเวลาอันควรภายใต้ความหมายของวัฒนธรรมกระแสหลักในสังคมไทย การตั้งครรภ์ในภาวะที่ยังไม่พร้อมอาจ

นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ได้ ทั้งปัญหาเรื่องการยุติการตั้งครรภ์ที่เป็นอันตราย ภาวะความเครียด หรือปัญหาด้านการเงิน แม้ว่าในบางครั้ง การตั้งครรภ์ของพวกเธออาจเกิดขึ้นภายใต้บริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากแนวคิดกระแสหลักก็ตาม (วาทีนีย์ วิชัยยา, 2556 : 17)

แม้ว่าจะมีแม่วัยรุ่นอยู่ส่วนหนึ่งที่สามารถดูแลลูกได้เหมือนกับแม่วัยผู้ใหญ่ แต่วัฒนธรรมไทยก็ให้ความหมายในแง่ลบต่อแม่กลุ่มนี้ เนื่องจากพวกเธอได้ฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคมของความเป็นกุลสตรีไทย ที่ต้องรักษานวลสงวนตัวและไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (ศิริพร จิรวัดน์ และคณะ, 2558 : 378-388) ยิ่งไปกว่านั้น การสร้างความหมายลักษณะลบด้วยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ผ่านการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง ผู้คนในสังคม หรือการส่งผ่านความเชื่อทางศาสนา (De Freitas, Cikara, Grossmann, & Schlegel, 2017 : 635) ก็ไม่ได้จำกัดอยู่แต่กลุ่มที่เป็นผู้หญิงวัยรุ่นเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงคนกลุ่มคนอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ทั้งการสั่งสอนฝ่ายชายให้เลือกคู่ครองบนพื้นฐานของความ “บริสุทธิ์” การต่อว่าวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนการแต่งงานว่าเป็น “เด็กใจแตก” เป็นต้น (วาทีนีย์ วิชัยยา, 2556 : 18) หลายครั้งแรงกดดันเหล่านี้ก็ส่งผลให้วัยรุ่นหญิงเลือกที่จะตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงในประเทศไทยปี พ.ศ. 2558 ขององค์การยูนิเซฟพบว่า อัตราการยุติการตั้งครรภ์ที่ผิดกฎหมายของวัยรุ่นหญิงไทยอยู่ที่ร้อยละ 3.8 ของประชากรวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ทั้งหมด ซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นการยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่ปลอดภัย (องค์การยูนิเซฟประเทศไทย, 2558 : 9) การยุติการตั้งครรภ์ด้วยการลักขณะนี้ก็โอกาสสูงที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนด้านสุขภาพและปัญหาทางจิตใจของผู้ที่เป็นแม่ เช่น การติดเชื้อภาวะเลือดออกชั้นรุนแรง (กนกวรรณ ธรารวรรณ, 2548 : 17-19; วาทีนีย์ วิชัยยา, 2556 : 12) รวมถึงความเสี่ยงที่แม่กลุ่มนี้จะมีภาวะของโรคซึมเศร้าหรือตัดสินใจฆ่าตัวตายเพราะรู้สึกผิดกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป (เนตรชนก แก้วจันทร์, 2555 : 83-90) ประเด็นนี้ยังสะท้อนให้เห็นอีกว่า มีวัยรุ่นหญิงในไทยจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่ปลอดภัยได้

เนื่องจากแม่วัยรุ่นถูกสังคมให้ความหมายว่า เป็นแม่ผู้ซึ่งขาดคุณสมบัติทั้งในเรื่องวัยวุฒิและคุณวุฒิ หลายครั้งพวกเธอมักถูกสังคมประเมินว่าเป็นแม่ที่ไม่สามารถเป็นเลี้ยงดูลูกได้อย่างเหมาะสม หากแต่มีวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์อยู่ส่วนหนึ่งที่ตัดสินใจไม่ยุติการตั้งครรภ์และเลือกที่จะเลี้ยงดูลูกในครรภ์ของพวกเธอ จึงเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ งานวิจัยนี้ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจกับแม่กลุ่มนี้ด้วยการค้นหาว่าอะไรทำให้วัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้เลือกที่จะดำรงครรภ์ไว้และไม่ตัดสินใจที่จะหาทางออกด้วยการยุติการตั้งครรภ์ การทำความเข้าใจมุมมองของแม่เหล่านี้ จะสามารถช่วยเปิดโอกาสให้สังคมได้เข้าใจการเป็นแม่ในแบบของพวกเธอ รวมถึงการเปิดโอกาสให้แม่กลุ่มนี้ได้อธิบายการตัดสินใจในแบบของพวกเธอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการขัดเกลาทางสังคมต่อการไม่ยอมยุติการตั้งครรภ์ของผู้หญิงที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยไม่บรรลุนิติภาวะว่ามีรูปแบบใดบ้าง และมีลักษณะอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

วิธีการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาจากการเล่าเรื่องของผู้หญิงที่เคยมีประสบการณ์ตั้งครรภ์ก่อนการบรรลุนิติภาวะจำนวน 12 คน โดยมีเกณฑ์ของผู้ให้คือ เป็นผู้หญิงที่มีประสบการณ์การตั้งครรภ์ก่อนอายุ 20 ปีบริบูรณ์ และตัดสินใจไม่ยุติการตั้งครรภ์ อีกทั้ง ในขณะที่ยังสัมภาษณ์ พวกเธอยังคงทำหน้าที่ของการเป็นแม่ด้วยการเลี้ยงดูลูกคนนั้นอยู่

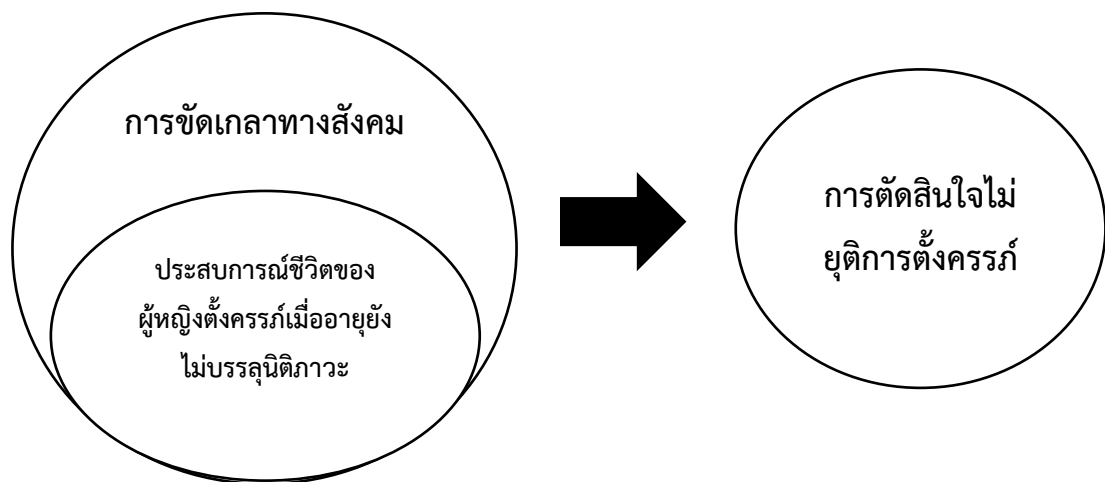
เนื่องจากประเด็นการเป็นแม่วัยรุ่นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลผ่านวิธีผู้ช่วยแนะนำ (gatekeeper) เพื่อสร้างความสบายใจแก่ผู้ให้ข้อมูล และไว้วางใจในการเล่าเรื่องราวที่พวกเธอประสบพบเจอเมื่อกลายเป็นแม่ในช่วงวัยรุ่น โดยผู้ช่วยแนะนำนั้นเป็นคนที่ผู้ให้ข้อมูลไว้วางใจ เช่น ผู้ปกครอง ญาติสนิท เพื่อน หรือครูอาจารย์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ขอความช่วยเหลือจากผู้ช่วยวิจัยที่เป็นผู้หญิงในการเก็บข้อมูล ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่สบายใจเมื่อต้องเล่าเรื่องราวของพวกเธอกับผู้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ชาย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ใช้แนวคิด การศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณา (ethnography study) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแก่นสาระ (thematic analysis) รวบรวมข้อมูลโดยการวิธีการเล่าเรื่อง (Narratives) โดยอาศัยกรอบการมองตามทัศนะการประกอบสร้าง (constructionist approach) โดยอาศัยกรอบการมองตามแนวคิดการประกอบสร้างนิยมที่เชื่อว่า ประสบการณ์ของคนที่มีปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมเป็นกระบวนการที่สร้างความเป็นจริงให้เกิดขึ้นภายในคนนั้น ๆ ดังนั้น ความจริงในมุมมองของแต่ละบุคคลจึงมีความแตกต่างกันไป ตามแต่บริบท ช่วงเวลา หรือประสบการณ์ของคนคนนั้น (Bold, 2012 : 129; Hall, 1997 : 24-45; นภภรณ์ หะวานนท์, 2550 : 1-24) ผู้วิจัยใช้แนวคิดความไว้วางใจ (trustworthiness) เป็นวิธีการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเพราะผู้วิจัยได้เข้าถึงผู้ให้ข้อมูลผ่าน ผู้ให้การช่วยเหลือมาแล้ว และผู้ให้ข้อมูลเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (Mandal, 2018 : 480)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งอธิบายกระบวนการทางสังคมที่เข้าไปจัดกระทำหรืออบรมสั่งสอนสมาชิกในสังคมให้เรียนรู้และเข้าใจถึงกฎเกณฑ์หรือวัฒนธรรมทางสังคม เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงรูปแบบและความคิดอันเป็นที่ยอมรับกันในสังคมนั้น ๆ สมาชิกจึงต้องเรียนรู้ที่จะปรับตนเองให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้ อันเป็นกระบวนการที่เกิดอย่างต่อเนื่องในชีวิตคนคนหนึ่ง (De Freitas et al., 2017 : 635) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้หญิงที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยไม่บรรลุนิติภาวะ ได้สัมผัสกับกฎกติกาทางสังคมเหล่านี้จากการดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชน หรือกลุ่มทางสังคม อันรวมไปถึงบรรทัดฐานและอุดมการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการไม่ยุติการตั้งครรภ์ของฝ่ายหญิง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบ ๆ ตัว โดยกระบวนการนี้ได้ปลูกฝังแนวคิดให้ผู้หญิงกลุ่มนี้ตัดสินใจดำรงครรภ์ไว้แม้ว่าการตั้งครรภ์จะเป็นการตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยไม่บรรลุนิติภาวะก็ตาม หรือเป็นการตั้งครรภ์ในช่วงอายุที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสามารถแบ่งการขัดเกลาทางสังคมได้เป็น 3 รูปแบบที่สำคัญด้วยกัน ได้แก่ การขัดเกลาผ่านวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนา การขัดเกลาผ่านเพื่อนและโรงเรียน และการขัดเกลาผ่านคนในครอบครัว ซึ่งมีทั้งกระบวนการขัดเกลาทางสังคม 2 รูปแบบคือ การขัดเกลาทางตรงผ่านการสั่งสอน พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการขัดเกลาทางอ้อม คือ การซึมซับจากการเข้าร่วมกลุ่ม การอ่านหนังสือ การรับรู้จากสื่อต่าง ๆ และการรับรู้จากตัวอย่างที่ปรากฏในสังคม

1. การขัดเกล่าผ่านคนในครอบครัว

ครอบครัวถูกให้ความหมายว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม การปลูกฝังหรือขัดเกล่าจึงมักจะเกิดในครอบครัวเป็นประการแรก แม่วัยรุ่นหลายคนเติบโตมากับครอบครัวที่เป็นครอบครัวขยายที่มีทั้งพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ที่คอยทำหน้าที่สั่งสอน ตักเตือน ลงโทษ และช่วยเหลือสนับสนุน วิธีการเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกล่าทางตรงผ่านบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว แน่นนอนว่าความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนก็ได้รับการส่งผ่านมาด้วยเช่นกัน ทั้งความเชื่อเรื่องการกตัญญูรู้คุณ ความเชื่อเรื่องเพศ วิธีการดำรงชีวิต การเป็นครอบครัว รวมไปถึงความหมายและความสำคัญของการแต่งงาน วัยรุ่นหญิงหลายคนถูกขัดเกล่าให้เห็นความสำคัญของการเป็นแม่และบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้ดูแลบ้าน ซึ่งสอดคล้องไปด้วยแนวคิดทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเรื่องหน้าที่ของฝ่ายหญิงในฐานะของภรรยา หน้าที่ของลูกและผู้หญิง การสอนสั่งเรื่องการรักษาพรหมจารี บาปบุญคุณโทษของการกระทำต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบาปของการทำแท้ง อันเป็นสิ่งที่ผิดทั้งทางศีลธรรมและความเชื่อของชุมชนของพวกเธอ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ให้ข้อมูลจึงมีความเชื่อพื้นฐานที่เกรงกลัวเรื่องการทำบาปและความกังวลเรื่องการทำให้อุปการะผิดหวัง

ในอีกด้านหนึ่ง ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัวก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้แม่กลุ่มนี้ตัดสินใจไม่ยุติการตั้งครรภ์ แน่นนอนว่าการตั้งครรภ์นอกสมรสและการตั้งครรภ์ในวัยเรียนของพวกเธอจะไม่เป็นที่ปรารถนาของครอบครัวก็ตาม ในช่วงแรก ครอบครัวก็มักจะมี ปฏิกริยาในแง่ลบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการดูคาวาล่าว การแสดงความผิดหวัง รวมไปถึงการขับไล่ออกจากบ้านด้วยความโกรธ แต่เมื่อเวลาผ่านไปชักระยะหนึ่ง ครอบครัวของพวกเธอก็จะเริ่มเข้าใจต่อเหตุการณ์และร่วมกันหาทางออก เนื่องจาก เด็กที่อยู่ในครรภ์ก็คือหลานของพวกเธอ การทำร้ายลูกสาวของตนเองก็เหมือนเป็นการทำร้ายหลานทางอ้อม การยอมรับของคนในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้แม่วัยรุ่นตัดสินใจเลือกที่จะเลี้ยงลูกของพวกเธอ นอกจากนี้ เมื่อเวลาผ่านไปผู้ใหญ่ในบ้านบางคนก็มีมุมมองที่เปลี่ยนไป เช่น การกล้าที่จะพาหลานไปอวดเพื่อน ๆ ของตนเอง การเปลี่ยนแปลงคำพูดให้เป็นเชิงบวกมากขึ้น หรือการให้คำแนะนำและการช่วยเหลือเพื่อนที่มีลูก/หลานที่ตั้งครรภ์ในช่วงวัยรุ่นเช่นกัน เป็นต้น วัยรุ่นหญิงหลายคนจึงไม่รู้สึกกดดันและสามารถธำรงความเป็นแม่ในแบบของเธอไว้ได้ โดยที่ไม่ต้องตัดสินใจทำแท้ง

2. การขัดเกล่าทางสังคมผ่านวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนา

แม่วัยรุ่นที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เล่าว่าตนเองเป็นนัถือศาสนาพุทธ ซึ่งแม่กลุ่มนี้มักได้รับการปลูกฝังเรื่องราวของศาสนาผ่านผู้ครอบครัว การสั่งสอนในโรงเรียน หรือการเรียนรู้เวลาที่พวกเธอไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ จากคำสอนของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ รวมคนในชุมชน บางครั้ง ความเชื่อพื้นฐานของคนในชุมชนก็มีการผูกโยงอยู่กับความเชื่อทางศาสนาด้วยเช่นกัน อย่างในเรื่องความเชื่อที่ว่าพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกป้องดูแลชุมชนของพวกเธอ สิ่งเหล่านี้ก็ไปผนวกกับความเชื่อเรื่องของการทำบาปและเวรกรรม นอกจากแม่กลุ่มนี้จะเชื่อว่า การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้อุปการะจนเกิดการตั้งครรภ์จะเป็นเรื่องที่ผิดไป

จากบรรทัดฐานทางสังคมแล้ว ส่วนใหญ่ก็มีความเชื่อว่าหากตนเองยุติการตั้งครรภ์ด้วยเหตุผลว่าเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจ ยิ่งเป็นการสร้างบาปกรรมที่รุนแรงให้กับตนเอง เนื่องจากพวกเธอจะต้องพรากชีวิตของเด็กไร้เดียงสาคนหนึ่งไปจากความพลาดพลั้งของตนเองและฝ่ายชาย เมื่อเป็นเช่นนี้ แม่กลุ่มนี้จึงมักมีความเกรงกลัวเรื่องการสร้างบาปกรรมกับเด็กที่กำลังจะเกิดมา ไม่เช่นนั้น พวกเธอต้องไปชดใช้กรรมในอนาคตหรือต้องประสบพบเจอกับสิ่งที่ไม่ดี

นอกจากนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลายคนได้เล่าให้ฟังว่า การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงในชุมชนของพวกเธอก็ยังเป็นสิ่งที่พบเห็นได้บ่อยครั้ง แม้ว่าผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ก่อน “วัยอันควร” จะถูกให้ความหมายในแง่ลบจากคนในชุมชน แต่หลายคนก็ได้รับการช่วยเหลือจากคนในครอบครัวจนทำให้สามารถเลี้ยงดูลูกได้เหมือนกับแม่ทั่ว ๆ ไป ปรากฏการณ์ลักษณะนี้สะท้อนการขัดเกลาทางอ้อมให้ต่อผู้ให้ข้อมูล เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการตั้งครรภ์ในขณะที่ยังไม่พร้อมไม่จำเป็นต้องจบลงด้วยการทำแท้งเสมอไป เมื่อผู้ให้ข้อมูลได้พลังพลาดไปแล้ว และตั้งครรภ์ในช่วงวัยรุ่น พวกเธอจึงไม่รู้สึกกดดันมากจากคนรอบ ๆ ตัวหรือถูกบังคับให้ไปทำแท้ง แม้ว่าในตอนแรกจะมีผู้ให้ข้อมูลบางคนที่มีความคิดจะหาทางออกด้วยการทำแท้งเมื่อพบว่าตนเองตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ แต่เมื่อแม่กลุ่มนี้สามารถรวบรวมสติกลับมาได้แล้ว พวกเธอก็ตัดสินใจที่จะไม่ทำแท้งจากความเชื่อที่ไม่ต้องการทำลายชีวิตของลูกในครรภ์หรือต้องการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น รวมถึงความพยายามในการเป็นแม่ในแบบของตนเอง

3. การขัดเกลาผ่านบริบทในสถานศึกษา

วัยรุ่นเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งด้านร่างกายและด้านอารมณ์ความรู้สึก วัยรุ่นส่วนใหญ่มักใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียน เพื่อนจะกลายเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเป็นตัวตนของวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย เมื่อการตั้งครรภ์เกิดขึ้นในช่วงเวลาอันเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของพวกเธอ วัยรุ่นหญิงหลายคนไม่กล้าที่จะขอคำปรึกษาจากผู้ปกครอง เนื่องจากความกลัวที่จะทำให้ผู้ปกครองต้องผิดหวังหรือความรู้สึกผิดจากการกระทำของตนเอง เพื่อนในโรงเรียนหรือครูที่พวกเธอไว้วางใจจึงกลายเป็นกลุ่มที่ผู้ให้ข้อมูลไปขอคำแนะนำเป็นคนแรก การยอมรับหรือการปฏิเสธของคนกลุ่มนี้ก็มีส่วนสำคัญในการขัดเกลามุมมองของพวกเธอต่อการตั้งครรภ์ในวัยเรียน แม่กลุ่มนี้หลายคนได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากเพื่อนหรือครูในสถานศึกษา ทั้งการให้กำลังใจ การให้ความช่วยเหลือด้านการเรียน และการเปิดโอกาสให้พวกเธอมาเรียนหนังสือในระหว่างตั้งครรภ์ การได้รับการยอมรับจากสถานศึกษาในลักษณะนี้ ทำให้แม่วัยรุ่นกลุ่มนี้ไม่รู้สึกกดดันและทำให้พวกเธอไม่รู้สึกเป็นภาระของคนอื่น ในบางครั้ง พวกเธอเองก็ไม่ได้รู้สึกแตกต่างจากนักเรียนทั่วไป การที่สถานศึกษาหรือครูอาจารย์สร้างบรรยากาศของการยอมรับและเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ตั้งครรภ์มาเรียนหนังสือได้เหมือนนักเรียนคนอื่น ๆ เป็นเสมือนกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่ส่งเสริมการยอมรับและเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ตั้งครรภ์สามารถมาเรียนหนังสือได้เหมือนเพื่อน ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ นักเรียนคนอื่น ๆ ในโรงเรียนก็ไม่รู้สึกว่านักเรียนหญิงที่ตั้งครรภ์มีความแตกต่างจากตนเอง หลายคนก็ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนและครูอาจารย์

สร้างความสัมพันธ์ที่ดีมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อพวกเขาได้รับการยอมรับจากผู้คนและสถานศึกษา ส่งผลให้นักเรียนหญิงกลุ่มนี้ไม่รู้สีกดดันหรือแปลกแยกไปจากเพื่อน ๆ พวกเขาจึงไม่มีความคิดหรือรู้สึกว่าจะต้องยุติการตั้งครรภ์ของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา และพยายามเตรียมความพร้อมของตนเองในการเป็นแม่ในระหว่างเรียนแทน

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลทุกคนก็ไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา การพักการเรียนหรือการถูกกดดันให้ลาออกจากสถานศึกษาเมื่อตั้งครรภ์ ยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นได้ แม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้นักเรียนที่ตั้งครรภ์ยังสามารถไปเรียนหนังสือได้เหมือนนักเรียนคนอื่น ๆ ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่าตนเองรู้สึกไม่สบายใจเมื่อต้องอุ้มท้องไปเรียนหนังสือจากอคติทางสังคมที่มีต่อวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียน นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งก็ยังถูกบังคับด้วยสถานะทางสังคมหรือถูกกดดันจากสถานศึกษาให้ต้องลาออกหรือพักการเรียนไปก่อน แต่การพักการเรียนจะทำให้พวกเขาจบการศึกษาไม่พร้อมด้วยเพื่อน ๆ ในรุ่นและรู้สึกแปลกแยกเมื่อต้องกลับไปเรียนต่อกับรุ่นน้องที่สถานศึกษา หนทางที่เหลืออยู่ของพวกเขาคือการไปศึกษาต่อในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) การศึกษาต่อในระบบใหม่นี้ สามารถช่วยเปิดโอกาสทางการยอมรับให้กับแม่กลุ่มนี้เหมือนกัน เนื่องจากลักษณะของการเรียนการสอนแบบกศน. ไม่ได้จำกัดอายุ หรือสถานะของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้พวกเขาเลือกเวลาที่จะเรียนหนังสือได้มากกว่าการเรียนในระบบ อิสระส่วนนี้มีความสำคัญที่ช่วยทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่รู้สีกังวลเมื่อต้องไปเรียนหนังสือ บางคนพบเจอเพื่อน ๆ ที่เป็นแม่วัยรุ่นเหมือนกัน หลายคนก็รู้สึกสบายใจมากขึ้นเมื่อไม่ต้องอยู่ในบริบทของโรงเรียน บริบทของกศน. ยังส่งเสริมการทำงานไปด้วยและเรียนหนังสือไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลบางคนก็มีความรู้สึกเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นเนื่องจากพวกเขาสามารถทำงานได้ในระหว่างเรียน เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ให้ข้อมูลจึงไม่รู้สีกังวลว่าจะไม่สามารถเลี้ยงลูกที่เกิดมาได้ ความคิดเรื่องการทำแท้งจึงไม่เกิดขึ้นในแม่กลุ่มนี้แม้ว่าพวกเขาจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาในตอนแรกก็ตาม

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอ ลักษณะของการขัดเกลาทางสังคมต่อการไม่ยอมยุติการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผลการศึกษาจากการไปสัมภาษณ์พบว่า ลักษณะของการขัดเกลาทางสังคมที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ตัดสินใจไม่ยุติการตั้งครรภ์ประกอบไปด้วย ครอบครัว สังคมวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนา และสถานศึกษา คล้ายคลึงกับงานวิจัยของ Sriyasak, Almqvist, Sridawruang, Neamsakul, and Häggström-Nordin (2016 : 1-9) ที่ศึกษาอุปสรรคและบริบทของการเป็นพ่อและแม่ก่อนบรรลุนิติภาวะของวัยรุ่นไทยในภาคเหนือ อย่างไรก็ตามงานวิจัยฉบับนี้ไม่มีความประสงค์ที่ต้องการนำเสนอว่าการตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นสิ่งที่ผิดจากบรรทัดฐานทางศีลธรรมของสังคมไทย เนื่องจากผู้หญิงแต่ละคนก็มีบริบทและเงื่อนไขทางสังคมที่แตกต่างกัน การตัดสินใจว่าผู้ที่ยุติการตั้งครรภ์เป็นผู้หญิงที่ไม่ดีหรือเป็นการกระทำผิดทาง

ศีลธรรมจึงเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมต่อผู้ที่ตัดสินใจลักษณะนี้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีเป้าหมายเพียงเพื่อนำเสนอลักษณะของการขัดเกลาทางสังคมที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน หรือมีอิทธิพลให้วัยรุ่นหญิงที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุยังไม่บรรลุนิติภาวะตัดสินใจไม่ยุติการตั้งครรภ์

การปฏิสัมพันธ์กันของผู้คนในสังคมไม่ได้เป็นเพียงการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นการแลกเปลี่ยนแนวความคิด ความเชื่อ รวมไปถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ สามารถเกิดขึ้นได้โดยที่คนในสังคมอาจรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็เป็นได้ ผ่านกระบวนการที่หลากหลาย ทั้งการเลี้ยงดู การเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการรับรู้จากสื่อทางสังคม แม่วัยรุ่นก็ได้รับการปลูกฝังทั้งเรื่องของการเป็นแม่ การเป็นผู้หญิง และคุณธรรมของการเป็นแม่ จากผู้คนหรือสื่อรอบ ๆ ตัวของพวกเธอ ทักษะคิดที่มีต่อการทำแท้งก็ได้รับการส่งผ่านความเชื่อทางวัฒนธรรมมาเช่นเดียวกัน หลายคนมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการทำบาป จนทำให้พวกเธอไม่คิดถึงการทำแท้งเลยเมื่อเกิดการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sriyasak et al. (2016 : 1-9) ที่พบว่าไม่ใช่เพียงแค่ฝ่ายหญิงเท่านั้นที่มีความกังวลเรื่องการทำบาป ฝ่ายชายเองก็ถูกปลูกฝังเรื่องของบาปกับการทำแท้ง แม้ว่าฝ่ายชายจะไม่ใช่ว่าผู้ที่ต้องอุ้มท้องก็ตาม แต่พวกเขาก็ต้องการที่จะเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนต่อฝ่ายหญิงไปทำแท้งเนื่องจากเกรงกลัวว่าจะได้รับบาปกรรมเช่นเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น การขัดเกลาทางสังคมยังสามารถเกิดขึ้นผ่านสถาบันต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน ทั้งจากสถาบันการศึกษาและสถานที่ทำงาน ทำให้การขัดเกลาเกิดขึ้นพร้อมกันทั้งสองส่วน จากคนในครอบครัวและสถาบันทางสังคม (Antonacopoulou Elena & Pesqueux, 2010 : 10-21) การปลูกฝังจึงมีทั้งความละเอียดอ่อนในแบบของการเลี้ยงดูจากคนในครอบครัว และมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนผ่านหลักสูตร/การเรียนรู้ในห้องเรียนผ่านการสอนสั่งของครูอาจารย์ นอกจากนี้อิทธิพลต่อความเชื่อส่วนบุคคลแล้ว กระบวนการขัดเกลาทางสังคมยังสามารถเข้ามามีส่วนในการสร้างตัวตนของคนในสังคมเช่นเดียวกัน

การเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในบริบทและช่วงเวลาที่หลากหลาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองก็ไม่ได้มีผลต่อการกระทำเท่านั้น แต่ยังสามารถส่งผ่านไปถึงการสร้างอัตลักษณ์ของคนคนนั้นได้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่บุคคลสร้างขึ้นผ่านประสบการณ์ทางสังคมและบุคลิกลักษณะของคนคนนั้น (Shankar, Elliott, & Fitchett, 2009 : 75-94) การรับรู้เรื่องการไม่ทำแท้งจึงไม่ได้เป็นเพียงประเด็นทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่สำหรับแม่วัยรุ่นบางคน สิ่งเหล่านี้ได้ฝังรากลึกลงไปในการเป็นหญิงของเธอด้วยซ้ำ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางคนสะท้อนออกมาผ่านการสัมภาษณ์ ถึงแม้การตั้งครรภ์ของพวกเธอจะเกิดขึ้นในภาวะที่ไม่พร้อมหรือเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ แต่พวกเธอก็ไม่เคยคิดเรื่องการทำแท้งด้วยซ้ำ เนื่องจากการทำแท้งนั้นไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของความเป็นแม่ในแบบของพวกเธอ นอกจากนี้ การแสดงความรับผิดชอบด้วยการไม่ทำแท้งและการพยายามหาหนทางในการเลี้ยงดูลูกให้ดีที่สุด แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ของการเป็นแม่วรรวมไปถึงคุณค่า ความคาดหวัง และบรรทัดฐานทางสังคม (norm) ผ่านการเรียนรู้และส่งเสริมจากคนรอบตัว สถาบันการศึกษา สังคม หรือชุมชนที่ตนเองถูกเลี้ยงดูมา ซึ่งกล่าวไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ Reader (2008: 132-149) ที่อธิบายว่าความเป็นแม่ (motherhood) ที่ถ่ายทอดผ่านคนในสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่ขัด

เกล้าให้ผู้หญิงมีทัศนคติในแง่ลบต่อการยุติการตั้งครรภ์ ซึ่งทัศนคตินี้มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์ของความเป็นแม่ที่เป็นบรรทัดฐานในสังคมนั้น ๆ จนทำให้ผู้หญิงส่วนหนึ่งสร้างอัตลักษณ์ของความเป็นแม่ให้สอดคล้องบรรทัดฐานทางสังคมนี้ด้วย ดังนั้น ผู้หญิงที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุยังไม่บรรลุนิติภาวะส่วนหนึ่งจึงตัดสินใจไม่ยุติการตั้งครรภ์ เพื่อต้องการแสดงความเป็นแม่ในแบบที่พวกเขาเชื่อว่าเหมาะสมกับตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การขัดเกลาทงสังคมต่อการไม่ยอมทำแท้งของผู้หญิงที่มีประสบการณ์ตั้งครรภ์เมื่ออายุยังไม่บรรลุนิติภาวะ สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการเสนอแนะมีดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศของการยอมรับต่อวัยรุ่นหญิงที่พลาดพลั้งตั้งครรภ์ก่อนจะบรรลุนิติภาวะ ทั้งการยอมรับจากครอบครัว คนในชุมชน และสถานศึกษา จะทำให้วัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้ไม่รู้สึกกดดันไปมากกว่าเดิม อีกทั้งการตอกย้ำความผิดพลาดของวัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้ก็ไม่ต่างอะไรกับการลงโทษซ้ำจากสังคมและสร้างแรงผลักดันใจให้กับแม่กลุ่มนี้มากกว่าเดิม หน้าที่ยังเป็นการสร้างตราประทับให้กับวัยรุ่นหญิงที่เคยผิดพลาดไปอีก
2. การส่งเสริมสวัสดิการจากรัฐที่เหมาะสมกับแม่วัยรุ่นทั้งค่าใช้จ่ายในการดูแลลูก การเข้าถึงการศึกษาหรือการฝึกงาน และการลดทัศนคติแง่ลบทางสังคมต่อแม่วัยรุ่นเป็นอีกส่วนสำคัญที่จะทำให้แม่กลุ่มนี้ตัดสินใจไม่ยุติการตั้งครรภ์ แม่หลายคนมีความพร้อมในการเลี้ยงดูลูก แต่การถูกจำกัดโอกาสต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การดำเนินชีวิต รวมไปถึงการถูกกดดันทางสังคม อาจเป็นส่วนที่ทำให้วัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้ตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์หรือทำร้ายตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ธรารวรรณ. (2548). *บันทึกประสบการณ์ของผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม : รายงานผลการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสร้างความเข้าใจเพื่อสุขภาพผู้หญิง.
- นภาพร หะวานนท์. (2550). การสร้างความรู้ภายใต้กระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม. *วารสารสังคมมนุษยศาสตร์*. 3 (3), 1-24.
- เนตรชนก แก้วจินทา. (2555). ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นตั้งครรภ์: ปัจจัย ผลกระทบ และการป้องกัน. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*. 35 (1), 83-90.
- วาทีนีย์ วิชัยยา. (2556). "ทำไมจึงท้อง" คำถามที่หนู..ไม่อยากจะตอบ: ว่าด้วยประสบการณ์การคุมกำเนิดจากมุมมองของวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียน. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*. 32 (2), 10-38.
- ศิริพร จิรวัดนกุล และคณะ. (2558). กระบวนการทัศน์เรื่องเพศกับการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในสังคมไทย. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*. 24 (2), 378-388.

- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. (2562). สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี 2562. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: http://rh.anamai.moph.go.th/ewtdl_link.php?nid=86
- องค์การยูนิเซฟประเทศไทย. (2558). *การวิเคราะห์สถานการณ์การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในประเทศไทย*. รายงานสังเคราะห์ 2558 : องค์การยูนิเซฟประเทศไทย.
- Antonacopoulou Elena, P., & Pesqueux, Y. (2010). The practice of socialization and the socialization of practice. *Society and Business Review*, 5(1), 10-21.
- Arai, L. (2009). What a difference a decade makes: Rethinking teenage pregnancy as a problem. *Social policy and society*, 8 (2), 171-183.
- Bold, C. (2012). *Using Narrative in Research*. London: SAGE Publications.
- Connelly, M. J. (2008). *Fatal misconception : the struggle to control world population*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press.
- De Freitas, J., Cikara, M., Grossmann, I., & Schlegel, R. (2017). Origins of the belief in good true selves. *Trends in Cognitive Sciences*, 21 (9), 634-636.
- Fonda, M., Eni, R., & Guimond, E. (2013). Socially constructed teen motherhood: A review. *International Indigenous Policy Journal*, 4 (1). doi:10.18584/iipj.2013.4.1.8
- Hall, S. (1997). *Representation : cultural representations and signifying practices* Culture, media, and identities. Thousand Oaks, CA.: Sage.
- Mandal, P. C. (2018). Trustworthiness in Qualitative Content Analysis. *International Journal of Advanced Research and Development*, 3 (2), 479-485.
- Reader, S. (2008). Abortion, killing, and maternal moral authority. *Hypatia*, 23 (1), 132-149.
- Shankar, A., Elliott, R., & Fitchett, J. A. (2009). Identity, consumption and narratives of socialization. *Marketing Theory*, 9(1), 75-94.
- Sriyasak, A., Almqvist, A. L., Sridawruang, C., Neamsakul, W., & Häggström-Nordin, E. (2016). Struggling with motherhood and coping with fatherhood - A grounded theory study among Thai teenagers. *Midwifery*, 42, 1-9.

การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

Establishing a Register of Local Learning Resources for Early Childhood Education Management at Srinagar District Learning Center Sukhothai

ผุสดี มณี และ หยกแก้ว กมลวรเดช

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Phutsadee Manee and Yokkeaw Kamolworadej

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : little.my.dream@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนครจังหวัดสุโขทัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ปรมาจารย์ชุมชน ครู ผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ชุมชนของโรงเรียนในเขตอำเภอศรีนคร จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย จากการศึกษาวิจัย พบว่า การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ที่ได้ทำการศึกษา โดยภาพรวม จำนวนทั้งสิ้น 49 แหล่ง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรตามธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ส่วนใหญ่เป็น ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จำนวน 18 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 37.93 รองลงมาคือ แหล่งเรียนรู้ ประเภทบุคคล จำนวน 11 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 31.30 แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ จำนวน 11 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 17.24 และแหล่งเรียนรู้ประเภท ทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 9 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 13.79

คำสำคัญ : การจัดทำทะเบียน; แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น; การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

Abstracts

This research aims to To explore local learning resources and register local learning resources for early childhood education management. Learning Center, Si Nakhon District, Sukhothai Province The population used in the study were 100 school directors, community philosophers, teachers, and administrators of community learning resources of schools in Srinakorn district, which were obtained by selective selection. The study tool was a survey of local learning resources for early childhood education management. Srinagar District Learning Center Sukhothai structured interview The statistics used in the data analysis were percentage, mean, and content analysis.

The results showed that

1. Registration of local learning resources for the management of early childhood education Srinagar District Learning Center Sukhothai from research studies It was found that the registration of learning sources that have been studied. Overall, there are 49 sources divided into 4 types, namely, individual learning sources. man-made learning resources natural resource learning resources and learning sources for social activities, traditions and beliefs, most of which are man-made types, totaling 18 sources accounted for 37.93%, followed by 11 learning resources of the individual type, accounting for 31.30%; learning sources for social activities, traditions and beliefs, amounting to 17.24%; 9 natural resources or 13.79 percent

Keywords: Registration; Local Learning Resources; Management of Early Childhood Education

บทนำ

ในโลกปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยี มีเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ๆ มากมายที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้หลายช่องทางอย่างรวดเร็ว เป็นยุคไร้พรมแดนทำให้การติดต่อสื่อสารทำได้ง่ายมากขึ้น มีการใช้แทบทุกวันกลายเป็นสิ่งที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวันไปแล้ว สภาพดังกล่าวมีส่วนกระทบถึงวิถีชีวิตประจำวันของพลเมืองไทยโดยทั่วไป เพราะเป็นสภาพที่เอื้ออำนวยในการรับและถ่ายทอดข่าวสารหรือภูมิปัญญาตะวันตกเข้ามาในการพัฒนาประเทศ และพัฒนาผลผลิตใหม่ๆ ออกมาตลอดจนการดำเนินชีวิตอย่างไม่ได้มีการนำภูมิปัญญาไทยที่มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วมาใช้ ทำให้ชุมชนชนบทประสบปัญหาชุมชนล่มสลาย อันมีผลรวมไปถึงความทรุดโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง การพยายามใช้กลไกทางการศึกษาจากเงื่อนไขที่เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นเป็นช่องทางในการประยุกต์ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีจุดเด่นที่สามารถพิสูจน์ตัวเองในการยืนหยัดอยู่รอดได้ท่ามกลางกระแสการล่มสลายของชุมชน และการทรุดโทรมของสิ่งแวดล้อมเข้าสู่หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ในแนวทางของการคิดปฏิบัติจริง การประยุกต์ปรับใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาไทยกับปัญญาสากล เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบคุณค่าภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด นำมาซึ่งความมีดุลยภาพแห่งความสงบสุขในชุมชนและประเทศชาติ ตามกระแสของโลก ทั้งภายในและภายนอกประเทศไทย ทำให้วิถีชีวิตของพลเมืองดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตาม

กระแส อันเป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพลเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับตัวให้ทันกระแสของความเปลี่ยนแปลงอย่างเท่าทันและเหมาะสม สิ่งสำคัญคือพลเมืองต้องเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน เรียนรู้ในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตนอย่างชาญฉลาด และหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงจากการเป็นสังคมทางดิ่งไปสู่การเป็นสังคมทางราบ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะมีเหตุปัจจัยภายในและภายนอกที่ขึ้นลงอย่างคาดการณ์ไม่ได้ สังคมไทยจะเป็นอย่างไร ต้องมีการทบทวนและระลึกไว้ในตัวตนของคนไทย อย่างชัดเจน โดยสร้างวิธีการคิดและการกระทำ เพื่อช่วยให้เกิดการแก้ไขพฤติกรรมคนในชาติ สังคมใหม่ที่ควรจะเป็นโดยเน้นหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน โดยใช้ความรู้ อย่างมีปัญญา ควบคู่คุณธรรมประจำตน ด้วยวิธีการ เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา (ประเวศ วะสี, 2542 : 31)

การเริ่มที่ตนเองให้ดำเนินวิถีชีวิตควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ก็จะทำให้เกิดความปลอดภัยในสังคมยุคใหม่ของประเทศไทย เพราะที่ผ่านมาสังคมไทยก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาถึงปัจจุบันด้วยหนทางที่อันตรายมาก จึงมีความจำเป็นที่พลเมืองไทยต้องสร้างความสามัคคี ช่วยพยุงสังคมไทย ความเป็นชาติไทยให้ดำรงอยู่ไม่ทำลายรากฐานความเป็นสังคมและวัฒนธรรมไทยอันดีงาม แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เพราะการเปลี่ยนแปลงจะทำให้คนในสังคมล้มสภาพเก่ามุ่งแต่จะไปสู่สภาพใหม่เพื่อสนองความต้องการภายในของตนเองเท่านั้น (เกษม วัฒนชัย, 2549 : 125-129) แนวโน้มจากธรรมเนียมเป็นทุนนิยม ซึ่งในสมัยก่อนชุมชนมีความใกล้ชิดมีความกลมเกลียวระหว่างบ้าน วัด มัสยิด โบสถ์ แต่ในปัจจุบันพบว่า พลเมืองละเลยและถือเอาทุนนิยมเป็นสำคัญ ทำให้ความกลมเกลียวก็ห่างหายไป แนวโน้มทุนนิยมจะเป็นสิ่งทำลายธรรมชาติ คนไทยขาดความตระหนักในความรักดิน รักน้ำ และรักป่า รักภูเขา รักทะเล อันเป็นแหล่งกำเนิดของสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย คนในสังคมมีแต่ตักตวงเอาผลประโยชน์จากธรรมชาติ จนกลายเป็นผลกระทบย้อนกลับทำลายธรรมชาติและคนในสังคม ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท ได้แก่ แผ่นดินถล่ม น้ำท่วม อากาศร้อนเพิ่มขึ้นทุกปี ธรรมชาติขาดความสมดุล แนวโน้มจากความนิยมไทยเป็นนิยมวัตถุและค่านิยมต่างประเทศ การหันตามกระแสความลุ่มหลงแฟชั่น การกินอาหารเสริมจนร่างกายเป็นโรคสับสนสารอาหาร (nutritional daze) ทำให้เป็นผลต่อการพัฒนาการทางร่างกาย และแนวโน้มสาธารณะนิยมเป็นปัจเจกนิยม คนไทยขาดจิตสาธารณะมากขึ้นมีลักษณะนิสัยแล้งน้ำใจมากขึ้น ไม่เห็นความสำคัญของส่วนรวม เห็นความสำคัญของตนเองเป็นสำคัญ คนในสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรมสังคมไม่ปลอดภัย

แนวทางที่จะช่วยให้เกิดความปลอดภัยของสังคม ที่มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีแนวทางสำคัญคือ การจัดการศึกษาให้กับพลเมืองได้เรียนรู้ท้องถิ่นของตน เห็นความสำคัญของทรัพยากรอันเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น คือ การเรียนรู้สรรพสิ่งทั้งหลายทั้งมวลอันเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยการจัดการศึกษาให้กับพลเมืองได้ใช้ทรัพยากรในแต่ละท้องถิ่น เป็นสื่อเชื่อมโยงความรู้ ซึ่งทรัพยากรทั้งหลายทั้งมวลในท้องถิ่น ได้แก่ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วัฒนธรรม ตำนาน ประวัติ

ท้องถิ่น ความเชื่อ ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญา อันเป็นทุนทางสังคมสำคัญ และทรงคุณค่าควรแก่การศึกษาเรียนรู้ และสามารถบูรณาการวิถีชีวิตของคนในสังคมกับทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างดียิ่ง การกำหนดกลไกทางการศึกษาด้วยการกำหนดหลักสูตรการศึกษา ทุกระดับ ที่สามารถเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น โดยการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมในการดำเนินชีวิตอย่างคุ้มค่า การจัดการนำภูมิปัญญาที่เป็นจุดเด่นของท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแนวทาง การคิด การปฏิบัติจริง และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาสากล เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบคุณค่าภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถ ประยุกต์ใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2546 : 150-152)

ดังนั้นในระบบการจัดการศึกษาของประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปให้สามารถพัฒนา และสร้างสรรค์สังคมของประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้เท่าเทียมกับสังคมโลก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536 : 150-152) การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคคล องค์กร และท้องถิ่นให้สามารถบูรณาการวิถีชีวิตของคนในสังคมให้ตอบสนองความต้องการสอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดความพร้อม สามารถร่วมรับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับท้องถิ่นที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติ ความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่จะนำชาติไปสู่ความยั่งยืน คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ สามารถบูรณาการวิถีชีวิตของคนในสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งที่จะช่วยเชื่อมโยงความรู้ให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด คือ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น อันเป็นสื่อการเรียนรู้ใกล้ตัวที่สุด เพราะการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นการนำไปปรับเปลี่ยนความคิดของคนในท้องถิ่น ทั้งในเชิงโครงสร้างทางสมอง โครงสร้างทางสังคมให้เกิดการเรียนรู้ของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสมดุลการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของชุมชน จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

จากการสำรวจศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ได้กล่าวถึงการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย พบว่ายังมีปัญหาหลายด้าน เช่น การบริหารจัดการให้มีแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายและเพียงพอ ครูขาดทักษะและความรู้ในการผลิตสื่อให้มีคุณภาพ ผู้เรียนขาด โอกาสในการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น รวมถึงท้องถิ่นและสถานศึกษาไม่มีการประสานงานในการ

จัดแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย ยังไม่มีการศึกษารายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่ชัดเจน และขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่มีคุณภาพสูงขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย จึงมีความสนใจและมองเห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนของครู ที่จะนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนซึ่งครูผู้สอนยังไม่ได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควร และผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าครูได้นำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของครูในสถานศึกษาของศูนย์เครือข่ายสครินทร์ อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้กับครูและผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จะได้ใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ประกอบการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับท้องถิ่นและทุกหน่วยงานที่จะนำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อสำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้ อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอสครินทร์จังหวัดสุโขทัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จำนวนทั้งสิ้น 100 คน โดยแบ่งกลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ใช้ในการตอบแบบสำรวจการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ราษฎรชุมชนครู ผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ชุมชนของโรงเรียนในเขตอำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 100 คน

กลุ่มที่ 2 การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้ อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้สครินทร์ จังหวัดสุโขทัย โดยการสัมภาษณ์แบบ Focus Group ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 10 คน ตัวแทนครู 10 คน ประชาชนชุมชน 30 คน ผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ชุมชน 50 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเภทสำรวจ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สำรวจแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย โดยใช้แบบสำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย

ระยะที่ 2 จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 14 โรงเรียน โดยเลือกแบบเจาะจง

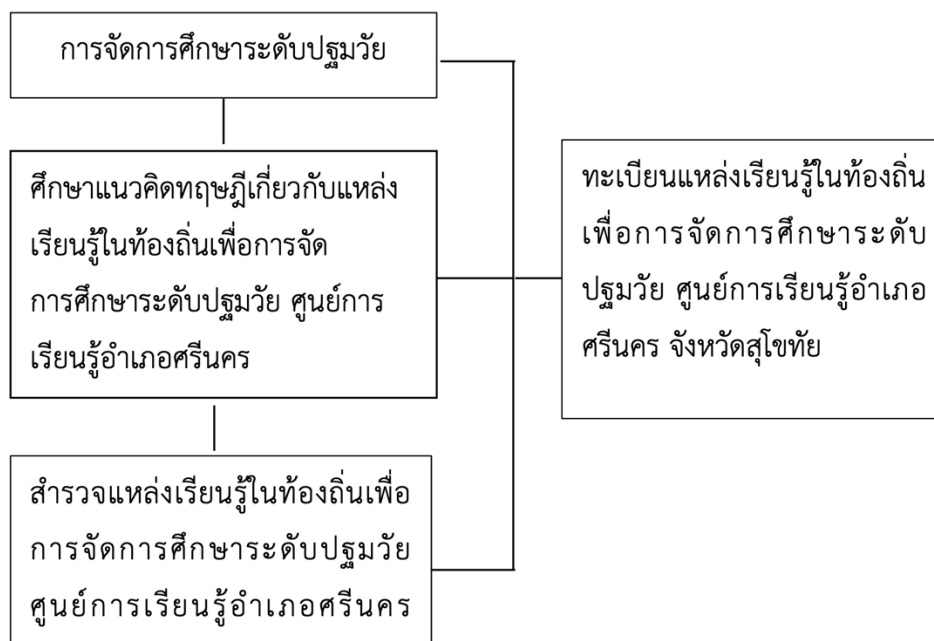
2. ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จาก ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ประชาชนชุมชน และผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว และนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับมาวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอสครินทร์ จังหวัดสุโขทัย โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 49 แหล่ง ส่วนใหญ่เป็นประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จำนวน 18 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 22.44 รองลงมาคือ แหล่งเรียนรู้ ประเภทบุคคล จำนวน 11 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 36.73 แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ จำนวน 11 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 18.36 และ แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 9 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 22.44

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เขตอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย พบว่า โดยภาพรวมมี แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของแต่ละตำบล ส่วนใหญ่จะมีวิถีชีวิตที่คล้ายกัน นั่นคือ อาชีพ เกษตรกร ทำสวน ปลูกมะม่วง การอยู่แบบพหุมีพอกิน และให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังคำกล่าวของ ผู้ให้ข้อมูลว่า “ที่นี้การดำรงชีวิตจะคล้าย ๆ กัน ส่วนใหญ่จะทำสวน ปลูกมะม่วง แหล่งเรียนรู้ก็มีตามหมู่บ้าน มีหลายแห่ง” เมื่อพิจารณาประเภทของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ทั้ง 4 ประเภท สามารถอภิปรายได้ดังนี้

บุคคล และเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยแบ่งเป็นลักษณะความรู้และความชำนาญ ของแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล

1.1 ความชำนาญอันเกิดจากงานหรืออาชีพที่ทำอยู่เป็นประจำ เช่น ประชาญ์ ชุมชนด้านอาชีพต่างๆ อาทิจากการทำอาหาร ขนม จักสาน ทอผ้า และการเกษตร เป็นต้น

1.2 ความรู้อันเกิดจากการถ่ายทอด ส่งต่อ จากบรรพบุรุษ เช่น ประชาญ์ชุมชน ด้านสมุนไพร วัฒนธรรมประเพณี พิธีการทางศาสนาและความเชื่อ เป็นต้น

1.3 ความรู้อันเกิดจากการเรียนรู้ในวิทยาการใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยี และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2563 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึง แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ความสามารถ คุณธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพ และการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ โดยในแต่ละชุมชนพบว่า มีแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลที่หลากหลาย แต่มีการใช้งานแหล่งเรียนรู้ในประเภทนี้ในจำนวนที่น้อย อันมีสาเหตุมาจากการขาดการรวบรวมข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ จึงยากแก่การเข้าถึง และใช้งานจากความรู้ันั้นๆ

2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น พบว่า มีทั้งสถานที่ที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยว ที่พักอาศัยและสถานที่ราชการ โดยมีองค์ความรู้และประวัติศาสตร์ ความเป็นมาเป็นจุดเชื่อมโยงในการสร้างการเรียนรู้จึงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุน ทั้งงบประมาณ แรงงาน และเทคโนโลยี จาก อบต. อำเภอ พัฒนาการชุมชน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับกิ่งแก้ว อาริรักษ์ (2548 : ออนไลน์) ที่อธิบายถึงแหล่ง เรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวก ของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่ อาศัย สถานประกอบการ

3. แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ในอำเภอสรีนครมีแหล่งเรียนรู้ ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ที่สำคัญ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำบึงหนองใหญ่ บึงสวาย สวนสมุนไพรนายสงบ สวนมะม่วงอินทรีย์นายพัน สวนมะม่วงอินทรีย์บ้านลุงแจ่ม ซึ่งแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้จะมีความสำคัญอย่าง เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตจากแหล่งน้ำ และวิถีชีวิตของชาวอำเภอสรีนคร ซึ่งสอดคล้องกับสุมน อมรวิวัฒน์ (2544 : 25) ได้กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก หุ่นา สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เป็นต้น

4. แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ พบว่าอำเภอสรีนคร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ที่หลากหลาย รวมถึงภาษาของคนอำเภอสรีนคร โดยส่วนใหญ่จะพูดภาษาไทยภาคกลาง มีประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ วันสงกรานต์ งานลอย

กระทง การจัดงานวันเข้าพรรษา ออกพรรษา การแข่งขันกีฬาประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแต่ละตำบลมีประเพณี ความเชื่อศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น อันจะเห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ภาษา และการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสอดคล้องกับสุนทรอมรวิวัฒน์ (2544 : 25) ที่ได้กล่าวถึงแหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม การละเล่น พิธีกรรม กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

2. การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย จากการศึกษาวิจัย พบว่า การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย เป็นการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ที่ได้ทำการศึกษา การจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู ราษฎรชุมชน และผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ชุมชน ในเขตอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย เป็นการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นโดยใช้หลักการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรตามธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับสุนทรอมรวิวัฒน์ (2544 : 23-30) ที่ได้เสนอประเภทแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การสอนให้มีประสิทธิภาพจะต้องมีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ดี โดยมีหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย 4 ประเภท สำหรับการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ 11 แหล่ง ดังนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปมะม่วง ร้านติ่มมิ่ง ฉิ่ง คุณสมพร แดงไม้ กลุ่มน้ำพริกประจำตำบล คุณเตือนใจ ทองแท้ ข้าวไรท์เบอร์รี่ คุณทิวนา บัวเข้ม โรงงานทำขนมสุโขทัย คุณเรณู ร้านขนมจีนและโรงอบกล้วย คุณฉลาด ชุมฟาร์มโคนม โรงงานนมสุโขทัย ศูนย์เรียนรู้มะม่วง กรอบรูปวิทยาศาสตร์ และแป้งกล้วยทอดแม่ถวิล สอดคล้องกับชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2563 : ออนไลน์) อธิบายถึงแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ หอสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ

2.2 แหล่งเรียนรู้ประเภทสิ่งทึ่มนุษย์สร้างขึ้น พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ 18 แหล่ง ดังนี้ วัดใหม่คลองต่าง หลวงพ่อทันใจ หลวงพ่อโพธิ์เงิน หลวงพ่อโพธิ์ทอง วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม สถานีรถไฟเก่า ถนนคนเดิน สถานีรถไฟคลองมะพลับ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดตาลพร้าว วัดบ่อทอง วัดจันทนาประชากร วัดบึงงาม วัดบึงเจริญ วัดน้ำชุม ศูนย์เรียนรู้มะม่วง วัดศรีสหกรณ์ วัดศิริบูรณาราม วัดทุ่งมหาชัย สำนักงานพระธรรมทูต วัดป่าตอ

ตาราม และวัดหนองบัว สอดคล้องกับสุนน อมรวิวัฒน์ (2544 : 23-30) ที่ได้เสนอประเภทแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพจะต้องมีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ดี

2.3 แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรตามธรรมชาติ พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ 9 แหล่ง ดังนี้ อ่างเก็บน้ำบึงหนองใหญ่ สวนสมุนไพรนายสงบ สวนมะม่วงอินทรีย์นายพัน สวนมะม่วงอินทรีย์บ้านลุงแจ่ม หนองน้ำสาธารณะบึงสวาย อ่างเก็บน้ำหนองใหญ่ บ่อสูบน้ำใต้ดิน และบึงกล้วย สอดคล้องกับสุนน อมรวิวัฒน์ (2544 : 23-30) ที่ได้กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก ทุ่งนา สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เป็นต้น

2.4 แหล่งเรียนรู้กิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ 11 แหล่ง ดังนี้ ศาลเจ้า แม่ตะเคียน ศาลปู่ก้อก ประวัติศาสตร์เมืองนครเดิฐ งานเทโวโรหณะ งานวันมะม่วงเทศกาลอาหารตำบลน้ำชุม การประกวดธิดามะม่วง ประกวดมะม่วงและผลิตภัณฑ์แปรรูป ศาลเจ้าหนอง ศาลพ่อทองคำแม่จันทร์หอม แม่จันทร์ แหล่งชุดพบโครงกระดูก และการบวชต้นไม้ สอดคล้องกับ ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2563 : ออนไลน์) ที่อธิบายถึงแหล่ง การเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่น พื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสให้ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ปราชญ์และผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้ตรงกับการศึกษาระดับปฐมวัย และเป็นการสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น ควรมีการร่วมมือกับโรงเรียน และชุมชนในท้องถิ่น ในการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้เด็กระดับปฐมวัยเข้ามาศึกษาแหล่งเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ ศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น ควรสนับสนุนโรงเรียนและชุมชนได้เข้ามาศึกษาแหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

4. แหล่งเรียนรู้กิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลแหล่งเรียนรู้กิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ มาจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในปีต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นศูนย์การเรียนรู้อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

2. ควรศึกษาเรื่องประเภทแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้ อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

3. ควรศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ในการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย เพื่อนำมาปรับใช้ในการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้ อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

เอกสารอ้างอิง

กิ่งแก้ว อาริรักษ์. (2548). ความสำคัญของการศึกษาแหล่งเรียนรู้. *ออนไลน์*. สืบค้น 11 ตุลาคม 2563.

แหล่งที่มา: http://punaoy.blogspot.com/2009/11/blog-post_8617.html

เกษม วัฒนชัย. (2549). *การเรียนรู้ที่แท้และพอเพียงในหลักคิด “พอเพียง”*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2013). ประเภทแหล่งเรียนรู้. *ออนไลน์*. สืบค้น 11 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: <http://pitagoms09.blogspot.com>

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). *การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

นิพนธ์ สุขปรดี. (2554). *ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: เคทีพีคอมแออนด์คอนซิว.

ประเวศ วะสี. (2542). *ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศิลปกรรม*. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2544). *ประเภทแหล่งเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตรด้วยการเรียนรู้
แบบ IMTEAC Model สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนบ้านคลองหลวง

**Development of Additional Reading Books on Profession Subject-
Agricultural Works Based on IMTEAC Model Learning for
Students in Prathom Suksa 4, Ban Klong Luang School**

ภรณ์ทิพย์ อ่อนสัมกิจ และ อภิชา แดงจำรูญ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Pornthip Onsomkit and Apicha Dangchamroon

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-Mail: 6212440009@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างและวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระหว่าง การเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม กับการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง จำนวน 2 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 72 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก ได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 35 คน เป็นกลุ่มทดลอง เรียนโดยใช้ วิธีการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 37 คน เป็นกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model และกลุ่มทดสอบประสิทธิภาพ ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่ม อย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง งานเกษตร 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 โดยใช้แบบแผนการทดลองรูปแบบ Randomized Group, Pretest Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test independent)

* วันที่รับบทความ: 29 มิถุนายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 19 สิงหาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 22 สิงหาคม 2564

Received: June 29, 2021; Revised: August 19, 2021; Accepted: August 22, 2021

ผลการวิจัยพบว่า

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.23/82 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: หนังสืออ่านเพิ่มเติม; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; IMTEAC Model; งานเกษตร

Abstracts

The objectives of this research were 1) to create and analyze the effectiveness of additional reading books on agriculture works as accordance to standard criteria 80/80 2) to compare the learning achievements of learners between learning based on IMTEAC Model with additional reading books and learning based on IMTEAC Model but without additional reading books. The respondent of the study was selected 72 students from the 2 classrooms in Prathom Suksa 4 at Ban Klong Luang School under the Sample Random Sampling method. The methodology was separated 35 students from Prathom Suksa 4 as the experimental group by studying additional reading books based on IMTEAC Model and 37 students from Prathom Suksa 4 as the control group by studying based on IMTEAC Model without additional reading books. Additionally, there was an effectiveness- testing group for additional reading books for the 42 respondent , which based on Stratified Random Sampling and Simple Random Sampling method. The research tools were 1) additional reading books on agricultural works 2) the lesson plans about agricultural works and 3) the learning achievement tests about agricultural works with Reliability value at 0.80 under Randomized Group, Pre-test and Post-test design. And, data analyzation was based on statistical percentage, mean, standard deviation and t-test independent.

The research findings found that:

1. The result of additional reading books presented effectiveness value at 81.23/82, which belonged to standard criteria 80/80. 2. The result of learning achievement on studying with additional reading books-agricultural works based on IMTEAC Model indicated at high level, in which it was higher than studying based on IMTEAC Model but without additional reading books. Therefore, this point presented findings as statistically significant at .05

Keywords: Additional Reading Books; Learning Achievement; IMTEAC Model; Agriculture Works

บทนำ

ประเทศไทยมีเกษตรกรรมเป็นรากฐานที่สำคัญมาอย่างยาวนาน เป็นอาชีพพื้นฐานของคนในสังคมไทยมาทุกยุคทุกสมัย ด้วยสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทำให้บ้านเรามีความเหมาะสมที่จะทำการเพาะปลูกต่าง ๆ คนไทยจึงนิยมทำการเกษตรมาแต่สมัยโบราณ จวบจนปัจจุบัน ผลิตผลทางการเกษตรก็ถือเป็นสินค้าส่งออกหลักที่ทำรายได้ให้กับประเทศมากมาย งานเกษตร ถือเป็นเรื่องหนึ่งในสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้นักเรียนนั้นเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในพื้นฐานงานเกษตร ที่จัดเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 204)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ระบุว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพมาใช้ประโยชน์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 204)

การจัดการเรียนการสอนเรื่อง งานเกษตร ของโรงเรียนบ้านคลองหลวงนั้น ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว ไม่มีการลงมือปฏิบัติ เนื่องจากพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการลงปฏิบัติงานเกษตร รวมถึงการขาดสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ซึ่งการสอนแบบบรรยายนั้น ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ผู้เรียนเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ ดังนั้น สื่อการเรียนรู้จึงเป็นอีกเครื่องมือที่สำคัญ ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 27) กล่าวถึง สื่อการเรียนรู้ ว่า สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนการจัดการหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มื่ออย่างพอเพียงเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคลหนังสืออ่านเพิ่มเติมถือเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นได้อย่างน่าสนใจและมีความสุข

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นสื่อการเรียนรู้สำคัญที่ใช้พัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะสำคัญตามความต้องการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นับเป็นสื่อที่เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรงวิธีการสอนหรือรูปแบบการสอนนั้น นับเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เกิดการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันภายในชั้นเรียน รูปแบบการสอน IMTEAC Model เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมการรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การสร้างสัมพันธภาพที่ดีและการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน (อภิชา แดงจำรูญ 2562: 65)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร ขึ้นร่วมกับรูปแบบการสอน IMTEAC Model มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ในวิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร โดยนำมาใช้ควบคู่กันในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร เกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระหว่างการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม กับการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาการงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Group, Pretest-Posttest Design เพื่อให้การวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งหมด 5 ห้องเรียน จำนวน 178 คน ที่เรียน วิชา การงานอาชีพ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

กลุ่มตัวอย่าง

โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่างเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านคลองหลวง ด้วยวิธีการจับสลากในการสุ่ม ดังนี้

- จับสลากครั้งที่ 1 กลุ่มทดลอง ได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง จำนวน 35 คน การเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

- จับสลากครั้งที่ 2 กลุ่มควบคุม ได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง จำนวน 37 คน การเรียนรู้แบบ IMTEAC Model

1.2 กลุ่มทดสอบประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก จำนวน 42 คน จากประชากร จำนวน 178 คน ที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยแบ่งเป็นกลุ่มเก่ง ปานกลาง อ่อน ดังนี้

- กลุ่มทดสอบประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบรายบุคคล (1:1:1) จำนวน 3 คน โดยเป็นนักเรียนที่เก่ง 1 คน ปานกลาง 1 คน อ่อน 1 คน ซึ่งไม่เคยเรียนเนื้อหาใหม่มาก่อน

- กลุ่มทดสอบประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบกลุ่มย่อย (3:3:3) จำนวน 9 คน โดยเป็นนักเรียนที่เก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คน อ่อน 3 คน ซึ่งไม่เคยเรียนเนื้อหาใหม่มาก่อน

- กลุ่มทดสอบประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบภาคสนาม (10:10:10) จำนวน 30 คน โดยเป็นนักเรียนที่เก่ง 10 คน ปานกลาง 10 คน อ่อน 10 คน ซึ่งไม่เคยเรียนเนื้อหาใหม่มาก่อน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

2.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 เล่ม โดยมีรายละเอียด ดังนี้ เล่มที่ 1 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของงานเกษตร, เล่มที่ 2 ปัจจัยในการเจริญเติบโต, เล่มที่ 3 การจำแนกประเภทของพืชทางการเกษตร, เล่มที่ 4 เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร และเล่มที่ 5 การขยายพันธุ์พืช ซึ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร ทั้ง 5 เล่ม ผ่านการทดสอบหาประสิทธิภาพ โดยดำเนินการทดสอบหาประสิทธิภาพกับกลุ่มทดสอบหาประสิทธิภาพ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เพื่อทดสอบหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เป็นการทดสอบหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล แบบกลุ่มย่อย และแบบภาคสนาม

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง งานเกษตร วิชา การงานอาชีพ ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 10 ชั่วโมง และแผนการจัดการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model จำนวน 10 ชั่วโมง

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก ที่ได้ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน ซึ่งมีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.88 ค่าความยาก (P) มีค่าเท่ากับ 0.66 ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าเท่ากับ 0.46 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 เพื่อใช้ในการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอน

3. การดำเนินการวิจัย

3.1 นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพ โดยดำเนินการทดสอบกับกลุ่มทดสอบหาประสิทธิภาพ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เพื่อทดสอบหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยการทดสอบแบบรายบุคคลผลที่ได้เท่ากับ 77.54/78.33 การทดสอบแบบกลุ่มย่อยผลที่ได้เท่ากับ 79.06/80.56 และแบบภาคสนามผลที่ได้เท่ากับ 81.23/82 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ โดยใช้เวลา 60 นาที

3.3 ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยชี้แจงกับนักเรียนให้ทราบถึงเนื้อหาวิชาการทำงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร และอธิบายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยกลุ่มทดลอง จำนวน 35 คน เป็นวิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม และกลุ่มควบคุม จำนวน 37 คน เป็นวิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model โดยทำการเก็บคะแนนระหว่างเรียน ด้วยการประเมินผลงานนักเรียน ทั้ง 5 แผนการจัดการเรียนรู้

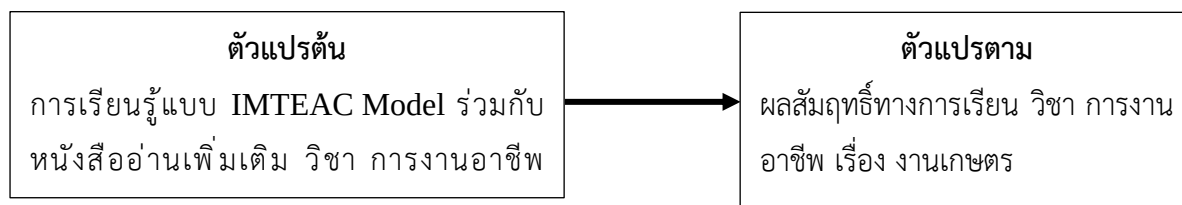
3.4 เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมจนครบ ทั้ง 5 แผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จึงทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง

3.5 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ผู้วิจัยทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที กับนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม โดยตรวจให้คะแนนเพื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3.6 เมื่อทำการทดลองทั้ง 2 กลุ่มเรียบร้อยแล้ว นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาตรวจให้คะแนนแล้วจึงนำไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที่แบบอิสระต่อกัน(t-test for Independent Samples)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการวิจัยในครั้งนี้ ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 80/80 และได้ทำการทดลองหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ได้ผลวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การทดลอง	จำนวน นักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน (95 คะแนน)		แบบทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)		ประสิทธิภาพ
		คะแนน	ร้อยละ (E ₁)	คะแนน	ร้อยละ (E ₂)	E ₁ /E ₂
รายบุคคล	3	73.67	77.54	15.67	76.67	77.54/78.33
กลุ่มย่อย	9	75.11	79.06	16.11	80.56	79.06/80.56
ภาคสนาม	30	77.17	81.23	16.40	82.00	81.23/82.00

จากตาราง 1 สรุปผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามลำดับขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ทั้ง 3 ขั้นตอน พบว่า การหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.54/78.33 การหาประสิทธิภาพแบบกลุ่มย่อย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.06/80.56 และการหาประสิทธิภาพแบบภาคสนาม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.23/82 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมกับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ได้ผลวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตรของกลุ่มทดลอง ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model

นักเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง	35	16.34	1.86	2.315	.024*
กลุ่มควบคุม	37	15.38	1.67		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.34 และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.38 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมกับการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร วิชา การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 81.23/82 ตามเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นผลของการออกแบบหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เป็นระบบผ่านการตรวจสอบคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและข้อเสนอแนะจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดสอบประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง งานเกษตร มีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐกาญจน์พรโคตร (2560 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา ชีววิทยาพื้นฐาน เรื่อง การรักษาสสมดุลภาพของสิ่งมีชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิงนกทา พบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา ชีววิทยาพื้นฐาน เรื่อง การรักษาสสมดุลของสิ่งมีชีวิต มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.48/80.50 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 รวมถึงงานวิจัยของ หนึ่งฤทัย นาคประสิทธิ์ (2563 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เล่าขานเมืองอ่างทอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านน้ำผึ้ง ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เล่าขานเมืองอ่างทอง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 81.63/80.33 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ ทรัพย์ดี (2552 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องวังนารายณ์ราชานิเวศน์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องวังนารายณ์ราชานิเวศน์ มีประสิทธิภาพ 82.84/83

2. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา การงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม กับการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model พบว่า ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกาญจน์ พรหมโคตร (2560 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชา ชีววิทยาพื้นฐาน เรื่อง การรักษาสมดุลของสิ่งมีชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิงนกทา ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาพื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องการรักษาคุณภาพของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาพื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องการรักษาคุณภาพของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนแบบปกติ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มควบคุมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีววิทยาพื้นฐาน เรื่องการรักษาคุณภาพของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิงนกทา ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกับการเรียนแบบปกติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ หนึ่งฤทัย นาคประสิทธิ์ (2563 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เล่าขานเมืองอ่างทอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านน้ำผึ้ง ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เล่าขานเมืองอ่างทอง สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัษฎาจุฑิ ปัดมะลิด (2562 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ แตกต่างกับ

วิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด โดยสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เพราะหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นนวัตกรรมที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ทุกรูปแบบตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนจัดขึ้น และผู้เรียนยังสามารถเรียนรู้ ศึกษา ทบทวน ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ ได้ด้วยตนเอง สามารถศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยไม่จำกัดเวลา ไม่จำกัดสถานที่ด้วยและยังทำให้ผู้เรียนสามารถทบทวนความรู้ได้อยู่เสมอ ทั้งนี้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมแต่ละเล่มยังมีหน้าปกที่สวยงามดึงดูดให้ผู้เรียนอยากเปิดอ่าน พร้อมทั้งเนื้อหาที่มีเรื่องราวให้น่าติดตามโดยเนื้อหาเรื่องราวของแต่ละเรื่องจะมีความสนุกสนาน เข้าใจง่าย ทั้งภาพและเนื้อหาเรื่องราวที่ตัวละครพูดคุยกัน ทำให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น ยังได้นำตัวอย่างในชีวิตประจำวันสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริงมาเขียนเป็นเรื่องราวให้ตรงตามเนื้อหาที่เรียนและเข้าประเด็นตามหลักสูตรแกนกลางกำหนดให้เรียนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัย อันเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา หรือผู้ที่มีความสนใจ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ผู้วิจัยจะต้องทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงเอกสารตำราต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจ เพื่อให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอกับวัยของผู้เรียนหรือผู้อ่านด้วย

2) การจัดการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model ร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาอื่นๆ หรือนักเรียนระดับชั้นอื่นต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกับรูปแบบการสอนอื่นๆ เช่น การเรียนแบบกลุ่มสืบเสาะหาความรู้ การเรียนโดยใช้เกมเป็นฐาน การเรียนแบบSTAD เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณัฐกาญจน์ พรหมโคตร. (2560). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาพื้นฐานเรื่องการรักษาคุณภาพของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลิงนกทาที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกับการเรียนแบบปกติ*. การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- หนึ่งฤทัย นาคประสิทธิ์. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง เล่าขานเมืองอ่างทอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านน้ำผึ้งที่สอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม*. การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิชา แดงจำรูญ. (2562). *ครูผู้สร้างแรงบันดาลใจ ทักษะชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ หรดดี. (2552). *การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง วังนารายณ์ราชนิเวศน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัษฎาวุฒิ ปัตมะลิต. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 7*. วันที่ 28 มีนาคม 2563 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา นครราชสีมา.

แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณ
วิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1
**The Guideline Administration Educational Resources of Small Sizes School
in New Normal Uttaradit Primary Educational
Service Area Office 1**

รัฐพงษ์ มั่นต่อ และ หยกแก้ว กมลวรเดช

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Ratthaphong Manto and Yokkaew Kamolvoradej
Uttaradit Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: sakoonteam@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 และหาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จากจำนวน 99 โรงเรียน รวม 505 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 91 คน ครูผู้สอนจำนวน 414 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง(Purposive sampling) ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และ ครูผู้สอน จำนวน 77 คน รวมทั้งหมด จำนวน 88 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการปฏิบัติการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. การบริหารทรัพยากรด้านบุคคล ควรมีการดำเนินการปฏิบัติงานในยุครุณ

วิถีชีวิตใหม่ตามปฏิทินที่กำหนด 2. การบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณ ควรมีการจัดทำแผนงบประมาณที่ใช้ในช่วงยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของสถานศึกษา 3. การบริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรมีการรายงานผลการสำรวจด้านวัสดุอุปกรณ์ให้เขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ 4. การบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่ ควรมีจุดเว้นระยะห่างกัน 1 เมตรที่โรงอาหาร

คำสำคัญ : การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา; โรงเรียนขนาดเล็ก; ยุคฐานวิถีชีวิตใหม่

Abstracts

The objectives of this research aimed to study the problems of the administration educational resources of small sizes school in new normal Uttaradit primary educational service area office 1 and find the guideline administration educational resources of small sizes school in new normal Uttaradit primary educational service area office 1. The population used in this research was 505 people. For the research tool, there was the open ended questionnaire of the current of the administration educational resources of small sizes school in new normal Uttaradit primary educational service area office 1. The study examined 4 components that consist of 1) human administration resources 2) budget administration resources 3) material administration resources and 4) facility administration resources. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of the research were as follows

1) The current circumstance of the administration educational resources of small sizes school in new normal Uttaradit primary educational service area office 1 was a high level with mean 3.92, and the problems was a high level with mean 3.62.

2) The guideline of the administration educational resources of small sizes school in new normal Uttaradit primary educational service area office 1 in 4 components, there were 1) human administration resources should be operated in new normal according to the specified calendar 2) budget administration resources should be made budget plan of school in new normal 3) material administration resources should be reported the survey's results of facility administration resources to educational service and related persons 4) facility administration resources should be provided social distancing for 1 meter at the canteen.

Keywords: The Administration Educational Resources; Small School; New Normal

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องอาศัยทรัพยากรทางการศึกษาที่อยู่ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยยึดหลักการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด ทรัพยากรทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นและ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างสูง ที่จะนำพาให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรงบประมาณ และทรัพยากรอาคารสถานที่

(ปรีชา คัมภีร์, 2547 : 87) สอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 65) (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน, 2547 : 76) มาตรา 39 ระบุว่าให้ 2 กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงจะเห็นได้ว่าเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจะเป็นหน่วยรองรับ การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงต้อง กำหนดงานภายใต้หลักการกระจาย อำนาจที่จะทำให้การบริหารทางการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ทรัพยากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารงานของผู้บริหารดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ทรัพยากรทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อหน่วยงานสถานศึกษาในการบริหารงานทางการศึกษาดังนี้ 1) เพื่อสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมการดำเนินกิจกรรม ทุกกิจกรรมจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นคน เงิน วัสดุหรือสิ่งอื่น ๆ ถ้าหากไม่มีทรัพยากรแล้วการดำเนินกิจกรรมก็ไม่สามารถดำเนินไปได้หรืออาจทำได้แต่ไม่สามารถได้ผลดีได้ 2) เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่หน่วยงานนั้น เช่น การจัดหาทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงในการทำงาน 3) เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมใหม่ ๆ การบริหารทรัพยากรนอกจากจะเป็นการบริหารเพื่อให้หน่วยงานดำเนิน กิจกรรมปกติธรรมดาของหน่วยงานแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรเพื่อแสวงหาความคิดใหม่ ๆ ด้วย 4) เพื่อเป็นการกระจายทรัพยากร ในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ โดยอาศัยเกณฑ์ ต่าง ๆ ในการบริหาร เช่น เกณฑ์ความรีบด่วนของงาน เกณฑ์ความสอดคล้องกับนโยบายหรือภารกิจหลัก และเกณฑ์ความจำกัดของทรัพยากรเป็นต้น (ปรีชา คัมภีร์, 2536 : 7)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545 : 53) กล่าวว่า บทบาทของทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนที่มีความสำคัญ 2 ด้าน คือ ด้านปริมาณ และด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ ของทรัพยากรมีผลต่อการดำเนินกิจกรรม เพราะหากทรัพยากรมีเพียงพอการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกันข้ามถ้าหากขาดทรัพยากรหรือทรัพยากรมีไม่เพียงพอแล้ว การดำเนินกิจกรรมก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหรือมีประสิทธิภาพได้และด้านคุณภาพของทรัพยากรมีผลต่อการดำเนินกิจกรรมขององค์กร มีนัยคล้ายคลึงกับปริมาณของทรัพยากรดังที่ได้กล่าวมาแล้วประสิทธิภาพของกิจกรรมคุณภาพของทรัพยากรจะมีผลต่อประสิทธิภาพของกิจกรรมค่อนข้างสูงในบางครั้งแม้ทรัพยากรจะมีจำนวนมากแต่ถ้าหากเป็นทรัพยากรที่ปราศจากคุณภาพการดำเนินกิจกรรมก็ปราศจากประสิทธิภาพ

จากช่วงสถานการณ์ COVID-19 มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ เรียกว่า ความปรกติใหม่ ส่งผลกระทบหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์รับมือการความปรกติใหม่ที่เกิดขึ้น สถานศึกษาก็เป็นอีกหนึ่งศูนย์รวมที่จะทำให้ไวรัสสามารถแพร่กระจายได้รวดเร็วการระบาดไวรัส COVID -

19 เป็นสถานการณ์อันตรายทั่วโลกมีคนติดเชื้อเป็นจำนวนกว่าสองล้านคน และมีผู้เสียชีวิตมากกว่าหนึ่งแสนสองหมื่นคน เพื่อป้องกันและลดอัตราการเพิ่มผู้ป่วยทั่วโลกจึงรณรงค์ใช้มาตรการเพิ่มระยะห่างทางสังคม (Social distancing) การปิดสถานที่รวมตัวทางสังคม รวมถึงการประกาศงดเว้นการเดินทางในพื้นที่เสี่ยงต่อการติดโรคดการรวมตัวในสถานที่สาธารณะ และขอให้ประชาชนอยู่ภายในบ้านพักอาศัยของตนเองตาม มาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน 2548 (ราชกิจจานุเบกษา, 2548 : 24-26) เพื่อหวังลดอัตราการ ติดเชื้อผู้ป่วยไวรัส COVID – 19

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) มีการระบาดวงกว้าง องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศให้โรคโควิด 19 เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of international concern) โดยแนะนำให้ทุกประเทศเร่งรัดการเฝ้าระวังและป้องกันความเสี่ยงจากโรคโควิด 19 สำหรับประเทศไทยพบผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีโอกาสขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวโน้มที่จะเกิดการแพร่ระบาดในสถานศึกษา ดังนั้น การสร้างความตระหนัก รู้เท่าทัน และเตรียมความพร้อมในการรับมือการระบาดของโรคอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพนักเรียน ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา อันเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศในอนาคต (กระทรวงสาธารณสุข, 2563 : 23)

โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาสำคัญหลายประการซึ่งส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ได้เช่น 1) โรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาลโดยคิดเป็นรายหัวนักเรียน ซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มี จำนวนนักเรียนน้อยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ กล่าวคือ ได้รับงบประมาณน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กขาดทั้งอุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดน้อยลง 2) ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนเนื่องจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสัดส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 20 คน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในการจัดสรรครูแก่นักเรียนบางแห่งมีจำนวนนักเรียนน้อย ดังนั้น โรงเรียนดังกล่าวจึงประสบปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน และครูไม่ครบทุกสาขาวิชา 3) โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559 : 65)

โดยปกติทั่วไปของสถานการณ์ปัจจุบันสภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 การแก้ไขปัญหาหรือการจัดการศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่จำเป็น

จะต้องใช้ทรัพยากรทางการศึกษาทุกด้านเพื่อจะพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ให้ประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นทรัพยากร ทางด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการ โรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งจึงต้องมีแนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ด้วยวิธีการตามความเหมาะสม บางโรงเรียนมีวิธีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาได้เพียงพอกับความต้องการในการบริหารสถานศึกษาของตนเอง แต่ยังมีโรงเรียนอีกหลายแห่งที่ขาดความรู้ความเข้าใจถึงแนวทางวิธีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเป็นอีกจำนวนมาก ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหาร ทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เพื่อนำผลการศึกษามาเผยแพร่ใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จากจำนวน 99 โรงเรียน รวม 505 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 91 คน ครูผู้สอน จำนวน 414 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และครูผู้สอนจำนวน 77 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 โดยเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 100 คนขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยแนวทางการทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 ครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire)

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยของนักวิชาการ โดยผู้วิจัยกำหนดขอบข่ายการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ 4 ด้าน ประกอบด้วย ทรัพยากรด้านบุคคล ทรัพยากรด้านงบประมาณ ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรด้านอาคารสถานที่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กใน ยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1

ผู้วิจัยได้สร้างลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับความคิดเห็น

5 หมายถึง สภาพและปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพและปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพและปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพและปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพและปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยของนักวิชาการ ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบข่ายการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ 4 ด้าน ประกอบด้วย ทรัพยากรด้านบุคคล ทรัพยากรด้านงบประมาณ ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรด้านอาคารสถานที่

การสัมภาษณ์เป็นมาตรฐานและเป็นทางการ ผู้ให้สัมภาษณ์จะตอบคำถามเดียวกันและถามคำถามก่อนหลังเรียงตามลำดับเหมือนกัน เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 เกณฑ์การคัดเลือกผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กไม่ต่ำกว่า 1 ปี และมีความเชี่ยวชาญทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 10 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
2. ขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามดำเนินการเก็บด้วยตนเอง
4. รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้มาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผลตามเกณฑ์ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง สภาพการบริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง สภาพการบริหาร อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง สภาพการบริหาร อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง สภาพการบริหาร อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง สภาพการบริหาร อยู่ในระดับน้อยที่สุด

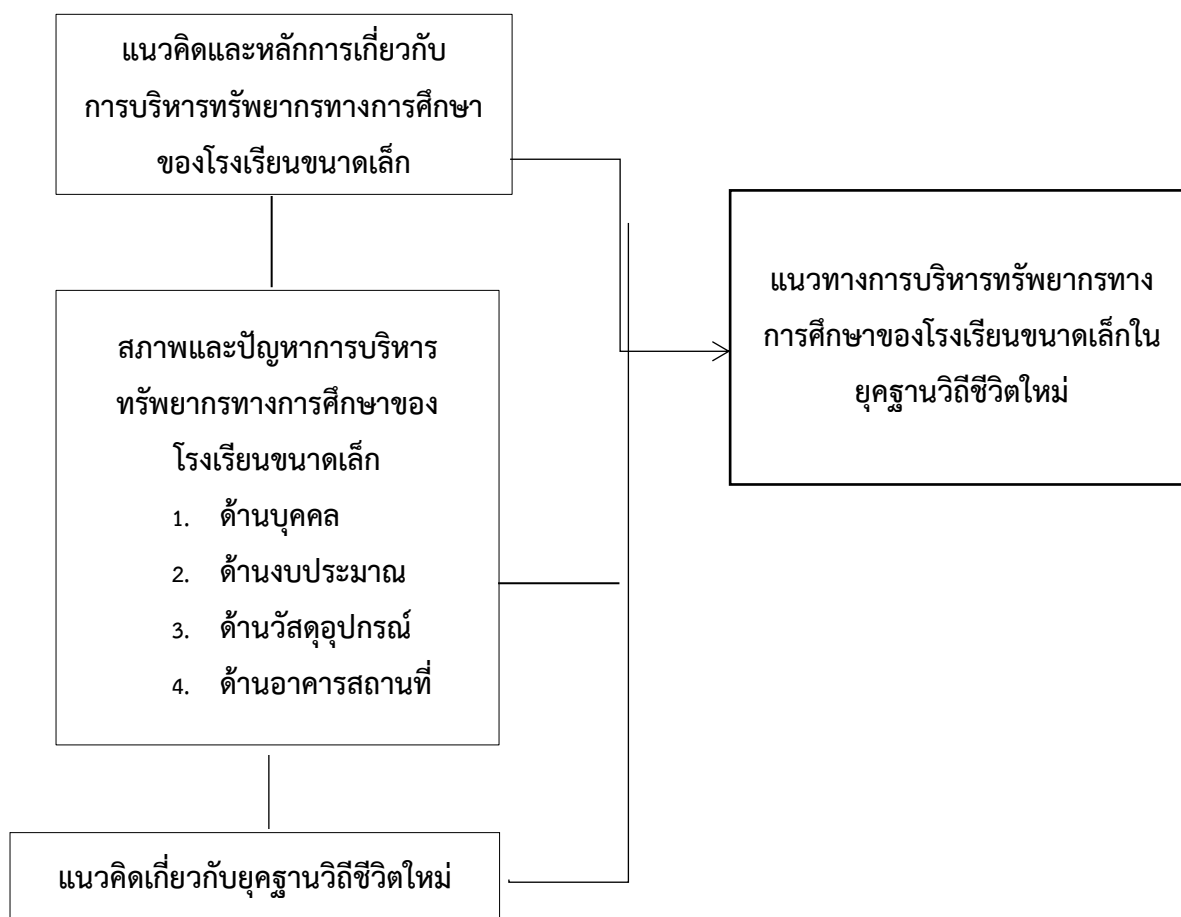
ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 วิเคราะห์ สรุปข้อมูลที่ได้โดยการแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอในลักษณะการเขียนบรรยาย

แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปสาระสำคัญ จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กใน ยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความต่าง ๆ การสัมภาษณ์ และรวบรวมแนวคิดพื้นฐาน สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ ของโรงเรียนขนาดเล็ก จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 พบว่า

จากผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 สภาพการปฏิบัติทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน พบว่าการบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ การบริหารทรัพยากรด้านบุคคล และการบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์

1.1 การบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่ พบว่า โดยรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีจุดเว้นนั่งห่างกัน 1 เมตร ในการรับประทานอาหารที่โรงอาหาร รวมไปถึงมีจุดบริการล้างมือด้วยสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์ หรือน้ำยาฆ่าเชื้อที่เพียงพอ เพื่อการล้างมือก่อนเข้าเรียน และรับประทานอาหาร และมีจุดเว้นระยะนั่งหรือยืนห่างกัน และเว้นระยะห่างระหว่างโต๊ะเรียน และที่นั่งอย่างน้อย 1 เมตร แต่สิ่งที่ต้องปรับปรุงและควรพัฒนา คือมีการทำความสะอาดพื้นห้องเรียนที่มีการสัมผัสบ่อยหลังการจัดการเรียนการสอน

1.2 การบริหารทรัพยากรด้านบุคคล พบว่า โดยรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ดำเนินการปฏิบัติงานแบบยุควิถีชีวิตใหม่ตามปฏิทินกำหนด รวมไปถึงมีการแต่งตั้งบุคลากรที่รับผิดชอบติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอกสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติยุควิถีชีวิตใหม่ (new normal) ของสถานศึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรจัดการเรียนการสอนแบบใหม่โดยเว้นระยะห่างทุกช่วงชั้นในสถานศึกษา แต่สิ่งที่ควรนำไปปรับปรุงเพื่อพัฒนา คือ มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดอบรมเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ แก่ บุคลากรในสถานศึกษาผ่าน Microsoft team, Google meet, Zoom, Line

1.3 การบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณ พบว่า โดยรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ใช้ในช่วงยุควิถีชีวิตใหม่ และแผนการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา รวมไปถึง มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ และแผนการบริหารด้านงบประมาณในยุควิถีชีวิตใหม่ และมีการประชุมวางแผน และเสนอของงบประมาณโดยจัดทำเป็นโครงการ ผ่าน Microsoft team, Google meet, Zoom, Line แต่สิ่งที่ควรนำไปปรับปรุงเพื่อพัฒนา คือ มีการระดมทรัพยากร และการสรรหางบประมาณเพื่อช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาจากชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนเพื่อจัดการศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ (New normal)

1.4 การบริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า โดยรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการรายงานผลการสำรวจด้านวัสดุอุปกรณ์ให้เขตพื้นที่การศึกษา

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ และมีการสำรวจวัสดุอุปกรณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียนตามครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ มีการสำรวจข้อมูลความต้องการวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการศึกษาแบบวิถีชีวิตใหม่ แต่สิ่งที่ควรนำไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาต่อไปคือ มีการส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียนตามครัวเรือน

แสดงผลการวิเคราะห์ระดับของสภาพปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 (รายด้านในระดับการปฏิบัติ)

	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านที่ 1 การบริหารทรัพยากรด้านบุคคล	3.93	0.93	มาก
2	ด้านที่ 2 การบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณ	3.84	0.93	มาก
3	ด้านที่ 3 การบริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์	3.83	0.39	มาก
4	ด้านที่ 4 การบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่	4.09	0.95	มาก
ภาพรวม		3.92	0.80	มาก

2. จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ทั้ง 4 ด้านสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 การบริหารทรัพยากรด้านบุคคล

2.1.1 ควรส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำแผนปฏิบัติงานในสถานศึกษาช่วงยุควิถีชีวิตใหม่ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.1.2 ควรมีการประชุม วางแผน กับบุคลากรในการเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน

2.1.3 ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อประชุมและหาแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

2.1.4 ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความสามารถเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในยุควิถีชีวิตใหม่

2.1.5 ควรมีการนำผลการประเมิน และข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ ไปปรับปรุง แก้ไข และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

2.2 การบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณ

2.2.1 ควรมีการระดมทรัพยากรด้านงบประมาณ และจัดสรรทางงบประมาณเพื่อช่วยสนับสนุน การจัดการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก

2.2.2 ควรมีการประชุมวางแผนงบประมาณการเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน

2.2.3 ควรจัดทำแผนงบประมาณในยุควิถีชีวิตใหม่ที่สามารถใช้ในสถานศึกษาได้จริง

2.2.4 ควรให้มีการประเมินผลการใช้งบประมาณในยุควิถีชีวิตใหม่

2.3 การบริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์

2.3.1 ควรมีการระดมความคิดเห็นจากกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อให้ได้มาซึ่ง วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนในยุควิถีชีวิตใหม่

2.3.2 ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่

2.3.3. พัฒนาการใช้วัสดุอุปกรณ์การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับยุควิถีชีวิตใหม่ตามบริบท

2.4 การบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่

2.4.1 ควรมีการทำความสะอาดพื้นที่ห้องเรียนหลังจากเรียน หรือจุดที่มีการสัมผัส ในห้องเรียนบ่อยหลังการจัดการเรียนการสอนทุกวัน

2.4.2 ควรมีจุดคัดกรองตามอาคาร และสถานที่ของสถานศึกษา

2.4.3 ควรมีสถานที่ควบคุมทาง เข้า-ออก ลงทะเบียนก่อน เข้า-ออก สถานศึกษาตามที่ทางราชการกำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่มีส่วนในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สภาพปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า แนวคิดการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่เป็นอย่างมากจะเห็นได้จากผลวิจัยข้างต้น ประกอบกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546 : 147) ได้เน้นให้ความสำคัญของการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และบัญชี ระบบตรวจสอบติดตาม และประเมินประสิทธิภาพ ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สังวาล วุฒิสเลา (2548 : 153) ที่ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมมีการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง (2556 : 34-39) ที่ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสิษฐ ภูรอด (2553 : 67-73) ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวมการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิבתารวาทเทอดนรินทร์ อุปลี (2556 : 7) ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในภาพรวมการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านมีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

1. การบริหารทรัพยากรด้านบุคคล สภาพการบริหารทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับแนวปฏิบัติของสถานศึกษาตามยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ และบริบทของสถานการณ์ปัจจุบัน มีการมอบหมายงานตามความสามารถทั้งงานในหน้าที่ งานนอกเวลา ตามความเหมาะสมของครู มีการประเมินผลงาน นิเทศ และการปฏิบัติหน้าที่ของครู ตลอดทุกภาค/ทุกภาค ปีการศึกษา เป็นเพราะว่าสถานศึกษามอบหมายงาน และอาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาได้ออกคำสั่งเป็นหลักฐานให้ครูปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการวางแผนอัตรากำลัง รวมทั้งเป็นโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง และผลวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสุทธิวรรณ ตันตรจนาวงศ์ (2546 : 8) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรบุคคลไว้ว่า เป็นผู้ที่มีดำเนินการจัดการทรัพยากรอื่น เช่น ทรัพยากรทางวัตถุ ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษา และข้อค้นพบวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง (2556 : 34-39) ที่ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

2. การบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณ พบว่าสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคนานาชาติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 การบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิสิษฐ ภูรอด (2553 : 67-73) ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด เมื่อเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณเป็นไปตามระเบียบของหน่วยงาน มีแผนการควบคุมการใช้จ่ายเงินงบประมาณ และมีคณะกรรมการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการใช้จ่ายเงินงบประมาณตามแผนการปฏิบัติงานประจำปี และมีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณให้ถูกต้องตามระเบียบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ตลอดจนมีการดำเนินการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาทุกภาคปีการศึกษา มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนการบริหารงาน ด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับสุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ (2546 : 8)

3. การบริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคนานาชาติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 การบริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาได้มีการสำรวจความต้องการในการใช้วัสดุในยุคนานาชาติใหม่ตามครัวเรือน อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และลงทะเบียนวัสดุอุปกรณ์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการวิเคราะห์และวางแผนการจัดซื้อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งมีการติดตามการใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนด มีการซ่อมบำรุงวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นฤมล ตันธสุเศรษฐ (2533 : 45 อ้างถึงใน สาวิตรี อุตมะ 2547 : 76) ซึ่งสอดคล้องกับมิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง (2556 : 34-39) ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงที่สุดคือด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์

4. การบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่ สภาพการบริหารทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคนานาชาติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 การบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในสภาพการบริหารทรัพยากรทาง

การศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการวางแผน การจัดอาคารสถานที่ให้เหมาะสมในการจัดจัดการเรียนการสอนสำหรับยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของมิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง (2556 : 34-39) ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดรองลงมาคือ การบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่ และยังสอดคล้องกับ พิสิษฐ ภูรอด (2553 : 67-73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนการบริหารทรัพยากรด้านอาคารสถานที่พบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาหลายวิธี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กได้ตามความเหมาะสม
2. แนวทางที่ได้จากการศึกษา ควรนำไปศึกษาวิจัยต่อไป โดยการทำวิจัยเพื่อศึกษาว่าแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปใช้พัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ได้อย่างไร
3. แนวทางที่ได้จากการวิจัยนำไปทำกลยุทธ์ในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ที่เหมาะสมกับทรัพยากรทางการศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของสถานศึกษาที่มีอยู่

2. ควรมีการประเมินหรือศึกษาความพึงพอใจของครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ของสถานศึกษา
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารอาคารสถานที่ เพื่อเป็นการบริหารจัดการคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข
- นฤมล ตันธสุเรศชัย. (2533). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน หน่วยที่ 1-8*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ปรีชา คัมภีร์. (2536). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารการศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรีชา คัมภีร์. (2547). *ประมวลผลการสอนชุดวิชาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา*. นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิสิษฐ ภู่ออด. (2553). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2545). *ประมวลการสอนชุดวิชาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาหน่วยที่ 1*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มิ่งขวัญ จันทรเพ็ง (2556). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2548). *ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548*. กรุงเทพมหานคร: ราชกิจจานุเบกษา

- สังวาล วุฒิสเลลา. (2548). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุทธีวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2546). *การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา หน่วยที่ 11 นนทบุรี*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สืบทำรวจโทเทอดนรินทร์ อุปลี. (2556) *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สาวิตรี อุดมมะ. (2547). *สภาพและปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน (2547). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *ความเคลื่อนไหวการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พรินท์

ปัจจัยเชิงเหตุและผลของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย

Causal Factors and the Effect of the Open Innovation of Restaurants in Thailand

สันติ กระแจจันท์ และ ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธุ์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Santi Krajaejun and Natsapan Paopun

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E- mail: santi.mastergroup@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย (2) เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างสาเหตุของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 510 ร้าน คัดเลือกร้านที่เปิดบริการมากกว่า 3 ปี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้โปรแกรมทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า (1) นวัตกรรมแบบเปิดขององค์กรและความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร ส่งผลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร (2) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างสาเหตุของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย ประกอบด้วย การประสานงานกันระหว่างองค์กร มีการเปิดกว้างจากหน่วยงานภายนอก และมีนวัตกรรมที่สามารถใช้ประโยชน์ได้

คำสำคัญ: ร้านอาหาร; นวัตกรรมแบบเปิด; ความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร

Abstracts

The purpose of this study was to (1) study factors affecting the open innovation of restaurants in Thailand (2) study factors of the open innovation of restaurants in Thailand and (3) study the causal structural relationship of the open innovation of restaurants in Thailand. Mixed methods were used in this research. A simple randomization was made to search for stores older than 3 years. A total of 510 stores were the samples. Data was obtained from questionnaires and in-depth interviews and was analyzed using a statistical software.

The results were as follows (1) the open innovation of the organization and organizational Creativity directly give advantage on competition of the organization (2) the causal structural relationship of the open innovation of restaurants in Thailand in consists of a coordination between organizations, and acceptance from the external organizations, and utilizable innovation.

* วันที่รับบทความ: 29 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 30 สิงหาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 6 กันยายน 2564

Received: July 29, 2021; Revised: August 30, 2021; Accepted: September 6, 2021

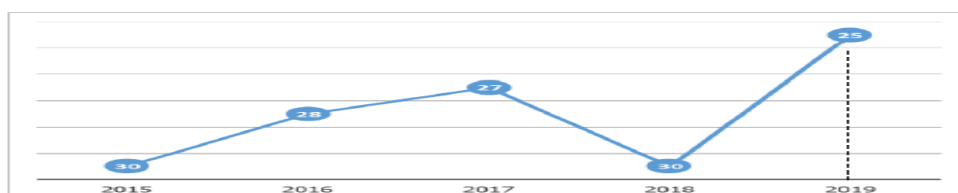
Keywords: Restaurant; Open Innovation; Organizational Creativity

บทนำ

กฎสำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้บริษัทหรือองค์กรของประเทศไทยสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดของทรัพยากรและข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี พร้อมทั้งผลักดันให้เกิดการสร้างนวัตกรรมที่หลากหลาย คือ การแข่งขัน (competitiveness) ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการสร้างผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ เพื่อให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันที่ผู้ประกอบการขนาดกลางและรายใหม่จำเป็นต้องพัฒนาความสามารถของตนให้สูงขึ้นกว่าเดิม นำไปสู่ต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง คุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ดีมากยิ่งขึ้น ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้รวดเร็วขึ้น และมีความหลากหลายของสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น โดยความสำคัญของการแข่งขันต่อผลิตภาพนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรไปสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างประโยชน์สูงสุดต่อประเทศไทย

ในขณะที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูงขึ้น การสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และ/หรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดีกว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Ind,OIglesias, and Markovic, 2017 : 310–321.; Sood and Tellis, 2005 : 152–168) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างนวัตกรรมแบบเปิด (Open Innovation) ที่ช่วยให้บริษัท ฯ สามารถเพิ่มศักยภาพในการสร้างนวัตกรรม โดยใช้ความรู้ในกระบวนการสร้างนวัตกรรม จากการรับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีจากภายนอกทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลารวมถึงลดความเสี่ยงในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ (Chesbrough, H 2003 : 35-41; West, J.; Gallagher, S.,2006 : 319-331)

จากการจัดลำดับของสถาบันการศึกษานานาชาติ (International Institute for Management Development: IMD) ในปี พ.ศ. 2562 พิจารณาจากปัจจัยที่เสริมสร้าง และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจของประเทศไทย ในปี 2562 ประเทศไทยมีอันดับความสามารถในการแข่งขันอยู่ในอันดับที่ 25 เพิ่มขึ้นจากปี 2561 จำนวน 5 อันดับ จากปี 2561 ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 30 (ศูนย์เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย, 2019 : ออนไลน์)

แผนภาพที่ 1.1 อันดับความสามารถการแข่งขันในภาพรวมของประเทศไทย (2015 – 2019)

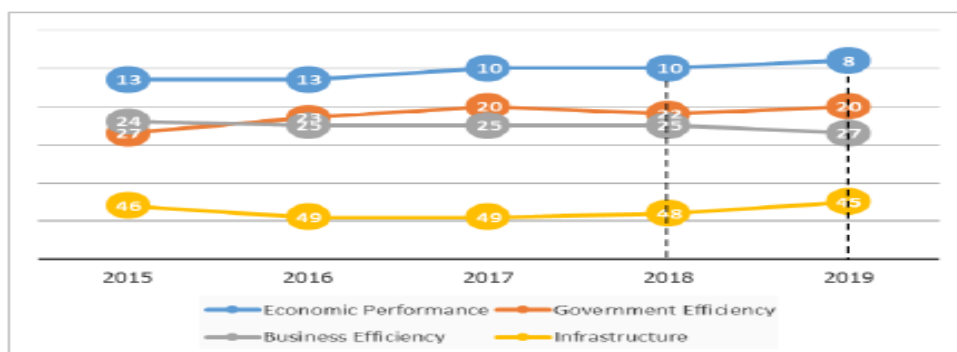
ที่มา: ศูนย์เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (2019 : ออนไลน์)

ถึงแม้ว่าภาพรวมของความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยจะดีขึ้นถึง 5 อันดับ แต่เมื่อพิจารณาจากปัจจัยชี้วัดทั้ง 4 กลุ่มหลักของปี 2562 ประเทศไทยมีอันดับความสามารถในการแข่งขันที่ดีขึ้นเนื่องจากปัจจัยกลุ่มหลักที่ 1 คือสมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) ปัจจัยกลุ่มหลักที่ 2 คือประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency) และปัจจัยกลุ่มหลักที่ 4 คือโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่มีอันดับที่ดีขึ้นทั้งหมด ในขณะที่ปัจจัยกลุ่มหลักที่ 3 คือประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency) ที่ลดลง 2 อันดับมีผลการจัดอันดับ ดังแสดงในรูปที่ 2 ดังนี้

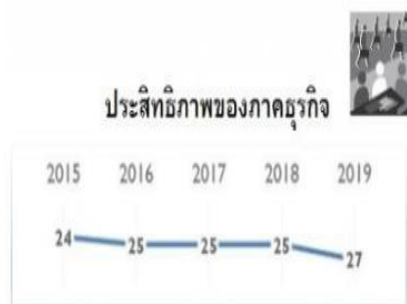

แผนภาพที่ 1.2 ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยของ IMD (ปี 2019)
ที่มา: ศูนย์เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (2019 : ออนไลน์)

และเมื่อดูจากการจัดอันดับย้อนหลัง 5 ปี ยังพบว่า ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยดีขึ้นเฉพาะในภาพรวมแต่ความสามารถในด้านการแข่งขันภาคธุรกิจกับคงที่หรือลดลงเท่านั้น โดยความสามารถในการแข่งขันภาคธุรกิจ จากปี พ.ศ. 2515 - 2519 อยู่ในลำดับ 24,25,25,25 และ 27 ตามลำดับ ดังแสดงในรูปที่ 4 และรูปภาพที่ 5

แผนภาพที่ 1.3 การจัดอันดับความสามารถการแข่งขันของปัจจัยชี้วัดทั้ง 4 กลุ่ม (2015-2019)
ที่มา: ศูนย์เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (2019 : ออนไลน์)

อันดับหมวดย่อย	2018	2019
ผลิตภาพและประสิทธิภาพ	40	43
ตลาดแรงงาน	6	9
การเงิน	24	19
การบริหารจัดการ	24	27
ทัศนคติและค่านิยม	17	26

แผนภาพที่ 1.4 ประสิทธิภาพของภาครัฐกิจของประเทศไทยเปรียบเทียบปี 2518 และ 2519
ที่มา: ศูนย์เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (2019 : ออนไลน์)

โดยจะเห็นได้ว่าจุดอ่อนหรือข้อด้อยของภาครัฐกิจไทยคือ ด้านผลิตภาพและประสิทธิภาพ ด้านการบริหารจัดการ รวมทั้งด้านทัศนคติและค่านิยมของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยสะท้อนผ่านอันดับด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีนำมาใช้ที่ยังอยู่ในอันดับต่ำเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นในด้านการบริหารจัดการรวมถึงทัศนคติและค่านิยม รวมถึงประเด็นอื่นๆที่มีความสำคัญต่อธุรกิจในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นี่จึงสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของประเทศไทยในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรธุรกิจไทยให้มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมเพื่อความสามารถในการรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความได้เปรียบในการแข่งขันทั้งขององค์กรและของประเทศ (ศูนย์เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย, 2019 : ออนไลน์)

แผนภาพที่ 1.5 รายงานผลการจัดอันดับดัชนีนวัตกรรมโลกของประเทศไทย พ.ศ. 2562
ที่มา : Global Innovation Index (2019 : Online)

จากสถิติของสถาบันการจัดการนานาชาติ (IMD) และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ทำให้คนไทยและรัฐบาลไทยต้องตระหนักว่าทุกองค์กรของประเทศต้องมุ่งเน้นในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ อันจะส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนทั้งขององค์กรและประเทศไทย รัฐบาลของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงได้ทำการปฏิรูปประเทศโดยใช้โมเดลประเทศไทย 4.0 เน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นการเปลี่ยนความคิดจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม ขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี สินค้าสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากการเน้นด้านการผลิตสินค้าไปสู่ด้านการบริการ เพิ่มมูลค่าการบริการเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความชำนาญ มีทักษะ การปฏิบัติงานอย่างสูง (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2558 : ออนไลน์) โดยใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ในหัวข้อที่ 4.2 เรื่องยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560 : ออนไลน์) เป็นตัวขับเคลื่อน

ธุรกิจร้านอาหารเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อภาคบริการและเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากประกอบด้วยผู้ประกอบการตั้งแต่รายเล็กไปจนถึงหลายใหญ่และยังมีความเกี่ยวเนื่องไปยังอุตสาหกรรมอื่นๆ อีกมาก นอกจากนี้มูลค่ารวมของธุรกิจดังกล่าวยังคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.7 ของภาคบริการ ทั้งหมดของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP ภาคบริการ) จากการพยากรณ์ข้อมูลของศูนย์วิจัยของ ธนาคารกสิกรไทย ปี 2563 ที่คาดว่ามูลค่าธุรกิจร้านอาหารในไทยโดยรวมประมาณ 4.37 – 4.41 แสนล้านบาท และ จะขยายตัวร้อยละ 1.4 – 2.4 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2562 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563 : ออนไลน์)

แผนภาพที่ 1.6 มูลค่าธุรกิจร้านอาหาร การขยายตัวและสัดส่วนแบ่งตามประเภท
ที่มา: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2563 : ออนไลน์)

ตัวอย่างแนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดกลาง-เล็ก					
การปรับตัว	ทรัพยากรที่ใช้	ความเร่งด่วน	ผลที่คาดหวัง	ปัจจัยที่ต้องคำนึง	ตัวอย่าง
เพิ่มช่องทางการเข้าถึงผู้บริโภคและสร้างตัวตนของร้านผ่านเครื่องมือต่างๆ	น้อย	สูง	เพิ่มยอดขาย/ขยายฐานลูกค้า	โครงสร้างต้นทุนของร้าน/ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน	การเลือกใช้ Food Delivery Application / การสร้างตัวตนผ่าน Social Media ต่างๆ
สร้างความแตกต่างผ่านคุณค่าของสินค้า/บริการ	สูง	กลาง	เพิ่มโอกาสการใช้บริการซ้ำ/ สร้างฐานลูกค้าประจำ		การเลือกใช้วัตถุดิบจากแหล่งที่มีคุณภาพ หรือการนำเสนอเชิงเรื่องราวต่างๆเข้ามาใช้กับร้านอาหาร
ปรับกระบวนการทางธุรกิจใหม่ให้ความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น	กลาง-สูง	กลาง	ลดโอกาสผิดพลาด/เพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า		การรับหน้าที่ของพนักงานบางตำแหน่งในช่วงระยะเวลาเร่งด่วน / ปรับรูปแบบของบรรจุภัณฑ์

แผนภาพที่ 1.7 มูลค่าธุรกิจร้านอาหาร การขยายตัวและสัดส่วนแบ่งตามประเภท

ที่มา: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2563 : ออนไลน์)

ซึ่งกระบวนการปรับรูปแบบธุรกิจให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปดังกล่าวข้างต้นนั้น การสร้างนวัตกรรมจึงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาธุรกิจอื่นๆทั้งภาคบริการและภาคการผลิตก็ได้นำเอาวัตกรรมการนำมาใช้ในการสร้างกลยุทธ์ที่สำคัญขององค์กร (Froehle et al., 2001 : 3 - 17; Menor et al. , 2002 : 135-157; Stevens & Dimitriadis, 2005 : 175-198) รวมถึงเป็นเครื่องมือในการตอบสนองต่อคุณค่าและความต้องการของลูกค้า ปรับปรุงภาพลักษณ์ขององค์กรและนำไปสู่การประสบความสำเร็จ อย่างยั่งยืนของธุรกิจ

การวิจัยในบริบทของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย ด้วยวิธีเชิงปริมาณอย่างเดียวนั้น เป็นการยากที่จะเข้าถึงวิธีการพิจารณาอย่างลึกซึ้งในระบบนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารได้อย่างครบถ้วน (Hjalager, A.-M., 2010 : 1-12) ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาปัจจัยดังกล่าว ในเชิงคุณภาพควบคู่กันทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจถึง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงของธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยอย่างลึกซึ้ง ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลเชิงลึกที่จะสามารถสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณได้อย่างสมบูรณ์

ผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยในหัวข้อ ”ปัจจัยเชิงเหตุและผลของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย” ขึ้นนี้จะมี ส่วนช่วยเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมแบบเปิดของผู้ประกอบการร้านอาหารในประเทศไทย และนำไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ การบริการและกระบวนการผลิตของตนเอง โดยนำแบบจำลองและผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้พัฒนากำหนดแนวทางส่งเสริมและสร้างศักยภาพให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆให้เกิดขึ้นในธุรกิจร้านอาหารภายใต้บริบทและสถานการณ์ของสังคมและโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมแบบเปิดของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม อื่นๆ ทั้งด้านการผลิต การบริการและกระบวนการผลิต เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของประเทศไทยอีกส่วนหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย
2. เพื่อสร้างแบบจำลองของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างสาเหตุของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงเหตุและผลของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทย ซึ่งสามารถอธิบายขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย ดังนี้

1.1 ปัจจัยเหตุที่ส่งผลต่อนวัตกรรมแบบเปิดของร้านอาหารในประเทศไทยจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยเหตุมี 4 ปัจจัยดังนี้

(1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ประกอบด้วยองค์ประกอบคือ การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) และ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกชน (Individualized Consideration)

(2) การมุ่งเน้นการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational Learning Orientation) ประกอบด้วยองค์ประกอบคือ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) ความเปิดใจกว้าง (Open Mindedness) และการแบ่งปันความรู้ภายในองค์กร (IntraOrganizational Knowledge Sharing)

(3) ความสามารถในการซึมซับเทคโนโลยีขององค์กร (Absorptive capacity of Technology) ประกอบด้วยองค์ประกอบคือ การยอมรับความรู้ที่ได้รับมาจากภายนอกองค์กร (Acquisition) การซึมซับหรือผสมผสานความรู้ (Absorption) การโอนถ่ายหรือเปลี่ยนสภาพของความรู้ (Transformation) และการนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ (Utilization)

(4) ความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร (Organizational Creativities) ประกอบด้วยองค์ประกอบคือ ความลื่นไหลทางความคิดใหม่ (novel idea flow) งานที่มีความท้าทาย (challenging work) ความมีอิสระในการทำงาน (freedom of work) การเปลี่ยนแปลงเชิงรุก (proactive change) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (continuous learning) และการเชื่อมโยงอย่างสร้างสรรค์ (creative connection)

1.2 นวัตกรรมแบบเปิด (Open Innovation) ประกอบด้วยองค์ประกอบคือ มีกระบวนการวิจัยที่มีลักษณะที่เปิดกว้างจากหน่วยงานภายนอก มีการเชื่อมโยงผ่านตัวกลางที่ประสานงานกันระหว่างองค์กร และ มีนวัตกรรมที่สามารถใช้ประโยชน์ได้

1.3 ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ ประกอบด้วยองค์ประกอบคือ มีราคาถูกกว่าคู่แข่ง มีความหลากหลายของสินค้า และมีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อลูกค้าและตลาด

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือร้านอาหารในประเทศไทยที่เคยมีนวัตกรรมภายในระยะเวลา 3 ปี

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ สามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการและผู้บริหารระดับสูงของร้านอาหารในประเทศไทยที่ได้จดทะเบียนไว้กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าทั่วประเทศ จำนวน 14,413 ร้าน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2562 : ออนไลน์)

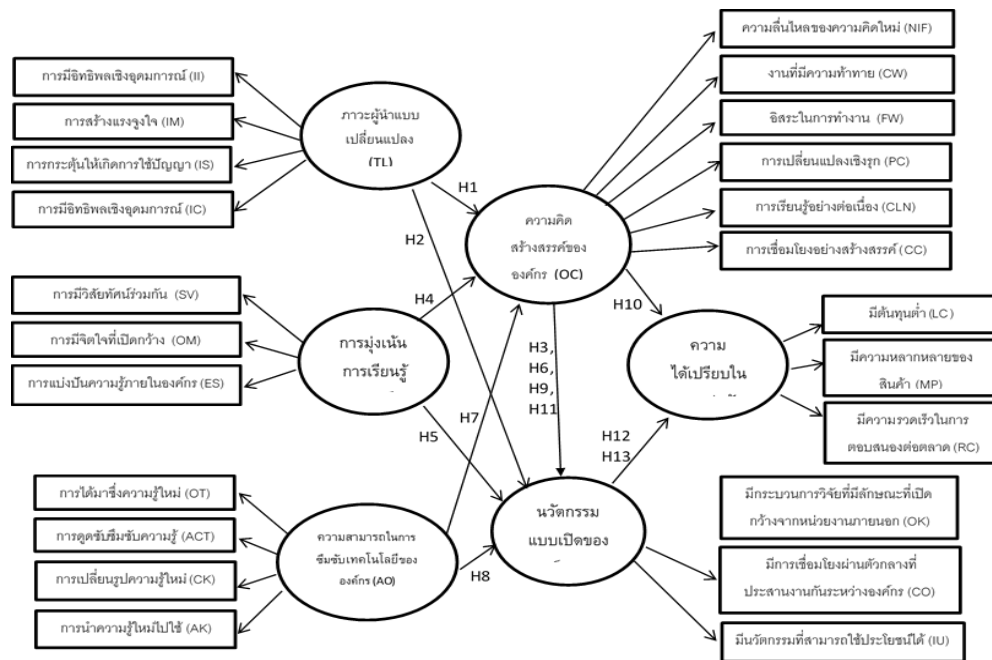
(2) กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจากประชากรของ ร้านอาหารในประเทศไทย ได้แก่ ร้านอาหารที่จดทะเบียนไว้กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าทั่วประเทศ กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Size) โดยใช้สูตรคำนวณของ Hair et al. (2010 : 75) กำหนดอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์ (ตัวแปร) เป็น 15 ต่อ 1 รวมถึงการพิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยการใช้เครื่องมือทางเทคนิคสถิติ Structural Equation Modeling (SEM) ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างของร้านอาหารในประเทศไทย รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 510 ตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นหน่วยสำหรับการศึกษา (Units of Studies) ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของนวัตกรรมแบบเปิดของธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย

(3) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพของร้านอาหารในประเทศไทย ใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งสิ้น 10 ราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยของทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย เพื่อนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด โดยการสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นเจ้าของหรือผู้บริหารของร้านอาหารในประเทศไทย เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.3 เป็นเพศชาย ร้อยละ 43.7 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.6 ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.9 ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้บริหารของร้านอาหารส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 63.9 และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 1.0 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นเจ้าของ/ผู้ถือหุ้น จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมาคือ ตำแหน่งผู้จัดการ จำนวน 162 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร

ร้านอาหารส่วนใหญ่เปิดดำเนินธุรกิจมาแล้ว ระหว่าง 3-6 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.1 และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือเปิดดำเนินธุรกิจ มากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.4 ร้านอาหารส่วนใหญ่มั้ทนจดทะเบียน 1-5

ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 56.3 กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือมีทุนจดทะเบียนมากกว่า 20 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.5 ร้านอาหารส่วนใหญ่เป็นมีพนักงาน 16-30 คน คิดเป็นร้อยละ 36.9 กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ มีพนักงานจำนวน 1-15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 ร้านอาหารส่วนใหญ่มีโต๊ะที่นั่งจำนวน 31-45 โต๊ะ คิดเป็นร้อยละ 34.9 กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดมีจำนวน มากกว่า 75 โต๊ะที่นั่ง คิดเป็นร้อยละ 3.9

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมแบบเปิดของธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย

ประกอบด้วย นวัตกรรมแบบเปิด กับความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร ได้รับอิทธิพลทางตรงจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมุ่งเน้นการเรียนรู้ขององค์กร ความสามารถในการซึมซับเทคโนโลยีขององค์กรมีอิทธิพลเส้นทางตรง ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจได้รับอิทธิพลทางตรงนวัตกรรมแบบเปิด โดยปัจจัยแต่ละด้านมีน้ำหนักสำคัญ คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร (OC) ที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ การเชื่อมโยงอย่างสร้างสรรค์ (CC) ด้านภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลง (TL) มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ การกระตุ้นทางปัญญา (IS) ด้านการมุ่งเน้นการเรียนรู้ขององค์กร (LO) มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ วิสัยทัศน์ที่ใช้ร่วมกัน (SV) ด้านความสามารถในการซึมซับเทคโนโลยีขององค์กร (AO) มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ การดูดซับหรือซึมความรู้ (ACT) ด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) น้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ มีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง (LC) และด้านนวัตกรรมแบบเปิด (OI) น้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ การเปิดรับความรู้จากภายนอก (OK)

ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ตัวแบบเชิงโครงสร้าง

1) ผลการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลว่ามีการแจกแจงแบบปกติหรือไม่ เนื่องจากเป็นข้อตกลงเบื้องต้นของการตรวจสอบข้อมูลก่อนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง ซึ่งตัวแปรแฝงของตัวแปรแฝง (Latent variable) จำนวน 6 องค์ประกอบ คือ (1) ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (TL) ได้แก่ตัวแปร 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (II) 2) การสร้างแรงบันดาลใจ หรือแรงจูงใจ (IM) 3) การกระตุ้นทางปัญญา (IS) 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (IC) (2) การมุ่งเน้นการเรียนรู้ขององค์กร (LO) ได้แก่ตัวแปร 1) วิสัยทัศน์ที่ใช้ร่วมกัน (SV) 2) การเปิดใจกว้าง (OM) 3) การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ภายในองค์กร (ES) (3) ความสามารถในการซึมซับเทคโนโลยีขององค์กร (AO) ได้แก่ตัวแปร 1) การเปิดรับความรู้ใหม่และเทคโนโลยีใหม่ (OT) 2) การดูดซับหรือซึมความรู้ (ACT) 3) การเปลี่ยนรูปความรู้ใหม่ (CK) 4) การนำความรู้ใหม่ไปใช้งาน (AK) (4) ความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร (OC) ได้แก่ตัวแปร 1) ความลื่นไหลทางความคิด (NIF) 2) งานที่มีความท้าทาย (CW) 3) ความมีอิสระในการทำงาน (FW) 4) การเปลี่ยนแปลงเชิงรุก (PC) 5) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CL) 6) การเชื่อมโยงอย่างสร้างสรรค์ (CC) (5) นวัตกรรมแบบเปิด (OI) ได้แก่ตัวแปร 1)การเปิดรับความรู้จากภายนอก (OK) 2) การเชื่อมโยงผ่านตัวกลางที่ประสานงานกันระหว่างองค์กร (CO) 3) นวัตกรรมที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ (IU) (6) ความได้เปรียบในการแข่งขัน

(CA) ได้แก่ตัวแปร 1) มีต้นทุนที่ต่ำลง (LC) 2) มีความหลากหลายของสินค้าและบริการ (MP) 3) มีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อลูกค้าและตลาด (RC)

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพรรณนาลักษณะของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.28 – 4.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าระหว่าง 0.131 – 1.258 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness) หรือความไม่สมมาตรของการแจกแจงในภาพรวม พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีอยู่ในแบบจำลองส่วนใหญ่แล้วมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่าคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย มีค่าความเบ้อยู่ระหว่าง -0.652 ถึง 0.299 ซึ่งถือว่ามีความเบ้น้อยมีเพียงบางตัวเท่านั้นที่เบ้ค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Kurtosis) พบว่าตัวแปรสังเกตได้ที่อยู่ในแบบจำลองส่วนใหญ่มีค่าความโด่งต่ำกว่าปกติ (Platy Kurticor Leptokurtic distribution) โดยค่าความโด่งที่คำนวณได้น้อยกว่าศูนย์ แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้ดังกล่าวมีการกระจายข้อมูลในลักษณะค่อนข้างโด่งน้อย หรือมีการกระจายของข้อมูลค่อนข้างมาก โดยพบว่าตัวแปรสังเกตได้มีค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -0.991 ถึง 0.947 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้และความโด่ง พบว่า ค่าความเบ้และความโด่งมีความแตกต่างจากศูนย์ค่อนข้างมากในบางตัวแปร จึงใช้วิธีการตัดค่าที่สูงผิดปกติหรือต่ำกว่าปกติออกแล้วแทนด้วยค่าเฉลี่ยตามหลักการ Replace Missing แล้วนำไปใช้ในการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 24 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด ซึ่งเป็นตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันและความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่มีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวก มีขนาดของความสัมพันธ์หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.010 - 0.667 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัจจัยของนวัตกรรมแบบเปิดของธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย พบว่า นวัตกรรมแบบเปิด ได้แก่ ผลการศึกษาพบว่า

ด้านกระบวนการวิจัยที่มีลักษณะเปิดกว้างจากหน่วยงานภายนอก เมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา ร้านอาหารได้จัดพาพนักงานไปดู ชมนิทรรศการต่างๆ และทางร้านอาหารมีการจัดส่งพนักงานออกไปอบรมตามหลักสูตรต่างๆ จากหน่วยงานภายนอก

ด้านการเชื่อมโยงผ่านตัวกลางที่ประสานงานกันระหว่างองค์กร ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้จำหน่ายวัตถุดิบ หรือซัพพลายเออร์ต่างๆ โดยการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อผ่านช่องทางใหม่ๆ ที่ต่างจากเดิม เช่น Website, Twister, Face book, Line, Blong ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารมี

เครือข่ายหรือเป็นสมาชิกสังคมทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เช่น กลุ่มไลน์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เว็บไซต์ หรือ สมาคม ชมรมที่เกี่ยวข้อง

ด้านนวัตกรรมที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ปีที่ผ่านมาร้านอาหารมีการปรับปรุงอาหารให้มีความหลากหลายขึ้นจากเดิม มีเมนูอาหารที่แปลกใหม่สำหรับลูกค้า ร้านอาหารมีการปรับปรุงขบวนการ หรือวิธีการผลิตอาหาร เพื่อให้อาหารมีคุณภาพที่คงที่ หรือใช้เวลาที่สั้นลงในการผลิตหรือสามารถเก็บรักษาได้นานยิ่งขึ้น หรือทำให้มีต้นทุนต่อจานที่ต่ำลง หรือมีวัตถุดิบคงเหลือน้อยลง

ด้านความคิดสร้างสรรค์ขององค์กร พนักงานในร้านเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และว่องไว และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ระยะเวลา 1-3 ปีที่ผ่านมาร้านอาหารมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน อันได้แก่ สินค้าและบริการ ตลอดจน วิธีคิด ขั้นตอน กระบวนการทำงาน และวิธีการแก้ปัญหา ที่แปลกใหม่โดยอาศัยข้อมูลความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ นอกจากนี้พนักงานในร้านมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

ด้านมีความคิดสั้นไหล ร้านอาหารส่งเสริมให้พนักงานแสดงความคิดริเริ่ม เช่น มีการนำเสนอรายการอาหาร หรือรูปแบบการบริการใหม่ๆ ให้แก่ลูกค้า ร้านอาหารมีการเน้นกิจกรรม เพื่อให้พนักงานของร้านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เสมอ หรือได้บรรยากาศการทำงานของร้านเป็นไปอย่างเปิดเผย ง่ายต่อการพูดคุย นำเสนอความคิดเห็นต่อท่าน มีการกำหนดเป้าหมายงานชัดเจนให้พนักงานทุกคนรับรู้ และมีส่วนร่วม ผู้บริหารของร้านมอบหมายหน้าที่งานตามความถนัด ทักษะและศักยภาพของพนักงาน

ด้านความมีอิสระในการทำงาน พนักงานของร้านเสนอปัญหาและแนวคิดในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเสรี ร้านอาหารของท่านเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และใช้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่

ด้านการเปลี่ยนแปลงเชิงรุก ร้านอาหารให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการบริการให้ทันต่อสถานการณ์ และคู่แข่ง ร้านอาหารมีการกระตุ้นให้พนักงานใส่ใจปัญหาภายนอก (จากลูกค้าคู่แข่ง คู่ค้า) เพื่อปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา

ด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ร้านอาหารมุ่งเน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนถ่ายโอนและแบ่งปันความรู้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ระหว่างพนักงานภายในทุกระดับ และมีโอกาสประสานสัมพันธ์ และถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน ร้านอาหารมีการสนับสนุนให้พนักงานมองปัญหาและความผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้และปรับปรุงพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการเชื่อมโยงอย่างสร้างสรรค์ ร้านอาหารส่งเสริมให้พนักงานติดตามข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้หรือพัฒนาการผลิต หรือบริการของร้านอาหารให้ดีขึ้น ร้านอาหารนำข้อมูลและข้อคิดเห็นจากลูกค้าที่มาใช้บริการ ถูกลำเอียงไปใช้เพื่อปรับปรุงการให้บริการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และวิเคราะห์ความต้องการลูกค้า การเปลี่ยนแปลงของตลาด และทิศทางการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอยู่เสมอ เพื่อนำมาคิด

หาวิธีการปรับปรุงการทำงานของร้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ร้านอาหารมีการประเมินประสิทธิภาพ
ความสำเร็จและความผิดพลาดในอดีต เพื่อนำมาปรับปรุงการบริการให้ดียิ่งขึ้น

ด้านภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารร้านอาหารและพนักงานได้ร่วมกันสร้างความเปลี่ยนแปลง
ในทางที่ดีขึ้นให้กับร้านอาหาร การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration)
ผู้บริหารของร้านให้เวลากับพนักงานเป็นรายบุคคล เพื่อแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารของร้านมีวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมายและให้ความสำคัญ
ของการทุ่มเทต่อภารกิจร่วมกันอย่างชัดเจน การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่งร้านอาหาร บริหารต้นทุนโดยรวม
ดีกว่าหรือต่ำกว่าเมื่อ 3 ปี ที่ผ่านร้านอาหารสามารถรักษาระดับต้นทุนในการดำเนินงานให้เท่าเดิมหรือลดลงได้

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจ ร้านอาหารมีการประเมินประสิทธิภาพความสำเร็จและ
ความผิดพลาดในอดีต เพื่อนำมาปรับปรุงการบริการให้ดีขึ้นการบริหารของร้านสนับสนุนให้พนักงานได้พัฒนา
ตนเอง ทั้งในด้านความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารของร้านให้ความสำคัญกับคำถามของพนักงานและส่งเสริมความรู้
ให้พนักงานแสดงความคิดเห็น ผู้บริหารของร้านและพนักงานวิเคราะห์แนวโน้มของธุรกิจ และข้อปัญหาของ
ร้าน โดยใช้ข้อมูลและหลักฐานที่น่าเชื่อถือ บนพื้นฐานของเหตุและผล อีกทั้งผู้บริหารของร้านปฏิบัติต่อ
พนักงานในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญมากกว่าเป็นเพียงพนักงานคนหนึ่งเท่านั้นผู้บริหารของ
ร้านและพนักงาน วิเคราะห์แนวโน้มของธุรกิจและข้อปัญหาของร้าน โดยใช้ข้อมูลและหลักฐานที่น่าเชื่อถือ บน
พื้นฐานของเหตุและผล ผู้บริหารของร้านให้พนักงานมีความสนใจ และมีส่วนร่วมวางแผนหรือค้นหาวิธีแก้ไข
ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิม

ด้านการมุ่งเน้นการเรียนรู้ขององค์กร ร้านอาหารมีกิจกรรมส่งเสริมให้พนักงานมีความรู้และข้อมูล
ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น มีการฝึกอบรม การพาไปทัศนศึกษาหรือเยี่ยมชมร้านอาหารอื่นๆ ผู้บริหารของร้าน
ถือว่าการเรียนรู้ของพนักงานเป็นการลงทุนและทำให้ร้านมีความได้เปรียบในการแข่งขันและไม่ถือว่าเป็น
ค่าใช้จ่ายที่สิ้นเปลือง

ด้านการเปิดใจกว้าง ร้านอาหารยอมรับ คำตำหนิ คำวิจารณ์ ข้อเสนอแนะถึงสิ่งที่ได้รับจากลูกค้า โดยไม่มี
อคติพนักงานในร้านอาหารสามารถนำเสนอแนวทาง หรือแนวความคิดใหม่ๆ ที่พวกเขาได้รับจากในตลาดหรือ
สังคมภายนอกได้

ด้านการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ภายในร้าน ร้านอาหารมีระบบและเครือข่ายของการสื่อสารที่ดี
พนักงานสามารถสื่อสารกันได้อย่างเสรี

ด้านความสามารถในการซึมซับเทคโนโลยีของร้าน ใน ช่วงปีที่ผ่านมาร้านอาหารมีการจัดซื้อและ
นำมาใช้เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ มือถือ วิทยุสื่อสาร อินเทอร์เน็ต เครื่องมือในการ
ผลิตอาหารให้เร็วและสะดวกมากขึ้น ฯลฯ เพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างเพียงพอ และมาร้านอาหารมีการ

จัดซื้อ/สั่งทำ เว็บไซต์ หรือโปรแกรม หรือซอฟต์แวร์ หรือแอปพลิเคชันต่างๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำเว็บไซต์ หรือคลิปวิดีโอต่างๆ เพื่อเผยแพร่

ด้านเปิดรับความรู้ใหม่และเทคโนโลยีใหม่ ร้านอาหารสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริหารและพนักงาน แสวงหาความรู้ หรือทดลองใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ เช่น Line, Facebook, YouTube หรือความรู้ใหม่ๆ เพื่อร่วมพัฒนากิจการของร้าน ร้านอาหารมีนโยบายการวางแผนงบประมาณและกำหนดหน้าที่ ผู้รับผิดชอบดำเนินการด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น internet, mobile internet, social marketing หรือ เครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกิจการร้านอาหารสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริหารและพนักงาน แสวงหาความรู้หรือทดลองใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ เช่น Line, Facebook, YouTube หรือความรู้ใหม่ๆ เพื่อร่วมพัฒนากิจการของร้าน

ด้านการดูดซับหรือซึมความรู้ ร้านอาหารความสามารถฉกฉวยโอกาสใหม่ๆ ในการให้บริการลูกค้าของร้านได้อย่างรวดเร็ว เช่น นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐหรือการชำระเงินผ่าน QR Code

ด้านการเปลี่ยนรูปความรู้ใหม่ ร้านอาหารยินดีและมีการลองผิดลองถูกอยู่เสมอ เพื่อให้ได้แนวทางที่ดีที่สุดในการทำงาน และการนำความรู้ใหม่ไปใช้งานอาหารของร้าน และพนักงานสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ของร้านฯ ได้อย่างสอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้สังคมสื่อออนไลน์ในการเข้าถึงลูกค้า ร้านอาหารได้รับใช้ประโยชน์จากความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ได้รับมาอย่างต่อเนื่อง การบริหารอาหารของร้านเชื่อว่า ธุรกิจร้านอาหารมีการแข่งขันสูง และยังเห็นด้วยว่าร้านอาหารที่เปิดกิจการนานกว่า 3 ปี ถือว่ามีความสามารถในการแข่งขันร้านอาหารสามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเป็นร้านอาหารที่เลียนแบบได้ยาก เช่น มีความแตกต่างในด้านรูปลักษณ์ ราคาขาย เวลาและมีตลาดใหม่ๆ ซึ่งเกิดจากนวัตกรรมหรือความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีหรือปัจจัยอื่นๆ ของร้าน ลูกค้าสามารถเข้าถึงร้านอาหารได้โดยผ่านสื่อออนไลน์หรือเทคโนโลยีต่างๆ ได้อย่างสะดวก

ด้านความหลากหลายของสินค้าและบริการ ร้านอาหารมีอาหารมีคุณลักษณะที่แตกต่าง หรือมีจุดเด่นที่แตกต่างจากคู่แข่ง เช่น ลักษณะของอาคาร การตกแต่งร้านเครื่องแบบพนักงาน รูปแบบของภาชนะหรือเลือกใช้ภาชนะทานอาหารให้ความสำคัญกับการบริการหลังการขายและอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้า เพื่อสร้างความแตกต่างและความประทับใจในการบริการร้านอาหารมีอาหารและบริการใหม่ๆ ที่แตกต่างจากร้านอื่นๆ เช่น อาหารแปลกใหม่ อาหารตามเทศกาล การจัดโปรโมชั่นมีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อลูกค้าและตลาด

ด้านความรวดเร็วในการตอบสนองต่อลูกค้าและตลาด ร้านอาหารสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา เช่น การแก้ไขข้อบกพร่องหรือทำตามคำแนะนำของลูกค้า ร้านอาหารสามารถให้บริการแก่ลูกค้าด้วยความรวดเร็วและเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด ร้านอาหารมีความคล่องตัวในการตอบสนองต่อแนวโน้มและทิศทางของตลาดและนโยบายของภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1) องค์กรควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับพนักงาน สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และดูแลเอาใจใส่พนักงาน จนพนักงานสามารถปรับตัวทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริหารหรือหัวหน้างานได้อย่างเหมาะสม

2) องค์กรควรส่งเสริมให้ผู้บริหารตระหนักถึงการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และนำเสนอวิธีการในแก้ปัญหาแบบใหม่ๆ ส่งเสริมให้ผู้บริหารใช้คำถามให้การสร้างการมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องมีวิสัยทัศน์ มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และเหมาะสมกับเป้าหมายขององค์กร งดเสียผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีมีจริยธรรมอย่างเหมาะสม

3) องค์กรควรส่งเสริมให้พนักงานเกิดทัศนคติที่ดีต่องาน ต่อเพื่อนร่วมงานและต่อองค์กร จนเกิดเป็นความพึงพอใจในงานโดยรวม ด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้พนักงานเกิดการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงอย่างกลมกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมประเภทอื่นๆ ของธุรกิจร้านอาหารไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) ควรมีการศึกษการสร้างนวัตกรรมแบบเปิดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กอื่นๆ ที่มีความสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น

3) ควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล หรือกลุ่มตัวอย่างกลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบวิเคราะห์อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). ธุรกิจร้านอาหาร. บทวิเคราะห์ธุรกิจ ประจำเดือน กุมภาพันธ์ 2562.

ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2563. แหล่งที่มา: https://www.dbd.go.th/download/document_file/Statistic/2562/T26/T26_201902.pdf

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติการบริการ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2562. แหล่งที่มา: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDFaccess13/09/2019

ศูนย์เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย. (2019).

ภาพประกอบ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 พ.ย.2562. แหล่งที่มา: <http://thailandcompetitiveness.org/home.php?lang=Th> access 13/09/2019

- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). “ปีแห่งความท้าทาย “ธุรกิจร้านอาหาร” รายกลาง-เล็กจะแข่งได้ต้องเพิ่มช่องทางเข้าถึง-แตกต่าง-ยืดหยุ่น”. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 63. แหล่งที่มา: <https://www.marketingoops.com/reports/industry-insight/thailand-food-and-restaurant-industry-2020/>
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2558). ยุทธศาสตร์เพื่อการแข่งขัน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2562. แหล่งที่มา: <http://www.tiger.co.th/integrated.php>
- Chesbrough, H. (2003). The era of open innovation. *MIT Sloan Management Review*. 44 (3), 35-41.
- Froehle, C.M., Roth, A.V., Chase, R.B. and Voss, C.A. (2001), “Antecedents of new service development effectiveness: an exploratory examination of strategic operations choices”, *Journal of Service Research*. 3 (1), 3-17.
- Global Innovation Index. (2019). Global Innovation index 2019. report. *Online*. Retrieved 7 September 2019. From: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hjalager, A.-M. (2010) Progress in Tourism Management: A Review of Innovation Research in Tourism. *Tourism Management*, 31, 1-12.
- Ind, O. Iglesias, and S. Markovic. (2017). “The co-creation continuum: From tactical market research tool to strategic collaborative innovation method,” *J. Brand Manage.*, 24 (4), 310–321.
- Menor, L.J., Takikonda, M.V. and Sampson, S.E. (2002), “New service development: area for exploitation and exploration”, *Journal of Operations Management*. 20,135-157.
- Sood and G. J. Tellis. (2005). “Technological evolution and radical innovation,” *J. Marketing*, 69 (3),152–168.
- Stevens, Eric & Dimitriadis, Sergios. (2005). Managing the new service development process: Towards a systemic model. *European Journal of Marketing*. 39. 175-198.
- West, J.; Gallagher, S. (2006). Challenges of open innovation: The paradox of firm investment in open-source software. *R&D Manag*, 36, 319–331.

อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการบริการต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิต
ชิ้นส่วนยานยนต์ ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง
**The Effects of Service Quality on Customer Loyalty in Automotive Parts
Group in the Eastern Seaboard Industrial Estate, Rayong**

ไกรกฤตย์ บุชบรรณ และ สมบูรณ์ สารพัด

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kraikrit Bussaban and Somboon Saraphat

Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kraikrit.b@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) วิเคราะห์ระดับคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงคุณภาพการบริการที่คาดหวังและความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ 2) เปรียบเทียบคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงและคุณภาพการบริการที่คาดหวังของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และ 3) อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการให้บริการต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างได้แก่พนักงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกับผู้จัดจำหน่ายหรือซัพพลายเออร์ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการทดสอบความแตกต่างของค่ากลางของสองประชากร Paired – sample t-test เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงและคุณภาพการบริการที่คาดหวังของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณในการทดสอบผลกระทบของคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงต่อความภักดีด้านพฤติกรรมของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงระดับคุณภาพการบริการที่คาดหวังและระดับความภักดีอยู่ในระดับมากในทุกด้าน 2) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงและคุณภาพการบริการที่คาดหวังทำให้ทราบถึงคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงมีค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าคุณภาพการบริการที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) คุณภาพการบริการที่รับรู้จริงด้านความเป็นรูปธรรมของบริการด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้าการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้าและการตอบสนองต่อลูกค้าส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* วันที่รับบทความ: 9 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 7 กันยายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 8 กันยายน 2564

Received: July 9, 2021; Revised: September 7, 2021; Accepted: September 8, 2021

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการที่รับรู้จริง; คุณภาพการบริการที่คาดหวัง; ความภักดีของลูกค้า

Abstracts

The purpose of this study were 1) to analyze the levels of perceived service quality, expected service quality and customer loyalty of the customers, 2) compare the level of perceived service quality with expected service quality of the customers and 3) examine the effect of perceived service quality on customer loyalty of the customers. This study is a quantitative research collect data from 400 employers who collaboratively work with their suppliers. A questionnaire, which close ended question, was used to collect data. A comparison of the perceived service quality and the expected service quality of the customers in the automotive industry in Eastern Seaboard Industrial Estate, Rayong was done through Paired-Sample t-test The Multiple Regression Analysis was use to examine the effect of perceived service quality on behavioral loyalty of the customers.

The result indicated that the result of the comparison of the perceived service quality is different from the expected service quality of the customers in the automotive industry in Eastern Seaboard Industrial Estate, Rayong. The mean of perceived service quality is lower than the mean of the expected service quality at significant level of 0.05. The perceived service quality; Tangibles, Reliability, Understanding knowing customer, Assurance and Responsiveness affect customer loyalty of the customers in the automotive industry at significant level of 0.05.

Keywords: Perceived Service Quality; Expected Service Quality; Customer Loyalty

บทนำ

อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์เป็นภาคธุรกิจที่สร้างเม็ดเงินมหาศาลให้กับประเทศไทยมาโดยตลอด เห็นได้จากภาครัฐจะต้องกำหนดกรอบนโยบายอย่างชัดเจนเพื่อขับเคลื่อนกลยุทธ์ไปยังทิศทางที่ถูกต้องและที่สำคัญยังต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลกที่มีตัวแปรสำคัญคือการแข่งขันกันอย่างสูงในเรื่องของเทคโนโลยีและนวัตกรรมรูปแบบไลน์การผลิตการควบคุมต้นทุนการแทนที่ของแรงงานคนควบรวมไปถึงทางเลือกใหม่อย่างรถยนต์ไฟฟ้าเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปัจจัยต่างๆเหล่านี้กลายเป็นสาระสำคัญที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการในประเทศจะต้องเตรียมการรับมือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมยานยนต์บนเวทีโลกโดยพบว่าอุตสาหกรรมรถยนต์ปี 2563 มีแนวโน้มหดตัวรุนแรงผลจากการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ที่ลุกลามไปทั่วโลกกระทบห่วงโซ่การผลิตรถยนต์สะกดลงขณะที่กำลังซื้อของผู้บริโภคในประเทศและตลาดส่งออกซบเซารุนแรงอย่างไรก็ตามการผลิตและจำหน่ายรถยนต์มีแนวโน้มฟื้นตัวในปี 2564-2565 จากกำลังซื้อที่ทยอยฟื้นตัวตามภาวะเศรษฐกิจ (วิจัยกรุงศรี, 2563 : ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาผลจากการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ทำให้ในปัจจุบันผู้ประกอบการกำลังเผชิญกับปัญหาจากหลายๆปัจจัยด้วยกันเช่นปัญหาในด้านของวัตถุดิบอีกทั้งด้านการแข่งขันในตลาดที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการรักษาคุณภาพสินค้า

ควบคู่ไปกับการลดต้นทุนการผลิตจึงทำให้ผู้จำหน่ายหรือซัพพลายเออร์มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากเมื่อผู้ประกอบการมีผู้จำหน่ายหรือซัพพลายเออร์ที่ดีก็จะสามารถควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบและราคาต้นทุนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่ในขณะเดียวกันทางด้านผู้จำหน่ายหรือซัพพลายเออร์เองก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเชื่อมั่นในตัวสินค้าและบริการที่องค์การผลิตให้กับลูกค้าจนลูกค้าให้ความไว้วางใจในผลิตภัณฑ์ซึ่งจากการศึกษาในธุรกิจและบริการต่างๆที่ประสบความสำเร็จมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการบริการว่าหากผู้ให้บริการสามารถให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการหรือสร้างการบริการที่มีระดับสูงกว่าที่ผู้รับบริการได้คาดหวังจะส่งผลให้การบริการดังกล่าวเกิดคุณภาพการบริการซึ่งจะทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจจากบริการที่ได้รับเป็นอย่างมากและยังสามารถทำให้ลูกค้าพอใจในบริการ (Parasuraman, Zeithaml and Berry, 1990 : 15-34) เมื่อผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจก็จะทำให้เกิดเป็นความภักดีต่อสินค้าหรือองค์กรที่ผลิตหรือจำหน่ายสินค้ากระทั่งเป็นลูกค้าในระยะยาวเกิดการซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง (Gerpott, Rams และ Schindler, 2011 : 249-269)

จากการศึกษายังพบว่าคุณภาพการบริการยังเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคคาดหวังก่อนการบริโภคหรือก่อนการใช้บริการแล้วเกิดการประเมินผลที่ได้รับหลังจากการบริโภคถ้าผู้ให้บริการสามารถตอบสนองผู้บริโภคแล้วทำให้ผู้บริโภคเกิดการตอบสนองอารมณ์ไปในเชิงบวกนั้นหมายความว่าผู้บริโภคเกิดความพอใจที่ได้จากการได้รับบริการแต่ถ้าสิ่งที่คุณบริโภคคาดหวังไว้แล้วผู้ให้บริการไม่สามารถตอบสนองผู้บริโภคได้นั้นหมายถึงการตอบสนองทางด้านอารมณ์ของผู้บริโภคจะเป็นไปในเชิงลบดังนั้นผู้ให้บริการจึงต้องตอบสนองให้ผู้ใช้บริการทุกคนเกิดความพึงพอใจเพื่อที่ธุรกิจจะได้ประสบความสำเร็จ

การที่อุตสาหกรรมเป็นส่วนสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยดังที่กล่าวมาข้างต้นทำให้มีนิคมอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นในประเทศจำนวนมากถึง 57 นิคมโดยเฉพาะในเขตภาคตะวันออกที่มีจำนวนนิคมอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 32 นิคมหรือคิดเป็นร้อยละ 56.14 ของประเทศ (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2562 : online) ซึ่งนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่ โดยอุตสาหกรรมหลักในนิคมเป็นอุตสาหกรรมยานยนต์และมีผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ชั้นนำของโลกตั้งฐานการผลิตอยู่เป็นจำนวนมากในนิคมอุตสาหกรรมแห่งนี้ (นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด, 2563 : online)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการบริการต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดจังหวัดระยองเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการบริการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ใช้บริการรวมทั้งการประเมินคุณภาพการบริการเพื่อยกระดับมาตรฐานการบริการให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงคุณภาพการบริการที่คาดหวังและความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงและคุณภาพการบริการที่คาดหวังของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงที่มีต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการบริการต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นต้นในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรคือโรงงานที่ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดจำนวนทั้งสิ้น 259 แห่ง (นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด, 2563 : ออนไลน์) โดยกำหนดให้พนักงานของแต่ละโรงงานเป็นตัวแทนของโรงงานและพนักงานจะต้องที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกับผู้จัดจำหน่ายหรือซัพพลายเออร์ ได้แก่ 1. พนักงานฝ่ายจัดซื้อ 2. พนักงานฝ่ายออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ 3. พนักงานฝ่ายควบคุมคุณภาพ 4. พนักงานฝ่ายวิศวกรรม 5. พนักงานฝ่ายซ่อมบำรุง เป็นต้น

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาได้ทำการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรการคำนวณของ W.G. Cochran (1953 : 447-459) เนื่องการวิจัยครั้งนี้ไม่ทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจนและไม่สามารถศึกษาประชากรทั้งหมดจากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384.16 คน แต่ด้วยวิธีการพิเศษทศนิยมกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 385 คนเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในการประเมินผลผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็น 400 ตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายจึงออกแบบการสุ่มตัวอย่างโดยเก็บแบบสอบถามจาก 259 แห่ง (นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด, วันที่ 11 ตุลาคม 2563 : online) เป็นจำนวน 80 แห่ง โดยเลือกจากบัญชีรายชื่อโรงงานที่ขึ้นทะเบียนกับนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดสุ่มทุกโรงงานที่ 3 แห่งละ 5 ตัวอย่าง จนครบ 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยโดยการออกแบบสอบถามเป็นแบบคำถามปลายปิด (Close-Ended Question) เป็นคำถามที่มีทางเลือกให้ตอบและให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบที่ตรงความคิดเห็นหรือใกล้เคียงที่สุดแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบหรือคำถามปลายปิดประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และอายุการทำงานเป็นลักษณะการเลือกตอบ (Check-List) เป็นคำถามปลายปิด

ตอนที่ 2 : เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความคิดเห็นของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการบริการที่คาดหวังกับคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงประกอบไปด้วย 1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ 2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้ 3. การตอบสนองต่อลูกค้า 4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า 5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้าแต่ละข้อจะมีระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ 5 ระดับได้แก่มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 : เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความคิดเห็นของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ จำนวน 10 ข้อแต่ละข้อจะมีระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ 5 ระดับได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

หลักเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม

ลักษณะคำถามในส่วนที่ 2, 3 และ 4 ของแบบสอบถาม เป็นการวัดประเมินค่าแบบไลเคิร์ต (Likert Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกตอบตามความรู้สึกมากที่สุดมีเกณฑ์การให้คะแนนตามแบบสอบถามเชิงบวกและเชิงลบดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ระดับคะแนน เชิงบวก	ระดับคะแนน เชิงลบ
มากที่สุด	5 คะแนน	1 คะแนน
มาก	4 คะแนน	2 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน	3 คะแนน
น้อย	2 คะแนน	4 คะแนน
น้อยที่สุด	1 คะแนน	5 คะแนน

การแปลผลคะแนนจากแบบสอบถาม ทำได้โดยการรวมคะแนนจากแบบสอบถามทุกข้อเข้าด้วยกันและนำคะแนนที่รวมได้ มาหารด้วยจำนวนข้อของแบบสอบถามเพื่อให้ได้ออกมาเป็นคะแนนเฉลี่ย ถ้าคะแนนเฉลี่ยในด้านนั้น สูง แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นในด้านนั้นสูง แต่ถ้าคะแนนเฉลี่ยในด้านนั้นต่ำ แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นในด้านนั้นต่ำ ในการแบ่งระดับคะแนนความคิดเห็น ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (พิสนุ พองศรี, 2558 : 25)

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

การทดสอบเครื่องมือ

การศึกษานี้ได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

ตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) และโครงสร้างแบบสอบถาม (Construct Validity) แล้วทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้คัดเลือกข้อคำถามเฉพาะที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มาใช้ในแบบสอบถามเท่านั้น ซึ่งคำถามแต่ละข้อมีค่าที่ได้อยู่ในช่วง 0.67 – 1.00 จัดว่าผ่านเกณฑ์

ตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดสอบก่อนใช้จริง (Pre - Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 ชุด และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (α -Coefficient) และทำการแก้ไขข้อบกพร่องให้เหมาะสมก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์จะผ่านเกณฑ์เมื่อมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ 0.85 จัดว่าผ่านเกณฑ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากทางมหาวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือในการประสานงานเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยได้อธิบายให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจแบบสอบถามและวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นอย่างดี

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

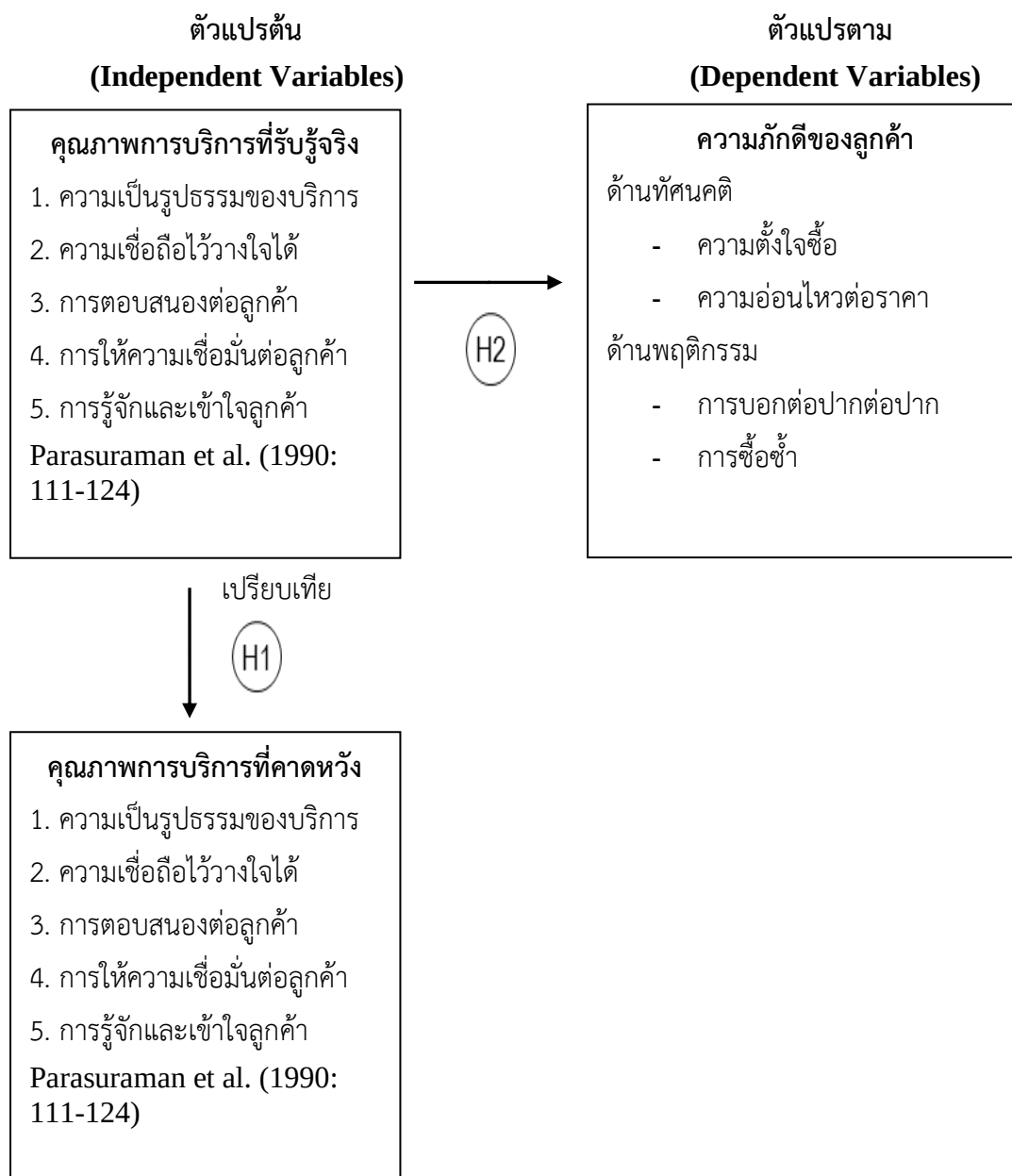
หลังจากผู้ศึกษาได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลในแบบสอบถามทุกฉบับที่เก็บรวบรวมได้จะทำการบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยอาศัยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ซึ่งวิธีการศึกษามีดังนี้

1. วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic Analysis) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และอายุการทำงาน รวมทั้งอธิบายถึงระดับความคิดเห็นของอิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการบริการต่อความภักดีของลูกค้า

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าที (Paired - sample t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 และใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ในการศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรอิสระใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามและสามารถประเมินค่าตัวแปรตามเมื่อทราบค่าตัวแปรอิสระและกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ไว้ที่ระดับ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการบริการต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดจังหวัดระยอง ผู้วิจัยทำการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจนได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 400 ชุดและจากการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงพรรณนาโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และค่าสถิติร้อยละ (Percentage) นำมาแจกแจงจำนวน (ความถี่) และหาค่าร้อยละของข้อมูลซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 235 รายคิดเป็นร้อยละ 58.75 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 165 รายคิดเป็นร้อยละ 41.25 ตามลำดับ

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 - 30 ปีจำนวน 267 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.75 รองลงมาอายุอยู่ในช่วง 31 - 40 ปีจำนวน 109 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.25 ลำดับถัดมามีอายุอยู่ในช่วง 41 ปีขึ้นไปจำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.50 และลำดับสุดท้ายมีอายุอยู่ในช่วงน้อยกว่า 21 ปีจำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.50 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีจำนวน 327 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.75 ลำดับถัดมามีระดับการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 55 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.75 และลำดับสุดท้ายมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปวช. - อนุปริญญาหรือเทียบเท่าจำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ

ระยะเวลาการทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุงานอยู่ในช่วง 5 - 10 ปีจำนวน 204 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.00 ลำดับถัดไปมีอายุงานอยู่ในช่วงต่ำกว่า 5 ปีจำนวน 147 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.75 ลำดับถัดไปมีอายุงานอยู่ในช่วง 11-15 ปีจำนวน 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.25 และลำดับสุดท้ายมีอายุงานอยู่ในช่วงมากกว่า 15 ปีจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.00 ตามลำดับ

สายงานที่รับผิดชอบ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสายงานฝ่ายจัดซื้อจำนวน 209 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.25 ลำดับถัดไปอยู่ในสายงานฝ่ายวิศวกรรมจำนวน 111 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.75 ลำดับถัดไปอยู่ในสายงานฝ่ายออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.50 ลำดับถัดไปอยู่ในสายงานฝ่ายควบคุมคุณภาพจำนวน 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.75 ลำดับถัดไปอยู่ในสายงานฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.00 และลำดับสุดท้ายอยู่ในสายงานฝ่ายซ่อมบำรุงจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.75 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้านคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงคุณภาพการบริการที่คาดหวังและความภักดีของลูกค้า

ใช้สถิติพรรณนาได้แก่ทำการแจกแจงจำนวนการหาค่าร้อยละของข้อมูลการใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจะแปลความหมายโดยใช้หลักเกณฑ์แต่ละช่วงคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของระดับคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงภาพรวมและแยกตามแต่ละด้าน

คุณภาพการบริการที่รับรู้จริง	n = 400		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.97	0.71	มาก
2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.95	0.76	มาก
3. การตอบสนองต่อลูกค้า	3.77	0.72	มาก
4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4.10	0.68	มาก
5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้า	3.98	0.72	มาก
คุณภาพการบริการที่รับรู้จริงภาพรวม	3.95	0.73	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงโดยเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านพบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้าพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป คือ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้าพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของระดับคุณภาพการบริการที่คาดหวังภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

คุณภาพการบริการที่คาดหวัง	n = 400		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	4.12	0.72	มาก
2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้	4.06	0.72	มาก
3. การตอบสนองต่อลูกค้า	3.83	0.67	มาก
4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4.18	0.62	มาก
5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้า	4.06	0.71	มาก
คุณภาพการบริการที่คาดหวังภาพรวม	4.05	0.70	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านคุณภาพการบริการที่คาดหวัง โดยเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านพบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป คือ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้าพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้าพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของระดับความภักดีของลูกค้าภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ความภักดีของลูกค้า	n = 400		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ด้านทัศนคติ	3.85	0.82	มาก
ความตั้งใจซื้อ	3.92	0.85	มาก
ความอ่อนไหวต่อราคา	3.79	0.78	มาก
ด้านพฤติกรรม	4.08	0.80	มาก
การบอกต่อปากต่อปาก	4.16	0.80	มาก
การซื้อซ้ำ	4.01	0.80	มาก
ความภักดีของลูกค้าภาพรวม	3.97	0.82	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านความภักดีของลูกค้าโดยเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านพบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ การบอกต่อปากต่อปาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป คือ ด้านการซื้อซ้ำพบว่ามีความเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป คือ ด้านความตั้งใจซื้อพบว่ามีความเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้าย คือด้านความอ่อนไหวต่อราคาพบว่ามีความเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงแตกต่างจากคุณภาพการบริการที่คาดหวังของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการทดสอบความแตกต่างของค่ากลางของสองประชากร Paired – sample t-test ซึ่งผลการวิจัยพบว่าคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงทั้ง 5 ด้านได้แก่ 1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ 2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้ 3. การตอบสนองต่อลูกค้า 4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า 5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้าแตกต่างจากคุณภาพการบริการที่คาดหวังของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดจังหวัดระยองที่ในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่คุณภาพการบริการที่รับรู้จริงมีค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าคุณภาพการบริการที่คาดหวังดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของ คุณภาพการบริการที่รับรู้จริง และคุณภาพการบริการที่คาดหวัง จำแนกเป็นรายด้าน

เปรียบเทียบคุณภาพ การบริการ	รับรู้จริง ค่าเฉลี่ย	คาดหวัง ค่าเฉลี่ย	ผลต่าง ค่าเฉลี่ย	t-stat	sig
1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.97	4.12	-0.15	-10.35	0.000*
2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.95	4.06	-0.11	-7.66	0.000*
3. การตอบสนองต่อลูกค้า	3.77	3.83	-0.06	-4.57	0.000*
4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4.10	4.18	-0.08	-7.43	0.000*
5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้า	3.98	4.06	-0.08	-7.19	0.000*

หมายเหตุ * หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริการที่รับรู้จริงส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์

ผลการทดสอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตามสมมติฐานที่ 2 ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ของคุณภาพการบริการที่รับรู้จริง ที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	sig	Tolerance	VIF
คุณภาพการบริการที่รับรู้จริง							
(Constant)	1.770	.270		6.558	.000*		
1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	.348	.058	.268	6.042	.000*	.571	1.753
2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้	.301	.053	.216	5.700	.000*	.786	1.272
3. การตอบสนองต่อลูกค้า	.204	.058	.139	3.525	.000*	.728	1.374
4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	.342	.069	.220	4.930	.000*	.565	1.770
5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้า	.215	.058	.165	3.702	.000*	.570	1.755
SE_{est} = 0.38; Durbin-Watson = 1.894							
R = 0.746; R² = 0.557; Adj R² = 0.551; F = 98.930; DF = 5; sig = 0.000							

หมายเหตุ: * หมายถึงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (R) ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมดและตัวแปรตามมีค่าเท่ากับ 0.746 หมายถึง คุณภาพการบริการที่รับรู้จริงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดี ซึ่งมีอำนาจพยากรณ์ (R²) ได้ร้อยละ 55.70 และมีค่า Adj R² เท่ากับ 0.551 หมายความว่าคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ร้อยละ 55.10 อีกร้อยละ 44.90 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้ศึกษา และยังพบว่าตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนาย ความภักดีโดยใช้สถิติ ANOVA พบว่ามีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 (F = 98.930, ค่า Sig. = 0.000) และปรากฏว่าตัวแปร 1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ (t = 6.042, sig. = 0.000) 2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (t = 5.700, sig. = 0.000) 3. การตอบสนองต่อลูกค้า (t = 3.525, sig. = 0.000) 4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (t = 4.930, sig. = 0.000) 5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (t = 3.702, sig. = 0.000) มีอิทธิพลต่อความภักดีด้านทัศนคติของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์

การทดสอบความสัมพันธ์ภายในกันเอง (Multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่า ค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor) มีค่าเท่ากับ 1.272 - 1.770 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 และค่าความคงทนต่อการยอมรับ (Tolerance) การทดสอบ พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.565 - 0.786 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.100 แสดงว่าไม่มีปัญหาด้าน Multicollinearity

จากผลการทดสอบข้อตกลงข้างต้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 หมายความว่า คุณภาพการบริการที่รับรู้จริงส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อความภักดีด้านทัศนคติจึงสรุปได้ว่าความเป็นรูปธรรมของบริการ $\beta = 0.268$ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า $\beta = 0.220$ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ $\beta = 0.216$ การรู้จักและเข้าใจลูกค้า $\beta = 0.165$ และการตอบสนองต่อลูกค้า $\beta = 0.139$ ส่งผลต่อความภักดี ดังนั้น จึงสามารถอธิบายได้ว่า ความภักดีที่เพิ่มขึ้น มาจากคุณภาพการบริการที่รับรู้จริง ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การรู้จักและเข้าใจลูกค้า และการตอบสนองต่อลูกค้า ที่เพิ่มขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการบริการที่รับรู้จริง คุณภาพการบริการที่คาดหวัง และความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดจังหวัดระยอง ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปอภิปรายได้ดังนี้

1. จากการศึกษาระดับคุณภาพการบริการที่รับรู้จริง ระดับคุณภาพการบริการที่คาดหวัง และระดับความภักดีของลูกค้าด้วยการใช้แบบสอบถามประเมินค่าแบบไลเคิร์ต (Likert Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับพบว่า คุณภาพการบริการที่รับรู้จริงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 แปลผลได้ระดับมาก คุณภาพการบริการที่คาดหวังมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 แปลผลได้ระดับมาก และความภักดีของลูกค้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 แปลผลได้ระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1985 : 41-51) ที่กล่าวว่าคุณภาพการบริการเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการรับรู้การบริการที่เกิดขึ้นและความคาดหวังของลูกค้าก่อนรับบริการ ซึ่งลูกค้าแต่ละคนจะมีความรู้สึกต่อคุณภาพการบริการมากน้อยแตกต่างกันขึ้นกับประสบการณ์และการตีความของแต่ละบุคคล

2. จากผลการเปรียบเทียบพบว่าคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงมีค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าคุณภาพการบริการที่คาดหวังจากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดจังหวัดระยอง ได้รับคุณภาพการบริการต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ก่อนเข้ารับบริการ สอดคล้องกับสอดคล้องกับ ชลดา มงคลวานิช และรัตนภรณ์ ขาติวงศ์ (2561 : 88) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความ

คาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการของฝ่ายต้อนรับส่วนหน้าในโรงแรม 5 ดาว โดยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมีคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของฝ่ายต้อนรับส่วนหน้าในโรงแรม 5 ดาวอยู่ในระดับสูง แต่นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของพนักงานส่วนหน้า เนื่องจากค่าเฉลี่ยการรับรู้จริงน้อยกว่าความคาดหวัง

3. จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงที่มีต่อความภักดีของลูกค้าด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่าคุณภาพการบริการที่รับรู้จริงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดีซึ่งมีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 55.70 และมีค่า $\text{Adj } R^2$ ร้อยละ 55.10 หมายความว่า คุณภาพการบริการที่รับรู้จริงมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ร้อยละ 55.10 พบว่าปัจจัยด้านความเป็นรูปธรรมของบริการส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสูงสุด รองลงมาคือ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ เต็นนภา มุ่งสูงเนิน และ ชนะเกียรติ สมานบุตร (2557 : 83-104) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการ : กรณีบริษัทไดนามิคอินเตอร์ทรานสปอร์ต จำกัด โดยผลการศึกษพบว่าด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ ความรวดเร็ว และการเอาใจใส่ลูกค้ามีผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยอิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการบริการต่อความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดจังหวัดระยอง ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อเสนอแนะที่อาจจะเป็นประโยชน์ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ซัพพลายเออร์ควรให้ความสำคัญและปรับปรุงคุณภาพการบริการให้มากขึ้นในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น 1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ 2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้ 3. การตอบสนองต่อลูกค้า 4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า 5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้าเนื่องจากผลการศึกษาพบว่าลูกค้ามีความคาดหวังในคุณภาพของการบริการมากกว่าคุณภาพของการบริการที่ลูกค้าได้รับผู้ประกอบการหรือซัพพลายเออร์อาจจะปรับปรุงนโยบายบริษัทการประเมินผลงานให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับคุณภาพของการบริการโดยให้ความสำคัญทางด้านนี้ให้มากขึ้นเชื่อว่าจะเกิดผลดีกับทุกฝ่าย

1.2 ถ้าซัพพลายเออร์ต้องการเพิ่มความภักดีของลูกค้าควรให้ความสำคัญกับความเป็นรูปธรรมของบริการอันดับแรก เนื่องจากผลของการศึกษาพบว่า ความเป็นรูปธรรมของบริการที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลบวกต่อความภักดีของลูกค้าสูงสุด เมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ คือการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การรู้จักและเข้าใจลูกค้า และการตอบสนองต่อลูกค้า ที่ส่งผลบวกต่อความภักดีลดลงตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง โรงงานที่ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดจังหวัดระยองเท่านั้น การวิจัยในครั้งต่อไปสำหรับผู้สนใจสามารถทำการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ที่อยู่ในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันออกไป เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านคุณภาพการบริการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2562). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.ieat.go.th/ieat-industry-port-factory/ieat-factory-list>
- นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด. (2563). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. แหล่งที่มา: <https://www.wha-industrialestate.com/th/about-us/why-wha>
- วิจัยกรุงศรี. (2563). อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Hi-techIndustries/Auto-Parts/IO/Industry-Outlook-Auto-Parts>
- เด่นนภา มุ่งสูงเนิน และชนะเกียรติ สมานบุตร. (2557). คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการ : กรณีบริษัทไดนามิค อินเทอร์เน็ตสปอร์ต จำกัด. *วารสารการเงิน การลงทุนการตลาด และการบริหารธุรกิจ*. 4 (2), 83-104.
- ชลดา มงคลวานิช และรัตนภรณ์ ชาติวงศ์. (2561). *ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของฝ่ายต้อนรับส่วนหน้าในโรงแรม 5 ดาว*. วิทยานิพนธ์คณะศิลปศาสตร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- พิสนุ พองศรี. (2558). *วิจัยในชั้นเรียน : หลักการและเทคนิคปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, 25.
- Cochran, W. G. and S. P. Carroll. (1953), "A Sampling Investigation of the Efficiency of Weighing Inversely as the Estimated Variance" *Biometrics*. 9, 447-459.
- Gerpott, Rams & Schindler. (2011). Customer retention, loyalty and satisfaction in The German mobile cellular telecommunications market. *Telecommunication Policy*. 25(4), 249-269.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. and Berry, L.L. (1994), "Reassessment of expectations as a comparison standard on measuring service quality: implications for further research", *Journal of Marketing*, 58 (1), 111-124.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. and Berry, L.L. (1985). A Conceptual Model of Service Quality and its Implications for Future Research. *Journal of Marketing*, 41-51.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. and Berry, L.L. (1990). *Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations*. New York: The free press.

ปัญหาการให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติกำหนด
ระเบียบเกี่ยวกับ การช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต

คนพิการแก่หน่วยงานของรัฐ

**Legal Issues for the National Committee for the Advancement and
Development of the Quality of Life of People with Disabilities to
Set up Regulation on the Assistance Support And development
of the Quality of Life of Disabled Persons to Government**

ภาสกร วงศ์วิริยะ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Pasakorn Wongwiriya

Sripatum University, Thailand

E-mail: sakoonteam@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาในทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติกำหนดเกี่ยวกับ การช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนและพัฒนาคนพิการแก่หน่วยงานของรัฐ และออกมาตรการทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ พร้อมทั้งศึกษาแนวทางคำวินิจฉัยคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายพร้อมทั้งแนวทางที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายลำดับรอง (Subordinate Legislation) พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบบทกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศไทยเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ โดยการศึกษาวิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยการค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศรวมทั้งค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับ หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน และการจัดการเลือกปฏิบัติ ตลอดจนตำรากฎหมาย บทความทางวิชาการในสาขานิติศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดของทางมหาวิทยาลัย และของทางสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายเพื่อนำมาวิเคราะห์และนำมาแก้ไขปัญหาทางด้านกฎหมาย

คำสำคัญ: สิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ; หลักความเสมอภาค; กฎหมายลำดับรอง

Abstracts

This research study is to study the legal aspects of the National Council for the Promotion and Development of the Quality of Life of Persons with Disabilities to determine the assistance, promotion and support and development of the disabled for government agencies. and to issue legal measures on the rights and liberties of people with disabilities as well as to study the guidelines for the decision of the Supreme Administrative Court Analysis of legal issues along with appropriate solutions to guide the problem. and recommendations on subordinate legislation, as well as a comparative study of existing laws in Thailand compared to foreign laws By the research study in this research study. Use documentary research methods by researching documents in both Thai and foreign languages, as well as researching relevant information. with the rule of law, the rule of law, the principle of equality equality and the elimination of discrimination as well as legal texts Academic articles in the field of law and other related fields of study in the university's library. and of various institutions, including information obtained from electronic research that appear on the network to be analyzed and used to solve legal problems

Keywords: Facilities for the Disabled; Equality Principle; Secondary Law

บทนำ

มนุษย์ทุกคนเกิดมามีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันรวมทั้งตัว ผู้พิการ และมนุษย์ทุกคน เพื่อให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน (The Universal Dilation of Human Right) ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด ตามหลักกฎหมายธรรมชาติ(Natural Declaration of Human Right) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และการที่มนุษย์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน ภายใต้ข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันนั้นต้องมีทั้งผู้นำและผู้ตามเพื่อก่อให้เกิดความสันติสุขขึ้นในสังคมขจัดการเลือกปฏิบัติ ในเรื่องความเชื่อ เชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด ศาสนา ภาษา และการศึกษา เป็นต้น อันเป็นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 27 มาตรา 68 และมาตรา 71 ดังนั้นในการจัดทำบริการสาธารณะ ด้านขนส่งมวลชน รถไฟฟ้ากรุงเทพมหานคร (BTS) ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้พิการ ทั้งในแง่ของการเข้าไม่ถึงบริการด้านการขนส่งมวลชนรถไฟฟ้า และในหลักการจัดทำบริการสาธารณะทั่วไปทุกประเภท ประกอบด้วย 3 หลักดังนี้ (1) หลักว่าด้วยความเสมอภาค (2) หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง (3) หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้ผู้พิการได้รับความเดือดร้อนเสียหาย จึงนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อหาข้อยุติ ในการที่กรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครได้ทำสัญญาสัมปทาน ในการให้เอกชน บริษัทรถระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ (มหาชน) เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะแทนรัฐ ในโครงการจัดทำระบบขนส่งมวลชน ด้วยรถไฟฟ้าสาธารณะสายสีเขียวและสายสีเขียวยาว เป็นรถไฟฟ้าสายเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดสมุทรปราการระยะทาง 17 กิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2542 จากสถานีอ่อนนุชถึงการเคหะสมุทรปราการ และส่วนต่อขยายจากหมอชิต ไปจนถึงคูคต สามารถเชื่อมต่อสายสีลมและสถานีสยาม รวมทั้งสิ้น 23 สถานี

ซึ่งวิทยานิพนธ์นี้เป็นงานนิพนธ์ทางนิติศาสตร์ ที่มุ่งศึกษาคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่คดีหมายเลขแดงที่ อ. 650 / 2557 เป็นกรณีพิพาทที่ผู้พิการ ได้ยื่นฟ้องต่อกรุงเทพมหานครในข้อพิพาทที่หน่วยงานทางปกครอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร โดยไม่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ในระบบรถไฟฟ้า (BTS) เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวก โดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วพบว่า ในกรณีนี้การจัดให้มีอุปกรณ์ ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ ที่สถานีขนส่ง และรถรางนั้นอยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 จะสามารถดำเนินการได้ ดังนั้นเมื่อนับแต่กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542)มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2542 และระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการพ.ศ. 2544 มีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 จนถึงผู้ฟ้องคดีมาฟ้องศาลปกครอง เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2550 พ้นระยะเวลากว่า 6 ปี แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เพียงจัดให้มีลิฟต์และทางขึ้นลงบันไดเลื่อนด้วยระบบไฟฟ้าเพียง 5 สถานีและไม่มีอีกใน 18 สถานี จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรหรือไม่ และเป็นหน้าที่ของผู้ใดที่ต้องทำหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการทางสังคมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ หรือความช่วยเหลืออื่นใดจากรัฐ ตลอดจนศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคนพิการ ในการใช้บริการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานคร (BTS)
2. เพื่อค้นคว้ากฎหมาย นโยบาย รวมทั้งรูปแบบการจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ สำหรับคนพิการของต่างประเทศ ในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะสำหรับคนพิการสากล
3. เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์กฎหมายหลัก กฎหมายลำดับรองระเบียบที่ออกโดยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้หน่วยงานของรัฐจัดทำบริการสาธารณะ สำหรับการให้ความช่วยเหลือคนพิการของประเทศไทย รวมทั้งศึกษารูปแบบการจัดองค์กรในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐ ตลอดจนศึกษาเพื่อให้ทราบสภาพปัญหา และอุปสรรคทางกฎหมาย ที่ขัดขวางหรือไม่ส่งเสริมสิทธิคนพิการ ในการ ใช้บริการด้านขนส่งมวลชนรถไฟฟ้ากรุงเทพมหานคร (BTS)

4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย แผนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ที่เป็นการสนับสนุนและส่งเสริม เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ในการใช้บริการด้านขนส่งมวลชนรถไฟฟ้ากรุงเทพมหานคร (BTS) ได้เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ

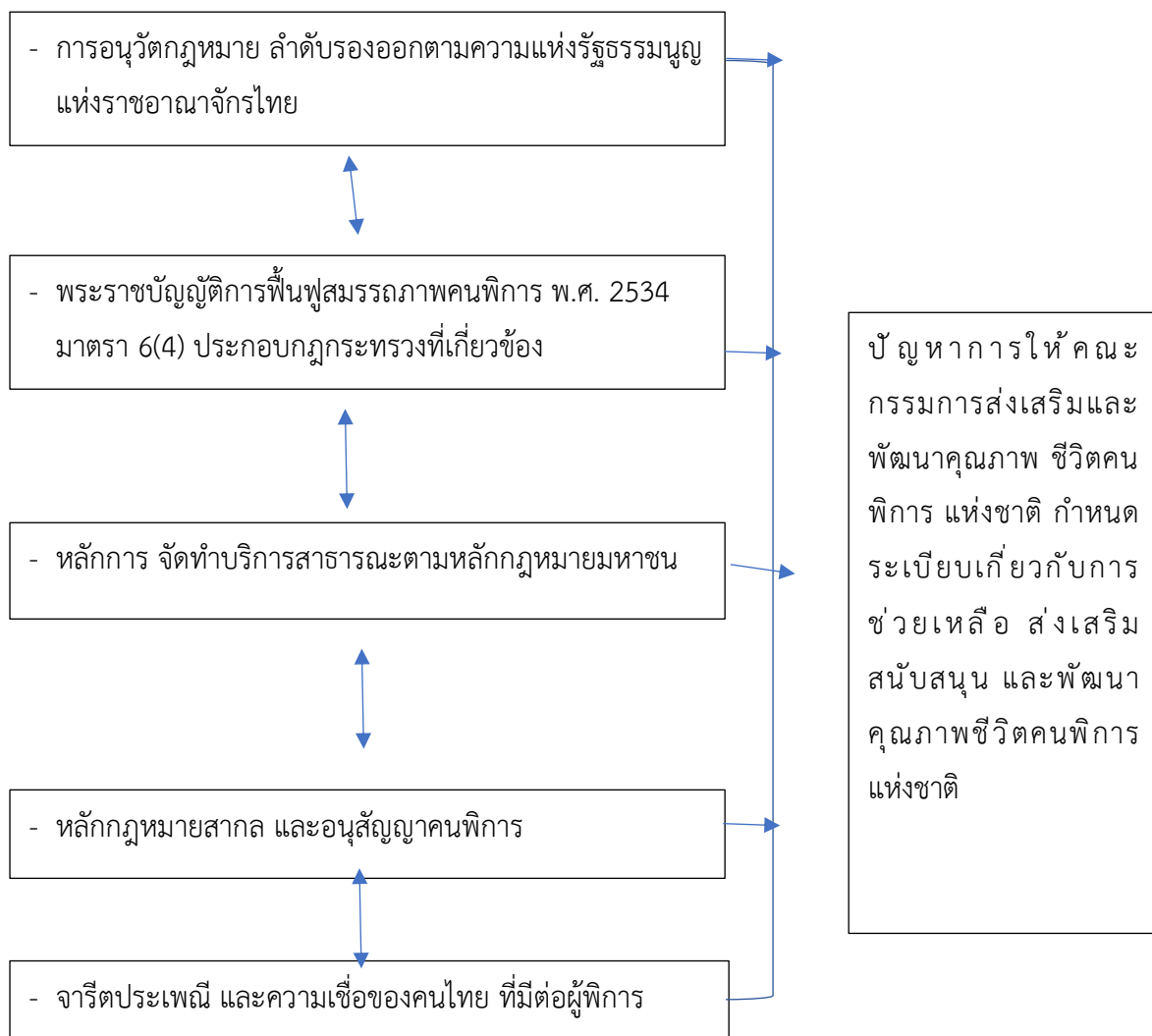
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาการปฏิบัติต่อผู้พิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 6 (4) วางหลักว่าให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ กำหนดระเบียบ และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเงินอุดหนุนหรือบริการต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม ซึ่งเป็นการออกกฎหมายลำดับรอง (Subordinate Legislation) ทั้งนี้ ระเบียบที่ออกโดยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ที่ผ่านมามีหลายฉบับนั้นไม่อาจกำหนดให้มีมาตรการ (Sanction) ทางกฎหมาย ในการบังคับให้หน่วยงานของรัฐ มีข้อจำกัดในเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งไม่อาจกำหนดกฎหมายลำดับรอง เพื่อให้มีมาตรการทางกฎหมาย ที่สามารถมีผลบังคับแก่หน่วยงานของรัฐได้อย่างแท้จริง จึงเห็นควรศึกษา และวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว เพื่อค้นหานิติวิธีทางกฎหมายปกครองในการแก้ไขเยียวยาปัญหาดังกล่าวต่อไป (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2555: 187)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย และการดำเนินการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ของประเทศไทย และต่างประเทศ ปัญหาทางกฎหมายในการขับเคลื่อน การใช้บังคับกฎหมาย ให้มีประสิทธิภาพ การกำหนดรูปแบบหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติเพื่อคุ้มครองดูแลคนพิการ พ.ศ. 2534 รวมทั้งมาตรการ ซึ่งเป็นแนวทางในการขับเคลื่อน การใช้บังคับกฎหมาย เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ และต่อมา ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ตาม มาตรา 3 และได้บัญญัติ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ขึ้นเป็นการทดแทน และมีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 โดยมุ่งเน้นด้านการจัดทำบริการสาธารณะ ด้านขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครรถไฟฟ้า (BTS) โดยทำการวิเคราะห์และวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสม และนำไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย รวมทั้งนโยบายของประเทศไทย เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ และสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นการจัดทำบริการสาธารณะได้ประโยชน์สูงสุด โดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการจากตำราและคำอธิบายทางกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎหมายลำดับรอง วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ วารสาร บทความทางวิชาการทั้งภาษาไทย และ

ภาษาต่างประเทศ รายงานการวิจัยรวมทั้งรายงานการประชุม เอกสารประกอบการอบรมสัมมนาและบันทึกของส่วนราชการ ตลอดจนเอกสารทางวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

สิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายมหาชน สิทธิ หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งได้มีการบัญญัติและรับรองคุ้มครองแก่ประชาชน ตามมาตรา 28 วรรคหนึ่ง แห่งรัฐธรรมนูญ บัญญัติไว้ว่าบุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลากรไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เทียบเคียงกับในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Menchenwürde) ของประชาชนชาวเยอรมันที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (Grundgesetz) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันไว้ในบทบัญญัติแรกของรัฐธรรมนูญการศึกษาถึงที่มาของคำว่าศักดิ์ศรี (Wuerde) หมายถึงความเมตตาของพระเจ้า ซึ่งในความเชื่อของศาสนาคริสต์เชื่อว่ามนุษย์ถูกสร้างขึ้นตามความประสงค์ของพระเจ้า ดังนั้นศักดิ์ศรีของมนุษย์มิอาจถูกทำลายหรือถูกพรากไปโดยการกระทำของผู้อื่นหากแต่ถูกทำลายโดยบาปของตนเองจึงเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และพระเจ้า

ต่อมาประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Person with Debilities' : CRPD) ซึ่งแต่ก่อนที่ประเทศไทยจะได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฯตามข้อ 9 ข้อย่อยที่ (a) (b) (c) (d) (e) มาตรการที่เหมาะสมที่รัฐภาคี ซึ่งประเทศไทยต้องดำเนินการทั้งช่วงก่อนและหลังประเทศไทยให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ฯได้มีกฎหมายบังคับใช้ 7 ฉบับดังต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมอาคารให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมเกี่ยวกับความมั่นคง แข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจรซึ่งได้รับรองสิทธิคนพิการในมาตรา 39 ทวิ (6) กล่าวถึงการออกแบบอาคาร และการคำนวณอาคารสำหรับอาคารที่ต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นด้วย เนื่องจากยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป โลก มีวิวัฒนาการทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมและสถาปัตยกรรมใน พ.ศ. 2522 จึงเริ่มกำหนดให้อาคารมีการออกแบบ คำนวณ และสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการขึ้น เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงอาคารต่าง ๆ ได้ นับว่ากฎหมายไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้พิการว่า จะต้องใช้ชีวิต เท่าเทียมคนปกติได้ การเข้าถึงอาคารที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นเป็นการดำเนินการมาตรการต่อไป

(2) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้คนพิการสามารถดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมเท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป คนพิการควรได้รับการคุ้มครอง การสงเคราะห์ การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยวิธีการทางการแพทย์ การศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพ ตลอดจนแก้ไขปัญหา และจัดอุปสรรคต่างๆทางเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่คนพิการ รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูล และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ต่อมาได้ถูกยกเลิก

โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อแก้ไขการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน

(3) กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จึงได้ออกกฎกระทรวง ฉบับนี้ เพื่อกำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการโดยตาม ข้อ 2 และข้อ 4 (3) สถานที่ขนส่งมวลชนอันเป็นลักษณะอาคาร และรถไฟฟ้า อันเป็นลักษณะยานพาหนะ ที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ ซึ่งอุปกรณ์นั้นตามข้อ 6 ของกฎกระทรวงฉบับนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกำหนด เว้นแต่ ในกรณีที่กฎหมายควบคุม อาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นจะได้กำหนดอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการไว้โดยเฉพาะ และมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าที่คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกำหนดและต้องจัดทำสัญลักษณ์แสดงให้เห็นว่ามีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกแก่คนพิการด้วย โดยขนาดและตำแหน่งที่แสดงของสัญลักษณ์ดังกล่าวให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกำหนด

(4) พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543 มาตรา 59 บัญญัติไว้ว่า ให้ รถไฟฟ้ามหานคร มีหน้าที่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนโดยสารโดยเฉพาะคนทุพพลภาพ คนสูงอายุ และเด็ก ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมแก่การใช้บริการกิจการรถไฟฟ้า

(5) กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 (3) แห่ง พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และมาตรา 8 (1) (4) (5) (6) (7) (8) (9) แห่ง พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 29 มาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยคำแนะนำ ของคณะกรรมการควบคุมอาคาร ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้ อันมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดให้อาคารบางประเภทต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือ ทุพพลภาพ และคนชรา เพื่อให้บุคคลดังกล่าว มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคมได้ ซึ่งกฎกระทรวงฉบับนี้ได้กำหนดนิยามของ “ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา ” หมายความว่า ส่วนของอาคารที่ สร้างขึ้น และอุปกรณ์ อันเป็นส่วนประกอบของอาคารที่ติดหรือตั้งอยู่ภายในและภายนอกอาคาร เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้อาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา ได้กำหนดให้สถานขนส่งมวลชนที่มีพื้นที่ส่วนใดของอาคารที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไป ไม่เกิน 300 ตารางเมตร ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการหรือทุพพล

ภาพ และคนชราต้องจัดให้มีป้ายแสดงสิ่งอำนวยความสะดวก ตามความสมควร มีลักษณะที่ชัดเจน สังกะสีได้
ง่าย และไม่สับสน มีการกำหนดมาตรฐานตามกฎหมาย ในเรื่องของขนาด ระดับ และลักษณะเช่น ขอบทาง
ลาด ลิฟต์ บันได ที่จอดรถ ประตู ห้องน้ำ พื้นผิวสัมผัสและอื่น ๆ อีกมากมายที่กฎหมายฉบับนี้กำหนด
มาตรฐานการออกแบบเอาไว้ ให้ใช้ได้จริง

(6) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติ
ฉบับนี้ตราขึ้น เพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 โดยได้กำหนดแนวทางและ
ปรับปรุงวิธีการ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคม ซึ่งกำหนด
บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ และความคุ้มครอง คนพิการ เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม
เพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ รวมทั้งเพื่อให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็น
สาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และ
พึ่งตนเองได้

หลังประเทศไทยให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฯ ได้มีการตรากฎหมายเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้พิการได้เข้าถึง
บริการสาธารณะและสามารถดำรงชีวิตได้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยการออกกฎหมายลำดับรองดังต่อไปนี้

1) กฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการ
ในอาคารสถานที่หรือบริการสาธารณะอื่นเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ได้ พ.ศ. 2555
เป็นการกำหนดรายละเอียดในเรื่องของอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ อาคาร สถานที่
กำหนดนิยามและมาตรฐานตามกฎหมายไว้อย่างชัดเจน ข้อ 6 บัญญัติไว้ว่า กำหนดการจัดให้มีคู่มือรายการ
อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการ ที่สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท
สำหรับเป็นข้อมูล ให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นใดใช้เป็นแนวทางในการกำหนด
อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการสำหรับคนพิการให้มีการฝึกอบรมหรือการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่
ในเรื่องการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของคนพิการ แต่ละประเภท จัดให้มีการฝึกอบรม
หรือให้ความรู้แก่คนพิการเกี่ยวกับอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการพิเศษ ของคนพิการแต่ละ
ประเภท ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก ทั้งการจัดทำคู่มือ การอบรมเจ้าหน้าที่ และคนพิการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ
ตรงกัน และการใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป (มูทิตา ปานมุข, 2561 : 7)

2) ประกาศกรมการขนส่งทางบกเรื่องกำหนดลักษณะขนาดและคุณสมบัติของเครื่อง
อุปกรณ์สำหรับรถที่จะมีไว้ใช้อำนวยความสะดวกแก่คนพิการพ.ศ. 2555 เป็นการกำหนดรายละเอียดใน
เรื่องของเครื่อง อุปกรณ์ที่จะมีไว้ใช้อำนวยความสะดวกแก่คนพิการได้แก่ที่นั่งสำรองสำหรับคนพิการ กรัง
สัญญาณหยุดรถ ข้อมูลแสดงเส้นทางเดินรถและจุดจอดรถ ประตูรถ เครื่องยก ทางลาด และพื้นที่จอด
รถคนพิการ ว่าจะต้องมีขนาดมาตรฐานเท่าใด มีไว้เพื่ออะไร มีคุณสมบัติอย่างไร อีกทั้งรถที่มีเครื่องอุปกรณ์
ที่จะมีไว้ใช้อำนวยความสะดวกแก่คนพิการต้องติดสัญลักษณ์รูปภาพแสดงคนพิการตามที่กำหนดไว้ท้าย

ประกาศที่ กระจกกันลมหน้า กระจกกันลมหลัง และประตูทางขึ้นลงในบริเวณที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

3) กฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่หรือบริการสาธารณะอื่นเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2556 วัตถุประสงค์ในการออกกฎกระทรวงฉบับนี้ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในเรื่องของอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดให้มี ในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะและบริการขนส่ง ตามกฎกระทรวงนี้ต้องมีสภาพมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยในการใช้งาน เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท

อภิปรายผลการวิจัย

ผลของคำพิพากษาในคำสั่งทางปกครองสูงสุดที่ คดีหมายเลขแดงที่ อ. 650/ 2557 ผู้พิการได้ยื่นฟ้องต่อกรุงเทพมหานครในข้อพิพาทที่หน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร โดยไม่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในระบบรถไฟฟ้า (BTS) เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้ว พบว่า กรณีนี้จึงเห็นได้ว่าการจัดให้มีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการที่สถานีขนส่งและรถรางนั้น อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 จะสามารถดำเนินการได้ ดังนั้น เมื่อนับแต่กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) มีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2542 และระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์ ฯ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก โดยตรงแก่คนพิการพ.ศ. 2544 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 จนถึงผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องศาลปกครอง ในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2550 เป็นระยะเวลา กว่า 6 ปี แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เพียงจัดให้มีลิฟต์ และทางขึ้น-ลงบันไดเลื่อนด้วยระบบไฟฟ้า เพียง 5 สถานี และไม่มีในอีก 18 สถานี จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร เมื่อวินิจฉัยเช่นนี้แล้ว จึงไม่ต้องวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีทั้ง 3 และการที่ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้องนั้น ศาลปกครองสูงสุดไม่เห็นพ้องด้วย พิจารณากลับคำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้นให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 โดยผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2

(1) จัดทำลิฟต์ ที่สถานีขนส่งทั้ง 23 สถานีโดยมีรายละเอียดตามกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ข้อ 6 และข้อ 7 วรรคสอง และระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 หมวด 1 อาคาร ข้อ 4 (6) (ก) (ข) (ค) (ง) และ(จ)

(2) จัดทำอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกที่สถานีขนส่งทั้ง 23 สถานีตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และระเบียบของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 หมวด 2 ข้อ 5 (3) (ก) (ข) (ค) (ง) (จ) และ (ฉ)

จากการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในการจัดทำบริการสาธารณะด้านขนส่งมวลชนด้วยรถไฟฟ้า (BTS) ในกรณีที่มีข้อพิพาทที่หน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรโดยไม่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในระบบรถไฟฟ้า (BTS) เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 ตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่คดีหมายเลขแดงที่ อ. 650 / 2557 นั้นผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายลำดับรอง ภายหลังที่รัฐธรรมนูญ ได้มีการตราและมีผลใช้บังคับ ในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศนั้น เพื่อให้กฎหมายมีสภาพบังคับโดยอัตโนมัติ ให้มีผลที่มีสภาพบังคับให้ต้องปฏิบัติตามต่อฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติในฐานะผู้ที่ตรากฎหมายให้มีผลใช้บังคับ และหากมีกรณีที่ฝ่ายบริหารและหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หากปรากฏว่าหน่วยงานดังกล่าวไม่ถือปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ที่กระทบทั้งทางด้านสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเกิดจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้น สามารถใช้สิทธิทางศาลโดยการขอใช้อำนาจทางด้านตุลาการเพื่อมาใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองให้มีสภาพบังคับโดยอัตโนมัติเทียบเคียงกับการใช้และการตรากฎหมายรัฐธรรมนูญใน สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และในประเทศที่รัฐธรรมนูญมีเพียงฉบับเดียวในสหรัฐอเมริกา และหากนำคำพิพากษาของศาลปกครองกลางและศาลปกครองสูงสุดในคดีนี้ และจะเห็นได้ว่า แนวทางที่ศาลใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ศาลใช้เพียงแนวทางการอนุวัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 ประกอบ มาตรา 55 และการเข้าทำสัญญาทางปกครองในการจัดทำบริการสาธารณะระหว่างกรุงเทพมหานครและ บริษัท ขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) แม้ว่าขณะที่กรุงเทพมหานครได้ทำสัญญาทางปกครองกับบริษัทขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เพื่อจัดทำบริการสาธารณะด้านขนส่งมวลชนรถไฟฟ้า (BTS) ยังไม่มีการตรากระทรวง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2542 ก็ตามและแม้จะมีการตรากระทรวง ออกมาใช้บังคับ ก็ไม่ได้มีการตราบทเฉพาะกาลเพื่อการนี้ไว้แต่อย่างใดในกรณีที่มีการก่อสร้างอาคารก่อนและไม่ได้มีบทลงโทษหากไม่จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการไว้แต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

ข้อความคิดที่ผู้ศึกษาวิจัยได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งจากเอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความ วารสารที่ได้และมีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาในปัญหาข้อกฎหมาย ในเรื่อง การให้ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก่หน่วยงานของรัฐ ได้ดังต่อไปนี้ ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการ ส่งเสริม สนับสนุนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก่หน่วยงานของรัฐเชิงนโยบาย

1. การใช้บังคับกฎหมายให้มีสภาพบังคับเทียบเคียงกับกฎหมายตามหลักสากล ตามบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญในประเทศไทยนั้น เห็นควรให้มีสภาพใช้บังคับในทันที ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่มีความศักดิ์สิทธิ์และมี สภาพใช้บังคับอัตโนมัติ เทียบเคียงกับกฎหมาย ทั้งในสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส ซึ่งในสภาแห่งรัฐ (Camseil d'État) ได้วางแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับความหมายของโทษทางปกครอง (Sanction administrative) หากมีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นต้นแบบในการตรารัฐธรรมนูญและมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ ที่มีมาแต่กำเนิด ซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่ผู้อื่นและหากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่มีคุณค่าทางด้านมนุษยธรรม และศีลธรรมสูงกว่ากฎหมาย ตามหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม เพื่อให้ผู้พิการใน ประเทศไทยได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เสมือนบุคคลทั่วไปได้โดยเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศดังต่อไปนี้

(1) หลักกฎหมายเยอรมัน หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (Vorrang der Verfassung) ที่ทุกคนในประเทศให้การยอมรับและใช้ในการปกครองประเทศหากต่อมามีการตรากฎหมาย ในลำดับที่ต่ำกว่ามีความขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมายนั้นย่อมไม่มีผลใช้บังคับ ซึ่งทำให้กลายเป็น หลักความชอบด้วยกฎหมาย(Gesetzmäßigkeitssgrundsatz.)ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อหลักนิติรัฐและเป็น หลักประกันทางศาล(Gie Grundrichteals Rechtsschutzsgarante) อันเป็นสาระสำคัญในเรื่องสิทธิและ เสรีภาพในรัฐธรรมนูญให้มีผลใช้บังคับ อย่างแท้จริงและทำให้เกิดเป็นสิทธิเรียกร้อง(subjektives Recht) อันเป็นสิทธิเรียกร้องในทางมหาชน (subjektive öffentliche Recht) ตามหลักกฎหมายธรรมชาติที่กล่าว ไว้ว่าเป็นสิทธิติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลโดยการนำกฎหมาย ธรรมชาติมาทำให้มีผลผูกพันต่อกฎหมายบ้านเมืองและเกิดผลอัตโนมัติในการถ่วงดุลโดยตรงต่ออำนาจนิติ บัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการและตามมาตรา 1อนุมาตรา 3แห่งกฎหมายพื้นฐาน มิได้มี ความหมายเพียงแต่เป็นการกำหนด ให้บทบัญญัติในส่วนหนึ่งของสิทธิขั้นพื้นฐาน มีฐานะเป็นกฎหมายที่มี ผลบังคับได้โดยตรงเท่านั้น หากแต่เป็นการประกาศเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญด้วยว่า หากกรณีที่เป็น ที่สงสัย ปัจเจกบุคคลย่อมสามารถใช้บทบัญญัตินี้และสิทธิขั้นพื้นฐานขึ้นมา อ้างยันกับฝ่ายอำนาจสาธารณะ ได้ บรรเจิด สิ่งคะเนติ (2547 : 147) หลักที่ถือว่าศาลถูกผูกมัดโดยตรงและเสมอไป โดยไม่ อาจเลี่ยงได้ที่ ต้อง ข้อบังคับตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพ แม้รัฐสภายังไม่ออกกฎหมายลำดับ

รอง หลักนี้ใช้คำว่า **Directly Enforceable** โดยการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายนั้นเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้โดยตรงและผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และยังได้บัญญัติรับรองว่าบทบัญญัติของมาตรา 1 และในมาตรา 20 ของรัฐธรรมนูญเป็นบทบัญญัติที่ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งแนวคิดดังกล่าวอยู่ บนพื้นฐานของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติมิได้หมายความว่าทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนกันทุกเรื่อง อันเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อสิทธิขั้นพื้นฐานหรือการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานย่อมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับการกิจที่สำคัญนี้ได้ (วิชญ์ เครืองาม, 2530 : 673)

(2) สภาแห่งรัฐ (Conseil d'État) ได้วางแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับความหมายของโทษทางปกครอง (Sanction administrative) ว่าหมายถึงคำสั่งทางปกครองที่เจ้าหน้าที่ จัดทำขึ้นภายในเอกสิทธิ์ของฝ่ายปกครอง เพื่อลงโทษการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นการละเมิดหน้าที่ทางปกครอง อันได้แก่ หน้าที่ตามที่กฎหมายที่บุคคลพึงกระทำ หรืองดเว้นการกระทำเพื่อประโยชน์แห่งการจัดทำบริการสาธารณะซึ่งโทษทางปกครองหมายถึงโทษที่กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองลงโทษ แก่ผู้กระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายกฎระเบียบข้อบังคับ และคำสั่งทางปกครองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการสาธารณะสามารถดำเนินการต่อไปได้

(3) รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร ที่ได้นำมา ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการประกาศอิสรภาพจากสหราชอาณาจักรทั้ง 13 แห่ง เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ.1776 เรียกว่าหลักการปกครองตนเองที่เรียกว่า **Constitution** เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์การปกครองมลรัฐ จัดทำโดยคณะผู้ก่อปฏิสรภาพหรือโดย สภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยประชาชนเป็นคนคัดเลือกเน้นบทบาทของมลรัฐห้ามมิให้ตรากฎหมายที่ขัด ต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญได้นำข้อความคิดของ **Bill of Right** ค.ศ. 1688 ของสหราชอาณาจักรอังกฤษ บางส่วนมาบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ซึ่งความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญได้รับการรับรองเป็นลายลักษณ์อักษร ครั้งแรก ตามบทบัญญัติ มีความว่ารัฐธรรมนูญนี้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและผู้พิพากษาในทุกมลรัฐถูกผูกพัน ดังว่านั้น เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ (2548 : 201) ซึ่งรัฐธรรมนูญครั้งแรกบัญญัติไว้มี 7 มาตรา และแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment) นับถึงปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมรวมแล้ว 27 ครั้ง และศาลสหรัฐอเมริกา ยังมีอำนาจอื่นที่มิได้ มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ อำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของศาลสูงแห่งอเมริกาที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจชี้ขาดทางกฎหมาย ของฝ่ายตุลาการ ในการหาข้อยุติในข้อโต้แย้งทางกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารผ่านกระบวนการพิจารณา โดยใช้อำนาจตุลาการ นอกจากตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้วศาลองค์กรส ได้ให้อำนาจศาลยุติธรรมสามารถบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน ซึ่งบทบัญญัติที่ปกป้องคุ้มครอง ความเท่าเทียมกัน (Equal Protection Clause) ตามบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 14 ในกรณี ที่การปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เท่าเทียมกันของรัฐก้าวล่วงเข้าไปกระทบกับสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งข้ออ้างเดียวที่รัฐจะอ้างได้ก็คือหากการเลือกปฏิบัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็น ที่

รัฐไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติเช่นนั้นได้ เป็นบริบทที่ศาลสูงสุดใช้ว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐาน (Concept of Fundamental Rights) และในกรณีที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิและเสรีภาพใดแล้ว แต่รัฐสภายังมิได้มีการออกกฎหมาย จากการศึกษาหลักนิติศาสตร์สากล (International Legal Principles) ในต่างประเทศพบว่าสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เกาหลี ฯลฯ ใช้หลักสภาพบังคับอัตโนมัติหรือ Self-executing หรือเรียกว่าหลักศาลมีเอกสิทธิ์ ที่มีแนวคิดศาลสามารถให้ความคุ้มครองได้โดยไม่ต้องรอให้ มีการออกกฎหมายก่อน หลักศาลมีเอกสิทธิ์คือหลักที่ถือว่าศาลจะให้ความคุ้มครองหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องมีหลักการที่ชัดเจนในการตัดสินใจ หลักนี้คือหลักที่ให้ศาลเป็นผู้ชี้ว่า มาตราใด ในรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่มีสภาพบังคับอัตโนมัติหรือไม่ (Self – Executing Rights or Non-self – Executing Rights) หลัก “บังคับอัตโนมัติ” หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Self-executing วางหลักการไว้ว่า การบังคับใช้ได้ทันทีได้โดยโดยไม่ต้องมีการกระทำกฎหมาย หรือกระบวนการทางกฎหมายอื่นใดเพิ่มเติมคือ (Effective Immediately Without Requiring Additional Action Legislation or Legal Steps) และสิทธิที่รัฐธรรมนูญก่อตั้งขึ้นย่อมไม่เสียไปแม้จะยังไม่มีการตรากฎหมายขึ้นมาก็ตาม (The feature to promulgate rules cannot operated deprive the constitutionally granted jurisdiction) ส่วนในกรณีที่จะทราบได้อย่างไรว่า มาตราใดในรัฐธรรมนูญมีสภาพบังคับอัตโนมัติหรือไม่ สำหรับสหรัฐอเมริกา ศาลได้มีการวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า บทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญมีสภาพบังคับอัตโนมัติหรือไม่และหลักเกณฑ์ ที่สำคัญที่สุดคือ ศาลต้องพิจารณาว่าเจตนารมณ์ของผู้ร่างและประชาชนมีเช่นไรในขณะที่ย่างบทบัญญัตินั้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2555). *แนวทางการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 2 ไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด*. กรุงเทพมหานคร: กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- มุกิตา ปานมุข. (2561). *กฎหมายขนส่งทางรางเกี่ยวกับการเข้าถึงและการใช้บริการรถไฟฟ้าของผู้พิการในประเทศไทย*. บทความนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชญ์ เครื่องาม. (2530). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.

การพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิค
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

**A Development of Excellence Model of Dual Vocational Education
Management in Technical Colleges Under the Office of
the Vocational Education Commission**

ศรัญพร ศิลปประเสริฐ,

สุบิน ยुरารัช และ วรารณ ไทยมา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sarunyaporn Sinlapaprasert,

Subin Yurarach and Waraporn Thaima

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sarunyaporn.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) วิเคราะห์องค์ประกอบที่อิทธิพลต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 3) พัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นวิจัยและพัฒนา การวิจัยแบบผสมวิธีเชิงอธิบาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 396 คน แบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ที่ปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเทคนิคที่จัดการศึกษาระบบทวิภาคี การเก็บข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ วิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง หรือโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหรือลิสเรล

ผลการวิจัย พบว่า

1) ระดับของความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.60$, $SD=0.42$)

2) องค์ประกอบที่อิทธิพลต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณา

จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ $\chi^2 = 79.573$, $df = 61$, $\chi^2/df = 1.304$, $p\text{-value} = 0.55$, $GFI = 0.972$, $AGFI = 0.952$, $RMSEA = 0.028$

3) ตัวแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีมีลักษณะเป็นกระบวนการเริ่มจากการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในเชิงการบริหารจัดการ ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ประสงค์

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวแบบ; การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี; วิทยาลัยเทคนิค; สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Abstracts

This research had objectives 1) to study the level of excellence in dual vocational education management in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission 2) to analyze components affecting excellence in dual vocational education management in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission and 3) to develop excellence model for dual vocational education management in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission. This was Research and Development based and operated with explanatory mixed method. The sampling was purposive sampling with 396 people consisted of directors, deputy directors in academic department, and heads of dual vocational education management working in technical colleges. The data collection was performed with questionnaire and the data analysis was completed through Structural Equation Model (SEM) or Linear Structural Relationship (LISREL).

The result showed

1) The level of excellence in dual vocational education management in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission was at the highest level ($M=4.60$, $SD=0.42$)

2) The components affecting excellence in dual vocational education management in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission revealed that the model was consistent with empirical data by considering the statistical value for conformity verification between the model and empirical data as $\chi^2 = 79.573$, $df = 61$, $\chi^2/df = 1.304$, $p\text{-value} = 0.55$, $GFI = 0.972$, $AGFI = 0.952$, $RMSEA = 0.028$

3) The model for dual vocational education management for excellence in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission showed that the dual vocational education management was process started from the Office of the Vocational Education Commission, technical colleges with effective management to learners with targeted characteristics.

Keyword : Model Development ; Dual Vocational Education Management; Technical College; Office of the Vocational Education Commission

บทนำ

แนวคิดการจัดการอาชีวศึกษา หลักการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานโดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพอิสระ โดยภารกิจของการจัดการอาชีวศึกษา มีภารกิจสำคัญ ได้แก่ การผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพในระดับฝีมือ (ปวช.) ระดับเทคนิค (ปวส.) และระดับเทคโนโลยี (ปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ) การจัดการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และการฝึกทักษะอาชีพ เป้าหมายหลักในการปลูกฝังค่านิยมอาชีวศึกษา 4 ประการ อันได้แก่ 1) คุณธรรม (Merit) ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและสังคมซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา เป็นค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) คุณภาพ (Quality) ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีสมรรถนะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานคุณวุฒิการอาชีวศึกษาแต่ละระดับ 3) ความร่วมมือ (Collaboration) ความสามารถและทักษะในการจัดการและการพัฒนางาน รวมทั้งการร่วมกับผู้อื่น และ 4) ความเป็นมืออาชีพ (Professional) ความรู้ ทักษะ และความสามารถในด้านวิชาชีพ รวมทั้งการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ในด้านวิชาชีพเพื่อการประกอบอาชีพอิสระ

ความต้องการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศนั้น ยังไม่สามารถนำไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างแท้จริงจากการศึกษาเอกสารผลการประเมินการดำเนินการเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานความโดดเด่นเฉพาะทาง (Challenging Standards) การพิจารณาระดับคุณภาพท้าทาย (Challenging) เป็นการส่งเสริมเพื่อยกระดับสถานศึกษาอาชีวศึกษาจากมาตรฐานสู่เกณฑ์การพิจารณาระดับท้าทาย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด กระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษายกระดับสู่สากล เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบปี International Accreditation (C3) สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพและได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานประเมินคุณภาพด้านการอาชีวศึกษาในระดับนานาชาติที่ร้อยละ 6.67 Nation Aspiration (C2) สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพได้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา หรือบรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติ ร้อยละ 43.33 National Needs (C1) สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานต้นสังกัดหรือกระทรวงศึกษาธิการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถทำงานในสาขาที่สำเร็จการศึกษาหรือประกอบอาชีพอิสระในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาภายใน 1 ปี หลังจากสำเร็จการศึกษา หรือมีการจัดการศึกษาแบบทวิภาคี ร้อยละ 50 สุบิน ยุระรัช (2562 : 45)

จากที่กล่าวมาแล้วถึงความสำคัญของสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” เพื่อเป็นแนวทางให้ สถานศึกษา และสถานประกอบการ ได้ตัวแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัย เทคนิค ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้องค์ประกอบของตัวแบบแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่สามารถนำวิธีการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่แนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการจัดการอาชีวศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการอาชีวศึกษาของไทยให้สูงขึ้นเทียบเท่ากับนานาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่อิทธิพลต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยใช้การออกแบบการวิจัยเชิงผสมวิธี สำหรับแบบแผนของการวิจัยที่นำมาใช้ คือ การวิจัยแบบผสมวิธีเชิงอธิบาย (Explanatory Mixed-Methods Research Design)

ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้มีสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่จัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 132 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้างานทวิภาคี ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่จัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 132 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้างานทวิภาคี แบบเจาะจง จำนวน 396 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รอง

ผู้อำนวยการ และหัวหน้างานการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ที่ปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเทคนิคที่จัดการศึกษาระบบทวิภาคี

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบสอบถาม เรื่อง การเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำหรับกระบวนการสร้างแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และเดินทางไปด้วยตนเอง

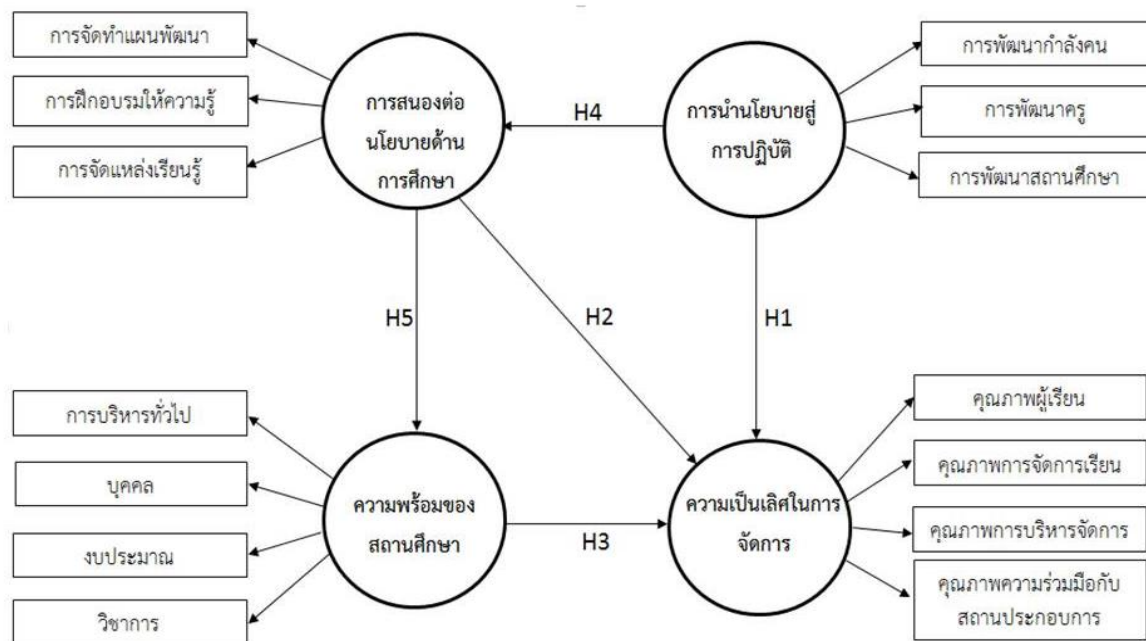
การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

1.การวิเคราะห์องค์ประกอบที่อิทธิพลต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี สถิติที่ใช้คือการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ (Quantitative data) ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistic) และ (2) การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อนำมาบูรณาการให้ได้ความรู้ ความจริง ในการตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แสดงด้วยภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างหรือความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทำให้ได้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) และอิทธิพลรวม (Total Effects: TE) ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ $\chi^2 = 79.573$, $df = 61$, $\chi^2/df = 1.304$,

p-value = 0.55, GFI = 0.972, AGFI = 0.952, RMSEA = 0.028 นั่นคือ ค่าไคร์-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า โมเดลสมการโครงสร้างของความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยง (R^2) อยู่ระหว่าง 0.42 - 0.88 โดยตัวแปรที่มีความเที่ยงสูงสุด คือ การบริหารงานงบประมาณ (X6) และการพัฒนาสถานศึกษา (Y3) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.88 ส่วนตัวแปรที่มีความเที่ยงต่ำสุด คือ คุณภาพผู้เรียน (Y4) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.42

ในส่วนของค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายใน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของความพร้อมของสถานศึกษา (Technical Colleges' Readiness: TCR) มีค่าเท่ากับ 0.12 หรือตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพร้อมของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 12 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของ การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Theory into Practice: TIP) มีค่าเท่ากับ 0.12 หรือตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ได้ร้อยละ 12 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี (Excellence in Dual vocational education Management: EDM) มีค่าเท่ากับ 0.61 หรือตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ได้ร้อยละ 61

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี (Excellence in Dual vocational education Management: EDM) พบว่า ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีได้รับอิทธิพลทางตรง (Direct effect) จากองค์ประกอบความพร้อมของสถานศึกษา (Technical Colleges' Readiness: TCR) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.73 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) จากองค์ประกอบการสนองต่อนโยบายด้านการศึกษา (Response to Educational Policies: REP) โดยมีองค์ประกอบความพร้อมของสถานศึกษา (Technical Colleges' Readiness: TCR) เป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediating variable) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.28 นอกจากนี้จะพบว่า องค์ประกอบการสนองต่อนโยบายด้านการศึกษา (Response to Educational Policies: REP) และองค์ประกอบการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Theory into Practice: TIP) ไม่ได้มีอิทธิพลทางตรง (Direct effect) ต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี

การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ นำมาใช้ในการพิจารณาถึงองค์ประกอบร่วมที่สามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักปัจจัยของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า มีค่าเป็นบวกทั้งหมด มีขนาดตั้งแต่ 0.74 ถึง 1.00 และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ คุณภาพผู้เรียน (Y4) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ การพัฒนากำลังคน (Y1) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.74 ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ทุกค่า (R^2) ซึ่งบอกค่าความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าตั้งแต่ 0.42 - 0.88 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B) เป็นรายองค์ประกอบ พบว่า

1. การสนองต่อนโยบายด้านการศึกษา (Response to Educational Policies: REP) พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การฝึกอบรมให้ความรู้ (X2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.93 และมีความแปรผันร่วมกับการสนองต่อนโยบายด้านการศึกษาร้อยละ 87 รองลงมา คือ การจัดทำแผนพัฒนา (X1) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 และมีความแปรผันร่วมกับการสนองต่อนโยบายด้านการศึกษาร้อยละ 77 และการจัดแหล่งเรียนรู้ (X3) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.87 และมีความแปรผันร่วมกับการสนองต่อนโยบายด้านการศึกษาร้อยละ 76

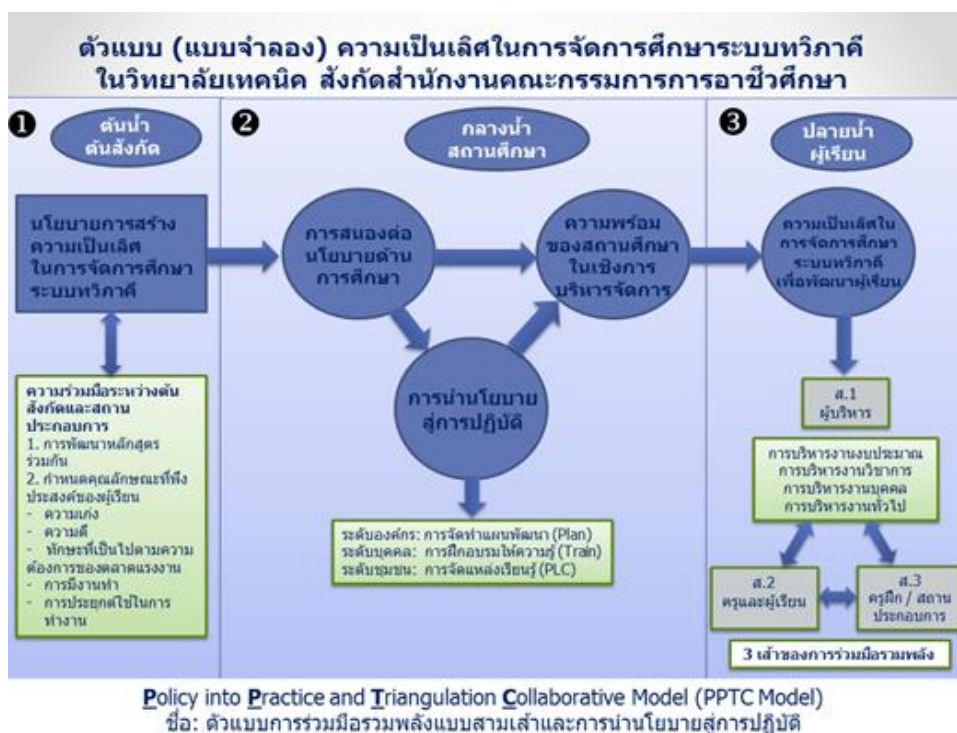
2. ความพร้อมของสถานศึกษา (Technical Colleges' Readiness: TCR) พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การบริหารงานงบประมาณ (X6) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.94 และมีความแปรผันร่วมกับการพร้อมของสถานศึกษา ร้อยละ 88 รองลงมา คือ การบริหารงานวิชาการ (X7) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.92 และมีความแปรผันร่วมกับการพร้อมของสถานศึกษา ร้อยละ 86 การบริหารงานบุคคล (X5) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 และมีความแปรผันร่วมกับการพร้อมของสถานศึกษา ร้อยละ 78 และการบริหารงานทั่วไป (X4) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 และมีความแปรผันร่วมกับการพร้อมของสถานศึกษา ร้อยละ 72

3. การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Theory into Practice: TIP) พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การพัฒนาสถานศึกษา (Y3) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.94 และมีความแปรผันร่วมกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ร้อยละ 88 รองลงมา คือ การพัฒนาครู (Y2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 และมีความแปรผันร่วมกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ร้อยละ 78 และการพัฒนากำลังคน (Y1) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83 และมีความแปรผันร่วมกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ร้อยละ 69

4. ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี (Excellence in Dual vocational education Management: EDM) พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ คุณภาพผู้เรียน (Y4) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 1.00 และมีความแปรผันร่วมกันกับความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ร้อยละ 42 รองลงมา คือ คุณภาพการบริหารจัดการ (Y6) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.93 และมีความแปรผันร่วมกันกับความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ร้อยละ 87 คุณภาพการจัดการเรียนการสอน (Y5) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.92 และมีความแปรผันร่วมกันกับความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ร้อยละ 85 และ คุณภาพความร่วมมือกับสถานประกอบการ (Y7) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.92 และมีความแปรผันร่วมกันกับความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ร้อยละ 85

5. การพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการศึกษาร่างแนวทางการพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำให้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 คนร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และประเมินร่างแบบจำลองการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำไปสู่การพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา PPTC Model: Policy into Practice & Triangulation Collaborative Model ชื่อตัวแบบการร่วมมือรวมพลังแบบสามเส้าและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

โดยตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีกระบวนการเริ่มจากการมีต้นน้ำ (ต้นสังกัด) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กลางน้ำที่มีประสิทธิภาพในเชิงการบริหารจัดการ (สถานศึกษา) และปลายน้ำที่เป็นไปตามที่พึงประสงค์ (ผู้เรียน)

แผนภาพที่ 2 ตัวแบบการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ส่วนที่ 1 ต้นน้ำ ตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีอิทธิพลต่อการสนองต่อนโยบายการศึกษา ส่งผลไปที่การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และ ความพร้อมของสถานศึกษา ส่งผลต่ออิทธิพลต่อความเป็นเลิศในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา คือ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีนโยบายในการสร้างความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีการร่วมมือกับสถานประกอบการ เพื่อถ่ายทอดมาสู่สถานศึกษา

ส่วนที่ 2 กลางน้ำ ตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา คือ สถานศึกษา มีหน้าที่เตรียมความพร้อมของสถานศึกษา เพื่อการสนองต่อนโยบายการศึกษา โดยการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม ขับเคลื่อนการบริหารงาน 4 ฝ่าย อันประกอบด้วย การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

ส่วนที่ 3 ปลายน้ำ ตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ส่งผลต่อความเป็นเลิศในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพการ

บริหารจัดการ และคุณภาพความร่วมมือกับสถานประกอบการ คือ ผู้เรียน เมื่อผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาคีแบบสามเส้า จาก 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูและนักเรียน 3) ครูฝึกและสถานประกอบการ ร่วมกันขับเคลื่อน ส่งผลต่อผู้เรียน เป็นคนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในเชิงวิชาการ (ความเก่ง) ความดี (คุณธรรม จริยธรรม) สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับงานที่ทำ มีทักษะตามความต้องการของสถานประกอบการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีดังนี้

1. การสนองต่อนโยบายด้านการศึกษา (Response to Educational Policies: REP) พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การฝึกอบรมให้ความรู้ (X2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.93 และมีความแปรผันร่วมกับการสนองต่อนโยบายด้านการศึกษาร้อยละ 87 รองลงมา คือ การจัดทำแผนพัฒนา (X1) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 และมีความแปรผันร่วมกับการสนองต่อนโยบายด้านการศึกษาร้อยละ 77 และการจัดแหล่งเรียนรู้ (X3) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.87 และมีความแปรผันร่วมกับการสนองต่อนโยบายด้านการศึกษาร้อยละ 76 สอดคล้องกับ Duke (1987 : 78) การศึกษาการบริหารให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ พบว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีลักษณะ 7 ประการ คือ 1) การนิเทศและพัฒนาครูตามศักยภาพของแต่ละคน 2) การประเมินผลครูตามแผนนโยบาย 3) การจัดการเรียนการสอนและการสนับสนุนให้มีบรรยากาศของความเป็นเลิศ 4) การจัดทรัพยากรตามลำดับความสำคัญตามนโยบายและความจำเป็น 5) การควบคุมคุณภาพด้วยการประเมินอย่างต่อเนื่อง 6) การประสานงานในระบบแมทริก 7) การแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม

2. ความพร้อมของสถานศึกษา (Technical Colleges' Readiness: TCR) พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การบริหารงานงบประมาณ (X6) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.94 และมีความแปรผันร่วมกับการความพร้อมของสถานศึกษา ร้อยละ 88 รองลงมา คือ การบริหารงานวิชาการ (X7) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.92 และมีความแปรผันร่วมกับการความพร้อมของสถานศึกษา ร้อยละ 86 การบริหารงานบุคคล (X5) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 และมีความแปรผันร่วมกับการความพร้อมของสถานศึกษา ร้อยละ 78 และการบริหารงานทั่วไป (X4) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 และมีความแปรผันร่วมกับการความพร้อมของสถานศึกษา ร้อยละ 72 สอดคล้องกับ Highett (1989 : 34) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนและ พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนในทัศนะของผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษาธิการจังหวัด นั้น ประกอบด้วย ปัจจัยหลักสองประการ คือ ปัจจัยภายในโรงเรียนและปัจจัยภายนอกโรงเรียน ได้แก่ 1) ผู้บริหาร

โรงเรียน 2) ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในโรงเรียน 3) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4) การบริหารจัดการเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณ 5) การเน้นที่เป้าหมายของโรงเรียน 6) การสนับสนุนของผู้ปกครอง และ 7) การให้ความสำคัญกับโปรแกรมทางวิชาการ

3 .การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Theory into Practice: TIP) พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การพัฒนาสถานศึกษา (Y3) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.94 และมีความแปรผันร่วมกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ร้อยละ 88 รองลงมา คือ การพัฒนาครู (Y2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 และมีความแปรผันร่วมกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ร้อยละ 78 และการพัฒนากำลังคน (Y1) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83 และมีความแปรผันร่วมกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ร้อยละ 69 สอดคล้องกับ Keeves P.J. (1988 : 154) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) เน้นการเรียนการสอน 2) ความสามารถในการรับการตรวจสอบได้ 3) การมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม และ 4) การมีแผนงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารและครู

4. ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี (Excellence in Dual vocational education Management: EDM) พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ คุณภาพผู้เรียน (Y4) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 1.00 และมีความแปรผันร่วมกับการเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ร้อยละ 42 รองลงมา คือ คุณภาพการบริหารจัดการ (Y6) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.93 และมีความแปรผันร่วมกับการเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ร้อยละ 87 คุณภาพการจัดการเรียนการสอน (Y5) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.92 และมีความแปรผันร่วมกับการเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ร้อยละ 85 และ คุณภาพความร่วมมือกับสถานประกอบการ (Y7) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.92 และมีความแปรผันร่วมกับการเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ร้อยละ 85 และสอดคล้องกับ Keeves P.J. (1988 : 154) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) เน้นการเรียนการสอน 2) ความสามารถในการรับการตรวจสอบได้ 3) การมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม และ 4) การมีแผนงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารและครู

5. การพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการศึกษาร่างแนวทางการพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำให้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 คนร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และประเมินร่างแบบจำลองการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำไปสู่การพัฒนาตัวแบบความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา PPTC Model: Policy into Practice & Triangulation Collaborative Model ชื่อตัวแบบการร่วมมือรวมพลังแบบสามเส้าและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาพรรณ ปรีวรณ และคณะ (2559 : 201-214) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีนั้นเป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพสนองตอบความต้องการของตลาดแรงงาน หัวใจสำคัญของการจัดการระบบทวิภาคี คือ ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ ในการบริหารจัดการอย่างเป็นกระบวนการร่วมกันในทุก ๆ ด้าน บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ซึ่งพบว่า รูปแบบประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา การเรียนการสอน ครูผู้สอน ความร่วมมือ การสนับสนุนของรัฐบาล มาตรฐานการอาชีวศึกษา และการบริหารจัดการ ทุกองค์ประกอบส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ซึ่งจำแนกเป็น 4 แนวทางหลัก ได้แก่ การบริหารจัดการระบบทวิภาคี ความร่วมมือ การจัดการเรียนการสอน และคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษา และสอดคล้องกับ สหชาติ สุดเรือง และ สุนทรี วรรณไพเราะ (2562 : 29) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา อาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r=741^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับ ชีรภัทร์ ไชยสัตย์ (2564 : 138-147) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบรูปการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบรูปการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยสนับสนุนการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประกอบด้วย 1. ด้านบุคลากร 2. ด้านคุณลักษณะผู้บริหาร 3. ด้านวิธีการคัดเลือกผู้บริหารวิชาการ และ 4. ด้านคุณลักษณะของครูฝึกและครูนิเทศ องค์ประกอบที่ 2 การดำเนินงานตามขอบข่ายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประกอบด้วย 1. ด้านการบริหารจัดการ 2. ด้านการประชาสัมพันธ์ 3. ด้านการบริหารงานเครือข่าย 4. ด้านการพัฒนาบุคลากร 5. ด้านการจัดการเรียนการสอน และหลักสูตร 6. ด้านการนิเทศ ติดตาม วัดผลและประเมินผล และ 7. ด้านสิทธิประโยชน์ของสถานประกอบการและของผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 3 ผลสำเร็จการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประกอบด้วย 1. ด้านคุณลักษณะผู้เรียน 2. ด้านคุณลักษณะของสถานศึกษา และ 3. ด้านคุณลักษณะของ

สถานประกอบการ สรุปผลการยกร่างรูปแบบโดยภาพรวมมีความเหมาะสมทุกองค์ประกอบและทุกด้าน ด้านการทดลองใช้รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยสนับสนุนการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี องค์ประกอบที่ 2 การดำเนินงานตามขอบข่ายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และองค์ประกอบที่ 3 ผลสำเร็จการจัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี สรุปผลโดยภาพรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการประเมินรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้องครอบคลุม และด้านความเป็นประโยชน์ สรุปผลโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ควรศึกษาตัวแปรแต่ละตัวที่มีผลในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนก่อนนำมาพัฒนาตัวแบบ
2. การวิจัยความศึกษาข้อมูลที่สะท้อนผู้เรียนที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ทางการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษา ระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ
2. ควรศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตามมาตรฐานอาชีวศึกษา ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษา ระบบทวิภาคีในสถานศึกษา โดยเปรียบเทียบสถานศึกษาขนาดใหญ่ กลาง เล็กทั้งประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ธีรภัทร์ ไชยสัตย์. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมอาชีวศึกษา*. 5 (1), 138-147.
- ประภาพรรณ ปรีวรณ และคณะ. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*. 10 (2), 201-214.
- สุบิน ยุระรัช. (2562). การสังเคราะห์รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ของศูนย์พัฒนาเด็กสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถานศึกษาอุดมศึกษา. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
- สหชาติ สุตเรือง และ สุนทรี วรณไพเราะ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา. *การประชุมวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20*. 18 สิงหาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- Duke, D. L. (1987). *School leadership and instructional improvement*. New York : Random House.
- Highett,N. T. (1989) . *School effectiveness and ineffective parent's principal' and superintendents' perspertives*. Unpublished doctoral dissertation,University of Alberta.Edmonton,AB.
- Keeves P.J.(1988). *Educational research,methodology and measurement:An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.

Influence of Clothing Visual Marketing Path on Consumers' Purchasing Intention

Xingyu Lyu and Eksiri Niyomsilp

Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author, E-Mail: travelfish2019@outlook.com

Abstracts

How to meet the growing demands of new consumers the influential relationship between the visual marketing journey of apparel brands and consumers was discussed under the circumstances of multimedia convergence. and visual marketing and related theories on brand image perception and perceived value. was taken into account the relational model of the influence of the 6 Paths of Visual Marketing on Purchase Intent is was established. The method of interview by interviewing the sample, questionnaire inquiry, and structural equation modeling were used. Finally, the examination and empirically analyzation of the research hypothesis were taken.

The results showed that the most influential factors for customer loyalty and satisfaction are co-branding and fashion show activities in the visual marketing path of clothing, followed by offline stores and short videos. The consumers' purchasing intentions are influenced by the scene, window, dressing room environment, brand identity image, corporate image, network image of the offline physical stores and social platform. Moreover, the effect of consumer satisfaction on purchase intention is higher than that of consumer loyalty.

Keywords: Clothing Brand; Visual Marketing Path; Cognition of Brand; Perceived Value; Purchasing Intention

Introduction

The clothing industry integrates fashion, culture, manufacturing and other industries. While clothing products bring people a beautiful image, they also affect their attitudes and values in life. The garment industry or garment industry summarizes the types of trade and ready-to-manufacturer industries and value chains of garments and garments beginning with the textile industry. (Manufacturers of cotton, wool, wool and synthetic fibers) embroider through the fashion industry for apparel retailers based on trade in second-hand clothing and textile recycling. The manufacturing sector is built on the wealth of certain clothing technologies such as looms at cotton spinning mills and conventional sewing machines. But before this practice textile manufacturing.

Liu Lixian (2018 : 43-45) researched proves that high-quality visual experience and well-planned visual marketing can enhance the effect of clothing product information dissemination. Research showed that retail physical stores are still an important way to shop in terms of creating consumer visual experience and scene immersion.

* Received: June 7, 2021; Revised: June 16, 2021; Accepted: June 17, 2021

Shao Dan et al. (2019: 32) pointed out in the study of environmental stimulation of consumer attitudes that the display and decoration of physical stores, POP promotion and other methods are more helpful than website pictures to enhance consumer immersion.

Research Objectives

1. To study Influence of clothing visual marketing path on consumers' purchasing intention
2. To determine the effects of Influence of clothing visual marketing path on consumers' purchasing intention

Conceptual Framework

This article takes the visual marketing path of clothing as an independent variable, consumers' purchase intention as the dependent variable, and consumer loyalty and satisfaction as the intermediary variables. Explore the relationship between the visual marketing path on the perceived value and the consumer's purchase intention, analyze the mediating role of consumer loyalty and satisfaction between the visual marketing path and the consumer's purchase intention. The structural model is shown in Figure 1. (En Ethiopie, les petites mains de H&M ou Calvin Klein gagnent 23 euros par mois , Le Monde)

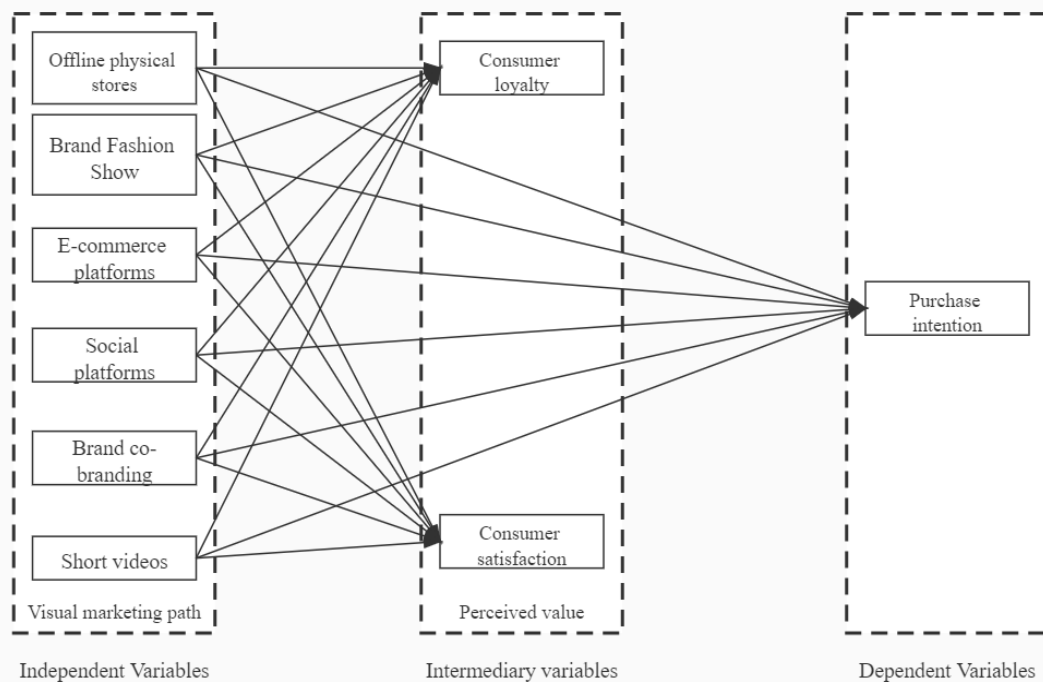

Figure 1 Structural model

Research Methodology

Research Design

Based on advanced research and combined with variables to form a scale, the variable measurement is divided into 3 parts:

- 1) The visual marketing path sets up 32 measurement items;
- 2) Consumer perceived value uses consumer loyalty and satisfaction as the measurement variables, set up 6 Three measurement items;
- 3) Consumers purchase intentions to set up three measurement items. The corresponding relationship between measured variables and observed variables is shown in Table 1.

Table 1 *Correspondence between measured variables and observed variables*

Variables	Measured variables	Observed variables	Measurement item
Visual Marketing Path	Offline Physical Stores	Scene	Clothing Display (A1)
			Decoration Design (A2)
			Atmosphere Creation (A3)
			Pop Advertisement (A4)
		Show Window	Installation Art Form (A5)
		Fitting Room Environment	Design Style (A6)
			Promotional Decoration (A7)
	Brand Fashion Show	Acoustics Of The Venue	Design Style (B1)
		Show The Effect Of Dressing	Exaggerated, Personalized, Innovative (B2)
		Performance Form	Attraction (B3)
	E-Commerce Platforms	Photo	Model Three-Dimensional Display (C1)
			Design Details Display (C2)
			Picture Background Setting (C3)
		Text	Advertising Slogan (C4)
			Design Description (C5)
			Fabric Description (C6)
			Size Description (C7)
		Multimedia	Product Features (C8)
	Social Platforms	Brand Identity Design	Clothing Style (D1)
			Trademark Image (D2)
			Unique Color (D3)
		Corporate Image	Continuation Of History (D4)
			Cultural Connotation (D5)
			Innovation Ability (D6)
		Network Image	Picture Style (D7)
			Interface Style (D8)
	Brand Co-Branding	And Fashion Brands	Dress Style (E1)
		Working With Celebrities	Dress Style (E2)
		Co-Branding With Artists Or Independent Designers	Dress Style (E3)
	Short Videos	Multi-Screen Switching	Interaction, Comment, Sharing (F1)
		Confronting Mainstream Culture	Discourse Authority (F2)
		Blogger's Emotional Expression	Demand (F3)
Perceived Value	Consumer Loyalty	Will Repeat Purchase	Positive Behavior (G1)
		Positive Word Of Mouth	Positive Behavior (G2)
		Share With Friends Around	Positive Behavior (G3)
	Consumer Satisfaction	To The Brand	Satisfaction (I1)
		Expected Compared To	Satisfaction (I2)
		Consumption Experience	Satisfaction (I3)
Purchase Intention	Degree Of Purchase Intention	I Will Most Likely	Purchase Goods (H1)
		I Will Consider In The Future	Purchase Goods (H2)

Population and Sample size

This research focuses on the investigation of 4 brands with certain brand value and brand recognition, and 6 research paths of visual marketing. According to the data provided in the "Annual China Retail Industry Development Report" by the Ministry of Commerce, the sample size is computed using Yamane formula and the size is 400 samples.

Data Analysis Procedures

After 14 expert interviews and case studies, 4 cases with certain brand value and brand recognition and 6 research paths of visual marketing were selected. This research questionnaire design adopts the artificial distribution and network the two ways of the release and used the Likert 5-level scale to score.

Discussion

Personal Profile of the Respondents

The questionnaire design of this research adopts two methods of manual distribution and online publication, and uses demographic parameters as a reference to describe the characteristics of commercial users, including gender, age, education level, etc., as shown in Table 2.

Table 2 Basic information of survey respondents

information	classification	Number of samples	Proportion%
gender	male	264	54.6
	Female	219	45.4
Age	Under 18	42	8.7
	18-25	294	60.9
	26~35	68	14.1
	36~45	35	7.2
	Over 45	44	9.1
education level	Below high school	28	5.8
	High school or technical secondary school	33	6.8
	Junior college	45	9.3
	Undergraduate	260	53.9
	master's degree	87	18.0
	PhD	30	6.2

Testing of Validity and Reliability

Through the test of its reliability, the results of factor analysis and reliability test of each scale are shown in Table 3. The reliability of each scale is acceptable and the reliability is high.

Table 3 *Factor analysis and reliability test results of each scale*

Factor	Cronbach's Coefficient Alpha	Total Table	Number of Items
Offline Physical Stores	0.878	0.843	7
Brand Fashion Show	0.768	0.843	3
E-Commerce Platforms	0.889	0.843	8
Social Platforms	0.901	0.843	8
Brand Co-Branding	0.834	0.843	3
Short Videos	0.832	0.843	3
Consumer Loyalty	0.768	0.768	3
Consumer Satisfaction	0.779	0.779	3
Purchase Intention	0.812	0.812	3

After factor analysis and reliability testing, confirmatory factor analysis is used to verify that the data fits well with the structural model, and the measurement structure of factors is tested through convergence validity and discriminant validity. The convergence validity of each potential factor is good.

The discriminant validity of each potential factor and other factors is tested, and the results show that the square root of AVE (diagonal black number) of each factor is higher than the correlation between this factor and other factors, which can prove that each potential factor has better. The discriminant validity. Through the test of aggregate validity and discriminant validity, the structural validity and reliability of each potential factor have been proved, the validity and reliability of each factor are good, and the conclusion can be proved. Correlation analysis and judgment validity test among various factors are shown in Table 4.

Table 4 *Correlation analysis and judgment validity test among various factors*

	Purchase Intention	Consumer Satisfaction	Consumer Loyalty	Short Videos	Brand Co-Branding	Social Platforms	E-Commerce Platforms	Brand Fashion Show	Offline Physical Stores
Purchase Intention	0.857	-	-	-	-	-	-	-	-
Consumer Satisfaction	0.824***	0.789***	-	-	-	-	-	-	-
Consumer Loyalty	0.812***	0.786***	0.727	-	-	-	-	-	-
Short Videos	0.411***	0.370***	0.401***	0.794	-	-	-	-	-
Brand Co-Branding	0.493***	0.529***	0.607***	0.088	0.793	-	-	-	-
Social Platforms	0.339***	0.199***	0.267***	0.109*	0.100	0.731	-	-	-
E-Commerce Platforms	0.267***	0.359***	0.072	0.094	0.063	0.164**	0.708	-	-
Brand Fashion Show	0.480***	0.640***	0.396***	0.179**	0.142*	0.073	0.033	0.725	-
Offline Physical Stores	0.542***	0.473***	0.452***	0.149**	0.087	0.150**	0.130*	0.187**	0.713

Note: The diagonal blackbody number is the square root of the factor AVE,* $P < 0.001$, ** $P < 0.01$,* $P < 0.05$.

According to the initial model substituting the data for fitting, the goodness of fit of the structural equation model is tested. The results show that the model has a good goodness of fit as a whole, and only the AGFI value (0.895) is included in the fitting index value. It is lower than 0.9, but in order to obtain a more scientific and accurate model, the model is revised. The fitting index of the modified model is shown in Table 5, and the fitting diagram of the modified structural equation model is shown in Figure 2.

Table 5 *Fitting index of the revised model*[illegible]

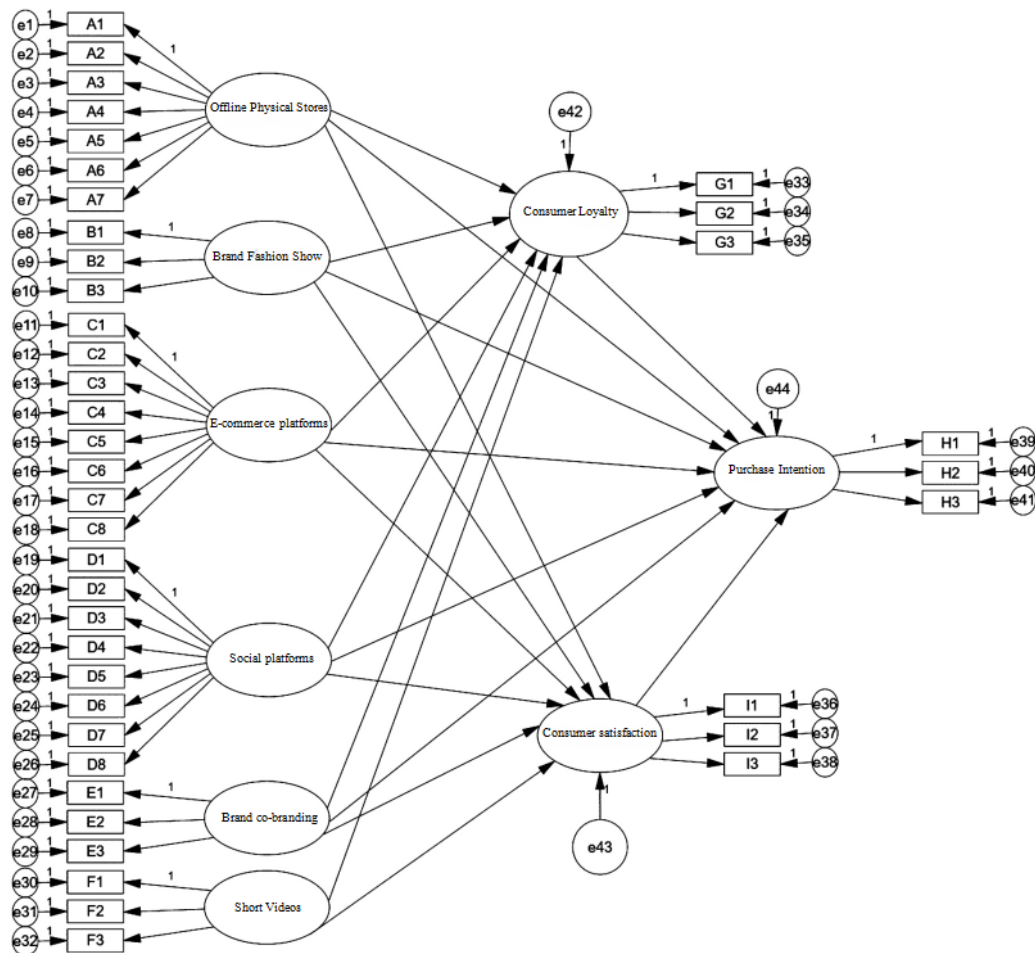

Figure 2 Schematic Diagram of the Revised Structural Equation Model Fitting

Analysis of the effect of visual marketing path on perceived value

We can see the validity of the hypothesis. The comprehensive explanation degree of the 5 significant visual marketing paths for consumer loyalty is 67.7%, which has a strong explanation ability. The research data on the influence of various factors on consumer loyalty is shown in Table 6. Brand co-branding has the greatest promotion effect on consumer loyalty, followed by offline physical stores, short videos, brand fashion shows and social platforms, and e-commerce platforms. No significant effect on loyalty.

Table 6 *Structural Equation Model Research Results of the Influence of Various Factors on Consumer Loyalty*

Influence Path	Unstandardized Path Coefficient	Standardized Path Coefficient	Standard Error	t	P	Affected Variable R ²	Whether the Hypothesis Holds
Offline Physical Stores→Consumer Loyalty	0.313	0.341	0.045	6.898	<0.001	0.677	Valid
Brand Fashion Show → Consumer Loyalty	0.247	0.267	0.045	5.444	<0.001	0.677	Valid
Social Platform → Consumer Loyalty	0.122	0.136	0.038	3.207	<0.001	0.677	Valid
Brand Co-Branding → Consumer Loyalty	0.491	0.573	0.050	9.868	<0.001	0.677	Valid
Short Video → Consumer Loyalty	0.283	0.314	0.043	6.613	<0.001	0.677	Valid
E-Commerce Platform → Consumer Loyalty	0.039	0.038	-1.034	0.301	>0.05	-	Invalid

The comprehensive explanation level of the five significant visual marketing paths for consumer satisfaction is 84.9%, and the explanation ability is strong. The research data on the impact of various factors on consumer satisfaction is shown in Table 7. Brand fashion shows have the greatest positive impact on consumer satisfaction, followed by brand co-branding, offline physical stores, e-commerce platforms, short videos, and social media. The influence of the platform on consumer satisfaction is not significant.

Table 7 Structural Equation Model Research Results of the Influence of Various Factors on Consumer Satisfaction

Influence Path	Unstandardized Path Coefficient	Standardized Path Coefficient	Standard Error	t	P	Affected Variable R^2	Whether the Hypothesis Holds
Offline physical store → customer satisfaction	0.308	0.322	0.043	7.237	<0.001	0.849	Valid
Brand Fashion Show→ Customer Satisfaction	0.533	0.551	0.053	9.971	<0.001	0.849	Valid
E-commerce platform → customer satisfaction	0.280	0.307	0.037	7.498	<0.001	0.849	Valid
Brand Co-branding→ Customer Satisfaction	0.423	0.472	0.043	9.813	<0.001	0.849	Valid
Short video → customer satisfaction	0.236	0.250	0.039	6.105	<0.001	0.849	Valid
Social platform → customer satisfaction	0.037	0.036	1.017	0.309	>0.05	—	Invalid

Analysis of results that directly affect purchase intention

The effect of consumer satisfaction on purchase intention is higher than that of consumer loyalty. The model can explain 76.8% of consumer purchase intention in total, and the interpretation ability is strong. The results of the influence of various factors on purchase intention are shown in Table 8.

Table 8 Results of Structural Equation Model Research on the Influence of Various Factors on Purchase Intention

Influence Path	Unstandardized Path Coefficient	Standardized Path Coefficient	Standard Error	t	P	Affected Variable R^2	Whether the Hypothesis Holds
Consumer loyalty → purchase intention	0.421	0.386	0.068	6.219	<0.001	0.768	Valid
Consumer Satisfaction → Purchase Intention	0.480	0.461	0.063	7.557	<0.001	0.768	Valid
Offline physical store → purchase intention	0.135	0.135	0.040	3.392	<0.001	0.768	Valid
Social platform → purchase intention	0.140	0.143	0.033	4.185	<0.001	0.768	Valid
Brand Fashion Show → Purchase Intention	0.060	0.080	-0.748	0.455	>0.05	-	Invalid
E-commerce platform → purchase intention	0.029	0.052	0.551	0.582	>0.05	-	Invalid
Brand Co-branding → Purchase Intention	0.070	0.066	-1.065	0.287	>0.05	-	Invalid
Short video → purchase intention	0.069	0.037	1.883	0.060	>0.05	-	Invalid

Analysis of the Mediating Effect of Loyalty and Satisfaction

Research data shows that brand co-branding has the greatest intermediary effect on purchase intentions through consumer loyalty. E-commerce platforms do not use loyalty to produce an intermediary effect on consumers purchase intentions In summary, there are significant differences in the mediating variables of consumer loyalty and satisfaction in the visual marketing path of apparel brands that affect purchase intention. As shown in Table 9, the mediating effects of different influence paths are different.

Table 9 Analysis Results of the Total, Direct, And Intermediary Effects of Various Factors on Purchase Intention

Influence Path	Total Effect	direct Impact	Intermediary Path	Mediating Role	Total Mediating Role
			Offline physical store → consumer loyalty → purchase intention	0.132 **	
Offline physical store → purchase intention	0.415	0.135	Offline physical store → customer satisfaction → purchase intention	0.148 **	0.280
			Brand fashion show → consumer loyalty → purchase intention	0.103 **	
Brand Fashion Show → Purchase Intention	0.357	0.060	Brand Fashion Show→Customer Satisfaction→Purchase Intention	0.254 **	0.357
			E-commerce platform → consumer loyalty → purchase intention	0.039	
E-commerce platform → purchase intention	0.142	0.029	E-commerce platform → consumer satisfaction → purchase intention	0.142**	0.142
			Social platform → consumer loyalty → purchase intention	0.053*	
Social platform → purchase intention	0.196	0.140	Social platform → customer satisfaction → purchase intention	0.037	0.053
			Brand co-branding → consumer loyalty → purchase intention	0.221**	
Brand Co-branding → Purchase Intention	0.439	0.070	Brand co-branding→customer satisfaction→purchase intention	0.218**	0.439
			Short video → consumer loyalty → purchase intention	0.121**	
Short video → purchase intention	0.237	0.069	Short video → customer satisfaction → purchase intention	0.115**	0.237

Note: ** $P < 0.01$, * $P < 0.05$.

Conclusions and recommendations

This article extracts the visual marketing paths of clothing brands as offline physical stores, brand fashion shows, e-commerce platforms, social platforms, brand co-branding, and short videos, and studies the relationship between them and consumers' purchase intentions. The conclusions are as follows:

1) Co-branding of apparel brands and fashion show activities are the visual marketing paths that have the greatest impact on consumer loyalty and satisfaction, followed by offline physical stores and short video activities, which have significant influence on purchase intentions in brand influence and product information dissemination Influence effect. Visual marketing in e-commerce platforms has a significant effect on consumer satisfaction, but has no significant effect on loyalty; visual marketing in social platforms has a significant effect on consumer loyalty, but has no significant effect on consumer satisfaction.

2) Offline brick-and-mortar stores and social platforms in the visual marketing path of clothing brands have the most direct influence on consumers' purchase intention; consumer loyalty and satisfaction word-of-mouth evaluation directly influence purchase intention, and consumer satisfaction has a higher impact on purchase intention loyalty.

3) Perceived value as an intermediary variable affects the relationship between the visual marketing path of a clothing brand and consumers' purchase intention. The stronger the consumer loyalty and satisfaction in the visual marketing path, the more positive the purchase intention behavior. The visual marketing path allows consumers to achieve brand recognition and satisfaction evaluation, and realize a diversified profit model to promote the sustainable development of consumer companies.

References

- Bai Yanhui, Wang Hongfu. Analysis of the influence strategy of clothing brand co-branding. *Journal of Clothing*, 2019, 4(4): 366-371.
- Bao Jinlong, Yuan Qinjian. The influence of e-commerce platform systematic clues on consumers' purchasing intention under the background of "new retail". *China Circulation Economics*, 2019, 33(12): 25-33.
- Guo Hailing, Zhao Ying, Shi Haiyan. Research on the Impact of Short Video Information Display on E-commerce Platforms on Consumers' Purchase Intention. *Information Theory and Practice*, 2019, 42(5): 141-147.
- Huang Xiuli. Research on brand image recognition of sportswear and research on marketing strategy. *Knitting Industry*, 2019 (1): 67-70.
- Liu Lixian, Hao Yiyan, Chen Ruying. Design of visual elements of clothing brand. *Art and Design (Theory)*, 2018, 2(6): 43-45.
- Shao Dan, Zhao Wenshuo, Li Min, et al. The impact of environmental stimuli and consumer emotions on clothing brand attitudes. *Wool Spinning Technology*, 2019, 47(12): 32.

การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม

Mental Rehabilitation of Pregnant Adolescents with Buddhist Principles

พนิชย์ สิมลี, พระโสภณพัฒนบัณฑิต,
พระครูสุธีศัมปกรญาณ และ พระมหาสำรอง สณฺญโต
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
**Panich Simlee, Phra Sophonphattanabundit,
Phrakhru Sudhikhambhirayan and Phramaha Samrong Saññito**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: samrong84@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 2) ศึกษาการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ 3) เสนอแนวทางการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ตามวิธีอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี มีสาเหตุจาก 1) ความเครียด สาเหตุเกิดทั้งจากตนเองและลูกที่คลอดออกมา บุคคลรอบข้าง ภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัว 2) ความเศร้าของหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ รู้สึกสิ้นหวัง ดูถูกตนเอง 3) ความกลัว หญิงวัยรุ่นหลายคนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าน้อย

2. การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในเขตเทศบาลนครอุดรธานีพบว่าหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมทุกคนมีระดับความเครียด ในระดับปกติรวมทั้งยังมีกลไกในการเผชิญกับความเครียดได้ดี บางคนสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นการแก้ปัญหาที่สาเหตุ สำหรับความเศร้าและความกลัว มีหลายคนที่รับรู้ว่าคุณค่าตนเองมีคุณค่าน้อย หลายคนมีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ ซึ่งได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่เหมาะสมทำให้หญิงวัยรุ่นมีการฟื้นฟูสภาพจิตตนเองได้ดี เกิดความพึงพอใจในตนเอง

3. แนวทางการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม ได้ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ทาน ปิย วาจา อตถจริยา และสมานัตตา การสมาทานศีล เจริญจิตภาวนาด้วยหลักสมณะและวิปัสสนา การสวดมนต์แผ่เมตตาและปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ มาเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันและเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นได้

คำสำคัญ: การฟื้นฟูสภาพจิต; วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์; พุทธธรรม

Abstracts

The aims of this research were: 1) to study the mental health problems of pregnant adolescents in Udon Thani Municipality; 2) to study the mental rehabilitation of pregnant adolescents; 3) to propose the guidelines for mental rehabilitation of pregnant adolescents with Buddhist principles. This study was a qualitative research carried out by means of in-depth interview with key informants. The obtained data were interpreted by a descriptive method based on the inductive method.

The research results were as follows:

1. Problems of mental health of pregnant adolescents in Udon Thani Municipality were caused by 1) stress caused by both themselves and the born child, people around them, economic conditions of the family; 2) sadness of pregnant adolescent girls with hopeless feeling, looking down on oneself; 3) fear caused by an undervalued feeling.

2. Mental rehabilitation of pregnant adolescents in Udon Thani municipality: every adolescent girl who was not ready pregnant had stress levels at normal levels, and also had a mechanism to cope with stress well. Some managed stress appropriately by solving the problem at the cause. For sadness and fear, there were many of them perceived themselves as being of worthless. Many had the intention of improving themselves both in education and career, appropriately and socially supported, allowing adolescent girls to have good mental rehabilitation and self-satisfaction.

3. The guideline for mental rehabilitation of pregnant adolescents with Buddhist principles is to use the Four Saṅgahavattṭhu Dhammas (Bases of Social Solidarity: generosity, kindly speech, useful conduct and equality consisting of impartiality); precepts, cultivating mindfulness through the principles of Calm and Insight Meditation, chanting and loving kindness, and practicing dhamma in various meditation centers. It is a practical guideline as a mental anchor and mental rehabilitation of pregnant adolescents to live in today's society and be able to benefit others.

Keywords: Rehabilitation Mental State; Adolescent Pregnancy; Buddhadhamma

บทนำ

การตั้งครรภ์ของหญิงในขณะที่มีอายุน้อย หรือที่สังคมมองว่าเป็น “วัยรุ่น”/“วัยรุ่น” นั้น มักได้รับการนำเสนอผ่านการศึกษาวิจัย ให้ความหมายและนิยามว่า “ผิดปกติ” ที่ต้องมีการจัดการควบคุมในฐานะเป็น “ปัญหาสังคม” เมื่อสำรวจงานวิชาการที่ศึกษาปรากฏการณ์การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงในสังคมไทย พบว่างานส่วนใหญ่ โดยเฉพาะสาขาการแพทย์ พยาบาล จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ รวมทั้งนโยบายและแผน ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2540 มักมาจากสมมติฐานที่ว่า การตั้งครรภ์ของ วัยรุ่นหญิง “ไม่พึงประสงค์” และ “เป็นปัญหาสังคม” ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ จัดการและควบคุม ประเด็นที่ศึกษาจึงมักเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นแม่ วัยรุ่น ผลกระทบของการเป็นแม่วัยรุ่น ความต้องการของแม่วัยรุ่นในเชิงสวัสดิการ และการพัฒนาบทบาทของการเป็นแม่ที่ไม่สมบูรณ์ จนกระทั่งหลังปี พ.ศ. 2540 ประเด็น “แม่วัยรุ่น” จึงได้รับความสนใจในสังคมศาสตร์ สาขาอื่น ๆ มากขึ้น รวมถึงความสนใจประเด็นครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ ครอบครัวที่ต่างไปจากรูปแบบของสังคม เช่น การดำเนินชีวิตในรูปแบบ “แม่เลี้ยงเดี่ยว” (single mom) อย่างไรก็ตาม พบว่าความสนใจ

ปรากฏการณ์แม่วัยรุ่น ที่สัมพันธ์กับบริบทของประสบการณ์ชีวิต ความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นหญิงโดยเฉพาะที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียนยังมีค่อนข้างน้อย และยังคงมองประสบการณ์ชีวิตของแม่วัยรุ่นในช่วงตั้งครรภ์กับหลังคลอดบุตรแล้วในลักษณะที่แยกขาดออกจากกัน ทั้งนี้ ข้อมูลในปี พ.ศ. 2543 สถิติวัยรุ่นไปโรงพยาบาลคลอดลูกวันละ 4 คน ปี พ.ศ. 2556 พุ่งขึ้นมาเป็นวันละ 9 คน หรือคิดเป็น 4 นาทีต่อ 1 คน ยอดรวมประมาณปีละ 130.000 คน และข้อมูลเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2559 ผลการสำรวจพบว่า วัยรุ่นไทยอายุระหว่าง 15 - 19 ปี ตั้งท้องแบบไม่ตั้งใจถึงร้อยละ 80 และร้อยละ 30 เลือกทำแท้ง โดยร้อยละ 10 ที่ถูกละไว้ในโรงพยาบาลที่คลอด ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่าแม่วัยรุ่นเสี่ยงซึมเศร้าและฆ่าตัวตาย แม้แต่งงานกันแล้วสุดท้ายก็หย่าร้าง (ศรีเพ็ญตันติเวสและคณะ, 2556: 19)

ในปัจจุบันจะพบว่าแม่วัยรุ่นตั้งครรถ์จนเกิดผลกระทบตามมา ดังที่เห็นผ่านตามสื่อต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น ดังเช่นข่าววัยรุ่นคลอดลูกแล้วนำไปทิ้งถังขยะ (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ออนไลน์ วันที่ 27 เมษายน 2559) วัยรุ่นท้องคลอดแล้วประชดชีวิตไปเป็นโสเภณี เมื่อลูกสาวโตพาตระเวนขายบริการทางเพศจนลูกตั้งท้อง (ไทยรัฐออนไลน์ 16 ธันวาคม 2558) “หนังสือพิมพ์สื่อมวลชน” ได้ลงพื้นที่สำรวจในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดใกล้เคียง เช่น ขอนแก่น และสุรินทร์ พบว่ามีการค้าประเวณีของเด็กอายุ 13 ปีขึ้นไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับว่าเป็นเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และมีท่าทีว่าปัญหานี้ยากที่จะแก้ไขให้หมดไป (เฟซบุ๊ก สื่อมวลชน วันที่ 29 พฤษภาคม 2558) การตั้งครรถ์ในวัยรุ่นของประเทศไทยถือเป็นปัญหารุนแรง สังคมเรามีปัญหาการตั้งครรถ์ในวัยรุ่น มีบุตรที่ไม่พึงประสงค์อีกมากมายที่เกิดจากพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่ไม่ได้ป้องกันตัว วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น ผลการสำรวจนักเรียนในชั้นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประมาณร้อยละ 5 มีเพศสัมพันธ์แล้ว นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีถึงร้อยละ 20 ที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว ขณะที่การสำรวจปี 2555 ระดับอาชีวศึกษา ปวช.ปีที่ 2 พบว่าร้อยละ 50% มีเพศสัมพันธ์แล้ว ในจำนวนนั้นพบว่าเป็นผู้หญิงมีเพศสัมพันธ์มากกว่าผู้ชาย เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมาก เพราะผลที่ตามมาคือเรื่องโรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเรื่องตั้งครรถ์ในวัยรุ่น นอกจากนี้ลูกของแม่วัยรุ่นที่เกิดมาแล้ว ที่ผ่านมามีได้รับการดูแลไม่เต็มที่เท่าที่ควร บางครั้งแม่วัยรุ่นยังมีการกลับมาตั้งครรถ์ซ้ำทำให้การดูแลลูกไม่ได้คุณภาพและส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของแม่วัยรุ่นเป็นอย่างมาก

สำหรับจังหวัดอุดรธานี กลุ่มวัยรุ่นตั้งแต่ช่วงอายุ 15 - 19 ปี ตั้งครรถ์ขณะเรียนหนังสือ มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี พบว่าในปี พ.ศ. 2556 มีประชากรหญิงวัยรุ่นในจังหวัดอุดรธานีจำนวน 59.585 คน คลอดบุตรจำนวน 3.521 คน คิดเป็นร้อยละ 5.91 ในปี พ.ศ. 2557 มีประชากรหญิงวัยรุ่นในจังหวัดอุดรธานี 60.429 คน คลอดบุตรจำนวน 3.322 คนคิดเป็นร้อยละ 5.50 และปี พ.ศ. 2558 (1 ต.ค.57 - 31 มี.ค.58) ปีประชากรหญิงวัยรุ่นในจังหวัดอุดรธานี 59.501 คน คลอดบุตรจำนวน 1.264 คนคิดเป็นร้อยละ 2.12 และจากรายงานของกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2554 มีหญิงวัยรุ่นอายุ 15- 19 ปี ในจังหวัดอุดรธานีจำนวน 61.022 คน และมีผู้ที่ไปเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลจากการแท้ง (ทั้งแท้งคุกคามหรือจากยุติการ

ตั้งครรรค์) จำนวน 267 คน ซึ่งมีอัตราการแท้ง/ทำแท้งที่เข้ารับการรักษาที่สถานพยาบาลต่อ 1.000 คิดเป็นพัน
ละ 4.4 (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
, 2556 : 81)

ที่ผ่านมาการศึกษาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรรค์ของวัยรุ่นหญิง ในประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ
การเป็นแม่วัยรุ่น ผลกระทบของการเป็นแม่วัยรุ่น ความต้องการของแม่วัยรุ่นในเชิงสวัสดิการและการพัฒนา
บทบาทของการเป็นแม่วัยรุ่นที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งมักเป็นเรื่องของทัศนคติ วิถีชีวิต ปัจจัยต่อการตั้งครรรค์ที่ไม่พร้อม
เพื่อความสุขในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งหลักธรรมคำสอนได้นำสู่สาธุชน
ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลหลังจากที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้แล้ว ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “พระองค์ทรงรู้แจ้งโลกนี้
พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ด้วยพระองค์เอง
แล้ว จึงทรงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม ทรงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความ
งามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ ครบถ้วน การได้พบพระ
อรหันต์ทั้งหลายเช่นนี้ เป็นความดีอย่างแท้จริง” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 1/1/2) พระองค์ได้ส่ง
พระสงฆ์ 60 รูป ไปประกาศศาสนา ด้วยเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อย มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟัง
ธรรม จักมีผู้รู้ธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 4/32/40) แม้พระองค์เองก็ออกเผยแผ่ธรรม
เช่นกัน แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของจิตอาสาที่พระพุทธองค์ได้เริ่มขึ้นกับการเผยแผ่ศาสนาพุทธ
อย่างเป็นระบบ ท่านทำงานอาสาอย่างแท้จริง ไม่หวังค่าจ้างหรือรางวัลใด ๆ เป็นการทำงานเพื่อประโยชน์ของ
คนโดยส่วนรวม ให้พ้นจากความทุกข์ พบความสุขอย่างแท้จริง

จากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและปัญหาต่างที่เกิดขึ้นตามมาอันเป็นผลจากการตั้งครรรค์ใน
วัยรุ่นที่ยังไม่มีวุฒิภาวะและความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร รวมถึงอนาคตที่ดีต้องสูญเสียไปอย่างน่าเสียดาย
ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรรค์ด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อให้ทุก
หน่วยงานทุกภาคที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกันหาแนวทางในการฟื้นฟูสภาพจิตด้วย
หลักพุทธธรรม ให้แก่กลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้ต่อไปอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรรค์ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรรค์ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรรค์ด้วยหลักพุทธธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาจากตำราวิชาการ หนังสือ เอกสาร งานวิจัย และการศึกษาภาคสนามโดยวิธีสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามรูปแบบการวิจัยเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary) และวิจัยภาคสนาม (Field work) มุ่งศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการฟื้นฟูสภาพจิตใจของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านเอกสาร

เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก (ภาษาบาลี/ไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช 2539 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เอกสารตำราทางวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสภาพจิตใจของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ เอกสารวิชาการเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่น ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม มีขอบเขตด้านเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็นดังนี้ 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาพจิตและการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟื้นฟูสุขภาพจิตวัยรุ่น 3) หลักพุทธธรรมสำหรับฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ 4) บริบทพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี และการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เป็นวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 3 แห่ง โดยการเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

1) ชุมชนหนองเตาเหล็ก 1	อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2) ชุมชนหนองเตาเหล็ก 3	อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
3) ชุมชนโพธิ์ทอง	อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากร ได้แก่ หญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในชุมชนหนองเตาเหล็ก 1. ชุมชนหนองเตาเหล็ก 3 และชุมชนโพธิ์ทองเขตเทศบาลนครอุดรธานี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล บุคคลที่เป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยตรง เลือกแบบเจาะจงเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 30 รูป/คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการลงพื้นที่ในการวิจัยไว้ระหว่างเดือน พฤษภาคม 2563 – เมษายน 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้ แบ่งเป็น 2 แบบ มีดังนี้

- 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่มีโครงสร้าง
- 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ไม่มีโครงสร้าง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research)

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยผู้วิจัยได้มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพจิตและการป้องกันการกลับซ้ำการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นตามหลักพุทธธรรม จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสร้างเป็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน
- 2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย
- 3) ปรับปรุงแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านในการตรวจสอบความเหมาะสมเชิงเนื้อหา ภาษา และระเบียบวิธีวิจัย
- 4) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านที่ให้ข้อเสนอแนะไปปรึกษาที่อาจารย์ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
- 5) ปรับปรุงแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย
- 6) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนเพื่อการวิจัยไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม โดยยึดหลักพุทธธรรมเป็นฐาน จากนั้นจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัยเรื่องการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

- 1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย จำนวน 30 คน
- 2) จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) 1 ครั้ง เพื่อสนทนาถึงแนวทางการการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม
- 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นและได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้ว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วนและชัดเจน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) เตรียมแบบสอบถาม แนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล และสถานที่เก็บข้อมูล
- 2) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และตรวจสอบคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
- 3) นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เสนอต่อให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย และลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย โดยการทำกิจกรรมกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 4) ชี้แจงวัตถุประสงค์ประสงค์ของการลงพื้นที่ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 5) ถอดเทปการสัมภาษณ์รายบุคคลคำต่อคำเพื่อรักษาความหมายของคำพูดทุกอย่าง
- 6) นำบทสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลและทำการตรวจสอบข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วนเพื่อจะได้อีกกลับไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วน
- 7) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รายบุคคลมาทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และนำข้อมูลที่ได้อ้างอิงมาจัดเป็นหมวดข้อมูลทำการวิเคราะห์เนื้อหา

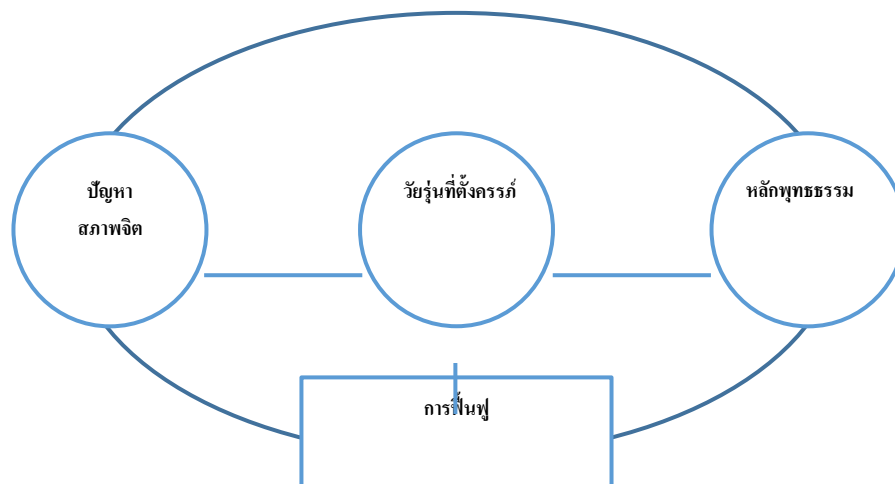
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การจดบันทึก โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ จากการวิจัยโดยกำหนดการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

- 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด
- 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ
- 3) เปรียบเทียบข้อมูลถึงลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา เพื่อหาความสอดคล้องกันของข้อมูล ประกอบด้วย 1) ข้อมูลจากพระไตรปิฎก 2) ข้อมูลจากเอกสารวิชาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธีโดยวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ถึงแนวทางการการฟื้นฟูสภาพจิตและการป้องกันการกลับซ้ำการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นตามหลักพุทธธรรม
- 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม และการลงภาคสนามสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน เหมาะสมกับพื้นที่และกลุ่มประชากร อีกทั้งได้รวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพจิตใจ ในกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ถึงสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพจิตใจของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ มีดังนี้

1) ความเศร้าของหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ บางคนจะรู้สึกผิดกับสิ่งที่ได้ทำลงไป จะวิตกกังวลกับชีวิตข้างหน้า รู้สึกคับแค้นใจ ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ แต่ไม่อยู่ในระดับที่เสี่ยง

2) ความกลัว อาจเกิดความรู้สึกว่าวุ่นใจ หงุดหงิดง่าย อารมณ์แปรปรวน สับสน ตัดสินใจไม่ได้ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไรดี เครียด วิตกกังวล ไม่มีสมาธิในการทำงาน เป็นต้น หญิงวัยรุ่นหลายคนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าน้อย เนื่องจากประสบปัญหาหลายประการ เช่น การไม่มีรายได้เป็นของตนเอง ค่าใช้จ่ายทั้งหมดต้องขอจากพ่อแม่ สามามีรายได้ไม่แน่นอน แยกทางกับสามี และการที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน กลัวที่จะปรึกษาปัญหากับคนในครอบครัว และไม่มีเพื่อนสนิทที่สามารถให้คำปรึกษา ซึ่งแตกต่างจากคนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม ด้านจิตใจ สิ่งของการช่วยเหลือจากครอบครัวตนเองและสามีเป็นอย่างดีทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจในตนเองมากกว่า

3) ความเครียดของหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ แต่ละคนมีความเครียดแตกต่างกันไม่มาก เกิดความรู้สึกหลากหลาย ได้แก่ รู้สึกมีงาน มีความกลัว วิตกกังวล โศกเศร้าไม่กล้าปรึกษาใคร เนื่องจากค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนแต่งงาน รู้สึกละอายใจเพราะผู้ชายไม่รับผิดชอบ ในด้านการงานจะรู้สึกกังวล กลัวตกงานหรือไม่ได้ทำงานหากตั้งครรภ์ สถานะทางการเงินไม่ดี เป็นภาระแก่ครอบครัว ทั้งในระดับของความเครียดและระยะเวลาของการเกิดความรู้สึกเครียด พบว่า ส่วนมากมีความเครียดอยู่ในระดับปกติ ซึ่งสาเหตุของการเกิดความรู้สึกเครียด มาจากหลายสาเหตุ ทั้งจากตนเองและลูกที่คลอดออกมา บุคคลรอบข้าง ภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งแม้วัยรุ่นแต่ละคนมีการตอบสนองกับความเครียดแตกต่างกัน โดยบางคนเลือกที่จะหลีกเลี่ยง ขณะที่บางคนเลือกที่จะเผชิญกับปัญหา

2. การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์

1) ความเศร้า หญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมหลายคนที่ได้รับรู้ว่าตนเองคุณค่าน้อย หลายคนมีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ ได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัวและสังคม ทำให้เกิดความพึงพอใจในตนเองและสามารถดำรงชีพและเลี้ยงบุตรได้

2) ความหวาดกลัว หญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากครอบครัวและสังคมที่เหมาะสมทำให้หญิงวัยรุ่นมีการฟื้นฟูสภาพจิตตนเองได้ดี โดยเฉพาะการรับบทบาทความเป็นแม่เนื่องจากเติบโตมาจากครอบครัวขยายทำให้เกิดการเรียนรู้จากครอบครัวและสังคม

3) ความเครียด หญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ทุกคนมีระดับความเครียดที่แตกต่างกันไม่มากนัก รวมทั้งยังมีกลไกในการเผชิญกับความเครียดได้ดี บางคนสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างเหมาะสม โดยการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือเริ่มจากตัวเอง

3. แนวทางการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม

การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

1) ทาน การให้คำแนะนำ ปรีกษา ให้ความปรารถนาดี ความช่วยเหลือที่อาศัยสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง คนรัก สามเณร คอยให้คำแนะนำ รับฟังและเป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือดูแลใกล้ชิด รับรู้ เข้าใจ และร่วมมือกันแก้ไขปัญหา

2) ปิยวาจา คือ พูดจาให้กำลังใจ พูดแนะนำสิ่งดี ส่งเสริมให้มองเห็นข้อดีและคุณค่าของตนเอง เพิ่มการปฏิสัมพันธ์และการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

3) อตถจริยา คือ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้โอกาส ให้กำลังใจในการทำ ความดีแก่ครอบครัว เน้นการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้อง ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา ทักษะชีวิต การมีทัศนคติที่ดีต่อการแก้ปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและการให้คำปรึกษา

4) สมานัตตา ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของการเป็นแม่และอย่างต่อเนื่องเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

กิจกรรมการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ ภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งภาคเอกชน รัฐบาลและองค์กรอิสระอื่น ๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อหาทางในการแก้ปัญหาเรื่องการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นให้ลงไปในทุกพื้นที่ของประเทศอาจทำการป้องกันแก้ไขเชิงระบบหรือเชิงนโยบายหรือกระทำไปในรูปแบบกิจกรรมที่ชัดเจนไปในแต่ละกลุ่มวัยตามบทบาทและตามศักยภาพขององค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งนี้ต้องให้ครอบคลุมทั้งการป้องกันและการตามแก้ไขปัญหา กลุ่มหรือสังคมต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนนั้น หรือในชุมชนใกล้เคียง เช่น องค์กรด้านศาสนา องค์กรเครือข่ายครอบครัว ต้องช่วยกันดูแลชุมชนของตนเองเอื้ออำนวยความช่วยเหลือให้ ความเมตตาปราณีต่อกันให้มากขึ้น ชุมชนที่เข้มแข็งมีเครือข่ายอื่น ๆ มากสามารถเข้าช่วยด้วยการเป็นแกนนำเผยแพร่กิจกรรม จัดสรรอุปกรณ์ ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้วัยรุ่นหรือบิดามารดาเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชนร่วมกันถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติต่อวัยรุ่น เพื่อจะส่งผลให้วัยรุ่นมีคุณธรรมจริยธรรม เช่น บิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวปฏิบัติตามศีลห้าเป็นตัวอย่างให้เด็กปฏิบัติตาม โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์และชุมชนมีวิธีการถ่ายทอดวิถีพุทธ ด้วยการให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่ชุมชนจัดขึ้น โดยสมาชิกชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง การศึกษาชี้ให้เห็นถึงสถาบัน

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติต่อวัยรุ่น ช่วยส่งผลให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในสังคมได้

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม ในสภาพปัญหาและสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ ดังนี้

ความเศร้าของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์

วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์มีภาวะความเศร้าในระดับไม่มากซึ่งสามารถสังเกตได้ และไม่พบว่ามีความเสี่ยง เมื่อพิจารณารายบุคคล พบว่า แต่ละคนมีสาเหตุของการเกิดที่แตกต่างและเหมือนกันอยู่บ้าง รวมถึงสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย โดยวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์คนหนึ่งที่มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบทั้งในครอบครัวและสถานที่ทำงาน ในขณะที่อีกคนมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจากภูมิหลังของตนเอง ประกอบกับการมีลูกหลายคนและคาดการณ์ว่าจะต้องมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่วนอีกคนกำลังตั้งครรภ์ซ้ำในขณะที่แยกทางกับสามี โดยที่ฐานะครอบครัวไม่ดี ถูกตำหนิจากคนในครอบครัว สังเกตว่าน่ามีภาวะซึมเศร้าอยู่บ้าง อาการที่พบ รู้สึกเศร้า อ่อนไหวง่าย ชัดแย้งกับคนอื่นง่าย ดูถูกตนเอง วิตกกังวล และยังมีอาการอื่นร่วมด้วย ได้แก่ การมีปัญหาในเรื่องการนอน รู้สึกผิด อ่อนเพลีย เหนื่อยหน่าย ไม่กระตือรือร้น มีปัญหาในการรับประทานอาหาร ทำให้น้ำหนักตัวลดหรือเพิ่ม มีปัญหาในการเคลื่อนไหว ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองลดลง รู้สึกหมดหวัง รู้สึกว่าตนเองเป็นคนไม่ดี มีปัญหาเรื่องการตัดสินใจ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนิรัตน์ จันทรศรี, วิมลพรรณ นิธิพงศ์ และบุษยนาฏ เรืองรอง (2560 : ก) ที่พบว่า มารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 6.8 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์แรก ($X^2 = 17.60, p < 0.05$) และความไม่พร้อมของการตั้งครรภ์ ($X^2 = 6.57, p < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัญชลี เหมชะญาติ ที่พบว่า ผลกระทบของการเป็นแม่วัยรุ่น ด้านจิตใจ ทำให้เกิดความเครียด เกิดภาวะซึมเศร้าการเห็นคุณค่าในตนเองลดลง ด้านร่างกาย ทำให้แม่วัยรุ่นและลูกมีปัญหาสุขภาพเพิ่มขึ้น ด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบต้องออกจาก โรงเรียนกลางคัน บุคคลในครอบครัวเกิดความผิดหวัง อับอาย ต้องหยุดงานเพื่อช่วยดูแลแม่วัยรุ่นและลูก เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดปัญหาด้านการเงิน แต่แม่วัยรุ่นทุกคนก็ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเพียงพอ ทำให้ไม่มีแม่วัยรุ่นอยู่ลำพังหรืออยู่สถานสงเคราะห์ส่งผลให้แม่วัยรุ่นส่วนมากดำรงบทบาทมารดาได้

ความกลัวของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์

วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์มีความกลัวที่แตกต่างกัน เนื่องจากภูมิหลังและปัญหาที่ประสบอยู่ รวมทั้งการสนับสนุนจากทางสังคมที่ได้รับ โดยวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ที่รับรู้ว่ามีคุณค่าต่ำ คือ วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ที่ไม่มีพิธีสมรส แยกทางกับสามีในขณะที่กำลังตั้งครรภ์ถูกคนที่ 2 ประกอบกับฐานะการเงินของครอบครัวไม่ดี ตนเองไม่

มีรายได้ การถูกญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวตำหนิบ่อยครั้งจากพฤติกรรมที่ญาติผู้ใหญ่เห็นว่าไม่เหมาะสม รวมทั้งวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ล้มเหลวทางการศึกษาต้องออกจากโรงเรียนกลางคันและแยกทางกับสามี ซึ่งต่างจากแม่วัยรุ่นที่ยังอยู่กินกับสามีและวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์มีบุคคลในครอบครัวตนเองและหรือครอบครัวสามีให้การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับการศึกษา จารวี พิมพ์สมฤดี (2553 : ก) ที่พบว่า พระพุทธศาสนาเสนอว่าไม่ว่าสตรีหรือบุรุษต่างก็มีความทุกข์เหมือนกันแต่เมื่อพิจารณาจากสภาพของความทุกข์ของสตรีนั้นจะมีมากกว่าบุรุษเนื่องจากสตรีนั้นมีความแตกต่างทางด้านเพศภาวะและจิตใจที่แตกต่างไปจากบุรุษเป็นผลทำให้สังคมมีค่านิยมหรือทัศนคติต่อสตรีในมุมมองที่ผิดไปจากความเป็นจริง และสิ่งเหล่านั้นก็ล้วนเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความทุกข์กับสตรีได้ เมื่อกล่าวโดยสรุปสตรีในสมัยพุทธกาลจะมีความทุกข์อยู่ 5 ประการ คือ (1) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านสังคม (2) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านร่างกาย (3) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านครอบครัว (4) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านศาสนา (5) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านสติปัญญา โดยปัญหาความทุกข์ทั้ง 5 ประการนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่สตรีจะต้องเผชิญ ส่งผลให้วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์เกิดความกลัวการพบกับบุคคลอื่น เนื่องจากเป็นกังวลว่าอาจทำตัวน่าอาย ไม่กล้าออกไปเผชิญสังคมภายนอก และสอดคล้องกับการศึกษาของ มนชนก พัฒนคล้าย (2558 : ก) พบว่า ประเด็นที่ 1 ก่อนการตั้งครรภ์พบว่ามีพฤติกรรมเสี่ยง คือ มีมุมมองทางว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องธรรมดา ขาดความรู้การคุมกำเนิดการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่ให้อิสระ โดยเฉพาะการคบเพื่อน มีการชักจูงกันดื่มแอลกอฮอล์ประเด็นที่ 2 ขณะตั้งครรภ์พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ขาดความมั่นใจ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ เกิดความ “รู้สึกผิด” และส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจ หลายคนสูญเสียหน้าที่การงานที่เป็นรายได้เสริม ต้องออกจากงาน มีบางส่วนพยายามทำแท้ง แต่ก็ล้มเหลวจึงตั้งครรภ์ต่อ ประเด็นที่ 3 ขณะคลอดพบว่ามีความกลัวความเจ็บปวด มีปัญหาด้านค่าใช้จ่าย ไม่มีเงินใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ประเด็นที่ 4 การเลี้ยงดูบุตรพบว่า หลังคลอดและช่วงเลี้ยงดูวัยรุ่นนำบุตรมาเลี้ยงด้วยตนเองและความช่วยเหลือจากบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีอาศัยความเข้าใจของครอบครัวเป็นกำลังใจ ประเด็นที่ 5 การวางแผนอนาคต พบว่า ส่วนใหญ่ตั้งใจจะกลับไปสานต่อสิ่งที่จำเป็นต้องจากมา

ความเครียดของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์

วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ทุกคนมีสาเหตุความเครียดที่คล้ายคลึงกัน คือ เมื่อรู้ว่าจะตั้งครรภ์ เนื่องจาก เป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป ความจริงถูกเปิดเผย ความกดดันลดลง ส่งผลให้ความเครียดลดลงในช่วงเก็บข้อมูล พบว่า ระดับความเครียดของวัยรุ่นทุกคนอยู่ในระดับปกติส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์หลายคนเครียดมาก คือ หลังคลอดลูก เกิดจากการร้องไห้ของลูก นอกจากนั้นก็เป็นวิธีการที่ต้องเลี้ยงดูลูก ปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของคนรักหรือสามีในบทบาทความเป็นพ่อ การแยกทางกับสามี การตอบสนองของร่างกายที่พบ คือ วิตกกังวล แยกตัวจากผู้อื่น ไม่อยากจะทำอะไร มีปัญหาเรื่องการนอน ไม่มีความสุขกับชีวิต ส่วนการเผชิญความเครียดของแม่วัยรุ่นมีรูปแบบที่แตกต่าง

กัน ตามภูมิหลังของแต่ละคน รวมทั้งการสนับสนุนทางสังคมในขณะตั้งครรภ์ ความไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตร หรือรับภาระการเลี้ยงดูบุตรไม่ไหว ไม่รู้จะทำอย่างไรเมื่อลูกร้องไห้ ขาดความรู้เกี่ยวกับการเป็นแม่ในทุก ๆ เรื่อง มีความสับสนในการดูแลบุตร ทำให้เกิดอาการแยกตัว หงุดหงิด อารมณ์เสื่อง่าย โกรธง่าย รู้สึกเดียวดาย นอกจากความเครียดที่เกิดจากการเลี้ยงดูลูก การขาดการสนับสนุนทางสังคมอย่างเพียงพอก็ทำให้วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์เกิดความเครียด เช่น กังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูกและการดำรงชีพ การแยกทางกับสามี สอดคล้องกับการศึกษาของ อัญชลี เหมชะญาติ (2558 : ก) ที่พบว่า ผลกระทบของการเป็นแม่วัยรุ่น ด้านจิตใจ ทำให้เกิดความเครียด เกิดภาวะซึมเศร้าการเห็นคุณค่าในตนเองลดลง ด้านร่างกาย ทำให้แม่วัยรุ่นและลูกมีปัญหาสุขภาพเพิ่มขึ้น ด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบต้องออกจาก โรงเรียนกลางคัน บุคคลในครอบครัวเกิดความผิดหวัง อับอาย ต้องหยุดงานเพื่อช่วยดูแลแม่ วัยรุ่นและลูก เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดปัญหาด้านการเงิน แต่แม่วัยรุ่นทุกคนก็ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเพียงพอ ทำให้ไม่มีแม่วัยรุ่นอยู่ลำพังหรืออยู่สถานสงเคราะห์ส่งผลให้แม่วัยรุ่นส่วนมาก ดำรงบทบาทมารดาได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยนุช ชมพูภาส และ ศศิ กฤษณะพันธ์ (2016 : 35-44) “ความภาคภูมิใจในตนเองและสุขภาพจิตของวัยรุ่นตั้งครรภ์” ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลพื้นฐาน ผลที่ได้จากการศึกษาในปัจจุบัน โดยเพศหญิงที่มีการ ตั้งครรภ์ในช่วงวัยรุ่นยินยอมที่จะมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนที่คบกันเป็นแฟน ยังไม่ได้แต่งงานฉันท์สามีภรรยา ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอาจนำไปสู่การให้กำเนิดบุตรทั้งที่ไม่ได้แต่งงาน อย่างไรก็ตามพบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วชายที่เป็นคู่นอนของหญิงตั้งครรภ์ยังมีแนวโน้มที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อบุตรในครรภ์ เมื่อพิจารณาถึงการป้องกันหรือคุมกำเนิด พบว่า ส่วนใหญ่มีการป้องกันหรือคุมกำเนิด แต่การที่ยังตั้ง เกิดตั้งครรภ์ขึ้นเนื่องจากไม่ได้รับประทานยาคุมกำเนิดอย่างสม่ำเสมอหรือหละหลวมด้านการใช้ถุงยางอนามัย เพื่อคุมกำเนิด การตั้งครรภ์ดังกล่าวจึงเกิดขึ้นจากความไม่ตั้งใจ ส่วนใหญ่วัยรุ่นตั้งครรภ์มีสภาวะสุขภาพจิตอยู่ในเกณฑ์ปกติ แต่ยังมีจำนวนหนึ่งที่มีความผิดปกติด้านสภาวะสุขภาพจิต

ในทางพุทธศาสนาหลักคำสอนสำหรับการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุข และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักพุทธธรรมสำหรับการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ดังนี้

1. ทาน การให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือด้วยการให้ทั้งที่เป็นสิ่งของ ให้ความรู้ การแนะนำที่ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นความจริง
2. ปิยวาจา การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พูดให้กำลังใจ
3. อัตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ห่มเทแรงกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น พร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา

4. สมนัตตตา สมนัตตตา คือ การวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับเพื่อนหรือผู้อื่น ๑ อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนในชุมชนและสังคม

สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้ช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิ่มสลักที่ยึดคุมรถซึ่งแล่นไปไว้ได้ ฉะนั้นในการอยู่ร่วมของสังคมนั้น มนุษย์ย่อมปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุก ๆ คน และปรารถนาที่จะไต่ยืนไต่ฟุ้งค้ำยกย่องสรรเสริญ มากกว่าคำนินทาว่าร้าย พระพุทธองค์ได้ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่า ขั้นแรกให้ปรับที่ตัวของเราเองก่อน คือ ต้องทำตัวเราให้เป็นที่น่ารักเสียก่อนโดยการปฏิบัติโดยปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องเหนี่ยวใจคน ผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคีเป็นหลักธรรมที่ทำให้ เป็นที่ขอบใจเป็นที่รักของคนทั่วไป ในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ชุมชน สังคม ย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน บุคคลจึงพึงปฏิบัติตนให้เป็นที่รัก เป็นที่ยอมรับนับถือ ช่วยเหลืออื่น หลักสังคหวัตถุ 4 จึงมีความสำคัญในการครองตนอยู่ในสังคมอย่างสงบสุขสมเด็จพะพระอริยวงศาตญาณ (วาสน์ วาสน) (2528 : 53) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่าเมื่อทุกคนต่างประพฤตสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว อย่าว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัว จะรักใคร่นับถืออยู่เป็นสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศทั้งโลกก็อยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าสังคหวัตถุทั้ง 4 อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือ ช่วยเหลือกันอย่างวิเศษแท้ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549 : 70-75) ได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า สังคหผละ แปลว่า กำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับนักบริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น ถ้าผู้บริหารบกพร่องเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ก็จะไม่มีคนมาช่วยทำงาน เมื่อไม่มีคนทำงานเขาก็เป็นผู้บริหารไม่ได้ หากว่าไม่มีการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุข และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารวี พิมพ์สมฤติ (2553 : ก) “การศึกษาความทุกข์ของสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาเสนอว่าไม่ว่าสตรีหรือบุรุษต่างก็มีความทุกข์เหมือนกันแต่เมื่อพิจารณาจากสภาพของความทุกข์ของสตรีนั้นจะมีมากกว่าบุรุษ เนื่องจากสตรีนั้นมีความแตกต่างทางด้านเพศภาวะและจิตใจที่แตกต่างไปจากบุรุษเป็นผลทำให้สังคมมีค่านิยมหรือทัศนคติต่อสตรีในมุมมองที่ผิดไปจากความเป็นจริง และสิ่งเหล่านั้นก็ล้วนเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความทุกข์กับสตรีได้ เมื่อกล่าวโดยสรุปสตรีในสมัยพุทธกาลจะมีความทุกข์อยู่ 5 ประการ คือ (1) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านสังคม (2) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านร่างกาย (3) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านครอบครัว (4) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านศาสนา (5) ปัญหาความทุกข์ของสตรีในด้านสติปัญญา โดยปัญหาความทุกข์ทั้ง 5 ประการนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่สตรีจะต้องเผชิญ พระพุทธศาสนาได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาความทุกข์ของสตรีโดยได้กำหนดขอบเขตการแก้ไขปัญหาความทุกข์ของสตรีทั้ง 5 ด้านเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาสตรีหรือการแก้ไขปัญหาความทุกข์ให้ลดน้อยลง เช่น การแก้ไขปัญหาความทุกข์ที่เกิดเพราะสังคมก็ด้วยการเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อของสังคมที่มีต่อสตรีให้เป็นไป

ในทางสร้างสรรค์ หรือการปรับเปลี่ยนความเชื่อเกี่ยวกับสตรีว่าสตรีนั้นไม่ใช่อุปสรรคต่อการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาหรือการบรรลุนิพพาน

การนำเสนอหัวข้อ 4 มาช่วยในการการฟื้นฟูสภาพจิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดผลดีต่อสภาพจิตใจ อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครอบครัวด้วยกันเองและคนในชุมชนสังคม ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติตนเป็นไปด้วยความความสุข ความสามัคคี ความสำเร็จ ในการดำรงชีวิต และช่วยส่งเสริมให้คนในครอบครัวเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว และช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวด้วยความเต็มใจ

การบูรณาการกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อการฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ให้เป็นกลไกการดำเนินงานในระดับต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชนเพื่อช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาให้วัยรุ่นและครอบครัวพบทางออกที่ไม่รุนแรง ไม่ก่อความกดดันบอบช้ำแก่ฝ่ายใด ๆ สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เยี่ยงคนทั่ว ๆ ไปไม่กำลังใจในการดำรงชีวิตเป็นส่วนหนึ่งที่ดีของสังคมได้วัยรุ่นที่สามารถพัฒนาค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองทั้งทางด้านบุคลิกภาพ ด้านความนึกคิดการเข้าสังคม จะเป็นวัยรุ่นที่สามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤติได้อย่างไม่ยุ่งยากนัก มักจะมีลักษณะเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญาเผชิญกับเหตุการณ์ในชีวิตมากกว่าการใช้อารมณ์เป็นผู้ที่เลือกเผชิญหน้ากับปัญหามากกว่าเป็นผู้ที่จะยอมหลีกเลี่ยงปัญหาเป็นผู้ที่รู้เท่าทันธรรมชาติของตนเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้สึกว่าตนเองโดดเดี่ยวแต่ยังมีหนทางที่จะไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ วัยรุ่นที่สามารถผ่านวิกฤตการณ์และค้นพบตัวเองเช่นนี้จะมีบุคลิกภาพมั่นคงมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเอง จึงเท่ากับมีความสามารถที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีค่านิยมที่ถูกต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนและระดับประเทศได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูสภาพจิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ด้วยหลักพุทธธรรม มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรมีการรณรงค์เชิงรุกอย่างจริงจังในการให้ความรู้แก่วัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์และการคุมกำเนิดอย่างถูกวิธีเมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ได้
2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการควบคุมสื่อออนไลน์ในปัจจุบันที่มีการเผยแพร่สิ่งยั่วยุต่ออารมณ์ทางเพศแก่วัยรุ่น ควรมีบทลงโทษและกฎหมายที่ชัดเจนและรัดกุมสำหรับผู้ฝ่าฝืนในการเผยแพร่สื่อลามกที่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เยาวชนคนไทย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. สร้างสายใยในครอบครัว เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีโดยเฉพาะเรื่องเพศศึกษาซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับในยุคปัจจุบัน การที่ครอบครัวมีเวลา ดูแลเอาใจใส่กัน ห่วงใยกัน มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ก็จะเกิดความไว้วางใจมีอะไรก็สามารถให้คำปรึกษาได้ทุกอย่าง พ่อแม่ไม่ควรปล่อยบุตรอยู่ตามลำพังเมื่อเกิดปัญหา ต้องทันต่อความทันสมัยของสื่อปัจจุบัน เพื่อป้องกันการเสพสื่อที่ไม่เหมาะสมของบุตร

2. เสริมสร้างหลักเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัว เพราะวินัยสร้างจากบ้าน โดยพ่อแม่จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ในการประหยัดและอดออม ไม่ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย สอนให้เด็กรู้จักคุณค่าของเงินที่หามาได้ ทุกอย่างไม่ได้หามาได้ง่าย ๆ ต้องอดทนขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากินอย่างสุจริต ไม่ให้ความสำคัญเงินเป็นพระเจ้า จนทำให้ขาดสติในการดำรงชีวิตที่พอเพียง

3. อบรมสั่งสอนในเรื่องการเล่าเรียนและการคบเพื่อน สอนให้เด็กสนใจในการเรียนมากกว่าเรื่องอื่น ๆ โดยเฉพาะการคบเพื่อนต่างเพศ ซึ่งถึงแม้ว่าในสมัยนี้อาจจะควบคุมยาก แต่ทุกอย่างควรเริ่มจากสถาบันครอบครัว ถ้าทุกครอบครัวช่วยกันสอนบุตรหลานตัวเอง เด็กย่อมเรียนรู้สิ่งที่ดีจากครอบครัวเป็นด้านแรก การห้ามอาจไม่ได้ผล เพราะเด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสื่อทุกแขนง ดังนั้นต้องสอนให้เด็กแยกแยะ อะไรดี และอะไรไม่ดี ต้องทำเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยเชิงป้องกัน (Protective factor) เช่นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทักษะหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงทักษะการปฏิเสธจากการถูกชักจูงจากเพื่อนหรือแฟน/คู่รักเมื่อต้องการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อให้ครอบคลุมปัจจัยที่มีผลต่อการพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิง รวมทั้งมีการศึกษาให้ครอบคลุมในนักเรียนหญิงทุกกลุ่มอายุทุกพื้นที่ที่บริบทแตกต่างกันเช่นโรงเรียนขยายโอกาสโรงเรียนอาชีวศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนหญิงในกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งอาจจะมีปัจจัยที่แตกต่างจากการศึกษาในครั้งนี้

2. ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านความคิดเห็นและมุมมองของวัยรุ่นในเรื่องพฤติกรรมทางเพศเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งเพื่อให้ประเด็นของปัญหามีความชัดเจนขึ้นอาทิเช่นทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์กับคู่รักการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างด้านพื้นที่และบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วการได้ข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงปริมาณเพียงด้านเดียวอาจไม่ได้ข้อมูลที่สะท้อนบริบทที่เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนเพียงพอที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นของปัญหาอย่างแท้จริงและนำไปสร้างแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมต่อไป

3. ควรพัฒนาโปรแกรมเพื่อการป้องกันหรือลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิง โดยเน้นการปรับทัศนคติพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศให้เหมาะสมการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นรวมถึงการรู้เท่าทันสื่อกระตุ้นทางเพศ

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *แม่วัยใส ความท้าทายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอดวานส์ปรี้นติ้ง จำกัด.
- จารวี พิมพ์สมฤดี. (2553). *การศึกษาความทุกข์ของสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยนุช ชมพูภาส และ ศศิ กฤษณะพันธ์. (2016). ความภาคภูมิใจในตนเองและสุขภาพจิตของวัยรุ่นตั้งครรภ์. *ปริญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข. TUH Journal online*. 1 (2), 35-44
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธพิธีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนชนก พัฒนคล้าย. (2558). *ประสบการณ์การตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตรของวัยรุ่นในเขตพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- ศรีเพ็ญ ตันติเวสสและคณะ. (2556). *สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย 2556*. กรุงเทพมหานคร: โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน). (2528). *สังคหวัตถุ 4*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนิรัตน์ จันทรศรี. วิมลพรรณ นิธิพงศ์ และบุษยนาฏ เรืองรอง. (2560). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด*. รายงานวิจัย. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี: ราชบุรี.
- อัญชลี เหมชะญาติ. (2558). *การปรับตัวของแม่วัยรุ่น*. การศึกษาและการพัฒนาสังคม; ปร.ต. การศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

รูปแบบการใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

**The Model of Using the Four Bhāvanā Dhammas for Learning
Management in Moral Education Schools of Educational
Institution Administrators under the Office of
Mahasarakham Primary Educational
Service Area 1**

จิตติมา สุนทรรส, พระโสภณพัฒนบัณฑิต,

พระครูสุธีศัมภีรญาณ และ พระมหาสำรอง สดญโต

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Jittima Soontornrot, PhraSoponphattanabundit,

Phrakhru Sudhikhambhirayan and Phramaha Samrong Saññato

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: .msamrong84@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาสภาพ
การจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณธรรม และ 3) เสนอรูปแบบการใช้หลักภาวนา 4 เพื่อ
การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณธรรม ศึกษาในเทศก์
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียน พระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน ผู้นำหมู่บ้าน รวม 28 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัยใน
รูปแบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

หลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เป็นหลักปฏิบัติ 4 ด้านที่พระพุทธเจ้าตรัสในคำสอน
ของพระองค์เองเพื่อใช้เป็นคุณสมบัติของบุคคลท่านใช้ว่า 1. กายภาวนา คนเป็นภาวนิตกาโย ตัวการกระทำ
เป็นกายภาวนา 2. ศีลภาวนา คนเป็นภาวนิตสีโล ตัวการกระทำเป็นจิตภาวนา 3. จิตภาวนา คนเป็นภาวนิตจิตโต ตัว
การกระทำเป็นจิตภาวนา 4. ปัญญาภาวนา คนเป็นภาวนิตปัญญา ตัวการกระทำเป็นปัญญาภาวนา เป็นคุณสมบัติของ
บุคคลผู้ได้เจริญกาย ศีล จิต และปัญญามีความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาตน การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็น
แบบอย่างที่ดีต่อสังคม และในการรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงของชีวิต

* วันที่รับบทความ: 27 สิงหาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 28 ตุลาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 29 ตุลาคม 2564

Received: August 27, 2021; Revised: October 28, 2021; Accepted: October 29, 2021

สภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณธรรม มีสาเหตุจาก 1) ด้านกายภาพบางโรงเรียนยังไม่มีห้องพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาพุทธธรรม ไม่สามารถจัดสถานที่ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมวิถีพุทธทุกอย่างได้ 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ผู้ปกครองและนักเรียนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง และมีความเป็นวัตถุนิยม ไม่สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ 3) ด้านการเรียนการสอน โรงเรียนยังขาดบุคลากรที่มีความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับคำสอน ขาดความเชี่ยวชาญที่จะนำคำสอนมาประยุกต์ใช้และเป็นแบบอย่างที่ดีชัดเจนได้ 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ครูและนักเรียนยังไม่สามารถสร้างบรรยากาศวิถีพุทธได้อย่างเต็มที่ 5) ด้านการบริหารจัดการ การจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนคุณธรรม ทั้ง 3 ขนาด มีรูปแบบบูรณาการกับโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ ครูผู้สอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้บูรณาการกับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธพัฒนาการทางกายภาพ มีการฝึกปฏิบัตินักเรียนการเดิน ยืน นั่ง การสวดมนต์ไหว้พระประจำวัน 2) ศิลปาวนา ฝึกปฏิบัติการทำสมาธิก่อนเรียนทุกวิชา การใช้คำว่า ดี ดี ดี คือ คิดดี พูดดี ทำดี 3) จิตภาวนา การฝึกอบรมจิตใจด้วยคำคุณธรรม 4) ปัญญาภาวนา มีการจัดกิจกรรมแข่งขันความรู้ด้านคุณธรรม ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์โรงเรียนและในชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: รูปแบบ; หลักภาวนา 4; โรงเรียนคุณธรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the principles of the Four Bhāvanā Dhammas (Development) in Theravada Buddhism; 2) to study the condition of learning management of educational institute administrators at the moral education schools, OBEC in Kantharawichai District, the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 1, 3) to propose a model for using the Four Bhāvanā Dhammas for learning management in the moral education schools. The target groups of this study included 28 of school administrators of moral education schools, supervisors, committee members of basic education schools, teachers and teachers in charge of the project, parents, monks teaching morals in schools and village leaders, selected by Purposive Sampling. The study was conducted using the interview form. The obtained data were interpreted by the descriptive analysis.

The research results were as follows:

The Four Bhāvanā Dhamma in Theravada Buddhism is the principles of practice that the Lord Buddha said in his own teachings to use as the qualities of a person that 1) Kāya-bhāvanā (Physical Development), a person as a doer (Bhāvitakāyo), 2) Sīla-Bhāvanā (Moral Development), a person as a doer (Bhāvitasīlo), 3) Citta-Bhāvanā (Emotional Development), a person as a doer (Bhāvitacitto), 4) Paññā-Bhāvanā (Wisdom Development), a person as a doer (Bhāvittapañño). This is a quality of a person who has developed physical, moral, mental

and intellectual qualities that are important in terms of personal development, improving the quality of life that is a role model for society to maintain Buddhism, knowing and understanding things as they really are in life.

The learning management condition of the administrators of the moral schools was based on the following reasons: 1) Physically, some schools did not have a Buddhist room for studying Buddhism so that they were unable to arrange a place to facilitate all Buddhist activities; 2) Basic activities of life style, most of the parents and students lived an urban lifestyle, and is materialistic and unable to apply the Dhamma principles in life; 3) teaching and learning, the school lacks of personnel with real knowledge of the teachings, lacks of expertise in applying teachings and being a clear model, 4) in terms of atmosphere and interaction between teachers and students, they were unable to fully create a Buddhist atmosphere, 5) management, organizing meetings to raise awareness and understanding with all parties concerned with the objectives and guidelines for the implementation of Buddhist schools.

The learning management model of educational administrators in moral schools of all 3 sizes has an integrated model with Buddhist schools in 5 aspects, namely 1) Physical Development, basic activities and ways of life, teaching and learning, atmosphere and interaction and management. Teachers were in the preparation of learning management plans according to the school curriculum and organized learning activities in 8 groups of learning subjects integrated with the Buddhist way of life school project, developing physical and mental development. There were practice sessions for students to walk, stand, sit, and chant daily; 2) Moral Development, practice meditation before every class: the use of the words 'good, good, good' which is to think good, speak good, do good; 3) Mental Development, mental training through moral camps; 4) Wisdom Development, there were activities to compete on moral knowledge, atmosphere and interactions at school and in the community and society.

Keywords: Model of Using; Four Bhāvanā Dhammas; Learning Management in Moral Education Schools

บทนำ

สภาพของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (2545 : 35) ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน เช่น ปัญหาสุขภาพจิต เกิดความเครียดและปรับตัวไม่ได้ การฆ่าตัวตาย ปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิ การกลั่นแกล้งรังแก ความรุนแรง และการทารุณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหายาเสพติด การไม่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและอาชีพ (เจริญ ภักดีวานิช (2546 : คำนำ) การเกิดปัญหาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการพัฒนาเยาวชน

อันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545 : ข) การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นรวมทั้งเลือกสิ่งที่ดีงามและเป็นคุณประโยชน์ สามารถครองตนอยู่ในความถูกต้องดีงาม เรียนรู้ที่จะรักเพื่อนมนุษย์ และเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยยังคงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าแห่งมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553 : 1-15) ทั้งนี้การปลูกฝังและบ่มเพาะค่านิยมที่เข้มแข็งให้เกิดขึ้นในจิตใจของคนไทยต้องทำตั้งแต่เด็ก ๆ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ (2558 : 14-16)

การศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยให้ทุกคนมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ (2554 : 15) ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกใน การเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบบโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 4) เพื่อมุ่งให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและการอยู่ดี กินดี มีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2551 : 11)

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักภาวะ 4 คือ 1. พัฒนากาย หรือการทำให้ร่างกายเติบโตแข็งแรง มีสุขภาพดี 2. พัฒนาศีล หรือพัฒนาทางสังคม ศีลคือการอยู่ร่วมสังคมโดยไม่เบียดเบียนกันแต่มีชีวิตที่เกื้อกูลต่อกัน และมีวินัย 3. พัฒนาจิตใจ หรือพัฒนาทางอารมณ์ ก็คือเรื่องของจิตใจนั่นเอง และ 4. พัฒนาปัญญา หรือพัฒนาการทางปัญญาแก้ไขข้อขัดข้องจัดปัญหา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยที่ได้รับการกล่อมเกลามาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกประวัติศาสตร์ชาติไทยจนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 1-2) ปัจจุบัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวนมากที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนยังไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต นักเรียนไม่มีส่วนร่วมและไม่ได้แสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรม ร่วมกัน 3) ด้านการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการบูรณาการหลักพุทธศาสนาในโรงเรียนยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ขาดการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน 5) ด้านการบริหารจัดการการวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนยังไม่ชัดเจน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547 : 3)

สภาพปัญหาของการดำเนินงานของโรงเรียนดังกล่าว เป็นเหตุจูงใจให้มีการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 การบริหารจัดการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักทฤษฎี 4 คือ 1. พัฒนากาย หรือการทำให้ร่างกายเติบโตแข็งแรง การกินอาหารให้ได้คุณค่า กินพอดี ด้วยความรู้จักประมาณ ให้ร่างกายอยู่ ผาสุก มีสุขภาพดี 2. พัฒนาศีล หรือพัฒนาทางสังคม ศีลคือการอยู่ร่วมสังคมโดยไม่เบียดเบียนกันแต่มีชีวิตที่เกื้อกูลต่อกัน และมีวินัย 3. พัฒนาจิตใจ หรือพัฒนาทางอารมณ์ ก็คือเรื่องของจิตใจนั่นเอง และ 4. พัฒนาปัญญา หรือพัฒนาการทางปัญญาแก้ไขข้อขัดข้องจัดปัญหา หายอึดอัด ตลอดจนรู้เท่าทันเหตุปัจจัย เพื่อนำมาบูรณาการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนตามแนวทางโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่เหมาะสมกับโรงเรียน ผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ให้ประสบผลสำเร็จและมีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักทฤษฎี 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในอำเภอกันทรวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
3. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้หลักทฤษฎี 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้หลักทฤษฎี 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามวิธีอุปนัย (Inductive Method)

2. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

2.1 ขอบเขตด้านเอกสาร

1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก (ภาษาบาลี/ไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช 2539 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เอกสารตำราทางวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักภวนา 4 ในพระพุทธศาสนาเพื่อการบริหารโรงเรียนคุณธรรม เอกสารวิชาการเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัย รูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1) แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสังกัด สพป. มหาสารคาม เขต 1

2) สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหาร

3) รูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย รูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเป็นโรงเรียน ที่อยู่ในโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.4 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในรูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยการเก็บข้อมูลเชิงลึกในการลงภาคสนาม ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จาก 17 โรงเรียน โดยใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างตามขนาดโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 3 โรงเรียน ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 28 รูป/คน

2.5 ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้หลักภาวะนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1” การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์ ได้แก่

- 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน
 - 2) ศึกษาพิเศษ/นักวิชาการที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. จำนวน 5 คน
 - 3) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน
 - 4) ครูผู้รับผิดชอบงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. จำนวน 3 คน
 - 5) ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน
 - 4) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน
 - 5) นักวิชาการ จำนวน 3 รูป
 - 6) ผู้นำหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
- รวมทั้งสิ้น 28 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบ และแนวทางการแก้ไข โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐานในการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เฉพาะในบางประเด็นที่ได้ข้อมูลไม่ชัดเจนและครบถ้วน
- 2) สมุดจดบันทึกข้อมูลภาคสนามเพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่การต่อการทำวิจัย
- 3) เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ เป็นการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อมูลจากการจดบันทึกในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

4. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยผู้วิจัยได้มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการใช้หลักภาวะนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย

3) ปรับปรุงแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านในการตรวจสอบความเหมาะสมเชิงเนื้อหา ภาษา และวิธีวิจัย

4) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านที่ให้ข้อเสนอแนะไปปรึกษาที่อาจารย์ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

5) ปรับปรุงแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย

6) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

5. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนเพื่อการวิจัยไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยยึดหลักพุทธธรรมเป็นฐาน จากนั้นจัดสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัยเรื่องรูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย จำนวน 28 คน

2) จัดสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) เพื่อสนทนาลงถึงรูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3) การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นและได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้ว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วนและชัดเจน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เตรียมแบบสอบถาม แนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล และสถานที่เก็บข้อมูล

2) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และตรวจสอบคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

3) นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เสนอต่อให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 28 คน เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย และลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย โดยการทำกิจกรรมกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 4) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่ ด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือในการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 5) อบรมผู้ช่วยการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยและทำความเข้าใจขั้นตอนการเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการวิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 6) ผู้วิจัยกำหนดนัดหมาย วัน เวลาและสถานที่ ที่จะทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 7) ถอดเทปการสัมภาษณ์รายบุคคลคำต่อคำเพื่อรักษาความหมายของคำพูดทุกอย่าง
- 8) นำบทสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลและทำการตรวจสอบข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วนเพื่อจะได้กลับไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วน
- 9) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์รายบุคคลมาทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดเป็นหมวดข้อมูลทำการวิเคราะห์เนื้อหา

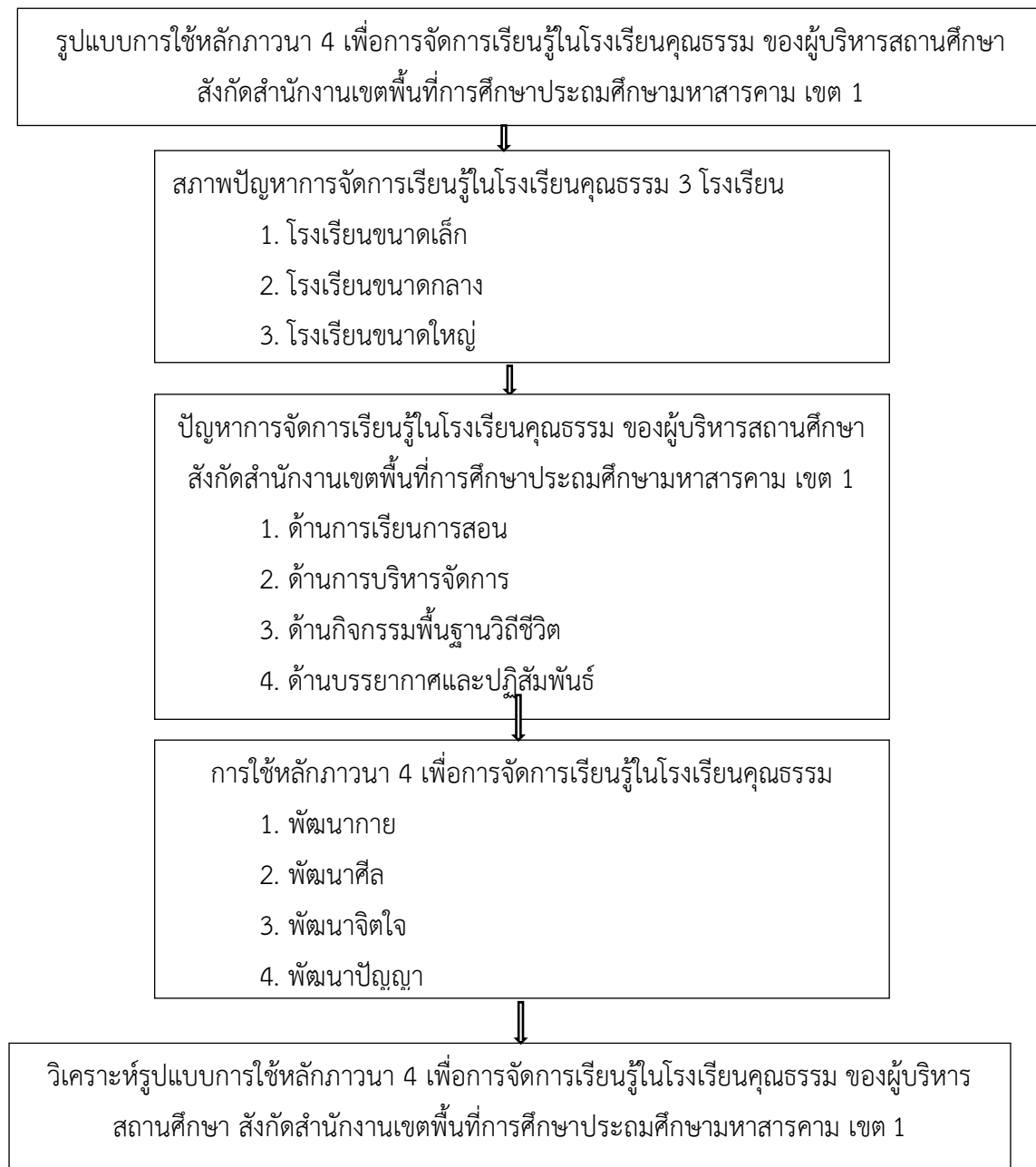
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การจดบันทึก โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการตีความ การแปลความ และการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี (Descriptive Analysis) ตามหลักการของอุปนัยวิธี (Inductive Method) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยโดยกำหนดการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

- 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด
- 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ
- 3) เปรียบเทียบข้อมูลถึงลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา้ เพื่อหาความสอดคล้องกันของข้อมูล ประกอบด้วย 1) ข้อมูลจากพระไตรปิฎก 2) ข้อมูลจากเอกสารวิชา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธีโดยวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ถึงรูปแบบการใช้หลักภวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
- 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1 หลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา มีที่มาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมักแสดงในรูปที่เป็นคุณสมบัติของบุคคลผู้ได้เจริญกาย ศีล จิต และปัญญาแล้ว มีความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาตน, การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา ควรได้รับความร่วมมือจากองค์กรทั้งสาม ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เป็นองค์หลักที่คอยให้การสนับสนุนค้ำจุน ร่วมปรึกษาหารือ กำหนดแผนงานร่วมกัน การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม จึงจะสามารถดำเนินการไปจนสำเร็จตามเป้าหมายของโครงการได้

บ้าน เป็นแหล่งเรียนรู้แรก สำหรับการดำเนินชีวิต ซึ่งจะได้รับการถ่ายทอดทั้งในด้านของพฤติกรรม และทัศนคติต่าง ๆ จากรุ่นสู่รุ่น ให้เยาวชนหรือผู้เรียนได้รู้จักการใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัว เรียนรู้ภูมิปัญญาที่ได้จากบรรพบุรุษ เป็นต้นทุนที่แต่ละครอบครัวก็จะมีมาแตกต่างกันดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละครอบครัว (วิถีชีวิต)

วัด เป็นแหล่งเรียนรู้อีกแห่งหนึ่งที่มีความผูกพันกับคนไทย กับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันมาตั้งแต่สมัยอดีตกาล ซึ่งมีระเบียบและพิธีการที่เป็นเอกลักษณ์ จนไม่สามารถที่จะแยกความสัมพันธ์กันระหว่างบ้านและวัดให้ออกจากกันได้ ด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและส่งเสริมซึ่งกันและกันเสมอมา จนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำของแต่ละท้องถิ่น (วิถีวัฒนธรรม)

โรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้วิชาการต่างๆ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและควรจะเป็น โดยพื้นฐานโรงเรียนมีบทบาทในการให้ความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ เพื่อการประกอบสัมมาอาชีพต่อไปในอนาคต นอกเหนือจากนี้ ยังช่วยสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีวันหมดสิ้น (วิถีการเรียนรู้)

ทั้ง 3 องค์การนี้ จึงมีบทบาทสำคัญที่จะเป็นแรงผลักดันและเกื้อหนุนให้โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการร่วมมือกัน ประสานกำลังและความคิดที่จะถ่ายทอดความรู้หลักในการปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนา และนำคุณธรรมจริยธรรมกลับสู่สังคมปัจจุบันได้อย่างดียิ่ง โดยผ่านกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปแบบการใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรของโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง สามารถสร้างเทคนิคหรือวิธีการที่เหมาะสมที่จะถ่ายทอดหลักพุทธธรรมให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง รวมถึงการเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนด้วย โดยผ่านกิจกรรมการปฏิบัติธรรมประจำเดือน การฟังบรรยายธรรมะจากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ การสนทนาปัญหาธรรม การสัมนนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กร

(บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นต้น เป็นการพัฒนาตนเองตามหลักภาวนา 4 คือ มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย (กาย ภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา) สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาดังจุดหมายสูงสุดไว้ที่การบรรลุนิพพาน ซึ่งจัดว่าเป็นจุดหมายที่มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองให้ บรรลุถึงได้ด้วย“การพัฒนา” ซึ่งในพระพุทธศาสนาใช้คำว่า “ภาวนา” แปลว่า การทำให้มี ทำให้เป็น และการ บรรลุนิพพาน มีความสัมพันธ์กับบุคคลและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการบรรลุนิพพาน

2. สภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณธรรม

1. สภาพปัจจุบัน และปัญหาของการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณธรรม พบว่า มีแนวทางการดำเนินงาน คือ

เรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ด้านกายภาพเกี่ยวกับห้องพุทธ ธรรมและสถานที่ที่ไม่สามารถรองรับจำนวนนักเรียนได้อย่างเพียงพอ นั้น เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องไม่ควรเพิกเฉย เพราะเรื่องของอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องพุทธธรรม เป็นสภาพแวดล้อม เบื้องต้นที่จะทำให้ นักเรียน สามารถซึมซับความเป็นวิถีพุทธ ได้จากสิ่งแวดล้อม รอบ ๆ ตัว

แผนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียน จำเป็นควรศึกษา ถึงบริบทของชุมชน วิถีชีวิตของแต่ละครอบครัวอย่างชัดเจน ซึ่งการดำเนินชีวิตในปัจจุบันนั้น ส่งผลต่อการ ดำเนินการจัดกิจกรรมพอสมควร บางกิจกรรมจำเป็นต้องเชิญผู้ปกครองหรือบุคคลในครอบครัวร่วมด้วย บาง ครอบครัวก็ไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ เพราะภาระการประกอบอาชีพหรือการงาน

การตรวจสอบประเมินผลเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการตรวจสอบ ประเมินผลจะเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่การพัฒนา แม้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลจะไม่สามารถทำได้ อย่าง ชัดเจน จึงจำเป็นต้องใช้การสังเกต สอบถาม และสนทนา เป็นต้น ในการประเมินผล

ผู้บริหาร ครู บุคลากรของโรงเรียน ควรให้ความสำคัญในการสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ให้ เกิดขึ้นร่วมกัน ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีเมตตาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็เป็นการสร้างบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ตามแบบวิถีพุทธได้อย่างดี ยิ่ง เพราะโดยปกติวิถีชีวิตของคนไทย จะยิ้มแย้มแจ่มใสและมีน้ำใจ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว การบริหารจัดการที่ประสบผลสำเร็จ ควรอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย มีมุมมอง ทักษะคิด วิสัยทัศน์ และเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การชี้แจงให้ทุกฝ่ายได้รับทราบข้อมูลและ เข้าใจถึงแนวทางหรือกระบวนการในการบริหารงาน ก็จะทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างราบรื่น พร้อม ส่งผลให้ประสบผลสำเร็จได้

3. รูปแบบการใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนทุกคน ถือได้ว่าเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนได้ทั้งสิ้น แต่การที่จะ

ให้บุคลากรของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ก็ต้องมีการสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธว่าเป็นอย่างไร มีประโยชน์และส่งผลมากน้อยเพียงใดครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และสอดแทรกหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนการสอน จำเป็นที่ควรมีความรู้อย่างถ่องแท้และเข้าใจอย่างชัดเจน เพราะวัตถุประสงค์คือต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้มีความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้ ซึ่งกิจกรรมที่ควรจัดให้ผู้บริหารครู และบุคลากรของโรงเรียนได้ปฏิบัติร่วมกัน ได้แก่ การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมทุกเดือน กิจกรรมเสริมสร้างความรู้หลักพุทธธรรม ด้วยการเชิญผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาบุคลากรนี้ อาศัยหลักธรรมในการพัฒนาบุคคล คือ กาวนา 4 เพื่อให้จิตมีคุณภาพดี สมรรถภาพทางจิตดี และสุขภาพจิตดี คุณภาพจิตดี คือจิตใจที่มีคุณธรรม ได้แก่ 1) กายกาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรม ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลาย ภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน คุณธรรมและ ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศีลกาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย 3) จิตกาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญองกามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย 4) ปัญญากาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิต

องค์ประกอบที่สำคัญ ที่ต้องดำเนินการมีองค์ประกอบ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นตอนดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ 3) ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากร 4) ขั้นตอนติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน 5) ขั้นปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข และ 6) ขั้นประเมินผล เผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลักกาวนา 4 เป็นการพัฒนาค้น ได้แก่ การรู้เข้าใจสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต ทำให้จิตใจเป็นอิสระได้จนถึงขั้นสูงสุด ส่งผลให้อยู่ในโลกได้โดยไม่ติดโลก มีอิสระที่จะเจริญเติบโตองกามต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

พระพุทธเจ้าตรัสในคำสอนของพระพุทธองค์เองเพื่อใช้เป็นคุณสมบัติของบุคคลท่านใช้ว่าภาวิตกาโย ภาวิต สีโล ภาวิตจิตโต ภาวิตปัญญา คือคำว่า กาวนา เวลาใช้เป็นคุณศัพท์เป็น ภาวิตะ ภาวิตกาโย ผู้มีกายที่เจริญแล้วหรือฝึกอบรมแล้ว ภาวิตสีโล ผู้มีศีลที่ฝึกอบรมแล้วหรือเจริญแล้ว ภาวิตจิตโต ผู้มีจิตที่เจริญแล้วหรือมีจิตที่ฝึกอบรมแล้ว ภาวิตปัญญา ผู้มีปัญญาที่เจริญแล้วหรือปัญญาที่ฝึกอบรมแล้ว ถ้าเป็นคำนาม 4 อันนี้ก็คือ 1. กายกาวนา คนเป็นภาวิตกาโย ตัวการกระทำเป็นกายกาวนา 2. ศีลกาวนา คนเป็นภาวิตสีโล ตัวการกระทำเป็นจิตกาวนา 3. จิตกาวนา คนเป็นภาวิตจิตโต ตัวการกระทำเป็นจิตกาวนา 4. ปัญญากาวนา คนเป็นภาวิตปัญญา ตัวการกระทำเป็นปัญญากาวนา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2540 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาตามความหมายของพระพุทธศาสนา ก็คือ กาวนา หมายถึง การทำให้เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา ซึ่งมี

การพัฒนาอยู่ 4 ประเภทคือ 1. กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรม ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2. ศิลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน 3. จิตตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีการเมตตา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อุตุน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น 4. ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่างเช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา เข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งตรงกับงานของ พระทองสี ญาณธโร (พรหมโพธิ์) (2560 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา ผลจากการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนาพบว่า การดำเนินชีวิตในขั้นของ (1) กายภาวนา คือ การพัฒนาอินทรีย์ ที่ต้องติดต่อกับสิ่งภายนอกอย่างชาญฉลาด ไม่เป็นทุกข์เพราะการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น (2) ศิลภาวนา คือ กระบวนการติดต่อกับสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างฉลาดและรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก และสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม (3) จิตตภาวนา ก็คือการมีจิตใจที่พัฒนาให้เข้มแข็ง ไม่ขุ่นมัว มีคุณธรรม มีปัญญาที่ได้จากการฝึกจิตตภาวนา ได้แก่ มีเมตตา กรุณา มุทิตา มีศรัทธา และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่, การมีความพร้อมในการทำงาน ได้แก่ ขันติคือมีความอดทน สมาธิคือความมีใจตั้งมั่น อธิฐานคือมีความเด็ดเดี่ยว วิริยะคือมีความเพียร สติคือมีความระลึกรู้เท่าทันสิ่งรอบข้างที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น ๆ (4) ปัญญาภาวนา ได้แก่ การรับรู้และเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงรู้เท่าทันสภาวะความเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานของ เสรี เจริญราช (2557 : 72-73) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการเจริญปัญญาของโรงเรียนบ้านนาคาย อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า กระบวนการเจริญปัญญาของโรงเรียนบ้านนาคายประกอบ 8 ขั้นตอนคือ (1) การบริหารจิตและเจริญปัญญา (2) การไหว้พระสวดมนต์ (3) การแผ่เมตตา (4) การฝึกสมาธิ (5) การฟังอย่างมีสติ (6) การทำงานอย่างมีสติ (7) การเล่นอย่างมีสติ และ (8) การยืนสวดมนต์หน้าเสาธงอย่างมีสติ ซึ่งเห็นตรงกับงานของ อรุณวรรณ บุญเทียบทิพย์พร (2549 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนด้วยพุทธภาวนา: กรณีศึกษาค่ายคุณธรรมวัดอุโมงค์” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้วยวิธีการฝึกอบรมค่ายคุณธรรมวัดอุโมงค์จะเน้นการอบรมหลักพุทธภาวนา 4 และระยะเวลา 3 วัน 2 คืน มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรม ทำให้เยาวชนมีพัฒนาทักษะชีวิต ด้านกาย ศีล จิต และปัญญา อยู่ในระดับมาก และงานของ พิษณุรักษ์ บุญช่วย (2549 : 155) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการสร้าง

ภาวนา 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา ผลการศึกษาพบว่า ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมตนเอง อย่างเป็นขั้นตอนและมีกระบวนการที่ประสานกันอย่างเป็นพื้นฐานให้แก่กันจนถึงความพ้นทุกข์ โดยเริ่มจาก การสำรวมระวังกาย วาจา ใจ ไม่ให้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกิเลสและให้มียกติไม่เบียดเบียนผู้อื่น ต่อเมื่อ กาย วาจา ใจ สงบระงับจากอารมณ์ภายนอกแล้วจึงเป็นฐานในการฝึกอบรมจิตให้มีสติตั้งมั่น เกิดสมาธิไม่ หวั่นไหวไปตามอำนาจของนิรณ 5 จนจิตนิ่ง สงบเป็นกลาง อย่างมีสติอยู่ในสภาพควรแก่การงานแล้ว จึง สามารถใช้ปัญญาพิจารณาสภาวธรรมที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบันขณะจนรู้ทันสภาวะไตรลักษณ์ของสิ่งทั้งหลายทั้ง ภายในและภายนอกตามความเป็นจริงและรู้แจ้งในอริยสัจ 4 ทำให้สามารถละกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ได้โดย สิ้นเชิง

จากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนในอุดมคติ ได้กำหนดให้มี บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข คือมุ่งเน้นการเรียนรู้ ตามธรรมชาติ นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ภาพอันงดงามของโรงเรียนวิสุทธิพุทธ เป็นอีกภาพหนึ่งที่จะสะท้อนถึงการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักไตรสิกขา มาใช้ในการ พัฒนาผู้เรียนและแสดงถึงความพยายามนำหลักพุทธธรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและจัดการศึกษา อย่างชัดเจนโดยให้มีรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างดีที่สุด พร้อมกับสร้างสรรค์สภาพการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนมีความสุขและได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่งดงาม ควบคู่กันไป

สภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาโดยทั่วไปนั้นเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ต่อการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกันมีการให้ความสำคัญกับสภาพด้านกายภาพ ดังจะเห็นได้จาก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มาก กล่าวคือ เหตุการณ์ในพระพุทธศาสนาหลายตอน เน้นถึงความสำคัญของสถานที่และบรรยากาศกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 50) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ดวงใจ ช่วยตระกูล (2551 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารความ เสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน ควร ใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยง รวมไปถึงถ่ายโอนความ เสี่ยงปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงิน ควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการ ป้องกันความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษา ควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการ ป้องกันความเสี่ยง รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคีคือชุมชน ผู้ปกครองและผู้ประกอบการ ปัจจัยความเสี่ยงด้าน สิ่งแวดล้อม ควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมถึง ถ่ายโอนความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการความปลอดภัย ควรใช้วิธีการควบคุมและหา มาตรการในการป้องกันความเสี่ยง รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานของ จเด็จ ทศวงษา (2562 : ก) ได้ศึกษา

การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 คือ โรงเรียนรักษาสภาพด้านกายภาพให้คงอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ แต่ยังไม่พัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น จัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เป็นภาพรวมของทั้งสถานศึกษา มีเพียงบางโรงเรียนที่ดำเนินการได้ครบและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนมีการบูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และในกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ขาดการนิเทศ ติดตาม มีกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้และพัฒนาไตรสิกขา วัฒนธรรมแสงปัญญา มีการดำเนินการแต่ไม่ต่อเนื่อง ส่วนการบริหารจัดการต้องอาศัยชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียนในทุก ๆ ด้านและความร่วมมือจากทุกฝ่าย

การจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนคุณธรรม ทั้ง 3 ขนาด มีรูปแบบบูรณาการกับโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ ครูผู้สอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้บูรณาการกับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธพัฒนาการทาง กายภาวนา มีการฝึกปฏิบัติให้นักเรียนการเดิน ยืน นั่ง การสวดมนต์ให้พระประจำวัน 2) ศิลภาวนา ฝึกปฏิบัติการทำสมาธิ ก่อนเรียนทุกวิชา การใช้คำว่า ดี ดี ดี คือ คิดดี พูดดี ทำดี 3) จิตภาวนา การฝึกอบรมจิตใจด้วยคำคุณธรรม 4) ปัญญาภาวนา มีการจัดกิจกรรมแข่งขันความรู้ด้านคุณธรรม ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์โรงเรียนและในชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุข สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 17-23) ได้นิยามความหมาย การวางแผน P-Plan หมายถึง การคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายแนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงานระยะเวลาและทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการในการจัดทำแผน ต่าง ๆ นั้น ควรวางแผนการประเมินผลไปพร้อมกันด้วย เพื่อใช้กำกับตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนเพียงใด โดยมีการตั้งเป้าหมายว่าจะประเมินเรื่องใดใช้วิธีการรูปแบบอย่างไร ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แผนการประเมินผลที่ดีควรเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามปกติในชีวิตประจำวันของผู้บริหาร ครู และผู้เรียนรวมถึงการคิดงบประมาณ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนจัดทำเป็นแผนงบประมาณ ทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ หมายถึง โรงเรียนที่มีการดำเนินการตามมาตรฐานด้านการปลูกฝังคุณธรรมด้านหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และด้านเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่คุณธรรม โดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA Cycle) ในการบริหารโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ มีการวางแผน P-Plan การปฏิบัติตามแผน D-Do การตรวจสอบผลการดำเนินงาน C-Check และการปรับปรุงให้เหมาะสมตามผลการประเมิน A-Act สอดแทรกไว้ในทุกมาตรฐานของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พระปลัดประดิษฐ์ ตาโก (ประคองสาย) (2558 : ก) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า

โรงเรียนวิถิพุทธ เป็นโรงเรียนที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น และนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักไตรสิกขามาบูรณาการเข้ากับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ร่วมกันพัฒนาทักษะชีวิต การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นต้น โดยมีแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านกายภาพ 3) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต 4) ด้านการเรียนการสอน และ 5) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อให้รูปแบบการใช้หลักทฤษฎี 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีประสิทธิภาพ และสามารถ ผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรหลักทฤษฎี 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของครูโดยให้ครูใช้จ่ายตามรายรับที่ตนเองได้รับ
2. ต้องมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของคนเนื่องจากการทำ งานในสิ่งที่ตนเองถนัดจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบในงาน และทำให้งานประสบผลสำเร็จ
3. ให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนใหญ่โดยการดูแลและเข้าใจบุคลากรให้ทั่วถึง
4. สร้างวัฒนธรรมองค์กรจากครูรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนมาแบ่งปันถ่ายทอด การใช้ชีวิตบนพื้นฐานคุณธรรมให้กับครูรุ่นน้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม ตามหลักทฤษฎี 4
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตของครูกับการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *สู่การศึกษาแนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.* กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร.
- จเด็จ ทศวงษา. (2562). *การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- เจริญ รักดีวานิช. (2546). *การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: วี.พรินท์ (1991).
- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). *การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระกองสี ญาณโร (พรหมโพธิ์). (2560). *ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดประดิษฐ์ ตาโก (ประคองสาย). (2558). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินเตอร์ แมส โปรดัคส์ จำกัด.
- พิชญ์รัชต์ บุญช่วย. (2549). *การศึกษากระบวนการสร้างภาวนา 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา*. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
(2543). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก*.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 และที่
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2551). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544- 2549*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *ปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตของประเทศไทย
ไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- เสรี เจริญราช. (2557). *การศึกษากระบวนการเจริญปัญญาของโรงเรียนบ้านนาคาย อําเภอดาลุสมจังหวัด
อุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- อรุณวรรณ บุญเทียบทิมมพร. (2549). *การพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนด้วยพุทธทาวนา: กรณีศึกษาค่าย
คุณธรรมวัดอุโมงค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
**A Development of Managerial Administration in
Technical Colleges Under the Office of the
Vocational Education Commission**

ศรัญพร ศิลปะประเสริฐ และ หทัยชนก วงศ์กาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sarunyaporn Sinlapaprasert and Hatthaichanok Wongkalasin

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sarunyaporn.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 3) ศึกษาการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 396 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานธุรการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเทคนิค การเก็บข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ระดับของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า มีระดับของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทุกรายด้าน อยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.7859$) 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า งานวางแผนธุรการ ($\bar{X}=4.20$, $SD=0.7994$), งานสารบรรณ ($\bar{X}=4.12$, $SD=0.7687$), งานการเงินการบัญชี ($\bar{X}=4.27$, $SD=0.8131$), งานพัสดุ ครุภัณฑ์ ($\bar{X}=4.16$, $SD=0.7971$), งานบุคลากร ($\bar{X}=4.22$, $SD=0.7378$), และ งานประเมินผลงาน ($\bar{X}=4.28$, $SD=0.7992$) 3) ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า 1) การวางแผนการ

ปฏิบัติงาน 2) การดำเนินงานตามแผน 3) การตรวจสอบประเมินผล 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การพัฒนา; การบริหารงานธุรการ; วิทยาลัยเทคนิค; สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Abstracts

This research aimed to 1) Study the level of managerial administration in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission 2) Study the components of managerial administration in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission and 3) Study the development of managerial administration in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission. This research is quantitative oriented and the sample group was chosen by purposive sampling and composed of 396 people including directors, deputy directors and administrative supervisors in technical colleges. The tools for data collection were questionnaire and in-depth interview. The statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The result showed that;

1) The result from the analysis for the level of managerial administration in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission revealed the level of managerial administration in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission at very good ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.7859$). 2) The result from the components of managerial administration in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission revealed the administrative planning ($\bar{X}=4.20$, $SD=0.7994$), document task ($\bar{X}=4.12$, $SD=0.7687$), finance and accounting ($\bar{X}=4.27$, $SD=0.8131$), supplies and equipment ($\bar{X}=4.16$, $SD=0.7971$), human resource ($\bar{X}=4.22$, $SD=0.7378$), and appraisal task ($\bar{X}=4.28$, $SD=0.7992$) 3) The result from the analysis for development of managerial administration in technical colleges under the Office of the Vocational Education Commission revealed 1) Operation planning 2) Implementation of plan 3) Appraisal 4) Improvement from evaluation at significance level of 0.01

Keyword: Development; Managerial Administration; Technical Colleges; The Office of the Vocational Education Commission

บทนำ

การบริหารงานธุรการนับได้ว่าเป็นบันไดขั้นแรกในการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับ งานธุรการจะต้องเป็นสื่อในการนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เพื่อเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนไปสู่การทำงานตามภารกิจต่อไป ผู้ปฏิบัติหน้าที่ธุรการต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากการปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่นๆ ต้องอาศัยการทำงานของธุรการเป็นสำคัญ เปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญ ขาดไม่ได้ ดังนั้น การบริหารงานธุรการของโรงเรียน นับว่าเป็นงานสำคัญมากงานหนึ่ง เพราะเป็นศูนย์กลางของหน่วยงานทุก หน่วยงานการบริหารงานธุรการเป็นการบริหารจัดการ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกและควบคุมสนับสนุน ให้ฝ่ายต่างๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่นในการดำเนินงานทั้ง

มวล การบริหารงานธุรการ เป็นภารกิจที่ผู้บริหารจำเป็น จะต้องเอาใจใส่มากกว่างานด้านอื่นๆ หากการบริหารงานมีความผิดพลาดเกิดขึ้น นอกจากจะถูกลงโทษทางวินัยแล้ว บางครั้งผลกระทบอาจถึงต้องรับโทษทางแพ่งและอาญาอีกทางหนึ่งด้วย (ชาลี มณีศรี, 2526 : 56)

การบริหารงานธุรการมีปัญหาหลายประการ เช่น ในการบริหารจัดการด้านงานสารบรรณ มีความขาดแคลนครูและเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะที่จะมาปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำอีกทั้งยังขาดวัสดุอุปกรณ์ใช้งาน เช่น คอมพิวเตอร์เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องถ่ายเอกสาร การจัดระบบการเก็บเอกสาร การค้นหาเอกสารและการทำลายเอกสาร ซึ่งงานธุรการจะมีกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน ข้อบัญญัติข้อบังคับ คำสั่ง ซึ่งกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน เป็นต้น แต่สำหรับการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีมักจะมีปัญหาด้านการจัดทำบัญชีไม่ถูกต้องครบถ้วนการลงบัญชีมีการ ผิดพลาดและไม่เป็นปัจจุบัน ด้านการเบิกจ่ายเงินไม่คล่องตัวการปฏิบัติงานไม่เคร่งครัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์เช่น การ รับเงิน การเบิกจ่ายเงินสวัสดิการต่างๆผู้รับผิดชอบยังไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับเท่าที่ควร และบางครั้งเกิดปัญหา โรงเรียนบางแห่งแต่งตั้งครูทำหน้าที่คนเดียวรับผิดชอบทั้งงานด้านการเงินและบัญชีส่วนงานพัสดุต่างๆ นั้น โรงเรียน จัดทำบัญชีวัสดุและการจัดทะเบียนครุภัณฑ์ไม่ถูกต้องและไม่เป็นปัจจุบัน อีกทั้งยังปรากฏว่าขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มี คุณสมบัติที่เหมาะสม สำหรับงานทะเบียนสถิติโรงเรียนไม่วางแผนจัดระบบข้อมูลบุคลากรและอื่นๆ ให้เป็นปัจจุบันจน เกิดมีปัญหารายละเอียดและข้อมูลผิดพลาด ในการวางแผนงานการปฏิบัติงานประจำปีและไม่รายงานข้อมูลปัจจุบันที่ เป็นจริงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบตามกำหนด (วีระ ตีกาพันธ์, 2559 : 40)

จากที่กล่าวมาแล้วถึงความสำคัญของการบริหารงานธุรการสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการงานในส่วนอื่นๆ ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ วิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 132 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานธุรการ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตัวอย่าง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 132 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานธุรการ แบบเจาะจง จำนวน 396 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานธุรการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเทคนิค

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบสอบถาม เรื่อง การพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสำหรับกระบวนการสร้างแบบสอบถามจำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค ได้แก่ 1) งานวางแผนธุรการ 2) งานสารบรรณ 3) งานการเงินการบัญชี 4) งานพัสดุ ครุภัณฑ์ 5) งานบุคคล และ 6) งานประเมินผลงาน

ตอนที่ 3 ข้อมูลการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค ได้แก่ 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน 2) การดำเนินงานตามแผน 3) การตรวจสอบประเมินผล 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และเดินทางไปด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 396 ชุด ได้รับคืน 396 ชุด เป็นจำนวนร้อยละ 100

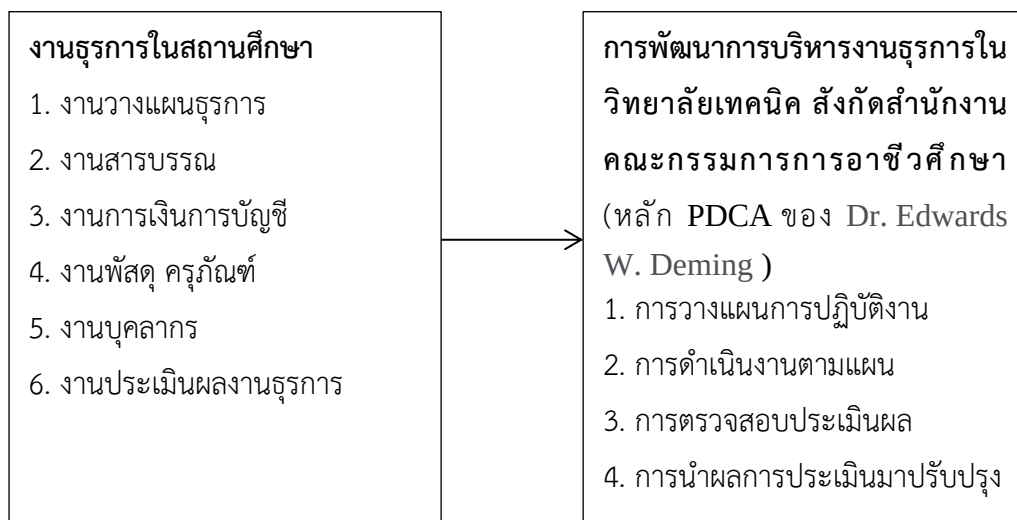
การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค ได้แก่ 1) การวางแผน การปฏิบัติงาน 2) การดำเนินงานตามแผน 3) การตรวจสอบประเมินผล 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการวิเคราะห์การ ถดถอยพหุคูณ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้าง เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อนำมาบูรณาการให้ได้ ความรู้ ความจริง ในการตอบวัตถุประสงค์ของ งานวิจัย แสดงด้วยภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา

1) ผลการวิเคราะห์ระดับของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา พบว่า มีระดับของการบริหารธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษาทุกรายด้าน อยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.7859$)

2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า งานวางแผนธุรการ ($\bar{X}=4.20$, $SD=0.7994$), งานสารบรรณ ($\bar{X}=4.12$, $SD=0.7687$), งานการเงินการบัญชี ($\bar{X}=4.27$, $SD=0.8131$), งานพัสดุ ครุภัณฑ์ ($\bar{X}=4.16$, $SD=0.7971$), งานบุคลากร ($\bar{X}=4.22$, $SD=0.7378$), และ งานประเมินผลงาน ($\bar{X}=4.28$, $SD=0.7992$)

3) ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน 2) การดำเนินงานตามแผน 3) การตรวจสอบประเมินผล 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ระดับของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า มีระดับของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทุกรายด้าน อยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.7859$) สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ ปัญญา สามัญ (2556 : 23-27) ได้ศึกษาการบริหารงานธุรการในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารงานธุรการในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก

2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า งานวางแผนธุรการ ($\bar{X}=4.20$, $SD=0.7994$), งานสารบรรณ ($\bar{X}=4.12$, $SD=0.7687$), งานการเงินการบัญชี ($\bar{X}=4.27$, $SD=0.8131$), งานพัสดุ ครุภัณฑ์ ($\bar{X}=4.16$, $SD=0.7971$), งานบุคลากร ($\bar{X}=4.22$, $SD=0.7378$), และ งานประเมินผลงาน ($\bar{X}=4.28$, $SD=0.7992$) สอดคล้องกับ วีระ ดิคาพันธ์ ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวางแผนผลงานธุรการ รองลงมา คือ ด้านงานทะเบียนและสถิติข้าราชการและลูกจ้าง ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านงานพัสดุครุภัณฑ์ 2) การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการบริหารงานธุรการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำแนกตามสภาพผู้บริหารและครูธุรการ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ปัญญา สามัญ (2556 : 23-27) ได้ศึกษาการบริหารงานธุรการในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารงานธุรการในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่มระดับมาก เมื่อศึกษารายด้าน จากมากไปหาน้อย ด้านการวางแผน ด้านการบริหารงานธุรการ ด้านการบริหารงานสารบรรณ ด้านการบริหารงานพัสดุ ด้านการบริหารการเงินและการบัญชี ด้านการวัดและประเมินผล

3) ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน 2) การดำเนินงานตามแผน 3) การตรวจสอบประเมินผล 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับ ภูมิภควัฒ์ ภูมิพงศ์ศษศร และคณะ (2564 : 1-13) ได้ศึกษา การพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรโดยรวม คือ ด้านการดำเนินการตามแผน เฉลี่ย 4.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และสอดคล้องกับ ปัญญา สามัญ (2556 : 23-27) ได้ศึกษาการบริหารงานธุรการในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมัญญะบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารงานธุรการในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมัญญะบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่มระดับมาก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ควรศึกษาตัวแปรแต่ละตัวที่มีผลในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนก่อนนำมาพัฒนาการบริหารจัดการ
2. การวิจัยความศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาในการบริหารในการบริหารงานด้านอื่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานธุรการในสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานธุรการในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยเปรียบเทียบสถานศึกษาขนาดใหญ่ กลาง เล็กทั้งประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ซารี มณีศรี. (2526). *การบริหารธุรการ*. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ปัญญา สามัญ.(2556). *ศึกษาการบริหารงานธุรการในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมัญญะบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ภูมิภควัฒ์ ภูมิพงศ์ชศร และคณะ. (2564). การพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาภายในระดับหลักสูตร สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการ จัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. วารสาร *Journal of Roi Kaensarn Acadami* .6 (8), 1-13.
- วีระ ดิเทพพันธ์. (2559). การบริหารงานธุรการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3. 17 มิถุนายน 2559 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล
ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงินของบุคลากร

ในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร

**The Factors Enhance Knowledge and Understanding on Dynamics of
Technology Digital Era Enhance Business Operation and Financial
Report of Personnels of Quality Accounting Firm in Bangkok**

กุลทีรา จันทนา, อังคณา สิริรัตนกุลศิริ,

ธีรดา บุญพามี และ รัชฎิยา ส่งสุข

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

**Kunthira Juntana, Angkana Leerattananugulsiri,
Teerada Boonpamee and Rathiya Songsuk**

Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Thailand
Corresponding Author, E-mail : kunthira_ju@rmutto.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการจัดทำรายงานทางการเงิน ของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานครจำนวน 137 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ หาค่าสถิติในการวิจัยประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี สถานะสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี ตำแหน่งผู้ทำบัญชีประสบการณ์มากกว่า 15 ปี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด และปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ทั้งด้านการดำเนินธุรกิจและด้านการจัดทำรายงานทางการเงิน ประกอบด้วย ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร และปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: พลวัต; เทคโนโลยี; ยุคดิจิทัล; สำนักงานบัญชีคุณภาพ

Abstracts

This research aimed 1) to study on the factors affecting knowledge and understanding about the influence of technology dynamics in the digital age toward business operation; and, 2) to study on the factors affecting knowledge and understanding about the influence of technology dynamics in the digital age toward financial report preparation by the personnel in the quality accounting firm. This was a qualitative research. The sample group used in this research was 137 personnel in the quality accounting firm in Bangkok district retrieved via simple random sampling. An online questionnaire was used as the research tool. Ready software package was used for data analysis to find out for the statistical values such as, frequency, percentage, average, standard deviation and Multiple Regression.

The results showed that most of personnel in the quality accounting firm in Bangkok district were female aged around 41-50 years old, married, and graduated with bachelor degree. They had more than 15 years of experiences in accountant position with the highest level of knowledge and understanding about the influence of technology dynamics in the digital age. The factors affecting knowledge and understanding about the influence of technology dynamics in digital age both toward business operation and financial report preparation consisted of the factors promoting internal organization motivation, factors promoting external organization motivation, and related legal regulatory factors with the statistical significance level of 0.05.

Keywords: Dynamics; Technology; Digital; Quality Accounting Firm

บทนำ

ปัจจุบันโลกเริ่มเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลกระทบต่อโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจกระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการทางสังคม ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยในบริบทของประเทศไทยเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถตอบปัญหาความท้าทายที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่หรือเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559 : ออนไลน์) ดิจิทัลไทยแลนด์ (Digital Thailand) ต้องเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์ และ ทรัพยากรอื่นใด เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน โดยแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีเป้าหมายที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทาง เศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมการผลิต การบริการ สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียม ด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่างๆ ผ่าน สื่อดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่ม มีความรู้และทักษะที่

เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล รวมถึงปฏิรูปกระบวนการทำงานและการให้บริการของภาครัฐ ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559 : ออนไลน์) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการเงินและสถาบันการเงิน ทั้งในตลาดเงินและตลาดทุนให้สามารถสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดต้นทุนการให้บริการ และช่วยสนับสนุนการดำเนินมาตรการทางการเงินคลังให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยส่งเสริมให้มีการแข่งขันในระบบสถาบันการเงินให้มากขึ้น ส่งเสริมการใช้บริการทางการเงินและระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Money/E-Payment) และบริการทางการเงินที่เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ (FinTech) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน อาทิ การปรับปรุงกฎหมายทางการเงิน การคุ้มครองผู้ใช้บริการ ระบบการกำกับดูแลและพัฒนาบุคลากรทางการเงิน ตลอดจนสนับสนุนมาตรการต่างๆ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติและแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ต้องเร่งประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ให้กับภาคธุรกิจและประชาชนทั่วไปควบคู่กันไป

ธุรกิจในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำรายการงานทางการเงิน สำนักงานบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ธุรกิจจัดทำบัญชี และงบการเงินอย่างครบถ้วน ถูกต้องตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชี รวมถึงส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจแก่ธุรกิจ ผู้ใช้บริการเงิน และสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุนได้ ซึ่งจะส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน สำนักงานบัญชีคุณภาพเป็นระบบที่มีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการกำหนดทิศทางและควบคุมองค์กรในเรื่องคุณภาพด้านการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชี ซึ่งการรับรองคุณภาพ ซึ่งได้ประยุกต์มาจากการควบคุมคุณภาพมาตรฐานสากล1 (International Standard on Quality Control (ISQC)1) มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพ (ISO9001 : 2008) วัตถุประสงค์ที่ต้องจัดทำสำนักงานบัญชีคุณภาพ เพื่อให้ลูกค้ามีความมั่นใจในคุณภาพการบริการและการทำบัญชี เพื่อให้สามารถติดตามและพัฒนาระบบการของสำนักงานบัญชี เพื่อสร้างความมั่นใจว่าได้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบและมาตรฐานการบัญชี เพื่อพัฒนาและยกระดับสำนักงานบัญชีให้เป็นที่ยอมรับแก่ผู้มีส่วนได้เสีย ประโยชน์ที่ผู้ลูกค้าได้รับจากสำนักงานบัญชีคุณภาพช่วยทำให้มั่นใจในคุณภาพของบริการบัญชีว่าได้จัดทำตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชี สะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย จากประสิทธิภาพของงานบริการ ได้รับการคุ้มครองในด้านคุณภาพความปลอดภัยในบริการบัญชี ซึ่งผู้ให้การรับรอง (สำนักมาตรฐานคุณภาพ) จะเป็นผู้ตรวจสอบ ประเมิน และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจสำนักงานบัญชีมีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและเป็นที่

นำเชื่อถือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจึงได้กำหนดให้มีการออกหนังสือรับรองคุณภาพ ให้แก่สำนักงานบัญชีที่ผ่านการตรวจประเมินการปฏิบัติตามข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2558 : ออนไลน์)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยสนใจศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงิน ของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเพิ่มบทบาทนักบัญชีเป็นนักคิดที่อยู่เคียงข้างผู้บริหาร พร้อมก้าวทันกระแสยุคเศรษฐกิจดิจิทัล และพัฒนาสำนักงานบัญชีไทยสู่ Digital Accounting Firm

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ ของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการจัดทำรายงานทางการเงิน ของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงิน ของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Populations) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 665 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563 : ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Samples) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คน โดยเปิดตาราง ตาราง Krejcie และ Morgan

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 มีระดับความเข้าใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร
ในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(Rating Scale)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เพื่อตอบสนองมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ
และการสร้างสมการพยากรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลโดยการจัดทำแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ให้กับบุคลากรของสำนักงาน
บัญชีคุณภาพ กรุงเทพมหานคร ส่งผ่าน e-mail สำนักงานบัญชีคุณภาพที่ขึ้นทะเบียนกรมพัฒนาธุรกิจการค้า
จำนวน 250 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 60 วัน เมื่อครบกำหนดเวลา มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน
137 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.80

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(Standard Deviation) และสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) สถิติที่ใช้ในการทดสอบเครื่องหมาย
ได้แก่การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-
Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย จะกำหนดตัวแปร 2 ลักษณะดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

ข้อมูลปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา
ตำแหน่งงานในปัจจุบัน ประสบการณ์ทำงาน

ข้อมูลปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การฝึกอบรม

ข้อมูลปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร ประกอบด้วย การผลักดันของผู้บริหาร การ
ทำงานเป็นทีม กระบวนการทำงาน เทคโนโลยีสารสนเทศ

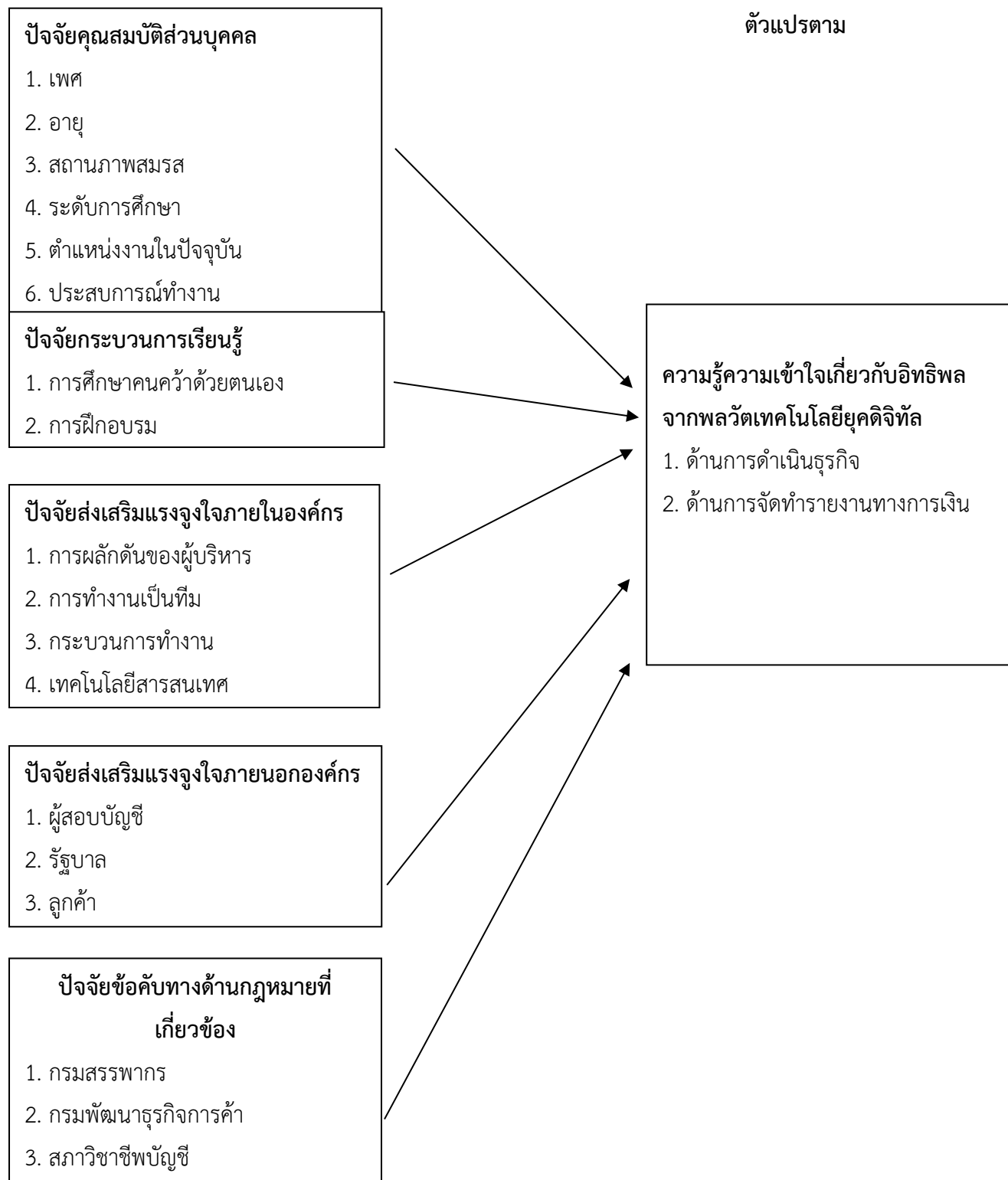
ข้อมูลปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร ประกอบด้วย ผู้สอบบัญชี รัฐบาล ลูกค้า

ข้อมูลปัจจัยข้อบังคับด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กรมสรรพากร กรมพัฒนาธุรกิจ
การค้า สภาวิชาชีพบัญชี

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ประกอบด้วย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย ด้านการ
ดำเนินธุรกิจ ด้านการจัดทำรายงานทางการเงิน

ตัวแปรอิสระ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงินของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงาน บุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 89.80) อายุ 41 - 50 ปี (ร้อยละ 33.60) รองลงมา อายุ 31 - 40 ปี (ร้อยละ 27.70) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 57.70) รองลงมา โสด (ร้อยละ 37.20) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 59.10) รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 33.60) ตำแหน่งงานในปัจจุบันผู้ทำบัญชี (ร้อยละ 47.40) รองลงมา ผู้บริหารระดับสูง (ร้อยละ 26.30) ประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 41.60) รองลงมา 5 - 10 ปี (ร้อยละ 32.10)

ตอนที่ 2 มีระดับความเข้าใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัลของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงินของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจาก พลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้	3.77	0.73	มาก
2. ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร	3.76	0.67	มาก
3. ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร	3.46	0.77	มาก
4. ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.81	0.75	มาก
โดยรวม	3.70	0.64	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงิน ของบุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$ S.D. = 0.64) ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.81$ S.D. = 0.75) รองลงมา ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.77$ S.D. = 0.73) และปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร ($\bar{X} = 3.76$ S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่งของปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจ	Mean	S.D.	แปลผล	Skew	Kur
1. ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้	3.77	0.73	มากที่สุด	-0.74	0.48
2. ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร	3.76	0.67	มากที่สุด	-0.39	-0.07
3. ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร	3.46	0.77	มาก	-0.01	-0.53
4. ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.81	0.75	มากที่สุด	-0.27	-0.43
รวม	3.70	0.64	มากที่สุด	-0.30	0.15

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัลภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.70$) มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64 โดยมีความเบ้ (Skewness) เท่ากับ -0.30 และความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 0.15 เมื่อพิจารณา ตามกลุ่มอุตสาหกรรม เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.81$) มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.75 โดยมีความเบ้ (Skewness) เท่ากับ -0.27 และความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ -0.43

รองลงมา ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.77$) มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.73 โดยมีความเบ้ (Skewness) เท่ากับ -0.74 และความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 0.48

และ ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.76$) มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.67 โดยมีความเบ้ (Skewness) เท่ากับ -0.39 และความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ -0.07

จากการพิจารณาการแจกแจงความเบ้ของตัวแปรต่างๆ พบว่ามีค่าอยู่ในช่วง -1.96 ถึง 1.94 ซึ่งมีค่าไม่เกิน ± 2 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (Hair & et. al, 2006 : 74) และ จากการพิจารณาค่าความโด่งของตัวแปรต่างๆ พบว่ามีค่าอยู่ในช่วง -1.97 ถึง 1.87 ซึ่งมีค่าไม่เกิน ± 2 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Kline, 2005 : 50)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เพื่อตอบสนองสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และการสร้างสมการพยากรณ์

การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) การสร้างสมการพยากรณ์ ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยี ยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับด้านการดำเนินธุรกิจ และด้านการจัดทำรายงานทางการเงิน คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณและการสร้างสมการพยากรณ์ตามที่ได้ตั้งสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 : ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล มีความสัมพันธ์กับด้านการดำเนินธุรกิจ

สมมติฐานที่ 2 : ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล มีความสัมพันธ์กับด้านการจัดทำรายงานทางการเงิน

ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยในการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทำเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix)

ขั้นตอนที่ 2 จะหาค่าความทนทาน (Tolerance) และหาค่า Variance Inflation Factor (VIF)

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson's Product Moment ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของ ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (PL) ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร (IO) ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร (EO) ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (LR)

ตัวแปร	PL	IO	EO	LR
PL	1.000			
IO	0.749**	1.000		
EO	0.617**	0.678**	1.000	
LR	0.599**	0.740**	0.655**	1.000

หมายเหตุ * $P < .05$ ** $P < .01$

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (PL) มีความสัมพันธ์ทางบวกปานกลางกับปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร (IO) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.749 ส่วน ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (PL) และปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร (EO) ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมาย

ที่เกี่ยวข้อง (LR) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.617 และ 0.599 ตามลำดับ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คณะผู้วิจัยได้ทำการกำหนดสัญลักษณ์ของตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

PL	แทน ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้
IO	แทน ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร
EO	แทน ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร
LR	แทน ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับอิทธิพลจาก พลวัตเทคโนโลยียุค ดิจิทัล	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	P- value	Collinearity Statistics	
	B	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	0.308		1.100	0.273		
PL	0.049	0.044	0.499	0.618	0.417	2.398
IO	0.307	0.253	2.399	0.018*	0.292	3.425
EO	0.324	0.306	3.678	0.000*	0.468	2.137
LR	0.277	0.253	2.840	0.005*	0.409	2.446
F = 44.043 Adj R ² = 0.559						

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระคือปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัลในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันหรือเกิดเป็น Multicollinearity ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งเป็นค่าที่ใช้วัดว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวถูกอธิบายโดยตัวแปรอิสระอื่นในระดับใด หากค่า Tolerance ของตัวแปรที่มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ (ต่ำกว่า 0.01) และค่า VIF มีค่ามากก็แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอื่น ๆ มาก ซึ่งตามปกติค่า VIF ที่มากกว่า 10 ขึ้นไป จึงจะถือว่าอยู่ในระดับที่จะก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity แต่จากผลการทดสอบค่าสถิติ Tolerance และ VIF (ตารางที่ 23) ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่า Tolerance มีค่าตั้งแต่ 0.292 - 0.468 ถือว่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่า VIF ของตัวแปรอิสระกลไกการกำกับดูแลกิจการ มีค่าตั้งแต่ 2.137 - 3.425 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10

แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน ทำให้ไม่เกิดปัญหาเนื่องจากความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระ (Ussahawanitchakit, 2002 : 58 - 70) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันและมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในขั้นต่อไป

คณะผู้วิจัยทดสอบสหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการสร้างสมการพยากรณ์ โดยการนำตัวแปรเข้ามาวิเคราะห์โดยใช้การดำเนินธุรกิจเป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) และปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ประกอบด้วย ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (PL) ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร (IO) ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร (EO) ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (LR) เป็นตัวแปรอิสระ (Independent) เพื่อสร้างสมการทำนาย พบว่า ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร (IO) ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร (EO) ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (LR) มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 : ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับด้านการจัดทำรายงานทางการเงิน

ตารางที่ 5 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error	Beta	
(Constant)	0.346	0.253		1.367
PL	0.117	0.089	0.111	1.311
IO	0.281	0.116	0.246	2.433
EO	0.237	0.080	0.237	2.973
LR	0.304	0.088	0.294	3.445

จากตารางที่ 5 คณะผู้วิจัยทดสอบสหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการสร้างสมการพยากรณ์ โดยการนำตัวแปรเข้ามาวิเคราะห์โดยใช้การจัดทำรายงานทางการเงินเป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) และปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ประกอบด้วย ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (PL) ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร (IO) ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร (EO) ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (PL) เป็นตัวแปรอิสระ (Independent) เพื่อสร้างสมการ

ทำนาย พบว่า ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร (IO) ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร (EO) ปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (PL) มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงินของบุคลากร ในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เขต กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. บุคลากรในสำนักงานบัญชีคุณภาพ ในเขต กรุงเทพมหานคร เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 89.80) อายุ 41 - 50 ปี (ร้อยละ 33.60) รองลงมา อายุ 31 - 40 ปี (ร้อยละ 27.70) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 57.70) รองลงมา โสด (ร้อยละ 37.20) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 59.10) รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 33.60) ตำแหน่งงานในปัจจุบันผู้ทำบัญชี (ร้อยละ 47.40) รองลงมา ผู้บริหารระดับสูง (ร้อยละ 26.30) ประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 41.60) รองลงมา 5 - 10 ปี (ร้อยละ 32.10) ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอดคล้องกับงานวิจัย กิตติยาภรณ์ อินธิปัก (2557 : 67) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มี ผลต่อการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย เพื่อรองรับประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 35 ปี ขึ้นไป แต่ไม่ถึง 45 ปี การศึกษาระดับ ปริญญาตรี ประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี และส่วนใหญ่ทำงานหน่วยงาน เอกชน ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพร้อมในการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิมล ศรีหิรัญ (2553) พบว่า ผู้บริหารงานด้านบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียน มีประสบการณ์ท างานเป็นผู้บริหารด้านงาน บัญชีตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปและมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปีเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านงานบัญชีและการใช้ สารสนเทศทางการบัญชีส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีและมั่นคงเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทางการบัญชีซึ่งทัศนคติของ ผู้บริหารนั้น ไม่ได้เป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพการใช้สารสนเทศทางการบัญชีของผู้บริหาร นอกจากนี้ ธีร เศรษฐเมธีจรินนท์ (2562 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่านักบัญชียุคดิจิทัลต้องศึกษาพัฒนาก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนผ่าน และเปลี่ยนแปลง เนื่องจากด้านเทคโนโลยีในวิชาชีพบัญชีมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ธุรกิจสามารถ ดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอย่างเห็นได้ชัด โดยบทความ แนวโน้มวิชาชีพบัญชีในปี 2020 และยังสอดคล้องกับมงคล กิตติวุฒิกโร และ มนัสดา ชัยสวณียากรณ์ (2560: 27-37) กล่าวว่า ความสามารถแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน โดยมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานทางด้าน การบัญชี และ กรรณิการ์ ลำลือ (2552 : 53) ระบุว่า ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล เป็นทักษะที่ ผู้ประกอบการต้องการให้นักบัญชี มีคุณสมบัตินี้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสำนักงาน

บัญชีในประเทศไทยยังมีระดับความเป็นดิจิทัลในภาพ รวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นดิจิทัลด้านระบบการให้บริการด้านบัญชีแก่ ลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับการที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2560 : ออนไลน์) เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยบริหารจัดการระบบของสำนักงานบัญชีในการเพิ่มประสิทธิภาพการ บริหารธุรกิจ (Business Efficiency) ให้สามารถจัดทำบัญชีได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา ลดการใช้ กระดาษ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้แก่ธุรกิจ ทั้งนี้การ ดำเนินงานดังกล่าวถือเป็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสำนักงานบัญชีแบบดั้งเดิมสู่การเป็น “Digital Accounting Firm” และสอดคล้องกับงานวิจัยของวริยา ปานปรุ่งและคณะ (2561 : 694-703) พบว่า นักบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านการคิดวิเคราะห์และด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยให้งบการเงินที่จัดทำนั้นมีความถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน สมบูรณ์ซึ่งนักบัญชีที่มีการคิดวิเคราะห์และ ด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยให้การปฏิบัติงานง่ายขึ้น

2. ทดสอบสหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการสร้างสมการพยากรณ์ โดยการนำตัวแปรเข้ามาวิเคราะห์ โดยใช้การดำเนินธุรกิจ และการจัดทำรายงานทางการเงิน เป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) และปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล ประกอบด้วย ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร และปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวแปรอิสระ (Independent) เพื่อสร้างสมการทำนาย พบว่า ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร ปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายนอกองค์กร และปัจจัยข้อบังคับทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์ (2561 : 17-34) พบว่า การประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีปฏิบัติงานสมัยใหม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชีในประเทศไทย เมื่อนักบัญชีมีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ จะทำให้งบการเงินที่จัดทำนั้น มีความถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน สมบูรณ์ สามารถทำให้การปฏิบัติงานรวดเร็วทันเวลา ที่กำหนด การตัดสินใจถูกต้องคุ้มค่าต่อทรัพยากรที่ใช้ไป และสามารถทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความประหยัดคุ้มค่าให้บรรลุเป้าหมายสู่จุดหมายสำเร็จและประสบความสำเร็จในด้านการทำงาน นอกจากนี้กันฐิภา ทองสุข (2562 : 39-49) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการทำงานที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจในการเป็นองค์การดิจิทัล ตามนโยบายรัฐบาลดิจิทัล กรณีศึกษา สำนักงาน ก.พ. พบว่าปัจจัยความรู้ความเข้าใจในการเป็นองค์การดิจิทัล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานขององค์การดิจิทัล โดยภาพรวมในทุก ๆ ด้านมีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นอกจากนี้ กมลภู สันตะจักร์ (2562 : 17-31) ได้ศึกษาปัจจัยของนักบัญชียุคดิจิทัลที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการในประเทศไทย พบว่า ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ด้านกฎหมาย การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด และมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ทศนีย์ ธนอนันต์ตระกูล และคณะ (2564 : 97-107) ได้ศึกษาระดับ

ความเป็นดิจิทัลของสำนักงานบัญชีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สำนักงานบัญชีมีความพร้อมด้านความรู้ในการสื่อสารด้วยระบบเครือข่ายเกี่ยวกับงานด้านบัญชี การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการดำเนินงานบัญชีให้มีความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการดำเนินงานทางด้านบัญชี ระบบการให้บริการแก่ลูกค้า ระบบการปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชี มีความพร้อมในการเปิดรับการศึกษากฎหมายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระบบเอกสารในสำนักงาน ระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูล และมีการรับฟังเหตุผลและหาข้อมูลทางการบัญชีจากบุคคล ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการตัดสินใจขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2560 : ออนไลน์) เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยบริหารจัดการระบบของสำนักงานบัญชีในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารธุรกิจ (Business Efficiency) ให้สามารถจัดทำบัญชีได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา ลดการใช้กระดาษ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้แก่ธุรกิจ ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าวถือเป็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสำนักงานบัญชีแบบดั้งเดิมสู่การเป็น “Digital Accounting Firm” นอกจากนี้ ศิริรัฐ โชติเวชการ (2561 : 12-13.) ได้กล่าวว่า ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคนี้ต้องตระหนักและเตรียมตัวรับกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านบัญชีอันส่งผลกระทบต่อ การประกอบวิชาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งนี้

เพื่อยกระดับความรู้ ทักษะ และเตรียมความพร้อมคุณสมบัติผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีให้พร้อมก้าวทัน Digital Accounting โดยการปรับกลยุทธ์การทำงาน การก้าวทัน การปรับตัวของนักบัญชีให้มีความรู้ ทักษะและสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างทัน เหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง และมีการเรียนรู้ตลอดเวลา

1.1 การเรียนรู้จากประสบการณ์และมีความสามารถปฏิบัติงานได้ (Experiential Learning and Practical) และสามารถปรับเปลี่ยน สามารถขับเคลื่อนได้ตามการเปลี่ยนแปลง (Dynamic) มี การปรับเปลี่ยนจากทฤษฎีเป็นการลงมือปฏิบัติ ศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ ในสถานการณ์จริง และสถานการณ์จำลอง และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

1.2 การส่งเสริมสนับสนุนสมรรถนะทางดิจิทัล (Promote Digital Literacy) มีการปรับความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี ระบบสารสนเทศทางการบัญชี และทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องทั้ง ทางด้านซอฟต์แวร์ และฮาร์ดแวร์ รวมทั้งมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์แบบเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่นประกอบด้วย เช่น การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลหลากหลายในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลการดำเนินงานและการจัดทำรายการทางการเงิน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาตัวแปรแทรกซ้อนอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลจากพลวัตเทคโนโลยียุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กมลฤ สันทะจักร และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์. (2562). ปัจจัยของนักบัญชียุคดิจิทัลที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการในประเทศไทย. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*. 17 (1), 17-31.
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2564. แหล่งที่มา: http://www.mict.go.th/assets/portals/1/files/590613_4Digital_Economy_Plan-Book.pdf
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). ก้าวทันมิติใหม่การบัญชี เร่งเสริมแกร่งผู้ประกอบการธุรกิจสำนักงานบัญชีรับการเปลี่ยนแปลง. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.dbd.go.th/ewt_news.php?nid=469414025&filename=index
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2560). กรมพัฒนาฯ พลิกโฉมสำนักงานบัญชีไทยสู่ Digital Accounting Firm. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: http://www.dbd.go.th/ewt_news.php?nid=469404627&filename=index [2564, 29 สิงหาคม]
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2559). ความสำคัญของนักบัญชีต่อธุรกิจในยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.53ac.com/ความสำคัญของนักบัญชี>.
- กรรณิการ์ ลำลือ. (2552). *คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในเขตจังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กันฐิกา ทองสุข. (2562). ประสิทธิภาพการทำงานที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจในการเป็นองค์การดิจิทัลตามนโยบายรัฐบาลดิจิทัล กรณีศึกษา สำนักงาน ก.พ. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 2 (2), 39-49.
- กิตติยาภรณ์ อินธิปัก. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.

- ฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีปฏิบัติงาน บัณฑิตสมัยใหม่, การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี, ความเชี่ยวชาญทางการบัญชีอย่างมืออาชีพที่มี ต่อประสิทธิภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชีในประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*. 11 (1), 17-34.
- ทัศนีย์ ธนอนันต์ตระกูล และคณะ. (2564). ระดับความเป็นดิจิทัลของสำนักงานบัญชีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา*. 5 (1), 97-107
- ธีรเศรษฐ์ เมธจิรนนท์. (2562). แนวโน้มวิชาชีพบัญชีในปี2020 เตรียมพร้อมและปรับตัว. ออนไลน์. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.dharmniti.co.th/acc-knowledge-acctrendin2020>
- มงคล กิตติวุฒิไกร และมนัสดา ชัยสวณียากรณ์. (2560). คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชีในความต้องการของ สถานประกอบการในเขตจังหวัดมุกดาหาร. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 12 (1), 27-37.
- วริยา ปานปรุง และคณะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะ ของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีที่มีต่อคุณลักษณะของนักบัญชีในยุคไทยแลนด์ 4.0. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 "GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018"* . 28 สิงหาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ศิริรัฐ โชติเวชการ. (2561). การพัฒนาของระบบ บัญชีคอมพิวเตอร์ที่น่าจับตามอง. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://www.fap.or.th>.
- ศิริรัฐ โชติเวชการ. (2561). การใช้ประโยชน์ของ Artificial Intelligence (AI) ในงานบัญชี. *จดหมายข่าวสภามหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์*. 68, 12-13.
- Hair, J. F. Jr. Black, W. C., Babin, B. J. Anderson, R. E. and Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed). New Jersey: Prentice Hall
- Kline, R. B. (2005). *Principle and Practice of Structural Equation Modelling* . 2nd edition. New York :The Guildford Press.
- Ussahawanitchakit, weerachai. (2001). *Resource-Vase Determinants of Export Performance : Effect of ISO 9000 Certification*. Doctor's Thesis. Washington : Washington State University.

Work from Home (WFH) : “ทำงานที่บ้าน” อย่างไรให้เวิร์คและมีความสุข

Work From Home : Efficiency and Happiness

ปิยพร ประสมทรัพย์,
พิเชษฐ์ เชื้อมัน และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

**Piyaporn Prasomsap,
Phichate Chueman and Chot Bodeerat**
PibulsongkramRajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pypoy8076@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง Work From Home (WFH) : ทำงานที่บ้านอย่างไรให้เวิร์คและมีความสุข นี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เพื่อลดการปฏิสัมพันธ์ของคนซึ่งจะช่วยป้องกันการติดเชื้อโรคโควิด – 19 ผลการศึกษาพบว่า การทำงานที่บ้านมีผลดีทั้งต่อองค์กรและพนักงาน ทั้งด้านค่าใช้จ่ายที่ลดลง เวลาที่ประหยัดได้จากการเดินทางที่ลดลง และประสิทธิภาพในการทำงานที่เพิ่มขึ้น โดยประโยชน์ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดตกอยู่กับพนักงานในรูปของเวลาในการเดินทางที่ประหยัดได้ ซึ่งทำให้พนักงานมีเวลาในการทำกิจกรรมตามที่ต้องการเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับพนักงานจากการทำงานที่บ้าน คือ สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในรูปของตัวเองถึงร้อยละ 88 และทำให้องค์กรสามารถลดค่าใช้จ่ายได้มากถึงร้อยละ 12 อีกด้วย รวมทั้งช่วยประหยัดเวลาในการเดินทางไปกลับระหว่างที่พักและที่ทำงาน ตลอดจนเวลาที่ต้องเดินทางไปประชุมหรือติดต่องานภายนอก การศึกษายังพบอีกว่าประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานที่ทำงานที่บ้านส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น ถึงร้อยละ 40 เหตุผลสำคัญที่การทำงานที่บ้านช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ คือ พนักงานร้อยละ 29 รู้สึกในทางบวกจากการได้รับอนุญาตให้ทำงานที่บ้านได้ ส่วนการทำงานที่บ้านอย่างมีความสุข พบว่า พนักงานมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในด้านความห่วงใยในสุขภาพและสวัสดิภาพของพนักงานในช่วงโควิด-19 ระบาด

คำสำคัญ: การทำงานที่บ้าน; ประสิทธิภาพ; มีความสุข; โควิด-19

Abstracts

Work From Home (WFH) Study: How to Work From Home : effieccy and be happy. This is part of social distancing to reduce human interaction, thereby helping to prevent infection with COVID- 19. The results showed that working from home has a positive effect on both the organization and its employees in terms of cost reduction about travel time saved and increased work efficiency. Most of the benefits fall to employees in the form of travel time savings. This allows employees to have more time to do the activities they want. and have a better quality of life. The benefit to employees from working from home is that they can save up to 88% of their own expenses, and this allows the organization to reduce costs by up to 12%, as well as save time on the road. back between home and work as well as when you have to travel to a meeting or contact outside. The study also found that The productivity of most home-based workers has increased by 40 percent. The key reason working from home improves productivity is that 29 percent of employees feel positive about being allowed to work from home. As for working from home happily, employees were found to have the highest levels of satisfaction with regard to employee health and welfare during the COVID-19 pandemic.

Keywords: Work From Home; Effieccy; Happy; Covid-19

บทนำ

ในปัจจุบันได้เกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019-nCoV ซึ่งองค์การอนามัยโลก ประกาศชื่อที่เป็นทางการสำหรับใช้เรียกโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ว่า "โควิด-ไนน์ทีน" (COVID-19) ย่อมาจาก "coronavirus disease starting in 2019" ที่ ก่อให้เกิดโรคปอดอักเสบ (pneumonia) โดยองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่ว ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 โดยสถานการณ์ทั่วโลก มี สถิติผู้ติดเชื้อทั่วโลก ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2564 มีผู้ติดเชื้อทั่วโลก 180,752,406 คน มีผู้ที่รักษาหายจำนวน 165,405,522 คน และมีผู้เสียชีวิตรวม 3,915,576 คน โดยประเทศที่มีการติดเชื้อมากที่สุดคือสหรัฐอเมริกา รองลงมาคือ อินเดีย บราซิล ฝรั่งเศส ตุรกี รัสเซีย สหราชอาณาจักร อาร์เจนตินา ตามลำดับ โดยประเทศไทยนั้น มียอดการติดเชื้อสะสมอยู่ที่ลำดับที่ 76 จากทั่วโลก มีผู้ติดเชื้อสะสมรวม 236,291 คน รักษาหายแล้ว 193,106 และมียอดผู้เสียชีวิตรวม 1,819 คน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564 : ออนไลน์)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ในปัจจุบันนั้น ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่ส่งผลกระทบ และสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลากหลายมิติ หนึ่งในนั้นก็คือ "การทำงานที่บ้าน" หรือ Work from Home ที่ได้กลายเป็นปรากฏการณ์การทำงาน รูปแบบใหม่ และอาจเป็น New Normal หรือ "ความปกติใหม่" ของหลายองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือเอกชน เพื่อต้องการลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับพนักงานอันเป็นทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยการลดโอกาสในการรับ การแพร่เชื้อจากบุคคลสู่บุคคล ซึ่งพนักงานในองค์กรอาจมีความเสี่ยงต่อการติดไวรัส COVID-19 ในระหว่าง

การเดินทางผ่านระบบขนส่งสาธารณะ หรือ การทำงานในย่านที่มีคนทำงานสัญจรไปมาหนาแน่น ซึ่งไม่อาจควบคุมหรือคัดกรองโรค COVID-19 ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งในปัจจุบันนี้หลายบริษัทต้องมีการปรับรูปแบบการทำงาน เข้าสู่การทำงานจากที่บ้าน (Work From Home) อย่างกะทันหัน ด้วยภาวะแรงกดดันที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อม ซึ่งจะเห็นว่าหลายบริษัทมีการปรับตัวได้อย่างดีและรวดเร็ว ซึ่งเป็นสัญญาณหนึ่งที่ทำให้เราเห็นว่ารูปแบบการทำงานในอนาคตมีแนวโน้มที่อาจจะเปลี่ยนรูปแบบการทำงานหลังจากนี้ต่อไป หรืออาจกล่าวได้ว่าในอนาคตหลังจากนี้แม้จะผ่านพ้นช่วงวิกฤต COVID-19 ไปแล้วแต่ก็มีแนวโน้มว่าการทำงานจากที่บ้าน หรือ Work from Home อาจกลายเป็น New normal หรือ ความปกติรูปแบบใหม่ในการทำงาน ที่หลายองค์กรเลือกนำไปปฏิบัติแล้วเห็นแล้วว่าการอนุญาตให้พนักงานทำงานที่บ้านนั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพหรือผลลัพธ์ของงาน ยังคงได้ผลิตภาพหรือ Productivity ซ้ำยังช่วยลดความสูญเสียของเวลาในแต่ละวันไปได้มาก

รายงานการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19

สถานการณ์โลกในปัจจุบันโดยรวมมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ปัจจัยสำคัญมาจากการที่มีการฉีดวัคซีนโควิด-19 เป็นจำนวนมากและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีหลากหลายประเทศที่ประชากรของประเทศได้รับวัคซีนอย่างน้อย 1 โดสมากกว่า 50% ซึ่งข้อมูลข้อมูลจาก WHO แสดงให้เห็นว่า อย่างน้อย 25% ของประชากรในประเทศใดประเทศหนึ่งได้รับการฉีดวัคซีน จะเริ่มเห็นผลบวกของการฉีดวัคซีน แม้ว่าในขณะนี้ ประชากรโลกได้รับวัคซีนแล้วรวมกว่า 25% (ประชากรโลก 7,674 ล้านคนในปี พ.ศ. 2562 และวัคซีนขณะนี้ฉีดแล้วกว่า 2,303 ล้านโดส) แต่การกระจายของวัคซีน ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มประเทศรายได้สูง ประเทศในกลุ่มรายได้ปานกลางถึงรายได้น้อย ยังมีอัตราการได้รับวัคซีนค่อนข้างต่ำ โดยประเทศจีนได้รับการฉีดวัคซีนเยอะที่สุด รองลงมาคือสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา อินเดีย บราซิล สหราชอาณาจักร ตามลำดับ และประเทศไทยอยู่ลำดับที่ 39 ได้รับวัคซีนแล้ว 8,657,423 คิดเป็น 6.2 เปอร์เซ็นต์ของประชากรในประเทศ (Bloomberg,2564) โดยปัจจุบัน 'วัคซีนโควิด-19' ที่ใช้มากที่สุด คือ แอสตราเซนเนกา 102 ประเทศ ไฟเซอร์ 85 ประเทศ สปุตนิก วี 68 ประเทศ โมเดอร์นา 49 ประเทศ ซิโนฟาร์ม 47 ประเทศ จอห์นสัน แอนด์ จอห์นสัน 44 ประเทศ และ ซิโนแวค 26 ประเทศ (ทีมข่าวคุณภาพชีวิต, 2564 : ออนไลน์)

ปัจจุบันยังไม่มียารักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 มีเพียงวัคซีนที่ฉีดให้บุคคลทั่วไปสามารถป้องกันและลดความรุนแรงของอาการป่วยและลดการเสียชีวิตได้ ซึ่งวัคซีนป้องกันขณะนี้มียา 4 ชนิดหลักๆ แบ่งตามเทคนิคที่ใช้ในการผลิตวัคซีน (ศูนย์ข้อมูลยาโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์, 2564 : ออนไลน์) คือ

1. mRNA vaccines เป็นการผลิตโดยใช้สารพันธุกรรมของเชื้อไวรัสซาร์ส-โควี-2 (SARS-CoV-2) เมื่อฉีดเข้าไปในร่างกาย จะทำให้ร่างกายสร้างโปรตีนที่สามารถกระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัสขึ้นมา
2. Viral vector vaccines เป็นการฝากสารพันธุกรรมของเชื้อไวรัสซาร์ส-โควี-2 (SARS-CoV-2) เข้าไปในสารพันธุกรรมของไวรัสชนิดอื่นที่อยู่ในสภาพที่ไม่ก่อให้เกิดโรค เพื่อพาเข้ามาในร่างกาย ทำให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัสขึ้นมา
3. Protein-based vaccines จะใช้โปรตีนบางส่วนของเชื้อไวรัสซาร์ส-โควี-2 (SARS-CoV-2) เช่น โปรตีนส่วนหนาม (spike protein) ฉีดเข้าไปในร่างกายเพื่อกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัส
4. Inactivated vaccines ผลิตโดยการใช้ไวรัสซาร์ส-โควี-2 (SARS-CoV-2) ที่ถูกทำให้ตายแล้ว เมื่อฉีดเข้าไปในร่างกาย จะกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัส

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

อนุศักดิ์ ฉืนไพศาล (2558 : 46) กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการทำงาน หมายถึง กระบวนการในการวางแผนการดำเนินงาน เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพของพนักงาน ระบบการทำงาน และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้องค์กรมีผลงานที่ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ (นาตภา ไทยธวัช, 2550 : 55) กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานประกอบด้วยปริมาณการผลิต ซึ่งพนักงานสามารถทำงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ และผลิตชิ้นงานออกมามีตรงตามความต้องการขององค์กรและลูกค้า คุณภาพงาน หมายถึง องค์กรมีการควบคุมการทำงานที่มีมาตรฐาน และพนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพส่งผลต่อผลงานที่ออกมามีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับขององค์กรภายนอก และความเร็วในการทำงาน หมายถึง พนักงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการปฏิบัติงาน จำนวนงาน ตามที่ได้รับมอบหมายและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และได้ตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้โดยที่ (เสนาะ ดิยาว, 2543 : 111-112) กล่าวว่า ในการกำหนดกรอบแนวคิด ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่ได้สรุปว่า องค์ประกอบของประสิทธิภาพของการทำงาน มี 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ

1. คุณภาพของงาน (Quality) จะต้องมีความสูง คือ ผู้ผลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและมีความพึงพอใจ และการทำงานมีความถูกต้องได้มาตรฐาน มีความรวดเร็ว ถูกต้อง
2. ปริมาณงาน (Quantity) งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่หน่วยงานคาดหวังไว้ โดยผลที่ได้จากการปฏิบัติงานจะต้องมีความเหมาะสมตามที่กำหนด
3. เวลา (Time) เวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน จะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการ และเหมาะสมกับงาน

4. ค่าใช้จ่าย (Costs) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งหมดต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการ คือ ลงทุนน้อย แต่ได้ผลกำไรมากที่สุด รวมไปถึงการใช้ทรัพยากรเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และ เกิดการสูญเสียที่น้อยที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานที่บ้าน

การพัฒนาสถานที่ทำงานให้มีผลิตภาพ (Productive Workplace) เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่ว่าองค์กรจะเผชิญกับความท้าทายทางธุรกิจที่วางแผนหรือเตรียมการไว้ หรือวิกฤตที่ไม่คาดคิด เช่น สถานการณ์ COVID-19 ดังนั้น การบริหารผลิตภาพในที่ทำงานหรือสถานประกอบการยังเป็นเรื่องสำคัญขององค์กรไม่ว่าจะเป็นช่วงการทำงานในภาวะปกติ หรือภาวะวิกฤต ทั้งนี้ ผลการทำงานขึ้นอยู่กับว่าสถานที่ทำงานและพนักงานสามารถเรียนรู้และปรับตัวได้ดีเพียงแค่นั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ

แนวคิดการทำงานที่บ้าน เป็นแนวคิดที่ได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางในวงวิชาการว่ามันจะเป็นวิธีที่สร้างแรงจูงใจในการทำงาน สร้างสรรค์ผลงานหรือไม่ ทำให้มีงานวิจัยเกิดขึ้นโดยอาศัยแนวคิดนี้เป็นจำนวนมาก ในปี 2015 นิโคลัส บลูม (Nicholas Bloom) นักเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยแดนฟอร์ดในสหรัฐอเมริกาได้ทำการทดลองเรื่องประสิทธิภาพของการทำงาน ในกรณีทำงานที่บ้านในพนักงานของบริษัท Ctrip ซึ่งเป็นบริษัท agency ในเมืองเซี่ยงไฮ้ สาธารณรัฐประชาชนจีน และมีพนักงานเข้าร่วมโครงการมากกว่า 16,000 คน โดยแบ่งพนักงานออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ทำงานที่บ้าน และกลุ่มที่ทำงานในสำนักงาน โดยใช้ระยะเวลาทดลอง 9 เดือน ผลการทดลอง พบว่า บริษัทฯ สามารถทำกำไรจากกลุ่มพนักงานที่ทำงานที่บ้านได้ 1,900 เหรียญสหรัฐ ต่อคน ต่อปี อันมีผลมาจากการประหยัดงบประมาณ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเครื่องปรับอากาศ และมีผลผลิตการทำงานมากขึ้นจากการลดเวลาเดินทาง การทำงานที่บ้านทำให้พนักงานมีสมาธิในการทำงานที่ดีขึ้น และทำให้แนวโน้มที่พนักงานจะลาออกจากงานมีน้อยลง เนื่องจากพนักงานมีความยืดหยุ่นในการทำงาน ซึ่งไม่ได้ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานน้อยลงแต่อย่างใด

เมื่อมีประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในประเทศไทย จากเหตุของโรคระบาด โควิด-19 นั้น ทำให้หลายบริษัทจำเป็นต้องลดการเดินทางและการชุมนุมของพนักงานทำให้มีนโยบายการทำงานที่บ้านมากขึ้น เช่น

เวิร์คพอยต์ทูเดย์ (2564 : ออนไลน์) กล่าวว่า บริษัท โทเทิล แอ็คเซส คอมมูนิเคชั่น (DTAC) มีนโยบายการทำงานที่บ้าน โดยพนักงานทุกสายงานแบ่งทีมเป็น 2 กลุ่ม เพื่อสลับกันทำงานจากบ้าน เริ่มตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 โดยขึ้นไฟล์งานบนระบบคลาวด์รูปแบบ SharePoint หรือ Microsoft Teams เพื่อให้เข้าถึงได้ทุกที่ สำหรับเครือข่ายข้อมูล ขององค์กรมีการเข้ารหัส VPN เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลจากภายนอกบริษัทได้อย่างปลอดภัย ในส่วนการจัดการภายในอาคารสำนักงานใหญ่ มีการติดตั้งเครื่องเทอร์โมสแกน และตรวจวัดไข้ทุกคน ตั้งแต่ขึ้นล่างก่อนเข้าสู่โถงลิฟต์ และพนักงานรายใดที่มีประวัติเดินทางไปต่างประเทศจะต้องกักตัวเอง

ในบ้านพัก 14 วัน แต่พนักงาน Call Center เนื่องจากมีการกระจายศูนย์ไว้ทั้งหมด 4 แห่ง และจัดสลับเข้ากะอยู่แล้ว ทำให้พนักงานกลุ่มนี้ก็ยังทำงานตามปกติเพื่อให้บริการลูกค้า

วที (2564 : ออนไลน์) กล่าวว่า บริษัท LINE ประเทศไทย ได้จัดอบรมเตรียมพร้อมพนักงานทำงานจากที่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรับมือกับสถานการณ์วิกฤตที่สุดที่กำลังจะเกิดขึ้น เริ่มจาก

1. จัดตั้งคณะทำงานดูแลสวัสดิการพนักงานช่วงวิกฤต เพื่อจัดเตรียมแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ หรือ BCP (Business Continuity Planning) รวมถึงออกนโยบายในการแนะนำและดูแลสวัสดิภาพและความปลอดภัยของพนักงานในประเทศไทย

2. วางแผนป้องกันการดำเนินงาน และการให้บริการไม่หยุดชะงัก เพื่อเตรียมความพร้อมล่วงหน้าหากสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ในกรณีที่รัฐบาลประกาศการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 เข้าสู่ระยะที่ 3 หรือประกาศ lock down กรุงเทพฯ ฯ

3. ฝ่ายทรัพยากรบุคคล LINE ประเทศไทย จัดอบรมพนักงานทุกคนเพื่อให้คำแนะนำ และเข้าใจถึงวิธีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือการทำงานที่ปรับเปลี่ยนไป

4. จัดตารางให้แต่ละแผนกนําร่องในการ Work from Home ก่อนสถานการณ์วิกฤตที่สุดจะมาถึง ทั้งนี้ในกรณีที่พนักงานรู้สึกกังวลและไม่สะดวกในการเดินทางมาออฟฟิศ พนักงานสามารถแจ้ง Work from Home ได้ทันที

LINE ได้อบรมให้พนักงานทราบถึงหลักการทำงานที่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยการจัดเตรียมพื้นที่ทำงานที่บ้านให้เหมาะสม และสร้างบรรยากาศให้พร้อมทำงานเหมือนกำลังอยู่ในสำนักงาน เพิ่มแรงจูงใจในการทำงานให้มากขึ้นด้วยกำหนดเวลาการทำงานให้ชัดเจน และปราศจากการรบกวนให้มากที่สุด โดยอาจเตือนให้คนที่บ้านรู้ว่าเรากำลังอยู่ในเวลาทำงาน กำหนดเวลาการทำงานให้ชัดเจน และปราศจากการรบกวนให้มากที่สุด เตรียมเครื่องมือในการทำงานให้พร้อม ทั้งคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ สมุดจด ปากกา และสัญญาณอินเทอร์เน็ตต้องไม่สะดุด มีการอัปเดตการทำงานระหว่างทีมกันอย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ วัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่มีสะดุด

บทวิเคราะห์ Work from home : “ทำงานที่บ้าน” อย่างไรให้เวิร์คและมีความสุข

จากการศึกษาเรื่อง ทำงานที่บ้านอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและมีความสุข โดยผลการศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ทำงานที่บ้าน (Work From Home : WFH) อย่างมีประสิทธิภาพต้องมียอดประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1.1 คุณภาพของงาน (Quality) จะต้องมีความสูง กล่าวคือ ผู้ผลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่า และมีความพึงพอใจ รวมทั้งการทำงานมีความถูกต้องมาตรฐาน มีความรวดเร็ว ถูกต้อง

1.2 ปริมาณงาน (Quantity) งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่หน่วยงานคาดหวังไว้ โดยผลที่ได้จากการปฏิบัติงานจะต้องมีความเหมาะสมตามที่กำหนด

1.3 เวลา (Time) เวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน จะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้อง ตามหลักการและเหมาะสมกับงาน

1.4 ค่าใช้จ่าย (Costs) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ทั้งหมดต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการ กล่าวคือ ลงทุนน้อย แต่ได้ผลกำไรมากที่สุดรวมไปถึงการใช้ทรัพยากรเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และเกิดการสูญเสียที่น้อยที่สุด

ตัวอย่างเช่น การศึกษาการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิภาพ การทำงานที่บ้านของพนักงานบริษัทเอกชน ในสภาวะวิกฤติการเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด - 19 ในเขตกรุงเทพมหานคร (ชนกันนท์ โคชูวงศ์, 2562 : 68) พบว่า พนักงาน 400 คน มีประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาออกเป็นรายด้าน พบว่าด้านค่าใช้จ่าย (Costs) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆ คือด้านคุณภาพของงาน (Quality) ด้านปริมาณของงาน (Quantity) และด้านเวลา (Time) ระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

การศึกษาผลกระทบของการทำงานที่บ้านในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษาของทีดีอาร์ไอ (เสาวรัจ รัตนคำ พูและเมธาวิ รัชตวิจิณ, 2563 : 23) พบว่า ผลผลิตภาพการทำงานของพนักงานที่ทำงานที่บ้านเพิ่มขึ้น กล่าวคือ พนักงานที่ทำงานที่บ้านมากกว่าร้อยละ 40 ปรากฏว่า งานมีผลผลิตภาพเพิ่มขึ้น เหตุผลสำคัญที่การทำงานที่บ้านช่วยเพิ่มผลผลิตภาพ คือ พนักงานรู้สึกในทางบวก จากการที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานที่บ้านได้ถึงร้อยละ 29 นอกจากนี้พนักงานยังสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายเฉลี่ยคนละ 3,324 บาทต่อเดือน คิดเป็นค่าเดินทาง ค่าเช่าที่พัก ค่าแต่งกาย เป็นต้น

1. ทำงานที่บ้านอย่างมีความสุข

การศึกษาความพึงพอใจในการทำงานที่บ้านในช่วงโควิด - 19 ระบาดของกลุ่มงานพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ปรีศ ชันธเสมา, 2563 : 105) พบว่า กำลังพลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามนโยบายทำงานที่บ้านของผู้บังคับบัญชา โดยมีความพึงพอใจระดับมากในด้านความห่วงใยในสุขภาพและสวัสดิภาพ และรองลงมาได้แก่ความพึงพอใจในด้านรายรับและสวัสดิการรวมถึงการพัฒนาผลงานเพื่อปรับเงินเดือนและตำแหน่งงาน

มนัสนันท์ ศรีนาคร และพิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ (2555 : 109-118) ได้ศึกษาเรื่องการทำงานทางไกลและที่บ้านโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการใช้ทำงานทางไกลและที่บ้าน ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานทางไกลและที่บ้านเปรียบเทียบกับการทำงานแบบดั้งเดิม รวมทั้งศึกษาข้อดีของ

การทำงานทางไกลและที่บ้าน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการทำงานในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาจำนวน 297 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานที่สำนักงาน (ร้อยละ 79.8) ใช้เวลาทำงานที่สำนักงานและที่บ้านครั้งต่อครั้ง (ร้อยละ 11.1) ระยะเวลาส่วนใหญ่เป็นการทำงานทางไกล หรือที่บ้าน (ร้อยละ 9.1) นอกจากนี้ พบว่า เพศ ลักษณะงาน รายได้และเงินเดือน การใช้ระบบการประชุมทางไกล และการส่งข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีความสัมพันธ์กับการทำงานทางไกลและที่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและเมื่อเปรียบเทียบความเห็นของผู้ที่ทำงานทางไกล.และที่บ้านกับผู้ทำงานแบบดั้งเดิมหรือทำภายในสำนักงาน พบว่า การทำงานทางไกลหรือที่บ้านดีกว่าการทำงานแบบเดิมตามลำดับดังนี้ มีอิสระในการทำงานมากขึ้น สุขภาพจิตดีขึ้น มีความสุขมากกว่าเดิม ความขัดแย้งลดลง พนักงานมีความมั่นใจในการตัดสินใจและการกระทำของตนเองมากกว่าเดิม มีผลงานมากขึ้นกว่าเดิม งานมีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม สามารถสื่อสารและมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานได้ดีกว่าเดิม สามารถสื่อสารและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาได้ดีกว่าเดิม และรายได้และเงินเดือนเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม

โสภิต บวรไชยชาญ (2555 : 3) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัย และทัศนคติของพนักงานบริษัทต่อพฤติกรรมการทำงานที่ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อทัศนคติในการทำงานที่บ้าน ประกอบด้วย เพศ อายุ ลักษณะงาน และสถานภาพสมรส แต่ลักษณะทางประชากรศาสตร์ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานที่บ้าน นอกจากนี้ยังพบว่าทัศนคติในการทำงานที่บ้านด้านการบริหารชีวิตส่วนตัว และทัศนคติในการทำงานที่บ้านด้านการบริหารการทำงาน อิทธิพลต่อการเลือกบริษัทที่ทำงาน และความต้องการทำงานที่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การทำงานที่บ้านเป็นอีกทางเลือกหนึ่งขององค์กร ในการลดค่าใช้จ่ายและประหยัดพลังงาน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่พนักงาน อย่างไรก็ตาม ยังต้องอาศัยเวลาในการปรับกระบวนการของแนวคิดก่อนการนำไปใช้ในองค์กร เนื่องจากยังมีอีกปัญหาหรือข้อจำกัดอีกมาก อย่างไรก็ตาม ทัศนคติที่ต่างกัน จำหน่ายสินค้าหรือบริการที่สนับสนุนการทำงานที่บ้าน อาจใช้โอกาสนี้ในการทำการตลาดสินค้า หรือบริการของตนเองให้กับองค์กรที่มีการนำเอาการทำงานที่บ้านไปประยุกต์ใช้ได้

สรุป

การทำงานที่บ้านเป็นหนึ่งในมาตรการกันระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด -19 เนื่องจากการจำกัดการติดต่อและการสัมผัสระหว่างผู้คน จะทำให้ช่วยลดอัตราการแพร่เชื้อโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่วัคซีนยังไม่พอเพียงสำหรับประชาชนทั้งประเทศที่จะป้องกันการติดเชื้อโรคได้

การทำงานที่บ้านให้มีประสิทธิภาพและมีความสุข สามารถทำได้โดยมี 8 วิธี ดังนี้

1. แต่งตัวเหมือนออกไปทำงาน เพื่อที่จะลดความรู้สึกเป็นส่วนตัวเกินไป ช่วยสร้างความพร้อมสำหรับการทำงานในแบบที่เคยชิน

2. จัดพื้นที่ทำงานเฉพาะ เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน ทำให้ไหนก็ได้ เพียงแค่กำหนดพื้นที่ให้ชัดเจนว่าเป็น “พื้นที่ทำงาน”
3. ใช้เวลาทำงานเหมือนออกไปที่งาน กำหนดเวลาทำงานอย่างชัดเจน และทำอย่างเคร่งครัดจนทำให้งานสำเร็จทันเวลา อย่างมีประสิทธิภาพ
4. แยกเวลางานกับเวลาส่วนตัวออกจากกันให้ดี คงระหว่างเวลาทำงานกับเวลาส่วนตัวให้ชัดเจน เพราะบรรยากาศที่บ้านจะต่างจากที่ทำงาน เพื่อให้ทางทีมงานทราบด้วยเพื่อการประสานงานได้ถูกเวลา จึงจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. วางแผน ลำดับความสำคัญของงาน ต้องวางแผนเรื่องงานให้ดี ก่อนที่จะเริ่มทำงาน โดยจะทำงานให้มีความสำคัญสูงสุดก่อน
6. ตัดสิ่งรบกวน ขณะทำงาน ควรติดต่อกับทีมงานเท่านั้น ควรเลิกสื่อสารกับคนอื่นหรือสิ่งรบกวนต่าง ๆ เพราะจะทำให้เราเสียสมาธิ งานอาจเสร็จล่าช้า
7. หยุดพัก มี 2 แบบคือ การพักรับประทานอาหารให้ตรงตามมื้ออาหาร และการหยุดพักสายตาจากหน้าจอ พักสมองและพักอุปกรณ์ในการทำงาน ควรกำหนดเวลาไว้ด้วย
8. สร้างแรงบันดาลใจ การทำงานที่บ้านเป็นเวลานาน ๆ อาจไม่น่าสนใจเท่าโลกภายนอก ควรแบ่งเวลาส่วนหนึ่งมาเพิ่มแรงบันดาลใจในการทำงาน เช่น เปิดเพลง หรือทำในสิ่งที่ชอบ เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเป็นแบบการทำงานที่บ้าน (Work from home) นั้น องค์กรและผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับขั้นตอนในการบริหารจัดการ โดยเน้นการวางแผนการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และศักยภาพขององค์กรโดยต้องเป็นที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่วนการปฏิบัติจริง องค์กรจะต้องสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่บ้าน ให้กันอย่างทั่วถึง มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้
2. ในการทำ work from home ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเรื่องขวัญและกำลังใจของพนักงาน เช่น การจ่ายค่าตอบแทนให้พนักงานในด้านต้นทุนที่เพิ่มขึ้นเช่น ค่าไฟ ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าโทรศัพท์ เพื่อทำ work from home เพื่อเสริมกำลังใจในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และทำงานอย่างมีความสุขด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2564). รายงานสถานการณ์รายวัน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/situation.php>.
- ชนกนันท์ โตชูวงศ์. (2562). การศึกษาการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิภาพ การทำงานที่บ้าน ของพนักงานบริษัทเอกชน ในสภาวะวิกฤติการเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด - 19 ในเขต กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทีมข่าวคุณภาพชีวิต. (2564). ส่องสถานการณ์ฉีดวัคซีนโควิด - 19 ทั่วโลก. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/943657>.
- นาตภา ไทยธวัช. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาบริษัท กระจกพีเอ็มเค - เซ็นทรัล จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธนบุรี.
- มนัสนันท์ ศรีนาคร และพิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2553). การทำงานทางไกลและที่บ้าน. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. 6 (1), 109-118.
- ปรีศ ชันธเสมา. (2563). ความพึงพอใจในการทำงานที่บ้านในช่วงโควิดระบาดโควิด-19 ของกลุ่มงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- วที. (2564). ถอดกรณีศึกษา LINE “Work From Home” อย่างไร ไม่ให้กลายเป็น “Work From Hell”. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/case-study-line-work-from-home>.
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2564). ความท้าทายที่ภาคธุรกิจต้องเผชิญ ในโลกเศรษฐกิจหลัง โควิด-19. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://workpointtoday.com/dtac-says-business-resilience-in-post-pandemic/>.
- ศูนย์ข้อมูลยาโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์. (2564). วัคซีนป้องกันโควิด-19. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.bumrungrad.com/th/health-blog/february-2021/covid-19-vaccinations>.
- เสาวรัช รัตนคำฟู และ เมธาวิ รัชตวิจิณ. (2563). ผลกระทบของการทำงานที่บ้านในช่วงโควิด-19 โดยใช้กรณีศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: http://www.thaitribune.org/contents/detail/303?content_id=37406&rand=1590385449.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2543). หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โสภิต บวรไชยชาญ. (2555). ปัจจัยและทัศนคติของพนักงานบริษัทต่อพฤติกรรมการทำงานที่บ้าน. ออนไลน์.
สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: [https://www.car.chula.ac.th/display7.php?
bib=b2124747](https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b2124747).
อนุศักดิ์ ฉันทไพศาล. (2558). การบริหารงานคุณภาพในองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

บทบาทหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่
การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

**The Role of the Head of Science and Technology
for Stem Learning Management**

ปิยะวัจณา โชคสถาพร

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Piyawatjana Choksataporn

Suan Dusit University, Thailand

E-mail: Piyawatjana@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นการปฏิบัติที่มีความท้าทาย ระบบการบริหารการศึกษา การจัดการสถานศึกษา การสรรหาวิธีการ รวมไปถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำที่จะขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอการเปลี่ยนแปลงของการบริหารงานและหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีการรวมกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยนำสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาอยู่ด้วยกันจึงเป็นความท้าทายการบริหารงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลซึ่งวิธีการดำเนินงานต่างๆต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ปัจจุบันจึงกล่าวได้ว่าบทบาทภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มสาระจึงมีความสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มสาระและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาด้วยการบูรณาการใน 4 วิชาหลักได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์โดยนำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงโดยสร้างความท้าทายกระบวนการคิดของผู้เรียนด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดขึ้นในห้องเรียนเพื่อสร้างคุณภาพให้กับผู้เรียน

คำสำคัญ: บทบาทหัวหน้ากลุ่มสาระ; การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

Abstracts

This article aims to propose changes in the administration and curriculum of educational institutions. There is a group of learning subjects by combining science and technology learning together. Therefore, it is a challenge in the management of learning subject groups in the digital age. The methods of operation must be adjusted according to the circumstances.

Nowadays, it can be said that the leadership role of the head of the subject group is important in the management of the subject group and promotes the management of STEM learning by integrating in 4 main subjects, namely science, technology, engineering and mathematics. That either combines the knowledge or makes more challenges among the students' thought processes with science-based processes in the classroom to create quality

Keyword: The Role of the Head Department; STEM Education

บทนำ

การจัดการศึกษาไทยในยุคปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยในทุกช่วงเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 อยู่ในห้วงเวลาที่ต้องการปฏิรูปประเทศเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ประเด็นที่สำคัญที่ของแผนคือ การเสริมสร้างศักยภาพของบุคคลจึงสอดคล้องกับแผนการศึกษาที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 โดยการเตรียมความพร้อมกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สู่ความเป็นเลิศ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีการปรับปรุงหลักสูตรด้วยการปรับมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดให้มีความเป็นมาตรฐานสากลเทียบเคียงนานาชาติสาระสำคัญในการปรับปรุงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้เพิ่มสาระเทคโนโลยีซึ่งประกอบไปด้วยวิชาออกแบบและเทคโนโลยี วิทยาการคำนวณเพื่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมไปถึงการออกแบบเชิงวิศวกรรมตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 23) การจัดการเรียนรู้ที่จะให้ประสบผลสำเร็จทำให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจและช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมายรวมทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างอาชีพให้กับเยาวชนและเตรียมความพร้อม กำลังคนที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ (สสวท., 2557 : 31) จากความคาดหวังความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของแต่ละประเทศจึงได้แก่อมีการแบ่งปันข้อมูล อย่างไรก็ตามในส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวประสบผลสำเร็จคือ บุคลากร ส่วนวิธีการที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้แบบเชื่อมโยงและการบูรณาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ การจัดการเรียนรู้แบบคิดนอกกรอบการพัฒนาหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มีการปรับปรุงนำหลักการของวิศวกรรมและเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานและปรับให้เข้ากับบริบทสถานศึกษา (Bybee, 2010 : 30-35) การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสะเต็มศึกษาเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่บูรณาการโดยการเชื่อมโยงทุกด้านเข้าด้วยกัน ถือเป็นการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและจะเป็นกลไกเครื่องมือที่นำไปสู่ประตูเทคโนโลยี (Stohlman & Roehing, Moore, 2012 : online) ดังนั้นบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนคือ ผู้บริหารการศึกษา และครูผู้สอน แต่อีกมุมหนึ่งที่จะต้อง

รับหน้าที่เพิ่มขึ้นคือเป็นทั้งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในการบริหารงานของกลุ่มสาระและทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และประกอบกับการดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักสูตรจึงได้มีการรวมกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์กับสาขาเทคโนโลยีเข้าร่วมกัน องค์ประกอบที่สำคัญที่ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น จึงเป็นบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระที่จะกำหนดทิศทางการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

ความหมายสะเต็มศึกษา (STEM Education)

คำว่า สะเต็มศึกษา เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการแบบผสมผสานโดยนำความรู้ใน 4 สาขาวิชา ซึ่งได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการทางวิศวกรรม นำมาใช้เชื่อมโยงด้วยการหล่อหลอมการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการปฏิบัติการออกแบบ (Design Based) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การค้นพบ (Discovery) และการใช้วิธีการสำรวจ (Exploratory Learning Strategies) สะเต็มศึกษาจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การบูรณาการเนื้อหาและการบูรณาการทักษะ จึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะกระบวนการของธรรมชาติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง (Roberts, 2013 : 159) จึงกล่าวได้ว่าสะเต็มศึกษาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่นำธรรมชาติวิชาของแต่ละสาขามาบูรณาการความรู้ โดยนำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิศวกรรมเทคโนโลยี มาผสมผสานเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการพัฒนาทักษะกระบวนการทางความคิด กระบวนการทำงาน การหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และข้อค้นพบ มาประยุกต์ใช้พัฒนาชิ้นงาน แก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการในชีวิตจริง

สะเต็มศึกษาในต่างประเทศและประเทศไทย

สะเต็มศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่เยาวชนไม่สนใจการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและคณิตศาสตร์ ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพทางด้านวิศวกร ดังนั้นรัฐบาลจึงปฏิรูปการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ โดยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ทักษะทางวิทยาศาสตร์ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับทักษะทางวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Koehler et al., 2013 : 5-12) ที่ได้กล่าวถึง สะเต็มศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยสถาบันวิทยาศาสตร์ได้ทำโครงการเพื่อพัฒนาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และนำศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมและคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับสถาบันวิจัยแห่งชาติ หรือ National Research Council.M. (2012 : 178) ของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาวิทยาศาสตร์แห่งชาติ โดยนำความรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์มาผสมผสานกันเป็นชาติแรก สร้างแรงจูงใจให้เยาวชนหันมาสนใจอาชีพที่ขาดแคลน จึงมีการสอดแทรกเนื้อหาและแนวคิดด้านเทคโนโลยี

และวิศวกรรมศาสตร์ ให้อยู่ในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Hopkins Public School (2016 a : online) ได้กล่าวถึงหลักสูตรสะเต็ม เกรด K-6 ในสหรัฐอเมริกา มีการจัดการเรียนการสอนดังนี้

ระดับเกรด K (Kindergarten) เป็นการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้านวิศวกรรมศาสตร์ด้วยการเล่นที่เป็นกระบวนการ เช่นการทำโครงงาน ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ อาจจะให้ผู้เรียนทำอะไรง่ายๆ โดยใช้วัสดุที่แตกต่างกัน

ระดับเกรด 1 ผู้เรียน เรียนรู้ในลักษณะโครงงานเหมือนเดิมเพียงแต่เปลี่ยนเรื่อง แล้วให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ด้านวิศวกรรมศาสตร์

ระดับเกรด 2-3 ผู้เรียน เรียนรู้จากโครงงานเหมือนเดิม แต่เป็นการต่อยอดความรู้ที่สลับซับซ้อนเพิ่มขึ้น ฝึกให้ผู้เรียนสร้างสรรค์โมเดล โดยเชื่อมโยงกับความรู้ด้านวิทยาศาสตร์

ระดับเกรด 4 เป็นการฝึกให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ระบบการบริหารจัดการโดยใช้หลักการทางเทคโนโลยีร่วมกับหลักการด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เป็นการพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้เป็นระบบมากขึ้น

ระดับเกรด 5 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทั้งหมดเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการที่สร้างขึ้นให้คุ้มทุนโดยใช้หลักด้านคณิตศาสตร์มาบูรณาการเข้าด้วยกัน

การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นการประเมินในรูปแบบที่หลากหลาย ใช้วิธีการประเมินหลายวิธี เช่นประเมินจากใบงาน แบบฝึกหัด สังเกต สัมภาษณ์ กิจกรรมกลุ่ม บันทึกอนุทินเพื่อสะท้อนความรู้ ความคิดเห็น เป็นการสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างแท้จริง

ในส่วนของประเทศไทย คำว่า สะเต็มศึกษา เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการบูรณาการในศาสตร์วิชาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ด้วยกระบวนการทางวิศวกรรมโดยมีคณิตศาสตร์เข้ามามีใช้ในการจัดการแก้ปัญหาเชื่อมโยงจากชีวิตประจำวันเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเป็นการเรียนรู้ด้วยโครงงานที่บูรณาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ผสมกับกระบวนการทางวิศวกรรม ซึ่งผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและฝึกทักษะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โดยนำความรู้มาออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ลักษณะสำคัญของสะเต็มศึกษา ประกอบไปด้วย 1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ และทักษะของวิชาที่เกี่ยวข้องกับสะเต็มศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ 2) มีการท้าทายผู้เรียนให้ได้แก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่ครูผู้สอนกำหนด 3) มีกิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้แบบ active learning ของผู้เรียน 4) ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านการทำกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ครูผู้สอนเป็นผู้กำหนด 5) สถานการณ์หรือปัญหาที่ใช้ในกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนหรือการประกอบอาชีพในอนาคต

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มในบริบทประเทศไทย

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาในบริบทของประเทศไทยเป็นการนำแนวทางมาปรับเพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้เชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาทั้ง 4 สาขาวิชา กับชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งการบูรณาการอาจเกิดขึ้นในชั้นเรียน สะเต็มศึกษาสามารถบูรณาการได้ 4 ลักษณะ (สสวท., 2559 : 19)

1. การบูรณาการภายในวิชา

เป็นการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ครูผู้สอนแต่ละวิชา จัดการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาและการฝึกทักษะของแต่ละวิชา ซึ่งการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ตามรายวิชาของตนเอง

2. การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาและฝึกทักษะของวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์แยกกัน โดยมีหัวข้อหลัก (theme) ที่ครูผู้สอนทุกรายวิชากำหนดร่วมกัน มีการอ้างอิงถึงความเชื่อมโยงระหว่างวิชา การจัดการเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของวิชานั้นๆ กับสิ่งที่อยู่รอบตัว

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาและฝึกทักษะอย่างน้อย 2 วิชาร่วมกัน โดยจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของทุกรายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสอดคล้องในการจัดการเรียนรู้แบบนี้ ครูผู้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องต้องทำงานร่วมกันโดยพิจารณาเนื้อหาหรือตัวชี้วัดที่ตรงกันและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาของตนเองโดยให้เชื่อมโยงกับวิชาอื่นผ่านเนื้อหาหรือตัวชี้วัดนั้นๆ

4. การบูรณาการแบบข้ามสาขาวิชา

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้และทักษะที่เรียนรู้จากวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีกับชีวิตจริง โดยผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนหรือสังคม และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจหรือปัญหาของผู้เรียน โดยครูผู้สอนกำหนดกรอบหรือหัวข้อหลักของปัญหากว้าง ๆ แล้วให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่เฉพาะเจาะจงและวิธีการแก้ปัญหา ในการกำหนดกรอบปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนศึกษา ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาหรือคำถามที่ผู้เรียนสนใจ 2) ตัวชี้วัดในรายวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 3) ความรู้เดิมของผู้เรียน

การจัดการความรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ด้วยสะเต็มศึกษาจึงเป็นมากกว่าการบูรณาการ แต่จะเป็นการผสมผสานเนื้อหาเข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการเชื่อมโยงเนื้อหาใน 4 สาขา เข้าด้วยกัน นำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบเสาะหาความรู้ ผ่านการเรียนรู้แบบโครงงาน นำเทคโนโลยีที่ใช้ในศตวรรษที่ 21 มาสร้างชิ้นงาน ด้วยการมีส่วนร่วมจากชุมชน (ชวนิดา สุวานิช, 2560 : 18-27)

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษามีความเกี่ยวข้องกับวิชาการหรือวิทยาการที่เป็นหลัก 4 วิชาด้วยกัน ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบวิชาการทั้ง 4 กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของประเทศไทย มีการปรับปรุงหลักสูตรมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า สะเต็มศึกษามีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2 กลุ่มสาระฯ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เนื่องจากมีการรวมตัวชี้วัดในวิชาของสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีซึ่งรวมในสาขาเทคโนโลยีให้เข้ามารวมอยู่กับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เปิดเพิ่มคือวิทยาการคำนวณและการออกแบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 17) จากการปรับหลักสูตรและตัวชี้วัดทำให้ครูผู้สอนต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาให้สอดคล้องกับธรรมชาติวิชาและเป็นไปตามแนวทางของหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ คือการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญของสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจ หลัก กฎ ทฤษฎี วิชาวิทยาศาสตร์ (ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา โลก อวกาศ ดาราศาสตร์) สามารถนำข้อมูลมาเชื่อมโยงของเนื้อหาสาระรายวิชา แล้วนำมาปรับใช้ในทางด้านเทคโนโลยีและการออกแบบเพื่อสร้างนวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์

2. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถวิเคราะห์ให้เหตุผล และการประยุกต์แนวคิดทางคณิตศาสตร์เพื่ออธิบายในสิ่งที่คาดคะเนไว้

การเปรียบเทียบแนวคิดและทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ การนำแนวคิดการออกแบบเชิงวิศวกรรม มาบูรณาการกับการเรียนรู้ในศาสตร์ต่างๆโดยอธิบายความเหมือนหรือความแตกต่างใน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ จากสภาพวิจัยของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายและมีการเปรียบเทียบตามหลักวิชา แสดงดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์	วิศวกรรมศาสตร์	เทคโนโลยี	คณิตศาสตร์
การตั้งคำถามตามหลักธรรมชาติ	สมมุติฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	ตระหนักถึงบทบาทของเทคโนโลยีต่อสังคม	สร้างความเข้าใจและพยายามแก้ปัญหา
พัฒนาและใช้รูปแบบ	พัฒนาและใช้รูปแบบ		นำหลักทางคณิตศาสตร์มาสร้างรูปแบบ
หาข้อมูล ทดลองวิจัย ลงมือปฏิบัติ	หาข้อมูล ทดลองวิจัย ลงมือปฏิบัติ	เรียนรู้วิธีการใช้งานด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ	นำเครื่องมือมาใช้ในการแก้ปัญหา
วิเคราะห์ข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล		ตรวจสอบความแม่นยำ
นำหลักคณิตศาสตร์มาใช้ในการคำนวณ	นำหลักคณิตศาสตร์มาใช้ในการคำนวณ	เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของเทคโนโลยี	ใช้ตัวเลขในการให้เหตุผล
สร้างคำอธิบาย	ออกแบบการแก้ปัญหา	ในการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรม	นำโครงงานมาใช้ในการแก้ปัญหา
หลักฐานยืนยันตามแนวคิด	หลักฐานยืนยันตามแนวคิด	นำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยี	สร้างข้อโต้แย้งและสามารถวิพากษ์การให้เหตุผลของผู้อื่น
ประเมินและสื่อสารความคิด	ประเมินและสื่อสารความคิด		นำเสนอระเบียบวิธีการในการให้เหตุผล

ที่มา : Vasquez, J.A., Sneider, C., & Comer, M. (2013 : 38)

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปได้แนวทางการปฏิบัติในแต่ละศาสตร์ มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ จะพบว่ามีเหมือนกันในด้านกระบวนการมีการศึกษาข้อมูล ค้นคว้า ทดลอง วิเคราะห์ข้อมูล ตามหลักคณิตศาสตร์ มีแนวคิดยืนยันข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบด้วยการประเมินแล้วนำมาวิจัยเพื่อพัฒนาและใช้โมเดล ข้อมูลที่มีข้อแตกต่างกันคือ วิทยาศาสตร์ตั้งคำถามเพื่อเข้าใจธรรมชาติ แต่ในทางวิศวกรรมตั้งคำถามเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในด้านเทคโนโลยี ต้องการให้ตระหนักและเข้าใจถึงบทบาทของเทคโนโลยีในการพัฒนา ด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมที่ส่งผลต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านคณิตศาสตร์ จะพบว่าใช้หลักทางคณิตศาสตร์สร้างโมเดล แก้ปัญหาด้วยการใช้โครงงาน

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ครูผู้สอนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีคุณลักษณะพฤติกรรมในการปฏิบัติตนส่งผลต่อการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีการกระจายอำนาจและมอบหมายภาระหน้าที่อย่างชัดเจน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ มีการพัฒนาตนเอง มีความมุ่งมั่น รับผิดชอบเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันด้วยวัฒนธรรมแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยทำงานร่วมกันเป็นทีมที่เน้นประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของทีมงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการนำเสนอและสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานของทีมงาน เพื่อจัดทำสารสนเทศของกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (วรารณ สิงห์ทวาท, 2561 : 8) โดยที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (heads of key learning are มีหน้าที่หลักในฐานะครูผู้สอนและมีบทบาทเป็นผู้บริหารในการทำงาน ที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งประกอบ 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (สังเวียน อ่อนแก้ว, 2557 : 9) ซึ่งในปัจจุบันมีการปรับปรุงหลักสูตรตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการใน ปี พ.ศ. 2560 ได้มีการแยกสาขาของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยนำสาขาเทคโนโลยีเข้ามารวมกับสาขาวิทยาศาสตร์ และได้ปรับชื่อกลุ่มสาระเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะเห็นได้ว่าหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หมายถึง ครูผู้สอน ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จากผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทเป็นผู้บริหารระดับกลาง ทำหน้าที่ในประสานในการทำงานระหว่างครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

สังเวียน อ่อนแก้ว (2557 : 21) กล่าวถึงบทบาท (roles) ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีงานที่ปฏิบัติดังนี้

1. การวางแผน (planning) ผู้บริหารที่ทำให้องค์กรเข้มแข็งต้องกล้าตัดสินใจ ในการจัดสรร การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ ที่องค์กรตั้งไว้ การวางแผนในแต่ละงานย่อมไม่เหมือนกันส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความแตกต่างของสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้บริหารต้องกล้าในการตัดสินใจ
2. การจัดองค์การ (organization) ผู้บริหารกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ว่าสิ่งใดที่สมาชิกต้องทำงานในองค์การด้วยกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ การจัดองค์การเป็นกลุ่ม แผนก หรือทีม ขึ้นอยู่กับชนิดของงานที่ทำ

3. การนำ (leading) ในการนำผู้บริหารงานต้องให้กำลังใจกับบุคลากร เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ เพื่อให้การทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ผู้บริหารควรศึกษาความแตกต่างของภาวะผู้นำ วิธีการ รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เพื่อนร่วมงาน มีภาวะผู้นำสามารถเข้าใจถึงลักษณะขององค์การ

4. การควบคุม (controlling) เป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการประเมินผลงาน บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลของการวางแผน การจัดการ และการนำ

สวัสดี แก้วชนะ (2557 : 154) กล่าวถึง หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีภาวะผู้นำที่สำคัญต่อองค์การ ตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีงานที่ปฏิบัติ ดังนี้

1. วางแผนและพัฒนาศาสตร์การเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ
2. ควบคุมดูแลการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้
3. จัดระบบงานกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดูแลให้มีการบริหารงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยการกระจายอำนาจ เช่น งานแผนงานกลุ่มสาระการเรียนรู้ งานพัสดุกลุ่มสาระการเรียนรู้ งานวัดและประเมินผล การเรียนรู้ เป็นต้น
4. การดำเนินการจัดและพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ และจัดทำคำอธิบายรายวิชาที่ใช้สอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กำกับ ดูแล ติดตามการปฏิบัติงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีระบบ โดยปฏิบัติงานตามปฏิทิน ปฏิบัติงาน จัดให้มีการประชุม จัดทำรายงานการประชุม และการนิเทศการสอนของครู เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน
6. ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ทวีศักดิ์ ยศธา (2558 : 72) กล่าวว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความสำคัญต่อองค์การตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง จึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้มีหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่งมีลักษณะงาน ดังนี้

1. พัฒนางานด้านวิชาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความก้าวหน้า เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร
2. ส่งเสริมการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิชาการ (ประเภทการประกวดแข่งขัน)
3. ร่วมวางแผน จัดทำแผน และดำเนินงานตามแผนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
4. นิเทศครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. นำเสนอผลการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อผู้บริหาร

กชกร รุ่งหัวไผ่ (2559 : 3) กล่าวถึงบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจ วางแผน อำนวยการ และมอบหมายงานในหน้าที่รับผิดชอบกำกับและติดตามให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วรารณ สิงห์ท้าว (2561 : 49) กล่าวถึงบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบาย การวางแผนบริหารทีมงานด้านวิชาการ มีการจัดเตรียมทรัพยากร ที่ต้องใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรมให้ครอบคลุมขอบข่ายการบริหารวิชาการ ซึ่งได้แก่ การบริหารหลักสูตร การบริหารด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารนิเทศภายในสถานศึกษา การประเมินผลการเรียน การบริหารข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ การบริหารพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาโครงการวิชาการอื่น ๆ

2. การปฏิบัติ เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำและดำเนินงานตามแผนงานโครงการ และกิจกรรมที่วางไว้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ การพัฒนางานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. การนิเทศ เป็นกระบวนการทำงานระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ดูแลการปฏิบัติงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูในสถานศึกษาเดียวกัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นงานในลักษณะชี้แนะ สอนงาน การให้คำปรึกษา ติดตาม การสอนซ่อมเสริม การสังเกตการณ์สอน การเยี่ยมชั้นเรียนในลักษณะกัลยาณมิตร โดยใช้เทคนิคการนิเทศอย่างหลากหลาย

4. การประเมินผล เป็นการสรุปผลการนำเสนองาน กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนของครู การนำเสนอผลการปฏิบัติงานของครู รวมถึงการพัฒนางาน ผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งรวมถึงการประเมินตนเองหรือการประเมินผลจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

บทบาทหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การปฏิบัติหน้าที่การทำงานในฐานะหัวหน้ากลุ่มสาระ มีความสำคัญต่อองค์กรตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งจึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตร การบริหารด้านการจัดการเรียนรู้ การบริหารนิเทศภายในสถานศึกษา การประเมินผลการเรียน การบริหารข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ การบริหารพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาโครงการวิชาการอื่น ๆ 2) การปฏิบัติ เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำและดำเนินงานตามแผนงานโครงการและกิจกรรมที่วางไว้

เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ การพัฒนางานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การนิเทศ เป็นกระบวนการทำงานระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ดูแลการปฏิบัติงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนในสถานศึกษาเดียวกัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นงานในลักษณะชี้แนะ สอนงาน การให้คำปรึกษา ติดตาม การสอนซ่อมเสริม การสังเกตการณ์สอน การเยี่ยมชั้นเรียนในลักษณะกัลยาณมิตร โดยใช้เทคนิค การนิเทศอย่างหลากหลาย 4) การประเมินผล เป็นการสรุปผลการนำเสนองาน กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในเรื่องของการจัดการเรียนรู้ของครู การนำเสนอผลการปฏิบัติงานของครู รวมถึงการพัฒนางานผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งรวมไปถึงการประเมินตนเองหรือการประเมินผลจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (วราภรณ์ สิงห์ทวง, 2561 : 49) จากบทบาทยกมาจะเห็นว่าหัวหน้ากลุ่มสาระ มีหน้าที่ในรูปแบบที่เป็นทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนดังนั้นการดำเนินงานได้มีการรับหน้าที่เพิ่มขึ้นแล้วด้วยการปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตร่วมกับเทคโนโลยีเป็นความท้าทายทางผู้นำ หัวหน้ากลุ่มสาระต้องรับผิดชอบงานในการบริหารงานวิชาการโดยตรงแต่ในบริบทที่แท้จริงจะต้องดูแลไปถึงงานบุคคล งบประมาณ และทั่วไป ซึ่งพูดได้ว่าการดูแลครอบคลุมการบริหารสถานศึกษาใน 4 ฝ่าย แต่การบริหารงานนั้นจะเน้นไปที่ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงกล่าวได้ว่าบทบาทหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร่วมและเทคโนโลยี จึงต้องปรับการดำเนินงานด้วยการรวมงานของ 2 สาขาวิชาเข้ามาด้วยกัน โดยปกติทั่วไปกลุ่มสาระวิทยาศาสตร่วมจะแตกต่างจากกลุ่มสาระอื่นตรงที่แบ่งเป็นสาขาวิชา ฟิสิกส์ เคมี ชีวศึกษา วิทยาศาสตร์ทั่วไป ซึ่งบุคลากรจะมีความหลากหลายด้วยธรรมชาติวิชาและปัจจุบันมีการรวมเทคโนโลยีเข้ามาอยู่ด้วยกัน หัวหน้ากลุ่มสาระที่ต้องแสดงบทบาทในการบริหารจัดการที่มีบุคลากรที่เพิ่มขึ้น รายวิชาที่เปิดสอนเพิ่มขึ้น การจัดอัตรากำลังให้เหมาะสม การจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม

สรุป

มิติของบทบาทหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร่วมและเทคโนโลยีมาจากการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรจึงมีลักษณะการทำงานต้องมีการวางแผนงานเพื่อกำหนดนโยบายเพื่อดำเนินงานตามแผนงาน สนับสนุนการพัฒนาวิชาการควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์โดยส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างทักษะการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วยการนำเสนอ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ มีการนิเทศครูผู้สอนในกลุ่มสาระอย่างเป็นกัลยาณมิตร ดูแลติดตามการปฏิบัติงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้จะเห็นว่าหัวหน้ากลุ่มสาระมีความสำคัญต่อองค์กรนอกจาก

จะปฏิบัติงานตามภาระกิจแต่ประเด็นที่บทบาทของผู้นำองค์กรนอกจากทางวิชาการแล้วอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามคือการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับทุกคนรวมถึงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพองค์ประกอบที่สำคัญคือความสามารถทางวิชาการความสามารถทางการบริหารจัดการบุคคล โดยมุ่งเน้นการสื่อสารให้ทุกคนภายในกลุ่มสาระมีความเข้าใจตรงกันด้วยการสร้างงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ยังมีบทบาทเป็นโค้ชให้กับครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และยังทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน จัดการเรียนรู้ *active learning* เป็นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจหลักการธรรมชาติพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง

เอกสารอ้างอิง

- กชกร รุ่งหัวไผ่. (2559). การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญา นิพนธ์ หลักสูตรวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพาสต์ภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ชวนิดา สุวานิช. (2560). *STEM Education* กับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษา วิชาชีพครูให้มี คุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ภายใต้ประเทศไทย 4.0. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร. 15 (1), 18 - 27.
- ทวีศักดิ์ ยศลา. (2558). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเรียนการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. หลักสูตรครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำการจัดการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วรารณ สิมหังวาท. (2561). รูปแบบการบริหารทีมงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน มัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *ความรู้เบื้องต้นสะเต็ม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *STEM Education Thailand*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2559. แหล่งที่มา: http://www.stemdthailand.org/?page_id=23

- สวัสดี แก้วชนะ. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
โรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สังเวียน อ่อนแก้ว. (2557). อิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
บรรณารักษ์โรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Bybee, R. (2010). *Advancing STEM Education: A 2020 Vision. Technology and Engineering
Teacher*. 70 (1), 30-35
- Hopkins Public School. (2016a). STEM Curriculum. *Online*. Retrieved 2016, July 31. From:
[http://www.hopkinsschools.org/ servicesdepartments/ teaching-learning-assessment/
curriculum-areas/stem-curriculum](http://www.hopkinsschools.org/servicesdepartments/teaching-learning-assessment/curriculum-areas/stem-curriculum).
- Koehler, C., Faraclas, E., Giblin, D., Moss, D. and Kazerounian, K. (2013). *The Nexus between
science literacy and technical literacy: a state by state analysis of engineering content
in state science standards*. Journal of STEM Education. 14 (3), 5-12
- National Research Council. (2012). *A Framework for K-12 Science Education: Practices,
Crosscutting Concept, and Core Ideas*. Committee on New Science Education
Standards, Board on Science Education, Division of Behavioral and Social Science
and Education. Washington, DC: National Academy Press.
- Robert M. Capraro & Sunyoung Han.(2013). *STEM The Education Frontier to Meet 21st
Century Challenges*. Middle Grades Research Journal..
- Stohlmann, M., Moore, T. J., & Roehrig, G. H. (2012). *Considerations for Teaching Integrated
STEM Education*. Journal of Pre-College Engineering Education Research (J-PEER),
2 (1), Article 4. <https://doi.org/10.5703/1288284314653>.
- Vasquez, J. A., Snelder, C. and Comer, M. (2013). *STEM Lesson Essentials: Integrating
Science, Technology, Engineering, and Mathematics*. Portsmouth, NH: Heinemann.

แนวทางการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

**Guidelines for Developing Local Development Plans
for Local Government Organizations**

ภัทราวดี อ่ำคุณ,
นเรศ คนหลัก และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
**Phattawadee Aumkoon,
Nares Konluk and Kampanart Wongwatthanaphong**
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: P_PIM22@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) กระบวนการได้มาซึ่งองค์กรจัดทำแผน ได้แก่คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยการได้มาซึ่งคณะกรรมการทั้ง 2 คณะนี้มีสัดส่วนที่มาจากความร่วมมือร่วมใจของประชาชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม 2) กระบวนการจัดประชาคมท้องถิ่น เพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนารับทราบปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น 3) กระบวนการจัดทำ และเห็นชอบร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่องค์กรจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำ และพิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาเห็นชอบร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และ 4) กระบวนการอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่ผู้มีอำนาจหรือผู้บริหารท้องถิ่นลงนามอนุมัติร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; แผนพัฒนาท้องถิ่น; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstracts

This article aims to study the guidelines for the preparation of local development plans of local government organizations, divided into 4 main processes. 1) the process of acquiring the planning organization These include the local development committee and the local development plan support committee. By the acquisition of these two committees, the proportion comes from direct and indirect public participation. 2) Local community organization process to inform development guidelines, to acknowledge the problems and needs of local people. 3) preparation process and approve the drafting of the local development plan as a process prepared by the organization A local development plan is prepared, and consider a draft local development plan for the local council to consider and approve the draft local development plan; and 4) Process for approval and promulgation of local development plans It is the process by which the local authority or local administrators sign and approve the draft local development plan, and promulgated as a local development plan.

Keywords: Development Approach; Local Development Plan; Local Government Organization

บทนำ

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและหน้าที่ มีอิสระในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน มีการกำหนดตัวบทตัวบทกฎหมายและกลไกทางกฎหมายเพื่อให้การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างโปร่งใส และสามารถถูกตรวจสอบจากประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยุคหลังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้จึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยไม่เพียงจะมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังขยายบทบาทหน้าที่ออกไปรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วยและเป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร และการตรวจสอบการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตรวจสอบการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงจำเป็นต้องกำหนดแผนสามารถตอบสนองต่อการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและสามารถบ่งชี้วัดความสำเร็จของแผนงานได้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563 : 1-2)

แผนพัฒนาท้องถิ่น คือ การที่้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะพัฒนาไปในทิศทางใด จำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ หรือแผนงานในอนาคต และแปลงมาสู่การปฏิบัติ ดังนั้นระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548 จึงได้กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท คือ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เป็นแผนระยะยาว และแผนพัฒนาสี่ปี ซึ่งเป็นแผนพัฒนาหมุนเวียน (Rolling Plan) ที่ต้องมีการทบทวน และจัดทำทุกปี และจะนำไปสู่กระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2555 : 3-4) ทั้งนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผน และ

ขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และมาตรา 17 ได้บัญญัติให้เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (โกวิทย์ พวงงาม, 2554 : 21) นอกจากนี้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด การวางแผนการพัฒนาจึงมีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากแผนพัฒนาเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มุ่งไปสู่สภาพการณ์อันพึงประสงค์ได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง และมุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้พิจารณาอย่างรอบคอบให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยง และส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อกัน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินงาน และใช้ทรัพยากรในการบริหารท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุด (สถาบันพระปกเกล้า, 2556: 3)

องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรทางสังคมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีหน้าที่ที่ต้องดำเนินกิจกรรมในการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การคุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย นอกจากนี้ที่ที่ต้องทำดังกล่าวแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบล ยังอาจจัดกิจกรรมในเขตของตนในการให้น้ำเพื่ออุปโภค บริโภค และการเกษตร การให้และบำรุงรักษาการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น การให้และบำรุงรักษาทางระบายน้ำ การให้และบำรุงรักษาสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสาธารณะ การให้และส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์ การส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว การบำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน การหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล การให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและข้ามฟาก และการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพาณิชย์ ในด้านความรับผิดชอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จะรับผิดชอบดำเนินการให้เป็นตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยประธานกรรมการบริหารจะเป็นผู้แทนขององค์การบริหารส่วนตำบล และมีพนักงานส่วนตำบลเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำขององค์การบริหารส่วนตำบลอีก

ด้วย (คงฤทธิ์ แข็งแรง และคณะ, 2561 : 34-43) นอกจากพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แล้วพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะต้องเร่งกำหนดจุดมุ่งหมายหรือทิศทางในการพัฒนาของตนให้ชัดเจน มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีความครอบคลุมภารกิจการพัฒนาในทุกด้าน และที่สำคัญสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสะท้อนปัญหาของตำบล และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นและจัดทำแผนพัฒนาของตนเอง เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาต้องมาจากปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นกรอบและแนวทางในการบริหารงานท้องถิ่นให้มีความคล่องตัวสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น, ยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ, ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด, นโยบายรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อีกทั้งเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผ่องพรรณ เทียมเกาะ., 2561 : 146-159)

องค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่ง ที่มีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นกรอบกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจะมีผู้แทนในการเข้าร่วมการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาต่าง ๆ ได้แก่ คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ประชาคมท้องถิ่น ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประธานเครือข่าย กลุ่มองค์กร ชุมชน และส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์, 2557 : 7) ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งจังหวัดในการร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้การพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ มีการกระจุกตัวมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่อีกบางพื้นที่ก็ไม่ได้มีการพัฒนา ดังนั้น การศึกษาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีส่วนร่วมในด้านใดบ้าง ตลอดจนทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปปรับปรุงส่วนที่บกพร่องในแนวทางการพัฒนาการจัดทำ

แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วน ซึ่งจะช่วยให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น

ความเป็นมาของแผนพัฒนาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง (2559 : 1-2) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ว่า เนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 30(4) และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้อ 5.23 กำหนดให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสัดส่วนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของรายได้ของรัฐทั้งหมด ภายในปี 2544 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของรายได้ของรัฐทั้งหมด ภายในปีจึงมีความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรรายได้ ทั้งที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง และรายได้ที่รัฐบาลจัดสรรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความโปร่งใสมากที่สุด การวางแผนถือเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุจุดหมายดังกล่าวโดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องวางแผนการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้คุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีการปฏิบัติตามแผนงานโครงการที่กำหนดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในเวลาที่กำหนด มีการควบคุมติดตาม วัดและประเมินผล โดยการบริหารจัดการตามแผนงานโครงการนั้น

เนื่องจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่หลักคือ หน้าที่ด้านการปกครอง การพัฒนาท้องถิ่น และการบริการสาธารณะ โดยที่ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และการเมืองอยู่ด้วยกัน ดังนั้นความหมายและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่นจึงมีความเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2562 : 138) ได้สรุป ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในนัยทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของประชาชน หรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา และ (2) การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มี

อำนาจทางการเมือง การบริหารมีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเสริมสร้างอำนาจ (empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

จากความเป็นมาของแผนพัฒนาท้องถิ่นจากนักวิชาการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสรุปได้ว่า ความเป็นมาของแผนพัฒนาท้องถิ่นเกิดจากทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีอิทธิพลมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอำนาจหน้าที่กว้างขวางมากขึ้น จึงต้องมีแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้และบ่งชี้ความสำเร็จได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย

ลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (2559 : 1) กล่าวว่าลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นคือ เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนา ที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้า ครอบคลุมระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้นแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นแผนที่ได้นำแนวทางจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแนวทางที่ชัดเจนมีลักษณะจำเพาะเจาะจงถึงสถานที่ดำเนินการ โดยแสดงแผนงานโครงการ/กิจกรรม การพัฒนาที่จะดำเนินการในช่วงระยะเวลานั้น ๆ ซึ่งเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการทำงานงบประมาณรายจ่ายประจำปีระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ตามข้อ 4 ความว่า แผนพัฒนาท้องถิ่น หมายความว่า แผนพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และกลยุทธ์ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาหมู่บ้านหรือแผนชุมชน อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนา ที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ขณะที่สถาบันพระปกเกล้า (2556 : 21) กล่าวว่าลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่าภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่ง ๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางการพัฒนาหนึ่งจะมีโครงการ/กิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งโครงการ/กิจกรรมที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย

จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์ในที่สุด นอกจากนั้นแผนพัฒนาท้องถิ่นยังเป็นแผนที่มีความสัมพันธ์กับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใช้การวางแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการ/กิจกรรมจากแผนพัฒนาท้องถิ่นในปีที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ไปจัดทำงบประมาณ เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นจากนักวิชาการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสรุปได้ว่า ลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นแผนพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นนี้จะต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ เป็นต้น โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นจะมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จะจัดทำขึ้นในแต่ละปี

วัตถุประสงค์การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลปัว (2559 : 2) กล่าวว่าจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อใช้ประกอบการในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี รวมทั้งจัดหาแหล่งงบประมาณอื่น เพื่อให้มีการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตรวจ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่น ยังสอดคล้องกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (2559 : 2) กล่าวว่าจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ เพื่อแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงและสอดคล้องกันระหว่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อแสดงแนวทางการพัฒนาในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่มีความสอดคล้อง และสามารถสนองตอบต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเตรียมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมจะบรรจุเอกสารงบประมาณรายจ่ายประจำปี และนำไปสู่การปฏิบัติได้ทันที ต่อมายังมีองค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง (2559 : 2) กล่าวว่าจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อแสดงจุดหมายและแนวทางการพัฒนาในช่วงระยะเวลาหนึ่งว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้ให้มีความสอดคล้องและสามารถสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการพัฒนาองค์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงและสอดคล้องกันระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนาและการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเป็นการเตรียมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมจะบรรจุในเอกสารงบประมาณประจำปี ในขณะที่เทศบาลตำบลสิริเสนางค์ (2562 : 2) กล่าวว่าจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ดังนี้ นำแผนยุทธศาสตร์พัฒนามาเป็นหลักปฏิบัติและวางแผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ทำให้การดำเนินงาน

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายและมีทิศทางพัฒนาเป็นระบบ โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและการพัฒนาองค์กรตรงตามความต้องการของประชาชน

จากวัตถุประสงค์การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของนักวิชาการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลาย ๆ แห่งข้างต้นสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีดังนี้

1. เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตรงตามความต้องการของประชาชน
3. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประโยชน์การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

กรมการพัฒนาชุมชน (2553 : 3) กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ดังนี้ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้เห็นข้อเด่นข้อดี โอกาส และข้อจำกัดของท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย มีช่องทางในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม สามารถกำหนดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและลงมือกำหนดงานร่วมกันได้ สามารถวางแผนจัดการกับทรัพยากรหรือทุนในท้องถิ่นทั้งทุนบุคคลและทุนสังคมที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถรับผลประโยชน์ร่วมกันได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี เอื้ออาทรต่อกัน ปลุกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ดีให้กับท้องถิ่น และท้ายที่สุดสามารถหาภาคีแนวร่วมในการกำหนดงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ขณะที่สถาบันพระปกเกล้า (2556 : 23-25) กล่าวว่า การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากแผนการพัฒนาท้องถิ่นเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มุ่งไปสู่สภาพการณ์อันพึงประสงค์ได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงและมุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้พิจารณาอย่างรอบคอบให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยง และส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อกัน เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุดจากประโยชน์ของการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่าการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและ ประหยัด ทั้งด้านระยะเวลาบุคลากร และงบประมาณ เพราะมีการเตรียมการใช้ทรัพยากรไว้ก่อนแล้ว เพราะการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นได้พิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ รวมถึงการวิเคราะห์หาผลประโยชน์ต่อค่าใช้จ่ายของแต่ละโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาคัดเลือกโครงการที่เหมาะสมและเป็นไปได้และจัดลำดับความสำคัญไว้ในลำดับแรก ๆ สำหรับ

ดำเนินการของปีนั้น นอกจากนี้แผนพัฒนาท้องถิ่นยังเป็นมาตรการหนึ่งที่แสดงถึงความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนากับการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำหนดให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางดำเนินงานต่าง ๆ ที่อาจมีความเชื่อมโยงและส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อกัน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาตัดสินใจกำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุด

จากประโยชน์การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของนักวิชาการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลาย ๆ แห่งข้างต้นสรุปได้ว่า ประโยชน์การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีดังนี้

1. การบรรลุจุดหมายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพันธกิจ และวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการบรรลุจุดหมาย (Attention of objective) มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการวางแผน เพราะการวางแผนทุกครั้งย่อมต้องมีจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ ถ้าจุดหมายที่กำหนดไว้มีความชัดเจน ก็จะช่วยให้การปฏิบัติตามแผนมีทิศทางมุ่งตรงไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างสะดวกและเกิดผลดี

2. เกิดความประหยัด (Economical operation) การวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญาเพื่อคิดวิธีการให้องค์กรบรรลุถึงประสิทธิภาพ มีการประสานงานและสอดคล้องต่อเนื่องกัน ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

3. ลดความไม่แน่นอน (Reduction of uncertainty) เนื่องจากการจัดเก็บรายได้ การใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม การวางแผนจะช่วยให้เกิดความแน่นอนในการใช้งบประมาณที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ผู้บริหารท้องถิ่นใช้เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basic of Control) การดำเนินการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เพราะการวางแผนและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ต้องดำเนินการควบคู่กันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การควบคุมจะทำให้การใช้งบประมาณและการดำเนินโครงการสัมพันธ์กัน

5. ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better Coordination) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ช่วยสร้างความมั่นใจในเรื่องความเป็นเอกภาพที่จะบรรลุจุดหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต ทำให้โครงการต่าง ๆ ที่วางแผนไว้ไปสู่จุดหมายเดียวกัน รวมทั้งความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายด้วย

6. ส่งเสริมนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages innovation and Creativity) การวางแผนเป็นพื้นฐานการตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความคิดใหม่ ๆ (นวัตกรรม) และความคิดสร้างสรรค์ เป็นการระดมความคิดของคณะทำงานทำให้เกิดโครงการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้

7. พัฒนาแรงจูงใจ (Improves Motivation) เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานของผู้บริหารและยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่สามารถรับรู้ความคาดหวังของหน่วยงานได้

แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ (2557 : 3-5) กล่าวว่าขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับประชาคมท้องถิ่น กำหนดประเด็นหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมทั้งสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาคมและชุมชน โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 2 คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นรวบรวมประเด็นหลักการพัฒนา ปัญหา ความต้องการ และข้อมูล นำมาจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 3 คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณา ร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น และขั้นตอนที่ 4 ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น ขณะที่ สุวดี ไกรสกุล และ จุฑาภรณ์ คงรักษักวิน (2558 : 34) กล่าวว่าจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีกระบวนการดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการจัดทำแผน ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำรายละเอียดโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำร่างแผนพัฒนา ขั้นตอนที่ 5 การพิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และ ขั้นตอนที่ 6 การอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งคล้ายคลึงกับ กระทรวงมหาดไทย (2562 : 1-3) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นมีดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกองค์กรจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 2 ประชุมประชาคมท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 3 จัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวบรวมแนวทางและข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น แล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 4 พิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น พิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 5 เห็นชอบร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความเห็นชอบ และ ขั้นตอนที่ 6 อนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น พิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น

จากกระบวนการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบ่งเป็น 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) กระบวนการได้มาซึ่งองค์กรจัดทำแผน ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยการได้มาซึ่งคณะกรรมการทั้ง 2 คณะนี้มีสัดส่วนที่มาจากความร่วมมือของประชาชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม 2) กระบวนการจัดประชาคมท้องถิ่น เพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนา รับทราบปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น 3) กระบวนการจัดทำ และเห็นชอบร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่องค์กรจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำและพิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาเห็นชอบร่าง

แผนพัฒนาท้องถิ่น และ 4) กระบวนการอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่ผู้มีอำนาจหรือผู้บริหารท้องถิ่นลงนามอนุมัติร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น

สรุป

บทความนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงความเป็นมาของแผนพัฒนาท้องถิ่น เกิดจากทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีอิทธิพลมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอำนาจหน้าที่กว้างขวางมากขึ้น จึงต้องมีแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้และบ่งชี้ความสำเร็จได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย โดยลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นนี้จะต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ เป็นต้น โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นจะมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จะจัดทำขึ้นในแต่ละปี มีวัตถุประสงค์การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีดังนี้ เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตรงตามความต้องการของประชาชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประโยชน์การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีดังนี้ การบรรลุจุดมุ่งหมายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพันธกิจ และวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการบรรลุจุดมุ่งหมาย เกิดความประหยัดการวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญาเพื่อคิดวิธีการให้องค์กรบรรลุถึงประสิทธิภาพ มีผลความไม่แน่นอน ยังทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นใช้เป็นเกณฑ์ในการควบคุม ก่อเกิดการประสานงานที่ดี ยังส่งเสริมวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ และพัฒนาแรงจูงใจให้กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่สามารถรับรู้ความคาดหวังของหน่วยงานได้

แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบ่งเป็น 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) กระบวนการได้มา ซึ่งองค์กรจัดทำแผน ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยการได้มาซึ่งคณะกรรมการทั้ง 2 คณะนี้มีสัดส่วนที่มาจากความร่วมมือของประชาชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม 2) กระบวนการจัดประชาคมท้องถิ่น เพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนา รับทราบปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น 3) กระบวนการจัดทำ และเห็นชอบร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่องค์กรจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำและพิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาเห็นชอบร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และ 4) กระบวนการอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่ผู้มีอำนาจหรือผู้บริหารท้องถิ่นลงนามอนุมัติร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น

จากข้อมูลเบื้องต้นผู้เขียนยังได้นำเสนอประเด็นข้างต้นมาจัดทำแผนพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคำนึงถึงสถานะทางการคลังของท้องถิ่น และความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ มาประกอบการพิจารณาด้วย แต่หากเกินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งให้เสนอปัญหา ความต้องการไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด และให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนำมาพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). *การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2555). *การจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กระทรวงมหาดไทย. (2562, 15 พฤษภาคม). *ซักซ้อมแนวทางการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น* (พ.ศ. 2561-2565) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ด่วนที่สุด ที่ มท. 0810.3/ว2931
- โกวิทย์ พวงงาม. (2554). *มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์การกระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คงฤทธิ แข็งแรง และคณะ. (2561). ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*. 1 (1), 34-43.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2562). *ตำราทางวิชาการ ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. สงขลา: สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- เทศบาลตำบลปัว. (2559, 31 ตุลาคม). *เรื่อง ประกาศใช้แผนพัฒนาสี่ปี* (พ.ศ. 2561-2564). ประกาศเทศบาลตำบลปัว.
- เทศบาลตำบลสิริเสนาวงศ์. (2562, 14 มิถุนายน). *เรื่อง ประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น* (พ.ศ. 2561-2565). ประกาศเทศบาลตำบลสิริเสนาวงศ์.
- ผ่องพรรณ เทียมเกาะ. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลอาแพ่ง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 7 (1), 146 – 159.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2556). *ธรรมนูญกวี้นพะเยา : สู่การพัฒนาบนฐานการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

- สุวัตถ์ ไกรสกุล และ จุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี*. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์. (2557, 30 มิถุนายน). *เรื่อง ประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2558-2560)*. ประกาศองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง. (2559, 31 พฤษภาคม). *เรื่อง ประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2560-2562)*. ประกาศองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง. (2559, 15 มิถุนายน). *เรื่อง ประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2559-2561)*. ประกาศองค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

Factors Affecting Emotional Intelligence

วลัยพร ศรีรัตน์,

สุขุม เฉลยทรัพย์ และ ชนะศึก นิชานนท์

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Valaiporn Sriratana,

Sukhum Chaleysub and Chanasuek Nichanong

Suan Dusit University, Thailand

Corresponding Author, E-mail :loma.leky@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ในปัจจุบันส่งผลให้บุคคลหรือองค์กรต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อที่จะสามารถนำพาตนเองหรือองค์กรดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดำรงอยู่ได้และมีความสำเร็จในชีวิตนั้นนอกจากสติปัญญา (IQ) แล้วยังมีสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลหรือองค์กรสามารถอยู่กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดีนั่นก็คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์นั้นเป็นผู้ที่มีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลที่รับรู้ เข้าใจ และจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมตลอดช่วงชีวิตเริ่มจากการเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิต เป็นผู้ที่สามารถมีสัมพันธภาพที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ นำไปเป็นแนวทางพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตนเองและผู้อื่น ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การอบรมเลี้ยงดู 2) บุคลิกภาพ 3) การใช้อำนาจ และ 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำสำคัญ: ปัจจัย; ความฉลาดทางอารมณ์

Abstracts

Current changes in various fields result in individuals or organizations having to adapt to keep up with changes all the time. In order to be able to lead oneself or an organization to operate effectively and be able to survive and be successful in life, besides intelligence (IQ), it is also important to enable individuals or organizations to live well with changes. that is Emotional Quotient (EQ) is a person who has developed emotional skills as a person who perceives, understands, and manages their feelings well. including understanding the feelings of others It is important to drive a person to be successful in their lifelong activities starting from school. work and life A person who can have a good relationship. Able to work with others happily and encourage a person to be successful in life. Therefore, this article is intended. to suggest factors that affect emotional intelligence Use it as a way to develop emotional intelligence for yourself and others. From the study of documents and related researches, it was found that The factors affecting emotional intelligence consisted of four factors: 1) parenting, 2) personality, 3) power, and 4) achievement motivation.

Keywords: Factors; Emotional Intelligence

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบันของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าคนไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ รวมถึงด้านการศึกษา บุคคลใดหรือบุคคลในองค์กรใดที่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ได้ย่อมส่งผลให้เป็นบุคคลหรือองค์กรนั้นมีศักยภาพที่จะสามารถนำพาตนเองหรือองค์กรดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถอยู่รอดได้ ซึ่งทศพร ประเสริฐ (2545 : 19-35) กล่าวว่า บุคคลที่สามารถรับรู้และความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง และนำเอาพลังแห่งอารมณ์และความรู้สึกเหล่านั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพนั้นคือผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถอีกส่วนหนึ่งของมนุษย์ แต่ก่อนมีความเชื่อกันว่า มนุษย์มีความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาจึงจะประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ แต่ในความเป็นจริงผู้ประสบความสำเร็จไม่ได้เกิดจากเชาวน์ปัญญาเพียงอย่างเดียว หากแต่พบว่าสิ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้และมีความสุขนั้นคือ ความฉลาดทางอารมณ์นั่นเอง

บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงคือผู้ที่มีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีจะเป็นบุคคลที่รับรู้ เข้าใจ และจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ทำให้ประสบความสำเร็จและความพึงพอใจในชีวิต สามารถสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ซึ่งตรงข้ามกับบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ จะเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งภายในใจ ทำให้หมดสมาธิในการทำงานและมีความคิดที่ไม่ปลอดโปร่ง (กรมสุขภาพจิต, 2550 : 25) เนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้ โดยลักษณะของบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมักจะแสดงความรู้สึกออกมาอย่างเปิดเผย ไม่ปล่อยให้ความรู้สึกทางลบครอบงำ สามารถเข้าใจในภาษาท่าทางได้เป็นอย่างดี ตัดสินใจจากเหตุและผล มีความ

รับผิดชอบและให้การยอมรับตนเองและผู้อื่น สามารถติดต่อสื่อสารแบบกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ทำเพราะสิ่งที่ทำมีความหมายสำหรับตน และเป็นคนที่มียุติธรรมที่ยึดหยุ่น ส่วนลักษณะของบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำมักจะใช้ข้อความที่โทษผู้อื่น ไม่สามารถบอกให้ผู้อื่นรู้ถึงความรู้สึกของตนได้ ปล่อยให้ทัศนคติทางลบครอบงำ ไม่รับรู้และเรียนรู้ถึงการสื่อสารด้วยภาษาท่าทาง กระทำโดยไม่ใช้เหตุผล ไม่รู้จักยอมรับตนเองหรือผู้อื่น ไม่ยอมรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ มีการสื่อสารในรูปแบบนิ่งเฉยหรือก้าวร้าว และจะทำสิ่งใด เพราะต้องการรางวัล (คณางค์ มณีศรี, 2556 : 35-72)

ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลหรือองค์กรสามารถอยู่กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดีนั้นก็คือการพัฒนาให้คนรู้จักการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง จัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี มีอารมณ์ที่มั่นคงอยู่เสมอ รวมถึงสามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานต่าง ๆ ด้วยความกระตือรือร้น และพร้อมจะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างตนเองกับผู้อื่น เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข แต่ก่อนที่จะสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของคนได้นั้น สิ่งสำคัญที่ควรศึกษาประการหนึ่งก็คือ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

ปัจจุบันความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษา เนื่องจากหากบุคคลในองค์กรใดหรือบุคคลใดก็ตาม มีความฉลาดทางอารมณ์ ย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือและส่งผลดีต่อองค์กรให้มีความเจริญมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งผลดีต่อตนเอง ต่อคนรอบข้าง และต่อสังคมส่วนรวม ทำให้ตัวเองมีความสุข รู้จักจัดการกับอารมณ์ตนเอง แก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยสติ รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ผู้อื่น และสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น การที่เราจะพัฒนาให้บุคคลเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ เราจึงควรรู้ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อที่เราจะได้พัฒนาได้ตรงเป้าหมาย ผู้เขียนขอนำเสนอผลการสังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ที่ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์	องค์ประกอบ
ด้านการอบรมเลี้ยงดูการอบรม เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขัน	1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน 3. การอบรมแบบปล่อยปละละเลย

การอบรมแบบป่อยปละละเลย	
ด้านบุคลิกภาพ	1.ไม่หวั่นไหวในอารมณ์ 2.การแสดงตน 3.การเปิดกว้าง 4.ความเข้าใจผู้อื่น 5.การมีสติรู้ผิดชอบ
ด้านการใช้อำนาจ	1.อำนาจการให้รางวัล 2.อำนาจการบังคับ 3.อำนาจตามกฎหมาย 4.อำนาจอ้างอิง 5.อำนาจความเชี่ยวชาญ
ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	1.ความพึงพอใจในการทำงาน 2.ความต้องการทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ 3.ความต้องการแข่งขัน

จากตารางสรุปได้ว่า การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ สรุปได้ 4 ปัจจัยคือ 1) การอบรมเลี้ยงดู 2)บุคลิกภาพ 3) การใช้อำนาจ และ 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอปัจจัยส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดู

ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการของชีวิตและเป็นกระบวนการที่มนุษย์ทุกคนต้องพบตั้งแต่กำเนิดจนตลอดการมีชีวิต และส่งผลต่อพฤติกรรมของทุกมนุษย์ Bandura (1977 : 46) ได้ให้ความเห็นว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์เรานั้นเกิดจากการสังเกตตัวแบบ (Model) ดังนั้น การที่มนุษย์เรียนแบบจากตัวแบบเพียงหนึ่งตัวแบบ จากการเลี้ยงดูสามารถรับการถ่ายทอดได้ทั้งความคิดและพฤติกรรม การแสดงออก ดังนั้น บุตรย่อมเห็นแบบอย่างจากผู้เลี้ยงดู และเกิดเป็นความเชื่อที่กลายเป็นทัศนคติ ความคาดหวัง และผลต่อการแสดงพฤติกรรม สอดคล้องกับสุกัญญา วงศ์บุญเนตร์ (2552 : 44) พบว่า การอบรมเลี้ยงดู เป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่เด็กเกิด ซึ่งถูกหล่อหลอมเป็นบุคลิกภาพและเป็นพฤติกรรม การแสดงออก ดังที่ภทริยา จันทรเพ็ญ (2552 : 34) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็คนั้น เปรียบได้ว่า เด็กเปรียบเหมือนผ้าขาวบริสุทธิ์ เมื่อใกล้ชิดผู้ที่ดูแลทำให้การอบรมเลี้ยงดูอย่างไรเด็กจะเป็นอย่างนั้น เมื่อเด็กโตขึ้นเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่เหมือนผู้ที่เลี้ยงดู

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาไว้ ดังนี้

Rogers (1972 : 117) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (Overprotection) หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครอง หรือบิดามารดาที่ปฏิบัติกับเด็กทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นอิสระ โดนบังคับ ต้องอยู่ในกฎระเบียบของผู้ปกครองตลอดเวลา ทำให้รู้สึกถูกควบคุมดูแลจนเกิดความรู้สึกว่าตนไม่มีความเป็นส่วนตัว และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครอง บิดาหรือมารดาที่ปฏิบัติกับเด็ก ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองได้รับความอบอุ่น ความเชื่อใจจากบิดามารดา ทำให้ได้รับความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป กล่าวชื่นชมยอมรับความคิดและความสามารถของเด็ก และปฏิบัติต่อตนอย่างมีเหตุผล เป็นผู้ที่ฝึกให้เด็กเป็นผู้ที่กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างอิสระ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หมายถึง การปฏิบัติตนหรือ พฤติกรรมของผู้ปกครองหรือบิดามารดา ที่แสดงออกกับเด็กทำให้รู้สึกว่าตนเอง ไม่ได้รับความรัก ไม่ได้รับการเอาใจใส่ การแสดงออกด้วยคำพูดหรือการกระทำทำให้เด็กรู้สึกได้ถึง การถูกรังเกียจ ไม่ได้รับการสนับสนุน หรือให้คำแนะนำช่วยเหลือ มักจะตำหนิโทษรุนแรงปราศจากเหตุผล ไม่ให้การสนับสนุนเป็นกันเองและ ปล่อยปละละเลยไม่ใส่ใจในความเป็นอยู่

Hurlock (1973 : 303-304) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ เช่นกันคือ

1. แบบเผด็จการ (Authoritarian Method) หมายถึง เป็นการอบรมเลี้ยงดู ด้วยการ ใช้กฎระเบียบอย่างเข้มงวด เพื่อต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมเป็นไปอย่างที่ต้องการ โดยการบังคับซึ่งไม่มี การอธิบายเหตุผลให้เด็กทราบ และถ้าเด็กปฏิบัติไม่ตามที่ต้องการ ก็จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าเด็กปฏิบัติ ได้ตามที่ต้องการก็จะมีคำชมเชยแต่ใดๆ หรือกล่าวชมเชยบ้างเล็กน้อย

2. แบบประชาธิปไตย (Democratic Method) หมายถึง การเลี้ยงดูที่ผู้ปกครอง หรือบิดา มารดาให้ความสำคัญกับการอธิบายถึงเหตุผลในการที่เด็กจะทำอะไรในแต่ละครั้ง เพื่อให้เด็กเข้าใจว่า ทำไม เขาจึงถูกคาดหวังให้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด และเมื่อเด็กสามารถทำได้ตามที่ต้องการ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการ ให้การชื่นชม การลงโทษก็ต่อเมื่อเด็กตั้งใจที่จะปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและจะไม่ใช้การลงโทษที่รุนแรง แต่ใช้ เหตุและผลคุยกัน

3. แบบปล่อยปละละเลย (Permissive Method) วิธีนี้อาจจะถือว่าไม่ใช่วิธีการอบรมเลี้ยงดู ที่แท้จริง เพราะเด็กเรียนรู้ด้วยการลองผิดลองถูกด้วยตนเองมากกว่า คำแนะนำของผู้เลี้ยงดู เมื่อเด็กพบว่า พฤติกรรมใดไม่ได้รับการยอมรับ เขาจะเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่หรือคงพฤติกรรมนั้นไว้จนกว่าเขาจะพบ พฤติกรรมใหม่ ซึ่งนอกจากจะทำความพึงพอใจให้ตัวเองแล้วยังเป็นที่ยอมรับของกลุ่มด้วย

Morrison (1990 : 342-346) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ คือ

1. แบบใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล (Authoritative Parenting) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาตั้งกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตาม แต่ก็สนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็น เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะไม่พึ่งพาผู้อื่น เชื้อมั่นในตนเองควบคุมตนเองได้ เป็นมิตรและให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
2. แบบเผด็จการ (Authoritarian Parenting) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาตั้งกฎเกณฑ์เข้มงวดให้เด็กปฏิบัติตามโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของเด็ก และถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามก็จะได้รับการลงโทษอย่างรุนแรง เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ จะขาดความคล่องแคล่ว มีแนวโน้มที่จะถอยหนี มีพัฒนาการทางจริยธรรมน้อย และพบว่าเด็กหญิงมีความสามารถทางสติปัญญาด้อยกว่าในเด็กชาย
3. แบบปล่อยตามใจ (Permissive Parenting) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาปล่อยเด็กให้แสดงความรู้สึกและอารมณ์ของตนโดยที่บิดามารดาไม่เอาใจใส่ บิดามารดาจะไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของเด็ก ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากความเหนื่อยล้าหรือความวิตกกังวล
4. แบบปล่อยปละละเลย (Indifferent-uninvolved Parenting) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาหลีกเลี่ยงที่จะเกี่ยวข้องกับบุตร ซึ่งผลที่รุนแรงที่สุดที่มีต่อเด็ก คือการที่บิดามารดาปฏิเสธและไม่สนใจบุตร

จุฬาลักษณ์ สมการวงศ์ (2552 : 9) ได้แบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูไว้ 4 รูปแบบคือ

1. แบบเข้มงวด (Authoritarian parenting) เป็นลักษณะการเลี้ยงดูที่เข้มงวดและ เกี่ยวข้องกับการลงโทษซึ่งบิดามารดาจะชี้นำบุตรให้ทำตามในทิศทางที่บิดามารดาแนะนำเกี่ยวข้องกับงาน และความสำเร็จรูปแบบการเลี้ยงดูแบบนี้มีข้อจำกัดที่เข้มงวดและควบคุมบุตรจะอนุญาตให้บุตรแสดงความคิดเห็นเพียงเล็กน้อยบิดามารดามักจะลงโทษโดยการตีตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆให้บุตรและบังคับให้บุตร ปฏิบัติตามอย่างเข้มงวดแต่ไม่อธิบายเหตุผลให้บุตรทราบ
2. แบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต (Authoritative parenting) บิดามารดาสนับสนุน ส่งเสริมให้บุตรมีความเป็นอิสระสามารถพึ่งพาตนเองได้แต่ยังมีขอบเขตและการควบคุมการกระทำของบุตรบิดามารดาให้ความอบอุ่นต่อบุตรและเลี้ยงดูอย่างรักใคร่แสดงความยินดีและสนับสนุนพฤติกรรมที่ สร้างสรรค์ของบุตร เปิดกว้างด้านการแสดงความคิดเห็นและการยอมรับคาดหวังเห็นบุตรเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความอิสระพึ่งพาตนเองได้และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย
3. แบบปล่อยปละละเลย (Neglectful parenting) บิดามารดาไม่ค่อยมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของบุตรและโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือบิดามารดาจะไม่มีการควบคุมบุตรโดยบิดามารดาจะให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของตนเองมากกว่าเรื่องของบุตร

4. แบบยอมตามบุตร (Indulgent parenting) บิดามารดามีความเกี่ยวข้องกับบุตรของตนอย่างสูงแต่มีการเรียกร้องและควบคุมบุตรเพียงเล็กน้อย บิดามารดาจะตามใจบุตรและยอมให้บุตรทำในสิ่งที่ต้องการและขาดการควบคุมบุตร

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่บุคคลต้องพบตั้งแต่กำเนิดจนตลอดชีวิตและเป็นสิ่งสำคัญทำให้บุคคลที่พัฒนาชีวิต มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคล การอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญต่อการบุคลิกภาพ ความคิด ความเชื่อที่ถูกหล่อหลอมจากผู้ที่ยอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจัดเป็นสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่งทำให้บุคคลได้เรียนรู้ จากกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันจึงส่งผลต่อพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู สรุปได้ 3 รูปแบบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 1) การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดหรือเผด็จการ ส่งผลให้บุคคลขาดความมั่นใจ ไม่กล้าคิด มีความรู้สึกว่าคุณไม่มีส่วนร่วมเหมือนตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการฝึกให้เด็กเป็นผู้ที่กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างอิสระ และ 3) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย โดยให้เด็กดูแลตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่จากบิดามารดา เด็กหลงผิดลงถูกด้วยตนเอง

2. บุคลิกภาพ

คำว่า “บุคลิกภาพ” (Personality) มาจากคำในภาษาละตินว่า “Persona” หมายถึง หน้ากาก (Mask) ที่ตัวละครสวมเล่นละครหรือแสดงบนเวทีในสมัยกรีกโบราณ จากการศึกษาพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามของบุคลิกภาพไว้ ดังนี้ Hjelle and Ziegler (1992 : 77-81) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ภาพพจน์ทางสังคมที่บุคคลใช้แสดงบทบาทในชีวิตจริง บุคลิกภาพตามแนวคิดนี้จะมุ่งไปที่ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกมาให้เห็น เช่น ความมีเสน่ห์ ความสง่างาม หรือรูปร่างหน้าตาที่ดึงดูดใจ เป็นต้น Allen (1997 : 1) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ผลรวมของด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ลักษณะพฤติกรรม และลักษณะนิสัย Morris and Moisto (2002 : 54) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นรูปแบบการคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ซึ่งฝังแน่นมาเป็นระยะเวลานาน และจะแสดงออกมาในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงสิริพร ประโยค (2542 : 9) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคลอันเป็นผลรวมของรูปแบบการคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ซึ่งทำให้บุคคลนั้นมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น

Costa and McCrae (1995 : 16) ได้เสนอทฤษฎีบุคลิกภาพเรียกว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (The Five Factor Model of Personality) ซึ่งเสนอว่า บุคลิกภาพของคนสามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบ 5 ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่

1. บุคลิกภาพด้านความไม่หวั่นไหวทางอารมณ์ (Neuroticism) จะแสดงถึงความสามารถในการปรับอารมณ์และความสามารถในการทนต่อสิ่งที่กระตุ้นภายนอก ที่ทำให้บุคคลเกิดอารมณ์ทางลบ บุคคลที่ปรับตัวและควบคุมความหวั่นไหวได้ดี จะถูกรบกวนจากสิ่งกระตุ้นในสิ่งแวดล้อมได้ยาก บุคลิกภาพด้านนี้

ลักษณะนิสัยที่มีความวิตกกังวล ความโกรธ ความท้อแท้ ความประหม่าอาย ความหุนหันพลันแล่น และความอ่อนแอ

2. บุคลิกภาพด้านการแสดงตน (Extraversion) เป็นองค์ประกอบทางบุคลิกภาพ ที่สามารถทำนายถึงพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลที่จะแสดงถึงปริมาณความสัมพันธ์ที่มีกับคนอื่นและความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ถ้าเป็นคนแบบแสดงตัวจะชอบสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและใช้เวลาอยู่กับคนอื่นมาก แต่ถ้าเป็นคนที่ไม่ชอบแสดงตัวก็จะมี การสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่นน้อย และใช้เวลาอยู่กับผู้อื่นน้อย ชอบอยู่กับตัวเองมากกว่า บุคลิกภาพด้านนี้จะมีลักษณะนิสัยทำที่อบอุ่น การชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น ความกล้าแสดงออก การชอบทำกิจกรรม การชอบแสวงหาความตื่นเต้น และการมีอารมณ์แจ่มใส

3. บุคลิกภาพด้านการเปิดกว้าง (Openness) เป็นองค์ประกอบทางบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึภายในตัวบุคคล เป็นการแสดงถึงความสามารถในการปรับความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและสถานการณ์ บุคลิกภาพด้านนี้มีนิสัยการมีจินตนาการ ความเป็นสุนทรีย์ภาพ รู้ทันความรู้สึกของตนเอง การเปิดกว้างทางความคิด และการยอมรับค่านิยม

4. บุคลิกภาพด้านความเข้าใจผู้อื่น (Agreeableness) เป็นองค์ประกอบทางบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมระหว่างบุคคล จะแสดงถึงปริมาณการรับฟังผู้อื่นและความสามารถในการยอมรับผู้อื่น หรือปฏิบัติตัวให้สอดคล้องกับผู้อื่น คนที่มีบุคลิกภาพแบบเห็นด้วยกับผู้อื่นสูง จะเป็นคนที่ยอมรับฟังคำแนะนำจากคนอื่นได้ง่าย บุคลิกภาพด้านนี้มีนิสัยการเป็นผู้ไว้วางใจผู้อื่น ความตรงไปตรงมา ความเอื้อเฟื้อ การยอมรับตามผู้อื่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน และการมีจิตใจอ่อนโยน

5. บุคลิกภาพด้านการมีสติรู้ผิดชอบ (Conscientiousness) จะแสดงถึงความยากง่ายและความมากน้อยของจุดมุ่งหมายที่แต่ละบุคคลกำหนดไว้ รวมทั้งความสามารถในการบังคับตัวเองและการมีวินัยในตนเองให้พยายามทำตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ครบตามที่ตั้งใจไว้ ถ้าบุคคลใดมีบุคลิกภาพด้านนี้สูงแสดงว่าเป็นคนที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน และเป็นคนที่มีความรับผิดชอบในตนเองสูงในการทำให้เป้าหมายที่ตั้งใจให้ประสบความสำเร็จ บุคลิกภาพด้านนี้มีนิสัยความมีสมรรถนะ ความมีระเบียบ การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การมุ่งความสำเร็จ ความมีวินัยในตนเอง และความสุจริตรอบคอบ บุคลิกภาพด้านนี้มีความสำคัญโดยเฉพาะบุคคลที่มีความเป็นผู้นำ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ คือ รูปแบบการคิดความรู้สึกและแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นการฝังแน่นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีลักษณะเฉพาะในการแสดงออกที่สนองตอบต่อสภาพแวดล้อม บุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะที่บุคคลแสดงออกมาให้ผู้อื่นเห็น ซึ่งเป็นผลรวมของการคิด อารมณ์ พฤติกรรม และเป็นภาพพจน์ทางสังคมที่บุคคลใช้แสดงบทบาทในชีวิตจริง ซึ่งบุคลิกภาพแบ่งออกเป็นองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ด้านความไม่หวั่นไหวในอารมณ์ 2) ด้านการแสดงตน 3) ด้านการเปิดกว้าง 4) ด้านความเข้าใจผู้อื่น 5) ด้านการมีสติรู้ผิดชอบ

3. การใช้อำนาจ

นักปรัชญาและนักวิชาการอธิบายว่า ทำไมคนคนเดียวจึงสามารถควบคุมกลุ่มคนหรือบุคคลอื่นได้ คำตอบที่ได้รับคือ “อำนาจ” หรือ “Power” ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลที่ทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ ให้ผู้อื่นปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจที่เกิดจากตัวบุคคล สิ่งแวดล้อม หรือจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมาย โดยสรุปได้ดังนี้

Robbins (1994 : 152-153) กล่าวว่า อำนาจ เป็นความสามารถของผู้กระทำที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ถูกระทำ โดยผู้ที่กระทำนั้นไม่ต้องทำด้วยตนเอง การใช้อำนาจมีผลทำให้ผู้อยู่ใต้อำนาจแสดงพฤติกรรมด้วยความรับผิดชอบตามที่ผู้มีอำนาจตั้งใจให้ทำ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจโดยตรงหรือทางอ้อม สุพรรณ แก้วกันหา (2547 : 21) กล่าวว่า อำนาจ หมายถึง บุคคลหนึ่งมีตำแหน่ง หรือศักยภาพที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความคิด ทศนคติ เป้าหมาย ซึ่งอำนาจใช้กับคนหรือกลุ่มคน อาจจะทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ สัญชัย ฉลาดคิด (2549 : 13) ให้ความหมายว่า อำนาจเป็นศักยภาพของบุคคลหนึ่งที่จะชักจูงให้บุคคล หรือกลุ่มคนอื่น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ตนต้องการ คือ บุคคลใดก็ตามเมื่อมีอำนาจมากเท่าใดก็ยอมที่จะมีความสามารถในการให้ผู้อื่นยอมรับ และปฏิบัติตามตนมากเท่านั้น กษิณ ชินวงศ์ (2550 : 14) ได้สรุปว่า อำนาจ คือ ศักยภาพหรือความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ทำให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทัศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยม และอื่นๆ อวยชัย จาตุรพันธ์ (2554 : 15) ได้สรุปว่า อำนาจ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีอิทธิพลทำให้คนอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทัศนคติ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่ต้องการ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ธร สุนทรา ยุทธ (2556 : 110) ได้สรุปว่า อำนาจเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำในตนเองนำสมาชิกในองค์กรให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพไม่ได้ใช้กฎระเบียบ หรืออำนาจที่ กำหนดไว้ในการบริหาร ส่วนอำนาจหน้าที่นั้นผู้นำจะต้องใช้ภาวะผู้นำตนเองกับกฎระเบียบขององค์กรนั้น ๆ นำพาสมาชิกให้ปฏิบัติตาม

อำนาจมีความสำคัญกล่าวคือ อำนาจเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งขององค์กรทุกองค์กร Bierstedt (1974 : 935) กล่าวว่า อำนาจ เป็นสิ่งที่ประกันความมั่นคงของกลุ่ม และทำให้กลุ่มมีผลใช้บังคับเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งถ้ากลุ่มปราศจากการใช้อำนาจ องค์กรไม่มีความเป็นระเบียบ ส่วน Heffron (1989 : 192) สรุปว่า องค์กรทางการศึกษา อำนาจอยู่ในรูปของการบังคับบัญชาตามกฎหมายที่กำหนด ทั้งนี้เพราะ องค์กรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาย่อมแตกต่างกับองค์กรอื่นที่มีการใช้อำนาจต่างกัน นอกจากอำนาจเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อองค์กรดังกล่าวแล้ว อำนาจที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่ทำหน้าที่บริหารองค์กรในระดับต่าง ๆ ก็มีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ในส่วนของการใช้อำนาจของ French & Raven (1968, p.256) ได้เสนอองค์ประกอบของการใช้อำนาจไว้ 5 ด้าน คือ 1) อำนาจการให้รางวัล 2) อำนาจบังคับ 3) อำนาจตามกฎหมาย 4) อำนาจอ้างอิง 5) อำนาจความเชี่ยวชาญ

อำนาจการให้รางวัล เป็นอำนาจที่ ผู้บริหารสามารถให้รางวัลตอบแทนผลการปฏิบัติงานของครู เช่นโอกาสการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ก้าวหน้า รวมถึงการยกย่องสรรเสริญและชมเชยเพื่อเป็นกำลังใจ ให้รางวัลผู้ที่ มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นในโอกาสต่างๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คงไว้ซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์

อำนาจการบังคับ เป็นอำนาจที่ ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่ต่อบุคลากรด้วยการลงโทษ สำหรับพฤติกรรมของบุคลากรที่ทำผิดกฎระเบียบ และการขู่บังคับให้ปฏิบัติซึ่งถ้าไม่ปฏิบัติจะมีการลงโทษทางวินัยตามอำนาจของผู้บริหารเช่น ตักเตือนตำหนิครูที่บกพร่อง ละเลยต่อหน้าที่ ไม่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นิเทศติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูสม่ำเสมอ และมีการลงโทษครูที่ทำความผิดอย่างเหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

อำนาจตามกฎหมาย เป็นอำนาจที่เกิดจากการมีกฎหมายรองรับ ในตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งผู้ใช้อำนาจมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรม ซึ่งเกิดจากตำแหน่งหน้าที่ผู้ใช้อำนาจดำรงอยู่และมีอำนาจตามตำแหน่ง ซึ่งผู้บริหารจะดำเนินการสั่งงานเป็นไปตามขั้นตอนระบบงาน การปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นไปตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่กฎหมายระบุไว้

อำนาจอ้างอิงเป็นอำนาจที่ ผู้บริหารมีบุคลิกภาพ หรือลักษณะท่าทางที่น่าประทับใจ เป็นอำนาจที่เกิดจากคุณลักษณะของผู้บริหารที่ ผู้ใต้บังคับบัญชายึดถือเอาเป็นแบบอย่าง เช่น การพูด การแต่งกาย มีพฤติกรรมทางการบริหารที่แสดงถึงคุณธรรมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกซาบซึ้ง ศรัทธา เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นพวกเดียวกับผู้บริหาร มีความภูมิใจในตัวผู้บริหาร

อำนาจความเชี่ยวชาญ เป็นอำนาจที่เกิดจากผู้ที่มีความรู้ คุณวุฒิและความเชี่ยวชาญ เป็นอำนาจที่เกิดจากการเรียนรู้ การศึกษา การอบรมและประสบการณ์ในการทำงาน ความสามารถเฉพาะตัวบุคคล โดยไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งหน้าที่ และสามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งความรู้ที่หน้าเชื่อถือซึ่งเกิดจากความสามารถ ประสบการณ์ของตัวบุคคล

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า อำนาจ หมายถึง ศักยภาพของบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลนั้นอาจมีตำแหน่งในสายงานหรือเป็นเจ้าของผู้ครอบครองทรัพยากรทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางกายภาพ บุคคล เศรษฐกิจ สังคม หรือทางจิตวิทยา ซึ่งสามารถชักจูงชักนำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดเห็น ทศนคติ เป้าหมาย ความต้องการ หรือค่านิยม ของบุคคลอื่นไปในทิศทางที่ต้องการ อำนาจทำให้องค์กรมีระเบียบ ซึ่งผู้นำองค์กรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่บริหารองค์กร จะต้องมียังอำนาจหน้าที่และอำนาจที่จะช่วยให้บุคคลสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ต่อองค์กรและหน่วยงาน

4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักทฤษฎีและนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ ดังนี้

McClelland (1961 : 110-111) กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม พยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ หลีกเลี่ยงความล้มเหลว เพื่อให้การทำงานหรือการแก้ปัญหาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อไม่ประสบความสำเร็จ Atkinson (1966 : 240-241) อธิบายว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อตนเองรู้ว่าจะได้รับการประเมินจากผู้อื่นหรือต้องประเมินตนเองโดยที่จะต้องเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่มีอยู่แล้ว Newstrom and Davis (1993 : 124) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง แรงขับที่ต้องการได้รับชัยชนะ บรรลุผลในเป้าหมายที่ตั้งไว้ และปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซาคริต มานพ (2550 : 33) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง แรงจูงใจที่เป็นพลังในการผลักดันให้บุคคลฝ่าฟันอุปสรรค มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดประโยชน์กับตนเองและสังคม และมณฑิรา เกิดพิพัฒน์ (2550 : 19) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ โดยไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค พยายามหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในสิ่งที่เกิดขึ้น มีความมุ่งมั่นที่จะไปสู่ความสำเร็จที่ตนเองมุ่งหวังไว้ ศศิธร บริสุทธิ์นฤดม (2557 : 37) กล่าวว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นผู้ที่มีความทะเยอทะยาน เป็นผู้ที่มีความคาดหวัง มีความตั้งใจ เป็นผู้ที่มีความกล้าเสี่ยง เมื่อลงมือปฏิบัติงานไปแล้วมีการติดตามผลเพื่อประเมินผลงาน มีการวางแผนระยะยาว ชอบการแข่งขันและเอาชนะอุปสรรค

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นแรงผลักดัน แรงขับที่ต้องการได้รับชัยชนะ พยายามแข่งขันกับมาตรฐานของความเป็นเลิศ แข่งขันกับผู้อื่น โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และหาวิธีแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งความหวังไว้

ในส่วนของทฤษฎีพื้นฐานของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาและนำเสนอไว้ดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ Atkinson (1964 : 240-268) ได้เสนอทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยเชื่อว่าการที่บุคคลจะได้รับการกระตุ้นให้ทำกิจกรรมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) สิ่งโน้มน้าวจิตใจเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ คือต้องมีค่าของสิ่งล่อใจให้สิ่งที่สำเร็จตามเป้าหมาย 2) สิ่งโน้มน้าวจิตใจเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว คือค่าเฉลี่ยของสิ่งล่อใจเป็นเป้าหมายของความล้มเหลว และ 3) สิ่งยั่วยุภายนอกที่ทำให้บุคคลอยากทำกิจกรรมหรือไม่

2) ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ McClelland (1961 : 36-62) ศึกษาวิจัยโดยนำแนวคิดของ Atkinson มาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจพบว่า การแสดงพฤติกรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับพลังความเชื่อนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จ โดยแรงจูงใจของบุคคลมี 3 ประการ คือ 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

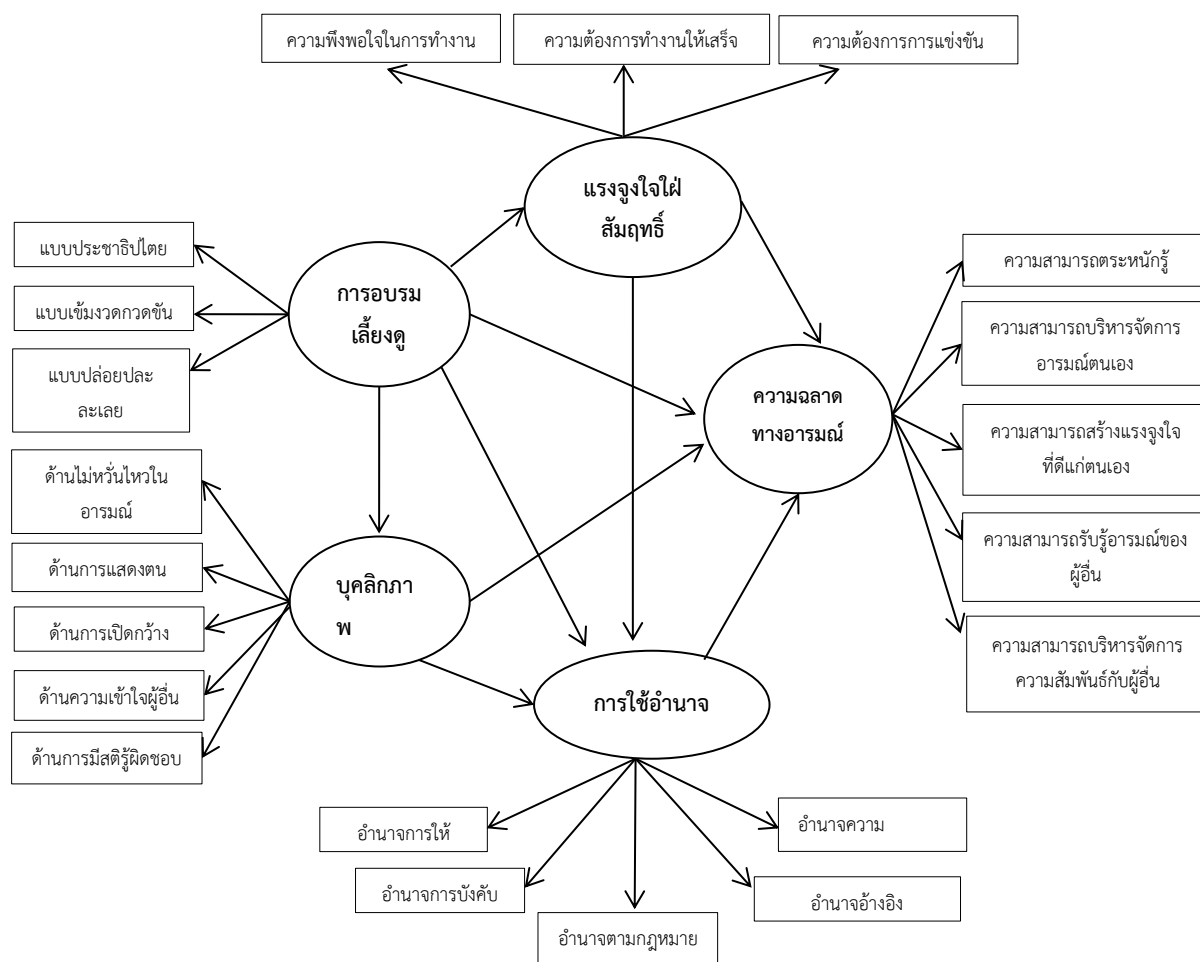
(Need for Achievement) เป็นความมุ่งหวังที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ โดยการแข่งขันกับมาตรฐานที่ดีที่สุด และมีความสุขเมื่อสิ่งที่ทำบรรลุเป้าหมาย 2) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Need for Affiliation) เป็นความรู้สึกที่ต้องการเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ 3) แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Need for Power) เป็นผู้ที่มีความต้องการเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่นและสามารถชักจูงชี้แนะให้กับบุคคลอื่นทำให้ตนเองมีความรู้สึกภูมิใจ

3) ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ Spence and Helmreich (1983 cited in Franken, 1994 : 428) ได้เสนอว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ออกเป็น 3 มิติ คือ 1) ความพึงพอใจในงาน เป็นบุคคลที่มีความรักในการทำงาน มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จและลงมือปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถแม้เพื่อนร่วมงานจะไม่ชื่นชอบ 2) ความต้องการงานให้เสร็จสมบูรณ์ เป็นผู้ที่ชอบงานท้าทายความสามารถ มีความมุ่งมั่นและมีความภูมิใจเมื่องานที่ทำนั้นมีความสำเร็จ เนื่องจากมุ่งมั่นทำงานเต็มความสามารถโดยใช้ความรู้ และ 3) ความต้องการการแข่งขัน เป็นผู้ที่ชอบเปรียบเทียบงานของตนเองกับผู้อื่น เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน ให้ดีที่สุด ชอบการแข่งขัน และจะมีความกังวลเมื่อผลงานของตนเองด้อยกว่าผู้อื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เกิดจากความปรารถนาให้งานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้ที่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จด้วยการแข่งขันกับตนเอง และแข่งขันกับมาตรฐาน และเป็นแรงผลักดันให้บุคคลฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ และต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม และมีอิทธิพลเหนือคนอื่น มุ่งมั่นในการทำงานเต็มความสามารถแม้จะเป็นงานที่ไม่ถนัดก็ตาม

สรุป

ปัจจุบันความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ถือว่าเป็นความสามารถอีกส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่สำคัญมาก เนื่องจากหากบุคคลในองค์กรใดหรือบุคคลใดก็ตาม มีความฉลาดทางอารมณ์ย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือและส่งผลดีต่อองค์กรให้มีความเจริญมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งผลดีต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคมส่วนรวม ทำให้ตัวเองมีความสุข รู้จักจัดการกับอารมณ์ตนเอง แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยสติ รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ผู้อื่น และสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ พบว่าประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การอบรมเลี้ยงดู 2) บุคลิกภาพ 3) การใช้อำนาจ และ 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังผังมโนทัศน์เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้

ผังโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2550). *อีคิว: ความฉลาดทางอารมณ์* (ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- กษิณ ชินวงศ์. (2550). *การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คัตนาค มณีศรี. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป (General Psychology)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาลักษณ์ สมภารวงศ์. (2552). *เชาวน์อารมณ์ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง*. วิทยานิพนธ์

- ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาคริต มานพ. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนเตรียมทหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพร ประเสริฐ. (2545). ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา. วารสารพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 5 (1), 19-35.
- ธร สุนทรายุทธ. (2556). ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรม: หลักการทฤษฎี การวิจัย และการปฏิบัติการทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- ภัทริยา จันทรเพ็ญ. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูกับการปลูกฝังการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เด็กปฐมวัย กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ศรีนครินทร์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มณฑิรา เกิดพิพัฒน์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพที่มีต่อพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ของพนักงานสายงานตลาดและการขาย บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ศศิธร บริสุทธิ์นฤดม. (2557). คุณลักษณะของผู้ควบคุมงานด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการก่อสร้าง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพร ประโยค. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของบุคลิกภาพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลการปฏิบัติงานของหัวหน้างานระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์กรณีศึกษา บริษัท รีท-ไรท์ (ประเทศไทย) จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ ภาควิชาจิตวิทยา คณะวิทยาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สัณชัย ฉลาดคิด. (2549). การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุกัญญา วงศ์บุญเนตร. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อการบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการของนักเรียนวัยเด็กตอนกลาง โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สุพรรณ แก้วกันหา. (2547). *การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- อวยชัย จาตุรพันธ์. (2554). *การใช้อำนาจของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททาสคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- Allen, B.P. (1997). *Personality Theories*. (2nd ed.). Boston: A Viacom Company.
- Atkinson, J. W. (1966). *Motives in Fantasy, Action, and Society*. New Delhi: Affiliated East-
West Press Company.
- Atkinson, J.W. (1964). *An Introduction to Motivation*. Princeton: D. Van Nostrand.
- Bandura, A. (1997). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Bierstedt, R. (1974). *Essays on sociological theory*. New York: McGraw-Hill.
- Costa, P.T. and McCrae, R.R. (1995). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and
NEO Five- Factor Inventory (NEO- FFI)* . Florida: Psychological Assessment
Resources.
- French, J. R. P., & Raven, B. H. (1968). *The bases of power*. New York: McGraw-Hill.
- Heffron, F. A. (1989). *Organization theory and public organization*. New Jersey: Prentice-
Hall
- Hjelle, L.A. and Ziegler, D.J. (1992). *Personality theories*. Singapore: McGraw-Hill.
- Hurlock, E.B. (1973). *Personality development*. New York: McGraw-Hill.
- McClelland, D.C. (1961). *The Achieving Society*. New York: The Free Press.
- Morris, C.G., and Moisto, A.A. (2002). *Psychology : An introduction*. (11th ed.). New Jersey:
Prentice-Hall.
- Morrison, G.S. (1990). *The world of child development*. New York: Delmar Publisher.
- Newstrom, J. W. & Davis, K. (1993). *Organizational Behavior: Human Behavior At Work*.
(9th ed.) New York: McGraw - Hill.
- Robbins, S. P. (1994). *Organization behavior controversies and application* (4th ed.).
Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Roger, D. (1972). *Issue in Adolescent Psychology*. New York: Mcredith Cooperation
- Spence, J. T., and Helmreich, R. L. (1983). *Achievement Related Motives and Behavior*.
San Francisco: W.H. Freeman.

การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: เงื่อนไขและการป้องกัน

Corruption in Local Government Organizations : Conditions and Prevention

สรพสิทธิ์ ชมบุญ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Sanpasit Chompunutch and Kampanart Wongwatthanaphong

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sanpasit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายในการสร้างเงื่อนไขและการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากสถานการณ์ปัญหาการทุจริตที่สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุในการใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบธรรมของผู้บริหารในการแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องซึ่งเป็นความผิดทางราชการอย่างร้ายแรง ซึ่งจะทำให้การบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพได้ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอแนวทางที่เป็นเงื่อนไขในการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน สังคมและประเทศชาติ ต่อไป

คำสำคัญ: การทุจริต; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; เงื่อนไขและการป้องกัน

Abstracts

This article aims to create conditions and prevent corruption in local government organizations from the situation of corruption that reflects the reasons for the unfair use of power by administrators to benefit themselves and their peers. It is a serious government offense. This will cause the administration in the local government to be inefficient. Therefore, the author would like to present a conditional approach to prevent corruption in local government organizations for use in management that will bring maximum benefits to the local government organization, people, society and the nation.

Keywords: Corruption; Local Government Organizations; Conditions and Prevention.

บทนำ

ในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้สามารถปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนและมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหารในด้านต่างๆ เช่น การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานการเงินและการคลังเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ (ประเสริฐ สอนจันทร์, 2564 : ออนไลน์) สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนซึ่งผลตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องมีการเตรียมการเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือทิศทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างชัดเจนและสอดคล้องอย่างเป็นระบบครอบคลุมภารกิจในการพัฒนาในทุกด้าน สร้างศักยภาพที่จะบริหารงานให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561 : 2-7; วชิรวัชร งามละม่อม, 2558 : 7)

ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนตามหลักการปฏิรูประบบการบริหารงานให้มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นประโยชน์สุขกับประชาชน รวมทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้มีความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติและทำงานอย่างมีมาตรฐานทางจริยธรรมมีการบูรณาการฐานข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นระบบการบริหารในการให้บริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 การปฏิรูปขีดความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นปัจจัยสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีอย่างฉับพลันที่กระทบต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง เป็นแรงกดดันให้ต้องปรับโฉมโครงสร้างองค์กร พัฒนาระบบงาน และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้แทนกำลังคนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ของประชาชนผู้รับบริการมีการเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่การจัดทำและให้บริการสาธารณะจะเน้นการยึดกฎระเบียบ งานเอกสารและกระบวนการที่ยืดเยื้อ มีความล่าช้า เจ้าหน้าที่ไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้รับบริการจะถูกแทนที่ด้วยรูปแบบความสัมพันธ์จากการให้บริการที่เน้นความรวดเร็ว เป็นส่วนตัวผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ ประชาชนผู้รับบริการมีข้อมูลและใช้ร่วมกันอย่างเปิดเผย รวมทั้งมีความคาดหวังให้ต้องจัดบริการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิมส่งผลให้โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มักถูกมองว่าเป็นนายจ้างรายใหญ่ ทำให้อัตรากำลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดเวลาและมีสัดส่วนงบประมาณรายจ่ายประจำและค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีขีดความสามารถในการดำเนินการจัดทำและให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแข่งขันได้ รวมทั้งมีทางเลือกในการส่งมอบบริการสาธารณะให้กับประชาชนหลากหลายรูปแบบ แต่บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศยังมีประสิทธิภาพต่ำ เนื่องจากมีระเบียบขั้นตอนจำนวนมากและซับซ้อน ขาดความยืดหยุ่น มีความล่าช้า ไม่คล่องตัว ไม่ประหยัด ประกอบกับการขยายตัวของ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ก้าวหน้า ทำให้ประชาชนคาดหวังที่จะได้รับการบริการผ่านช่องทางที่มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งต้องมีการปรับปรุงการให้บริการประชาชนให้ได้มาตรฐานสากล (สถาบันพระปกเกล้า, 2561 : 27 ; เกรียงไกร ปัญญาพงศธร, 2561 : 55-62)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งจึงต้องมีการออกแบบอย่างเป็นระบบหากจะให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย และหล่อหลอมคุณสมบัติที่พึงประสงค์ให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสูงเข้าสู่ระบบ ดังนั้นการสรรหาและคัดเลือกจึงเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะหากคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมมาทำงานได้ ก็จะส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าและเจริญเติบโต จากโลกปัจจุบันที่เป็นโลกาภิวัตน์ และให้ความสำคัญกับการบริหารงานและการปกครอง โดยยึดหลักการปฏิรูประบบการบริหารงานหรือการบริหารจัดการที่ดีมากขึ้น เพราะส่งผลกระทบต่อระบบการพัฒนาเศรษฐกิจและดำเนินกิจกรรมที่มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นก็ยังประสบปัญหาในการทุจริตในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง การทุจริตโดยตัวบุคคล โดยเฉพาะผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ที่มีการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องหรือกลุ่มญาติผ่านการจ้างเหมาและจัดซื้อจัดจ้าง การทุจริตที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย อันเป็นผลมาจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบไม่ทั่วถึง และเกิดจากการที่ผู้บริหารท้องถิ่นมีความเข้มแข็งเพราะสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากกลุ่มการเมืองเดียวกัน จึงขาดการตรวจสอบถ่วงดุล การทุจริตที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจน เพราะบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในงาน และมีการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้บริหารที่ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมโดยอาศัยช่องโหว่ทางกฎหมาย การทุจริตที่เกิดจากอำนาจ บารมีและอิทธิพลจากข้าราชการเมืองครอบงำข้าราชการประจำ การใช้อิทธิพลข่มขู่หรือกดดันผู้เสนอราคารายอื่นการทุจริตที่เกิดจากระบบการตรวจสอบที่ขาดความหลากหลายขององค์กรส่วนกลาง เช่น สตง. และ ป.ป.ช. ไม่สามารถตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทุกแห่ง เพราะมีเป็นจำนวนมาก จึงต้องใช้วิธีการสุ่มตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงาน (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563 : 43)

การปฏิรูประบบการบริหารงานจึงเป็นการทำให้การบริหารจัดการดีขึ้น มีการเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืนจากการตั้งมั่นอยู่บนหลักการที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรม คำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกัน การปฏิรูประบบการบริหารงานเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป้าหมาย ที่นำมาสู่ความสมบูรณ์ที่สุดนำมาสู่การพัฒนาประเทศ เช่นหลักการบริหารแนวใหม่ที่มุ่งเน้นหลักการ มากกว่ารูปแบบทางทฤษฎีทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะมีผลลัพธ์ที่ดีที่สุดจากความเป็นธรรม ความสุจริตความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่นในการบริหารในองค์การ

ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทั้งหมดที่เป็นปัญหาอุปสรรคจากสาเหตุจากการขาดความรู้ในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามนโยบาย มติข้อบังคับและแผนพัฒนา ความรู้ในการจัดทำงบประมาณและระเบียบกฎหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน การขาดการปฏิรูประบบการบริหารงานจะก่อให้เกิดความเสียหายกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมกับกฎหมายการกระจายอำนาจ กฎระเบียบข้อบังคับหรือการที่ผู้บริหารเอื้อผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้สนับสนุนเพื่อตอบแทนซึ่งกันและกัน กีดกันการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารของประชาชน มีการทุจริต ขาดความเป็นธรรม เลือกปฏิบัติใช้ทรัพยากรการบริหารไม่คุ้มค่ากับงบประมาณ หากสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการบริหารงานตามหลักการปฏิรูประบบการบริหารงาน จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดทั้งในส่วนให้อำนาจและจำกัดการใช้อำนาจของผู้บริหาร ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย เกิดความโปร่งใสปราศจากการทุจริตมีการใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างคุ้มค่ากับงบประมาณ และสามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (ถวิล บุรีกุล และคณะ, 2559 : 57 ; คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2560 : 39)

ในอดีตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย หากมีการใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารงานส่วนท้องถิ่นนั้น ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติเพื่อให้มีถูกต้องและชัดเจน ย่อมเป็นที่เข้าใจกันดีว่าเมื่อมีการตรากฎหมายขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดจึงจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงจะนำพองค์กรก้าวไปสู่จุดมุ่งหมาย ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพในการบริหารงานในระดับต่ำ ดังจะเห็นตัวอย่างจากเหตุการณ์ปลดผู้บริหารและคณะจากการทุจริตเรียกรับเงินในการโอนย้ายบุคลากรส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้คำสั่งมาตรา 44 จากตัวอย่างแรกนี้การทำผิดอาจส่อไปในทางเจตนาทุจริตโดยตรงหรืออาจจะด้วยผลพวงต่าง ๆ ที่เป็นมูลเหตุให้เกิดการกระทำทุจริตก็ตาม แต่เหตุการณ์ลักษณะนี้ก็เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทยและเป็นที่น่าสังเกตว่าการตรวจพบการกระทำทุจริตในด้านการบริหารงานที่เริ่มพบเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ หลังมีการประกาศใช้มาตรา 44 ในการปฏิรูปการบริหารงานส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นการยุติกระทำผิดของข้าราชการเช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีมติชี้มูลความผิดบรรดาผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้าราชการส่วนท้องถิ่นที่มีพฤติการณ์เข้าข่ายทุจริต-ประพฤติมิชอบ รวม 24 คดี ใน 19 จังหวัด (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562 : 49)

จากสถานการณ์ปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุในการใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบธรรมของผู้บริหารก่อให้เกิดเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องซึ่งเป็นความผิดทางราชการอย่างร้ายแรง จะด้วยมาจากหลายเหตุผลที่ก่อให้เกิดปัญหาดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงต้องการเสนอแนวทางที่เป็นเงื่อนไขในการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน สังคมและประเทศชาติ ต่อไป

บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมาจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการที่เป็นสาธารณะด้วยตนเอง ตามภารกิจหน้าที่ให้ดำเนินการและมีพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน มีผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนหรือได้รับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น การจัดมีอยู่โดยระบบทั่วไปมีอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดและระบบพิเศษที่ใช้เฉพาะท้องถิ่นมีอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา (สัญญา เคนาภูมิ, 2559 : 217-248)

1. ความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น คือ การที่รัฐบาลส่วนกลางมอบหรือกระจายอำนาจบางส่วนหรือทั้งหมดไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการบริหารด้วยตนเอง เพื่อให้การบริการสาธารณะเป็นไปด้วยความรวดเร็ว สะดวกและมีประสิทธิภาพ โดยใช้งบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง แต่รัฐบาลยังคงอำนาจในการตัดสินใจไว้บางส่วนและเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนในท้องถิ่นนั้น เฉพาะที่ส่วนกลางมอบหมายอำนาจไว้ในขอบเขตที่กำหนด ระบบการปกครองท้องถิ่นจะมีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เพื่อจัดทำบริการสาธารณะให้ได้อย่างทั่วถึงตรงกับความต้องการของประชาชนและเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ มีอิสระในการตัดสินใจกำหนดทิศทางนโยบาย และการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองถือเป็นหน่วยงานสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชน จึงเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการได้อย่างแท้จริงเพื่อนำมาแก้ไขและตอบสนองความต้องการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (เกรียงไกร ปัญญาพงศ์, 2561 : 55-62 ; กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562 : 49)

สรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารงานและถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่นเพื่อให้มีอิสระในการตัดสินใจบริหารจัดการภารกิจในชุมชน สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่นและให้มีอิสระในการตัดสินใจบริหารจัดการภารกิจในชุมชน

2. องค์ประกอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ประกอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา 285 กำหนดให้ต้องมีสภาหรือผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารหรือผู้บริหารให้มาจากการเลือกตั้งโดยเสียงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารจัดการออกเป็น (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563 : 43)

1. สภาท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ในการตราข้อกำหนดซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในระดับท้องถิ่นทั้งในเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณและเรื่องอื่นที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติให้เป็นอำนาจ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ยึดถือปฏิบัติ

2. คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการกิจการ ให้เกิดการบังคับใช้ตามกฎหมายที่สภาท้องถิ่นได้ตราขึ้น เพื่อให้เกิดการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และคุ้มครองประชาชนนอกจากนั้นยังมีบทบาทในการตรวจสอบการบริหารจัดการโดยอนุมัติงบประมาณแผนงานโครงการ และมีบทบาทในการตรวจสอบการบริหารของคณะกรรมการ บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการตั้งกระทู้ถามกรณีที่สงสัยหรือให้ความเห็นข้อแนะนำแก่คณะกรรมการบริหารได้

3. กลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เครื่องมือในการควบคุมการทำงานมีดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561 : 2-7)

1. การควบคุมโดยกฎหมาย ซึ่งการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเป็นฐานรองรับ จึงจะทำให้เป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ในการออกกฎระเบียบข้อบังคับ หรือข้อบัญญัติท้องถิ่นจึงต้องอ้างอิงข้อกฎหมายไว้เสมอ หรือกล่าวได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่อาจล่วงละเมิดกฎหมายได้

2. การควบคุมโดยกระบวนการยุติธรรม ในระบบของศาลที่มีความสำคัญต่อการบังคับใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้ยังคงอยู่ภายใต้หลักนิติรัฐ โดยศาลปกครอง ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองและกับภาคเอกชน อันส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะถูกตรวจสอบได้ง่ายขึ้นตามหลักการในกระบวนการยุติธรรม

3. การควบคุมโดยรัฐบาลและองค์กรส่วนภูมิภาค ซึ่งต่างมีบทบาทโดยตรงในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาลอยู่ในฐานะผู้กำหนดนโยบายและถ่ายทอดให้นำไปยึดถือ ดัดแปลงและปฏิบัติตามและยังมีส่วนในการควบคุมและกำกับการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นด้วยเช่นกัน เช่น การใช้งบประมาณ จึงทำให้อำนาจการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเกี่ยวพันไว้กับส่วนกลางอยู่มาก อันเป็นมิติหนึ่งของการรักษาอำนาจอธิปไตยของรัฐไว้

4. การควบคุมโดยกระบวนการทางการเมืองภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งโดยหลักการแล้วจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ฝ่ายบริหารหรือผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งและที่มาจากการสรรหาจากสภาฝ่ายนิติบัญญัติหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง โดยกลไกทางการเมืองต่างต้องทำตามหน้าที่ของตน ในการถ่วงดุลการใช้อำนาจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงกลายเป็นองค์กรการเมืองที่มีระบบการตรวจสอบอยู่ในตัวเองผ่านทางกระบวนการอภิปรายไม่ไว้วางใจของฝ่ายสภาท้องถิ่น เช่นการยับยั้งกฎหมายของฝ่ายบริหาร เป็นต้น

5. การควบคุมโดยประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งหวังให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง บทบาทจึงไม่ใช่แค่เพียงการใช้สิทธิเข้าไปเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นเท่านั้น การแสดงออกทางการเมือง เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ การร่วมรณรงค์การเลือกตั้ง การร่วมเดินขบวนสนับสนุนหรือประท้วงนโยบาย การยื่นถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น ล้วนเป็นภาพที่สะท้อนว่าประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจให้เกิดความยุติธรรมเสมอภาค และเป็นประโยชน์ได้อย่างแท้จริงต่อประชาชน

สรุปได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ให้บริการประชาชนตามภารกิจที่กำหนดตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องตามประเภทของภารกิจที่รัฐบาลมอบหมายให้อำนาจในการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม มีงบประมาณที่จะใช้จ่ายทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน รวมทั้งการจัดทำโครงการลงทุนเพื่ออนาคต มีอำนาจการกำกับดูแลในเขตพื้นที่ เช่น การอนุมัติพื้นที่ก่อสร้าง การออกระเบียบ การรักษาความสะอาดป้องกันการรุกรานที่สาธารณะ มีอำนาจเก็บค่าปรับสำหรับผู้ฝ่าฝืนระเบียบ โครงสร้างองค์การประกอบด้วยฝ่ายบริหาร สภาท้องถิ่นและสำนักงานและบุคลากร ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐ มีอิสระในการทำงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็ว แต่ความอิสระจะมีขอบเขตจำกัดคือต้องสอดคล้องกับนโยบายของชาติและรัฐบาล การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นส่วนเสริมของรัฐบาลแต่อาจมีการทับซ้อนกันเช่น การดูแลถนนที่มีหลายประเภท ทั้งที่สังกัดกรมทางหลวงแผ่นดิน กรมทางหลวงชนบท เป็นต้น การดูแลสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะหรือน้ำเสีย อันเป็นภารกิจของราชการในมิติเชิงซ้อน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทจะมีการใช้จ่ายเงินงบประมาณในการทำกิจกรรมและโครงการต่างๆ ดังนั้นจึงถูกกำกับและตรวจสอบโดยหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง เช่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ว่ามีการใช้เงินอย่างคุ้มค่าหรือไม่ จังหวัดและอำเภอ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่กำหนดระเบียบและกำกับติดตาม รวมทั้งหน้าในการจัดสรรรายได้จากเงินภาษีที่ส่วนกลางจัดแบ่งให้จากงบประมาณแผ่นดินเป็นเงินอุดหนุนทั่วไปและเงินอุดหนุนเฉพาะกิจซึ่งในแต่ละปีจะมากกว่าสองแสนล้านบาท และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกประการหนึ่งที่สำคัญตามกฎหมายได้แก่ การจัดสรรเงินอุดหนุนให้นักเรียนและโรงเรียน เป็นค่าอาหารกลางวัน นม ซื้หนังสือเข้าห้องสมุด อุดหนุนประชาชนที่ยากไร้ และด้อยโอกาส จ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วยโรคเอดส์ การสร้างหลักประกันทางสังคมให้กับเกษตรกร แรงงานรับจ้าง ผู้ประกอบการรายย่อย แรงงานรับจ้าง เป็นต้น การสนับสนุนกองทุนสัจจะออมทรัพย์และสวัสดิการของภาคประชาชนและกองทุนบำนาญตามกลุ่มอาชีพ

ในการสนับสนุนแนวคิดคุณภาพการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วยการนำองค์กร ภายใต้อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารในการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม และพันธกิจ แนวทางการสื่อสารภายใน การกำกับดูแลองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการทำตามกฎหมาย ความมีจริยธรรม การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เริ่มจากกระบวนการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึงต้องมีกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ การสรรค์สร้างนวัตกรรม การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ รวมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ที่สร้างความสมดุลระหว่างโอกาสและความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ที่หน่วยงานต้องสร้างสมดุลต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จนถึงการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ การถ่ายทอดและการติดตามผลและเสริมด้วยการเน้นการจำแนกกลุ่มและจัดทำระบบสารสนเทศที่เข้าถึงผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กระบวนการสร้างความผูกพันที่ตอบสนองความต้องการ ในระดับนำผลมาพัฒนามาตรฐานคุณภาพงานบริการอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการสนับสนุนให้การบริหารจัดการภาครัฐอยู่บนพื้นฐานการจัดการสารสนเทศและการจัดการความรู้ มีกระบวนการวัดวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อกำหนดรูปแบบที่ส่งผลต่อการปรับปรุงผลการดำเนินงานอยู่เสมอ และมีการจัดการ นำองค์ความรู้ไปสู่บุคลากรภายใน และภายนอกให้เข้าถึงลักษณะฐานข้อมูลเชิงลึกด้านบริการ นอกเหนือจากความพร้อมขององค์ความรู้และฐานข้อมูลของหน่วยงาน

สิ่งสำคัญคือการมุ่งเน้นบุคลากร ซึ่งเป็นฐานหลักของการบริหารจัดการภาครัฐ เริ่มจากการพัฒนาบรรยากาศการปฏิบัติหน้าที่ การอำนวยความสะดวก การสร้างความผูกพันและการสนับสนุนให้นาระบบประเมินผลงานมาเป็นการสร้างแรงจูงใจ มีการพัฒนาบุคลากรและผู้บริหารตามแผนสร้างความก้าวหน้าตามสายงาน และกรอบแนวคิดสำคัญ คือเรื่องการจัดการกระบวนการเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้องค์กรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำหน้าที่เพื่อบริการประชาชน เริ่มจากการออกแบบผลผลิต การจัดกระบวนการทำงาน การวัดประสิทธิผลที่ควบคุมต้นทุน การจัดระบบห่วงโซ่อุปทานภาครัฐและการสรรค์สร้างนวัตกรรมในกระบวนการให้ต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพทุกด้าน เพื่อสนับสนุนหลักการ

บริหารจัดการในการให้บริการสาธารณะให้มีผลการปฏิบัติงานในระดับสูง สร้างความพึงพอใจให้ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ

ระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์การที่อยู่ในทุกพื้นที่และเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคนในประเทศ มีขอบเขตในการบริหารบริการสาธารณะที่กว้างขวาง เพราะฉะนั้นในการบริหารงานจึงประสบปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหาเชิงโครงสร้าง ความล่าช้าในการบริหารงาน ระบบอุปถัมภ์ และการทุจริตคอร์รัปชัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขให้หมดไป เพื่อนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของประชาชนได้ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เปรียบเสมือนการบริหารงานขององค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งจะประสบปัญหาทรัพยากรมีอย่างจำกัด ภายใต้กฎหมายและระเบียบที่เคร่งครัด ส่งผลให้มีปัญหาดังต่อไปนี้ (ถวิล บุรีกุล และคณะ, 2559 : 57)

1. ปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่อันซับซ้อน และมีการกำกับดูแลหลายชั้น การทำงานมีขั้นตอนมาก ใช้ระยะเวลาดำเนินการนานล่าช้าและเกิดความสิ้นเปลืองมากจึงไม่สามารถกำกับดูแลการปฏิบัติงานได้อย่างครบถ้วนและรอบคอบ จนเกิดความเสียหายต่องานและเปิดโอกาสให้มีการทุจริตเกิดขึ้น มีการขยายตัวยังเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง จากการเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เกิดความซ้ำซ้อน มีการเกี่ยงงานและปิดความรับผิดชอบ มีการทำงานซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่ชัดเจนระหว่างบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สถาบันพระปกเกล้า, 2557 : 34)

2. ปัญหาระบบอุปถัมภ์ ที่ยึดหลักการรวมอำนาจไว้ที่ตนเองของผู้บริหารและใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดเป็นหลักในการปฏิบัติงาน จากอำนาจเด็ดขาดในการให้ความดีความชอบแก่ข้าราชการผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ส่งผลกระทบต่ออุดมการณ์และพฤติกรรมของข้าราชการเป็นจำนวนมาก ที่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของนักการเมืองและผู้บังคับบัญชา โดยไม่ได้แย่งเพราะแต่ละบุคคลต่างมีผลประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกัน ซึ่งระบบอุปถัมภ์แฝงอยู่ตั้งแต่กระบวนการสรรหาและคัดเลือก การให้ความดีความชอบ และความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ฝังรากลึกมาอย่างยาวนานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ปัญหาในการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม คือไม่สามารถปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงการบริหารงานได้ทันตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่มีผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้

4. ปัญหาในการบริหารงานบุคคล จากการทำงานของข้าราชการขาดความกระตือรือร้น เน้นการปฏิบัติงานที่ยึดตามกฎหมาย ระเบียบ กฎ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังมีปัญหาระบบอุปถัมภ์แฝงอยู่ระบบบริหารงานบุคคลทั้งการสอบคัดเลือก การแต่งตั้ง การประเมินผล การปฏิบัติงานและการให้ความดีความชอบ ที่ไม่ได้ยึดหลักคุณธรรมและหลักความสามารถ ทั้งจาก

ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา
ระดับสูงกับนักการเมือง ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน และแก้ไขให้ประสบ
ความสำเร็จได้ยาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561 : 2-7)

5. ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบที่ร้ายแรงได้แทรกซึมอยู่ในทุกระดับ เป็นอุปสรรคและทำลาย
หลักคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมและความชอบธรรม เช่น การเรียกรับผลประโยชน์ การรับสินบน การทุจริต
ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การใช้อำนาจหน้าที่ในการหาผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง การใช้
ช่องว่างทางกฎหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว การไม่เปิดเผยข้อมูล หรือเปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วน หรือ
บิดเบือนข้อมูล การนำทรัพย์สินหรือเวลาราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน และการเลือกปฏิบัติ เป็นต้น
(ประเสริฐ สวนจันทร์, 2564 : ออนไลน์)

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้มีการปรับเปลี่ยน
กระบวนการและวิธีการทำงานเพื่อยกระดับขีดความสามารถและมาตรฐานการทำงานให้อยู่ในระดับสูง
เทียบเท่ามาตรฐานสากล โดยยึดหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ปรับปรุงวิธีการ
บริหารงานให้มีประสิทธิภาพเน้นผลงานในการสร้างความพึงพอใจของประชาชนผู้มาใช้บริการ และการพัฒนา
คุณภาพของการบริการ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินกระบวนการทำงานและผลการปฏิบัติงาน
อันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

แนวทางในการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบัน

การป้องกันการทุจริตนับเป็นเรื่องสำคัญไม่น้อยไปกว่าการปราบปรามการทุจริต เพราะเป็นการดับ
ปัญหาที่สาเหตุ ซึ่งหากปล่อยให้มีการทุจริตเกิดขึ้นจะสร้างความเสียหายแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตปัจจุบันที่ใช้อยู่
เป็นฉบับที่ 3 เริ่มจากปี พ.ศ. 2560 จนถึงปี พ.ศ. 2564 ซึ่งมุ่งสู่การเป็นประเทศที่มีมาตรฐานทางคุณธรรม
จริยธรรม เป็นสังคมใหม่ที่ประชาชนไม่เพิกเฉยต่อการทุจริตทุกรูปแบบ โดยได้รับความร่วมมือจากฝ่าย
การเมือง หน่วยงานของรัฐในการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติและประชาชนให้ประเทศไทยมีศักดิ์ศรีและ
เกียรติภูมิในด้านความโปร่งใสทัดเทียมนานาชาติโดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยใสสะอาด ไทย
ทั้งชาติต้านทุจริต” มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ได้รับการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption
Perceptions Index : CPI) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งการที่ระดับคะแนนจะสูงขึ้นได้นั้น การ
บริหารงานภาครัฐต้องมีระดับธรรมาภิบาลที่สูงขึ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนต้องมีพฤติกรรมแตกต่าง
จากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริตประพฤติมิชอบ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การ
ดำเนินงานด้วยการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ยกย่องเจ้าหน้าที่ในการต่อต้านการทุจริต
สกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบาย พัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุก ปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปราม

การทุจริตและยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index : CPI) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561 : 2-7)

ทั้งนี้ ต้องยอมรับว่าปัญหาการทุจริตเป็นเรื่องที่มีมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งหากพิจารณาจำนวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบกับมีปัจจัยนานัปการที่คอยยั่วยวนใจ บั่นทอนความมีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ของบุคลากรราชการส่วนท้องถิ่นให้เหือดหายไปและหากจะว่ากันไปแล้ว เรื่องในทำนองเดียวกันนี้สามารถเกิดขึ้นกับบุคลากรในหน่วยงานราชการอื่นได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเป็นจำนวนมาก กว่าหน่วยงานราชการอื่นจึงมีโอกาสหรือความเป็นไปได้สูงที่อาจมีเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบมากกว่า แม้ว่าโอกาสหรือช่องทางที่บุคลากรในท้องถิ่นจะใช้อำนาจให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง มีไม่มากเท่ากับที่บุคลากรในหน่วยงานราชการอื่น และมูลค่าความเสียหายที่บุคลากรเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดขึ้น อาจเป็นแค่เศษผง รุสสีของความเสียหายที่เกิดจากการทุจริตของรัฐมนตรีและนักการเมืองแต่ถึงอย่างไรความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระดับท้องถิ่นมีเป็นอย่างมาก เพราะเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางที่จะช่วยลดปัญหานี้ได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561 : 2-7)

นอกจากนั้นการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตด้วยการประเมินโอกาสของการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทุจริต เพื่อพิจารณาว่าการควบคุม และการป้องกันการทุจริตที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (คณะรักษาความสงบแห่งชาติ, 2560 : 1-9) ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของการทุจริตในระดับท้องถิ่น ได้แก่ การกระจายอำนาจลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้ว่าโดยหลักการแล้วมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้บริการต่างๆของรัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติทำให้แนวโน้มของการทุจริตเพิ่มมากยิ่งขึ้นตลอดเวลา โดยลักษณะการทุจริต จำแนกได้ดังต่อไปนี้ 1) การทุจริตด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้าง และการเงินการคลัง ส่วนใหญ่เกิดจากการละเลยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) สภาพหรือปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคล และการทุจริตอันเกิดจากช่องว่างของกฎระเบียบและกฎหมาย 3) สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาด คุณธรรมจริยธรรมหรือการขาดประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายทราบ 4) ลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการตรวจสอบขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่างๆ และ 5) สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากอำนาจ บารมีและอิทธิพลท้องถิ่น 6) แม้ว่าจะมีหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่พบว่ายังคงมีช่องว่างที่ทำให้เกิดโอกาสของการทุจริตจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มแข็ง กฎหมายกฎระเบียบไม่รัดกุมเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้เกิดการทุจริต 7) สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นเรื่องของวัตถุนิยม สังคมทุนนิยม ทำให้บุคลากรเหล่านี้มุ่งเน้นที่การสร้างควมร่ำรวยเป็นแรงจูงใจให้มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมทุจริตมากยิ่งขึ้น 8) การขาดกลไกในการตรวจสอบความโปร่งใส การทุจริตมีรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น โดยเฉพาะในเชิงนโยบายที่ทำให้

กลายเป็นความชอบธรรมในสายตาของประชาชน ขาดกลไกตรวจสอบความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นการยากที่จะเข้าไปตรวจสอบการทุจริตของบุคคลเหล่านี้ 9) การผูกขาดในการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดซื้อจัดจ้างซึ่งมีความเกี่ยวข้องเป็นห่วงโซ่ผลประโยชน์ทางธุรกิจ เป็นการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้ตนเองได้สิทธิในการดำเนินงานโครงการในรูปแบบของการผูกขาด เช่นในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทุกประเภท 10) การได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ความยากจนถือเป็นปัจจัยที่ทำให้ข้าราชการมีพฤติกรรมทุจริต เพราะความต้องการที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทำให้ต้องแสวงหาช่องทางเพื่อเพิ่มรายได้พิเศษให้กับตนเองและครอบครัว 11) การขาดจริยธรรม คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตอันเป็นคุณธรรม เพราะคนมีความละอายต่อบาปและเกรงกลัวบาปน้อยลง จะมีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น มองแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งมากกว่าที่จะยึดผลประโยชน์ส่วนรวม 12) มีค่านิยมที่ผิด เพราะสังคมได้เปลี่ยนจากยกย่องคนดี คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นยกย่องคนที่มีเงินที่เป็นมหาเศรษฐีหรือ คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่มีค่านิยมที่ผิดเห็นว่าการทุจริตเป็นวิถีชีวิต เป็นเรื่องปกติธรรมดา เห็นคนชื้อเป็นคนโก้ เห็นคนโกงเป็นคนฉลาด ย่อมจะทำการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยไม่มีความละอายต่อบาปหรือเกรงกลัวต่อกฎหมายทุกประเภท

สรุป

สรุปเงื่อนไขที่ทำให้เกิดคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

1. ความร่วมมือกันของฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการประจำและภาคเอกชนเพราะการทุจริตคอร์รัปชันต้องอาศัยการสมยอมและความร่วมมือกันของฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการประจำและภาคเอกชน
2. กลไกภาครัฐอ่อนแอ โดยเฉพาะการตรวจสอบจากกลไกภายในและภายนอกหน่วยงาน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดคอร์รัปชัน เช่นระบบการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยหน่วยงานตรวจสอบภายในและ “สภา” นอกจากนี้กลไกการกำกับดูแลจากหน่วยงานภายนอกยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ
3. ภาคประชาชน มีความอ่อนแอ เพิกเฉย ไม่สนใจ เป็นแรงส่งให้ผู้ทุจริตมีพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญประกอบกับ วัฒนธรรมทางสังคม ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนที่ฝังรากลึกในสังคมไทย และนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชัน

สรุปเงื่อนไขและการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. ข้าราชการฝ่ายการเมือง ฝ่ายบริหาร บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงประชาชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกและความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่ราชการให้บังเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนท้องถิ่น

ปราศจากการก่อให้เกิดข้อสงสัยในการประพฤติปฏิบัติตามมาตราจริยธรรม การขัดกันแห่งผลประโยชน์และแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

2. พัฒนาเครื่องมือและมาตรการปฏิบัติงานที่สามารถป้องกันปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการ สำนวนโครงการ/กิจกรรม/มาตรการต้องสนับสนุนให้สาธารณะและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการปฏิบัติหรือบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนากลไก มาตรการ รวมถึงเครือข่ายในการตรวจสอบการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความเข้มแข็งในการตรวจสอบ ควบคุมและถ่วงดุลการใช้อำนาจอย่างเหมาะสม

3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ลดโอกาสในการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบจนเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน

4. สร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำมาซึ่งการสร้างค่านิยมและอุดมการณ์ในการต่อต้านการทุจริต จากการปลูกฝังหลักคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมาภิบาล และหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวัน

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องใช้บริหารราชการให้เป็นไปตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีความโปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้ และสนับสนุนภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจรวมถึงร่วมตรวจสอบในฐานะพลเมืองที่มีจิตสำนึกรักท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็งในการเฝ้าระวังการทุจริต

6. ต้องพัฒนาระบบ กลไก มาตรการ รวมถึงเครือข่ายในการตรวจสอบการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งจากภายในและภายนอกที่มีความเข้มแข็งในการเฝ้าระวังการทุจริต โดยมีแนวทางการบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพ ลดโอกาสในการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพิ่มการป้องกันการทุจริต อันจะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจและให้ความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวังการทุจริตที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

7. สร้างสังคม ที่ไม่ทนต่อการทุจริตโดยเริ่มตั้งแต่เด็กและเยาวชน การบริหารราชการเพื่อป้องกันการทุจริต ต้องมีการแสดงเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้าน การทุจริตของผู้บริหาร สร้างมาตรการสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ ลดมาตรการใช้ดุลยพินิจและใช้อำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่มีการเชิดชูเกียรติ แก่หน่วยงาน/บุคคลในการดำเนินกิจการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ประจักษ์

8. การส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จัดให้มีและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในช่องทางที่เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมตรวจสอบ การปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ทุกขั้นตอน รับฟังความคิดเห็นการรับและตอบสนอง เรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ของประชาชน เสริมสร้างและปรับปรุงกลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติราชการองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น จัดวางระบบและรายงานการควบคุมภายในตามที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินกำหนด สนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการปฏิบัติหรือการบริหารราชการ ตามช่องทางที่สามารถดำเนินการได้

9. ส่งเสริมบทบาทการตรวจสอบของสภาท้องถิ่น เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชนและบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยึดมั่นในอุดมการณ์เพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการที่ไม่มีการทุจริตคอร์รัปชัน มีการทำงานที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

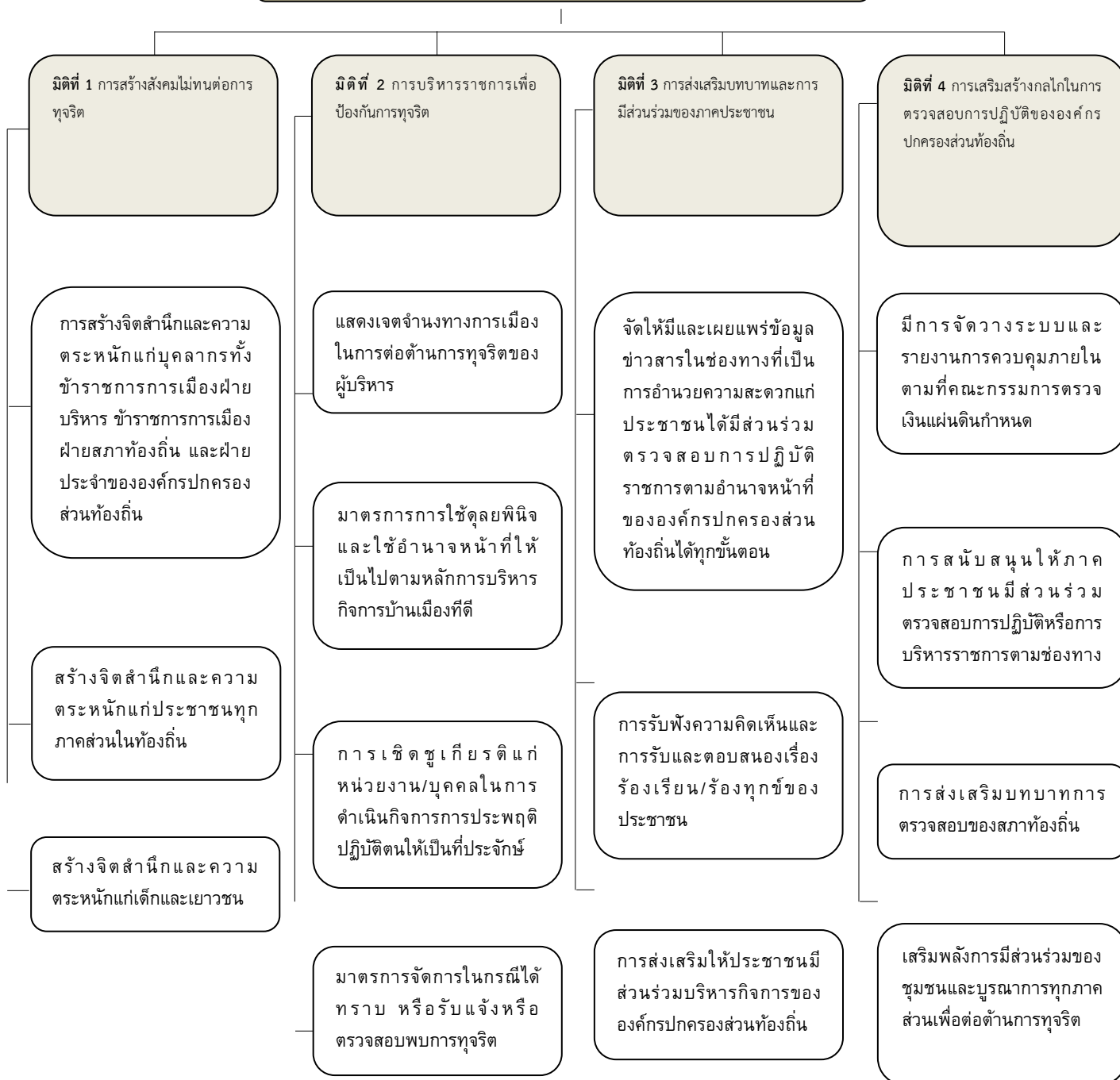
10. บุคลากรที่ได้ควรเป็นผู้มีความประพฤติดี มีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะมีการทุจริต คอร์รัปชันในทุกพื้นที่และบุคลากรที่ดีจะช่วยนำพาความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในทำนองเดียวกัน บุคลากรที่ไม่ดี อาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างที่ไม่สามารถคาดถึงได้เช่นกัน ดังนั้นการสรรหาบุคลากรที่มีความประพฤติปฏิบัติดี จะถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปฏิรูประบบการบริหารงานตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผลตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกัน เป็นระบบการบริหารงานทั้งหลักการ กระบวนการและเป้าหมายที่นำมาสู่การพัฒนากระบวนการที่สมบูรณ์ที่สุดนำมาสู่การพัฒนาประเทศ ให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด มีความเป็นธรรม ความสุจริตความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทั้งหมดที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากสาเหตุจากการขาดความรู้ในการบริหารกิจการให้เป็นไปตามนโยบาย มติข้อบังคับและแผนพัฒนา ความรู้ในการจัดทำงบประมาณและระเบียบกฎหมายที่เคยก่อให้เกิดความเสียหายกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอดีตที่ผ่านมาหรือการที่ผู้บริหารเอื้อผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มที่เป็นผู้สนับสนุนเพื่อตอบแทนซึ่งกันและกัน กีดกันการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารของประชาชน มีการทุจริต ขาดความเป็นธรรม เลี่ยงปฏิบัติใช้ทรัพยากรการบริหารไม่คุ้มค่ากับงบประมาณ หากสามารถแก้ไขปัญหาด้วยการบริหารงานตามหลักการปฏิรูประบบการบริหารงาน จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่กฎหมายกำหนดเกิดความโปร่งใสปราศจากการทุจริตมีการใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างคุ้มค่ากับงบประมาณส่งผลต่อความเจริญของท้องถิ่นและรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การมุ่งเน้นให้ความสำคัญในกระบวนการปรับสภาพสังคมให้เกิดภาวะที่ไม่ทน ต่อการทุจริต โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและปลูกฝังความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นการดำเนินการผ่านสถาบันหรือกลุ่มตัวแทนที่ทำหน้าที่ให้มี

ความเป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสาธารณะ จิตอาสาและความเสียสละเพื่อส่วนรวม เสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนมีพฤติกรรมที่ไม่ยอมรับและต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบ ยกย่องเจตจำนงในการต่อต้านการทุจริต จากสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทยในห้วงระยะกว่าทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาจากประเด็นข้อเรียกร้องหรือประเด็นการชุมนุมประท้วงของประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่ายที่มีต่อรัฐบาลที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าประชาชนต่างมีข้อเรียกร้องที่สอดคล้องร่วมกันประการหนึ่งคือ การต่อต้านการทุจริตของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่รัฐ อาจกล่าวได้ว่าปัญหาการทุจริตเป็นเสมือนศูนย์กลางของปัญหาความขัดแย้งทั้งหมดของสังคมไทยและการแสดงออกซึ่งเจตจำนงทางการเมืองของประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่ายที่ไม่ยอมรับและไม่อดทนต่อการทุจริต ประพฤติมิชอบไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลใดก็ตาม ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงเจตจำนงทางการเมืองอัน แน่วแน่ของประชาชนไทยทุกกลุ่มทุกฝ่าย ที่ต้องการให้การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปด้วยความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตประพฤติมิชอบ สำหรับแนวทางของเงื่อนไขและการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแสดงดังภาพที่ 1

เงื่อนไขและการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนภาพที่ 1 เงื่อนไขและการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้นเพื่อเป็นการตอบสนองต่อเจตจำนงของประชาชนในการต่อต้านการทุจริตไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องเป็นอันหนึ่งเดียวกัน โดยเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนและรัฐบาลมีการปฏิรูปในเรื่องการต่อต้านการทุจริตไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องเป็นอันหนึ่งเดียวกันในการช่วยสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากขึ้นและก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่ผ่านมามีการทุจริตเชิงนโยบายมักเกิดจากการใช้ช่องว่างทางกฎหมายเข้าแสวงหาประโยชน์ส่วนตน โดยพบตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย การใช้อำนาจอย่างไม่โปร่งใส การกำหนดมาตรการกลไกเสริมสร้างธรรมาภิบาล ตั้งแต่เริ่มขึ้นก่อตัวนโยบาย ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนตัดสินใจนโยบาย ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขั้นตอนประเมินนโยบายและขั้นตอนข้อมูลกลับ มุ่งเน้นการพัฒนากลไกและกระบวนการด้านการป้องกันการทุจริตให้มี ความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อลดโอกาสการทุจริตหรือทำให้เกิดยากขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น โดยอาศัยทั้งการกำหนดกลไกด้านกฎหมาย กลไกทางการบริหารและกลไกอื่นเสริมสร้างการปฏิบัติงานของให้มีธรรมาภิบาล ซึ่งจะทำการปราบปรามการทุจริตเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คดีการทุจริตต่าง ๆ ถูกดำเนินการอย่างรวดเร็ว และผู้กระทำการทุจริตได้รับการลงโทษ สาธารณชนและสังคมเกิดความตระหนักและเกรงกลัวที่จะกระทำการทุจริตและคดีการทุจริตมีอัตราลดลงได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร ปัญญาพงศธร. (2561). การคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย : ศึกษากรณีเทศบาลนคร. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ. 5 (1), 55-62.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). รายงานผลการศึกษา เรื่องการกล่าวหา การชี้มูลความผิด ข้อทักท้วง และพฤติกรรมการกระทำความผิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตเอกสาร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2563). มาตรการป้องกันการทุจริตเชิงนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2561). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

- คณะรักษาความสงบแห่งชาติ. (2560). *หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0809.2/ว 0975*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- ถวิล บุรีกุล และคณะ. (2559). *การปฏิรูปประเทศไทยด้านการต่อต้านการทุจริตและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประเสริฐ สวนจันทร์. (2564). *การพัฒนาระบบราชการ*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2564. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/272435>.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). *การบริหารภาครัฐแนวใหม่' (New Public Management: NPM)*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน TDRM.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2557). *ทศธรรม : ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2561). *วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้าโดยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). *การพัฒนาศุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2561). *การพัฒนาศุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). กระบวนทัศน์ธรรมาภิบาล: กรอบแนวคิดทางการบริหารการปกครอง. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*. 4 (1), 217-248.

แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน

Promote Sustainable Conservation of Forest Resources

ศุภวิชญ์ จิราพงษ์ และ ธนัสถา โรจนตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Supavich Jirapong and Tanastha Rojanatrakul

PibulsongkramRajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E - mail : supavichjirapong2540@gmail.com

บทคัดย่อ

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากในระบบนิเวศ และเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ช่วยอำนวยความสะดวกทั้งในทางตรงและทางอ้อมแก่คนในสังคม นอกจากนี้การดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้นจำเป็นต้องอาศัย การใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นในปัจจุบันได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงเป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวม บทความนี้จึงนำเสนอเกี่ยวกับ ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย ปัญหาทรัพยากรป่าไม้วิธีการอนุรักษ์ป่าไม้ หลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน การดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปสู่การวางแผน รวมถึงการกำหนดนโยบาย เพื่อการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน

คำสำคัญ: ป่าไม้; การอนุรักษ์; ทรัพยากรธรรมชาติ

Abstracts

Forests are extremely important resources in the ecosystem. And it is a natural resource that helps to facilitate both directly and indirectly for people in society. In addition, the conservation of natural resources requires social and legal measures to encourage local people to participate in the conservation of forest resources and help to maintain it to maintain its original condition not to cause deterioration for the benefit of local living. There are many problems related to forest resources, such as the problem of illegal deforestation. It can have a negative impact on the ecosystem. This article presents about Forest Resources in Thailand, forest resource problem, forest conservation methods, principles in conservation of natural resources for sustainability operations on conservation of natural resources , recommendations

* วันที่รับบทความ: 12 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 สิงหาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 9 สิงหาคม 2564

Received: July 12, 2021; Revised: August 8, 2021; Accepted: August 9, 2021

for conservation of forest resources for information leading to planning including policy formulation To promote sustainable conservation of forest resources

Keywords: Forests; Conservation; Natural Resources

บทนำ

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากในระบบนิเวศของพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ช่วยอำนวยความสะดวกทั้งในทางตรงและทางอ้อมให้แก่มนุษย์ที่อาศัยอยู่บนโลกนี้ ไม่เว้นแม้แต่สัตว์อื่นๆ ทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ที่สามารถช่วยให้สัตว์เหล่านี้มีพื้นที่ ที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติอีกทั้งยังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญอย่างมาก และป่าไม้ช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนในบรรยากาศถ้ามีป่าไม้หรือไม้จำนวนมาก ก็จะทำให้ได้ก๊าซออกซิเจนมากตามไปด้วยหากพื้นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ยังสามารถจัดการพื้นที่ตรงนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้อีกด้วยเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้อย่างดี โดยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดโดยใช้ให้น้อยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนานและก่อให้เกิดผลเสียหายน้อยที่สุดรวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามในสภาพปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น วิเศษ เพ็งวันสวรรค์ และคณะ (2561 : 31-40) ดังนั้นการที่เรามีป่าไม้ที่สมบูรณ์จะช่วยให้มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มมากขึ้นและยังช่วยให้ลดสถานะโลกร้อนได้อีกด้วย ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมต่างๆ ก็จะสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงมีความจำเป็นที่เราควรต้องตระหนักและเห็นคุณค่า เพื่อรักษาทรัพยากรป่าไม้เหล่านี้ไว้ให้อยู่นานอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืนนั้นยังจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ(Integration) การบูรณาการศาสตร์ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีชีวภาพ วิทยาการคอมพิวเตอร์ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน (ชัชรี แก้วสุริยิ, 2548:6) ดังนั้น บทความนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับ ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทยปัญหาทรัพยากรป่าไม้วิธีการอนุรักษ์ป่าไม้หลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน การดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปสู่การวางแผน รวมถึงการกำหนดนโยบาย เพื่อการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน

ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่น ๆ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คืออาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมถ้าป่าไม้ถูกทำลายลงไปมากย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สัตว์ป่าดินน้ำ อากาศ ฯลฯ เมื่อป่าไม้ถูกทำลายจะส่งผลไปถึงดินและแหล่งน้ำด้วย เพราะเมื่อเผาหรือถางป่าไปแล้วพื้นดินจะโล่งขาดพืชปกคลุมเมื่อฝนตกลงมาก็จะชะล้างหน้าดินและความอุดมสมบูรณ์ของดินไปนอกจากนั้นเมื่อขาดต้นไม้คอยดูดซับน้ำไว้ น้ำก็จะไหลบ่าท่วมบ้านเรือน และที่ลุ่มในฤดูน้ำหลากพอถึงฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำซึมใต้ดินไว้หล่อเลี้ยงต้นน้ำลำธารทำให้แม่น้ำมีน้ำน้อย ส่งผลกระทบต่อมาถึงระบบเศรษฐกิจและสังคมเช่นการขาดแคลนน้ำในการชลประทานทำให้ทำนาไม่ได้ผลขาดน้ำมาผลิตกระแสไฟฟ้า

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาการดูแล ป้องกัน รักษา ป่าไม้และเขตอนุรักษ์ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ในเขตพื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงระบบนิเวศ รวมถึงพื้นที่ป่าไม้ที่เปราะบาง และวางระบบเพื่อแก้ไข ปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำ และการใช้สารเคมี รวมถึงการส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกทำลายป่า ส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่า ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน เป็นต้น (ภูมิหทัย กิตติพัฒกุล และคณะ, 2559 : 67-81)

ประเภทของป่าไม้ในประเทศไทย

ประเภทของป่าไม้จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับการกระจายของฝน ระยะเวลาที่ฝนตกรวมทั้งปริมาณน้ำฝนทำให้ป่าแต่ละแห่งมีความชุ่มชื้นต่างกัน สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ (ธวัชชัย สันติสุข , 2549 : 90)

ก. ป่าประเภทที่ไม่ผลัดใบ (Evergreen)

ข. ป่าประเภทที่ผลัดใบ (Deciduous)

ป่าประเภทที่ไม่ผลัดใบ (Evergreen)

ป่าประเภทนี้มองดูเขียวชะอุ่มตลอดปีเนื่องจากต้นไม้แทบทั้งหมดที่ขึ้นอยู่เป็นประเภทที่ไม่ผลัดใบ ป่าชนิดสำคัญซึ่งจัดอยู่ในประเภทนี้ ได้แก่

1. ป่าดงดิบ (Tropical Evergreen Forest or Rain Forest)

ป่าดงดิบที่มีอยู่ทั่วในทุกภาคของประเทศ แต่ที่มีมากที่สุด ได้แก่ ภาคใต้และภาคตะวันออก ในบริเวณนี้มีฝนตกมากและมีความชื้นมากในท้องที่ภาคอื่น ป่าดงดิบมักกระจายอยู่บริเวณที่มีความชุ่มชื้น

มากๆ เช่น ตามหุบเขาริมแม่น้ำลำธาร ห้วย แหล่งน้ำ และบนภูเขา ซึ่งสามารถแยกออกเป็นป่าดงดิบชนิดต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ป่าดิบชื้น (Moist Evergreen Forest)

เป็นป่ารกทึบมองดูเขียวชอุ่มตลอดปีมีพันธุ์ไม้หลายร้อยชนิดขึ้นเบียดเสียดกันอยู่มักจะพบกระจัดกระจายตั้งแต่ความสูง 600 เมตร จากระดับน้ำทะเล ไม้ที่สำคัญก็คือ ไม้ตระกูลยางต่าง ๆ เช่น ยานา ยางเสียน ส่วนไม้ชั้นรอง คือ พวกไม้กอ เช่น กอน้ำ กอเดือย

1.2 ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest)

เป็นป่าที่อยู่ในพื้นที่ค่อนข้างราบมีความชุ่มชื้นน้อย เช่น ในแถบภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 300-600 เมตร ไม้ที่สำคัญได้แก่ มะคาโมง ยางนา พยอม ตะเคียนแดง กระบากลัก และตาเสือ

1.3 ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest)

ป่าชนิดนี้เกิดขึ้นในพื้นที่สูง ๆ หรือบนภูเขาตั้งแต่ 1,000-1,200 เมตร ขึ้นไปจากระดับน้ำทะเล ไม้ส่วนมากเป็นพวก Gymnosperm ได้แก่ พวกไม้ซุนและสนสามพันปี นอกจากนี้ยังมีไม้ตระกูลขึ้นอยู่พวกไม้ชั้นที่สองรองลงมาได้แก่เป้ง สะเดาช้างและขมิ้นต้น

2. ป่าสนเขา (Pine Forest)

ป่าสนเขามักปรากฏอยู่ตามภูเขาสูงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ซึ่งมีความสูงประมาณ 200-1800 เมตร ขึ้นไปจากระดับน้ำทะเลในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางที่อาจปรากฏในพื้นที่สูง 200-300 เมตร จากระดับน้ำทะเลในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ป่าสนเขามีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญของป่าชนิดนี้คือ สนสองใบ และสนสามใบ ส่วนไม้ชนิดอื่นที่ขึ้นอยู่ด้วยได้แก่พันธุ์ไม้ป่าดิบเขา เช่น กอ ชนิดต่าง ๆ หรือพันธุ์ไม้ป่าแดงบางชนิด คือ เต็ง รัง เหียง พลวง เป็นต้น

3. ป่าชายเลน (Mangrove Forest)

บางที่เรียกว่า "ป่าเลนน้ำเค็ม" หรือป่าเลน มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นแต่ละชนิดมีรากค้ำยันและรากหายใจ ป่าชนิดนี้ปรากฏอยู่ตามที่ดินเลนริมทะเลหรือบริเวณปากน้ำแม่น้ำใหญ่ ๆ ซึ่งมีน้ำเค็มท่วมถึงในพื้นที่ภาคใต้มีอยู่ตามชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ตามชายทะเลภาคตะวันออกมีอยู่ทุกจังหวัดแต่ที่มากที่สุดคือ บริเวณปากน้ำแคว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

พันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ตามป่าชายเลน ส่วนมากเป็นพันธุ์ไม้ขนาดเล็กใช้ประโยชน์สำหรับการเผาถ่านและทำฟืนไม้ชนิดที่สำคัญ คือ โกงกาง ประสักถั่วขาวถั่วดำ โปรง ตะบูน แสมทะเลลำพูและลำแพน ฯลฯ ส่วนไม้พื้นล่างมักเป็นพวกปรงทะเลเหงือกปลาหมอปอทะเลและเป้ง เป็นต้น

4. ป่าพรุหรือป่าบึงน้ำจืด (Swamp Forest)

ป่าชนิดนี้มักปรากฏในบริเวณที่มีน้ำจืดท่วมมาก ๆ ดินระบายน้ำไม่ดีป่าพรุในภาคกลาง มีลักษณะโปร่ง และมีต้นไม้ขึ้นอยู่ห่าง ๆ เช่น ครอบเทียน สนุ่น จิก โมกบ้านหวายน้ำ หวายโปร่ง ระกำ อ้อและแขม ในภาคใต้ป่าพรุมีขึ้นอยู่ตามบริเวณที่มีน้ำขังตลอดปีดินป่าพรุที่มีเนื้อที่มากที่สุดอยู่ในบริเวณจังหวัดนราธิวาสดินเป็นพีชซึ่งเป็นซากพืชผุสลายทับถมกัน เป็นเวลานานป่าพรุแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือตามบริเวณซึ่งเป็นพรุน้ำกร่อยใกล้ชายทะเลต้นเสม็ดจะขึ้นอยู่หนาแน่นพื้นที่มีต้นกกชนิดต่างๆเรียก"ป่าพรุเสม็ดหรือป่าเสม็ด" อีกลักษณะเป็นป่าที่มีพันธุ์ไม้ต่าง ๆ มากชนิดขึ้นปะปนกัน ชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญของป่าพรุ ได้แก่ อินทนิล น้ำหว่าจิก โสภณ กระทุ่ม น้ำกันเกรา โกงจันทน์ หัน ไม้พื้นล่างประกอบด้วย หวาย ตะค้าทอง หมากแดง และหมากชนิดอื่น ๆ

5. ป่าชายหาด (Beach Forest)

เป็นป่าโปร่งไม่ผลัดใบขึ้นอยู่ตามบริเวณหาดชายทะเล น้ำไม่ท่วมตามฝั่งดินและชายเขาริมทะเล ต้นไม้สำคัญที่ขึ้นอยู่ตามหาดชายทะเล ต้องเป็นพืชทนเค็ม และมักมีลักษณะไม้เป็นพุ่มลักษณะต้นคดงอ ใบหนาแข็ง ได้แก่ สนทะเล หูกวาง โพธิ์ทะเล กระทิง ตีนเป็ดทะเล หยีน้ำ มักมีต้นเตยและหญ้าต่าง ๆ ขึ้นอยู่เป็นไม้พื้นล่าง ตามฝั่งดินและชายเขา มักพบไม้เถาวัลย์ปาด มะค่าแต้ กระบองเพชร เสม้า และไม้หนามชนิดต่าง ๆ เช่น ชิงชี หนามหัน กำจาย มะดันขอ เป็นต้น

ป่าประเภทที่ผลัดใบ (Declduous)

ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในป่าประเภทนี้เป็นจำพวกผลัดใบแทบทั้งสิ้น ในฤดูฝนป่าประเภทนี้จะมองดูเขียวชอุ่มพอถึงฤดูแล้งต้นไม้ส่วนใหญ่จะพากันผลัดใบทำให้ป่ามองดูโปร่งขึ้น และมักจะมีไฟป่าเผาไหม้ใบไม้และต้นไม้เล็ก ๆ ป่าชนิดสำคัญซึ่งอยู่ในประเภทนี้ ได้แก่

1. ป่าเบญจพรรณ (Mixed Declduous Forest)

ป่าผลัดใบผสม หรือป่าเบญจพรรณมีลักษณะเป็นป่าโปร่งและยังมีไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ขึ้นอยู่กระจัดกระจายทั่วไปพื้นที่ดินมักเป็นดินร่วนปนทราย ป่าเบญจพรรณ ในภาคเหนือมักจะมีไม้สักขึ้นปะปนอยู่ทั่วไปครอบคลุมลงมาถึงจังหวัดกาญจนบุรี ในภาคกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก มีป่าเบญจพรรณน้อยมากและกระจัดกระจาย พันธุ์ไม้ชนิดสำคัญได้แก่ สัก ประดู่แดง มะค่าโมง ตะแบก เสลา อ้อยช้าง ส้าน ยม หอม ยมหิน มะเกลือ สมพง เก็ดดำ เก็ดแดง ฯลฯ นอกจากนี้มีไม้ไผ่ที่สำคัญ เช่น ไผ่ป่า ไผ่บง ไผ่ซาง ไผ่รวก ไผ่ไร่ เป็นต้น

2. ป่าเต็งรัง (Declduous Dipterocarp Forest)

หรือที่เรียกกันว่าป่าแดง ป่าพะยะ ป่าโคก ลักษณะทั่วไปเป็นป่าโปร่ง ตามพื้นป่ามักจะมีจุด ต้นแปรง และหญ้าเพ็ก พื้นที่แห้งแล้งดินร่วนปนทราย หรือกรวด ลูกรัง พบอยู่ทั่วไปในที่ราบและที่ภูเขา ใน

ภาคเหนือส่วนมากขึ้นอยู่กับเขาที่มีดินตื้นและแห้งแล้งมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีป่าแดงหรือป่าเต็งรังนี้มากที่สุด ตามเนินเขาหรือที่ราบดินทรายชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญในป่าแดง หรือป่าเต็งรัง ได้แก่ เต็ง รัง เหียง พลวง กรวด พะยอม ตั้ว แต้ว มะค่าแต้ ประดู่ แดง สมอไทย ตะแบก เลือด แสลงใจรูกฟ้า ฯลฯ ส่วนไม้พื้นล่างที่พบมาก ได้แก่ มะพร้าวเต่า ปุ่มแป้ง หย้าเพ็ก โจด ประดู่และหญ้าชนิดอื่น ๆ

3. ป่าหญ้า (Savannas Forest)

ป่าหญ้าที่อยู่ทุกภาคบริเวณป่าที่ถูกแผ้วถางทำลายบริเวณพื้นที่ขาดความสมบูรณ์และถูกทอดทิ้ง หญ้าชนิดต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นทดแทนและพอถึงหน้าแล้งก็เกิดไฟไหม้ทำให้ต้นไม้บริเวณข้างเคียงล้มตาย พื้นที่ป่าหญ้าจึงขยายมากขึ้นทุกปี พืชที่พบมากที่สุดในป่าหญ้ายาก็คือ หญ้าคา หญ้าขนตาช้าง หญ้าโชมิง หย้าเพ็กและปุ่มแป้ง บริเวณที่พอจะมีความขึ้นอยู่กับ และการระบายน้ำได้ดีก็มักจะพบพงและแขม ขึ้นอยู่ และอาจพบต้นไม้ทนไฟขึ้นอยู่กับ เช่น ตั้วเต่า รุกฟ้าตานเหลือง ตั้วและแต้ว

ปัญหาทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้จำนวนมหาศาลที่ถูกทำลายไปนั้นเกิดจากน้ำมือของมนุษย์เรา เราไม่ได้ให้ความสำคัญในระยะยาว แต่ใช้ความสุขส่วนตัวและเข้ามาทำลายป่าไม้ซึ่งเปรียบเสมือนการทำลายชีวิตของลูกหลานรุ่นต่อไป ซึ่งรายงานของกรมป่าไม้พบว่า ในปี พ.ศ. 2504 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีประมาณ 171 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2552 ลดลงเหลือประมาณ 107 ล้านไร่ และลดเหลือ 102.1 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2556 สาเหตุของการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ เกิดจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน โดยเฉพาะสาเหตุจากมนุษย์เป็นต้นเหตุ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม (สิทธิชัย ชาวเพชร และญาดา กาศยบพันธ์, 2562 : 1-12) ซึ่งสามารถกล่าวถึงสาเหตุสำคัญของวิกฤตการณ์ป่าไม้ ได้ดังต่อไปนี้

การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า นายทุนพ่อค้าไม้ เจ้าของโรงเลื่อย เจ้าของโรงงานแปรรูปไม้ ปริมาณป่าไม้ที่ถูกทำลายนี้นับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามอัตราเพิ่มของจำนวนประชากร ยังมีประชากรเพิ่มขึ้นเท่าใด ความต้องการในการใช้ไม้ก็เพิ่มมากขึ้น เช่น ใช้ไม้ในการปลูกสร้างบ้านเรือนเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรกรรมเครื่องเรือนและถ่านในการหุงต้ม เป็นต้น

การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อเข้าครอบครองที่ดิน เมื่อประชากรเพิ่มสูงขึ้น ความต้องการใช้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินก็อยู่สูงขึ้น เป็นผลผลักดันให้ราษฎรเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ แผ้วถางป่าหรือเผาป่าทำไร่เลื่อนลอย นอกจากนี้ยังมีนายทุนที่ดินที่จ้างวานให้ราษฎรเข้าไปทำลายป่าเพื่อจับจองที่ดินไว้ขายต่อไป

การจัดสร้างสาธารณูปโภคของรัฐ เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เส้นทางคมนาคม การสร้างเขื่อนขวางลำน้ำจะทำให้พื้นที่เก็บน้ำหน้าเขื่อนที่อุดมสมบูรณ์ถูกตัดโค่นมาใช้ประโยชน์ ส่วนต้นไม้นขนาดเล็กหรือที่ทำการย้ายออกมาไม่ทันจะถูกน้ำท่วมยืนต้นตาย

ไฟไหม้ป่ามักจะเกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งอากาศแห้งและร้อนจัด ทั้งโดยธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ที่อาจลักลอบเผาป่าหรือเผอลอ จุดไฟทิ้งไว้โดยเฉพาะในป่าไม้เป็นจำนวนมาก

การทำเหมืองแร่ แหล่งแร่ที่พบในบริเวณที่มีป่าไม้ปกคลุมอยู่ มีความจำเป็นที่จะต้องเปิดหน้าดินก่อนจึงทำให้ป่าไม้ที่ขึ้นปกคลุมถูกทำลายลง เส้นทางขนย้ายแร่ในบางครั้งต้องทำลายป่าไม้ลงเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างถนน หนทาง การระเบิดหน้าดิน เพื่อให้ได้มาซึ่งแร่ธาตุ ส่งผลถึงการทำลายป่า

ปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สุทธิพงศ์ ปานเพชร (2552 : 9) ได้ศึกษา ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน พบพบว่าเกี่ยวข้องกับ ทรัพยากร 3 ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ จะเกี่ยวข้องกับปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ทรัพยากรดิน เกี่ยวข้องกับสารเคมี และความเสื่อมโทรมของดิน รวมถึงทรัพยากรน้ำ เกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำเสียจากสังคมเมือง เช่น บ้านเรือนที่อาศัย และโรงงานอุตสาหกรรม

ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าไม่มีสภาพเสื่อมโทรมและมีแนวโน้มลดลงอย่างมากเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การบุกรุก ทำลายป่า เพื่อต้องการที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตรการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขาในพื้นที่ต้นน้ำลำธารและการใช้ที่ดินเพื่อดำเนินโครงการของรัฐบาล เช่น การจัดนิคมสร้างตนเอง การชลประทาน การไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้างทาง กิจกรรมรักษาความมั่นคงของชาติเป็นต้นการที่พื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศลดลงอย่างมากได้ส่งผลกระทบต่อการควบคุมระบบนิเวศโดยส่วนรวมอย่างแจ้งชัด เช่น กรณีเกิดวาตภัย และอุทกภัยครั้งร้ายแรง ในพื้นที่ภาคใต้ ปัญหาความแห้งแล้งในภาคต่างๆของประเทศและปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนอย่างรุนแรงซึ่งปัญหามิใช่ธรรมชาติดังกล่าวได้มีแนวโน้มของการเกิดถี่ขึ้นอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลิตผลทางการเกษตรชีวิตและทรัพย์สินนอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆเช่นการสูญเสียหน้าดินทำให้สูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดินปัญหาการตกตะกอนปัญหาการตื้นเขินของแหล่งน้ำและปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวนเป็นต้น

ทรัพยากรดินปัญหาการพังทลายของดินและการสูญเสียหน้าดินโดยธรรมชาติ เช่น การชะล้าง การกัดเซาะของน้ำและลม เป็นต้น และที่สำคัญคือ ปัญหาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การทำลายป่า เผาป่า การเพาะปลูกผิดวิธีเป็นต้น ก่อให้เกิดการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดินทำให้ใช้ประโยชน์จากที่ดินได้น้อยลง ความสามารถในการผลิตทางด้านเกษตรลดน้อยลงและยังทำให้เกิดการทับถมของตะกอนดินตามแม่น้ำลำคลอง เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เป็นเหตุให้แหล่งน้ำดังกล่าวตื้นเขิน รวมทั้งการที่ตะกอนดิน อาจจะทำถมอยู่ในแหล่งที่อยู่อาศัย และที่วางไข่ของสัตว์น้ำ อีกทั้งยังเป็นตัวกั้นแสงแดด ที่จะส่องลงสู่พื้นน้ำ สิ่งเหล่านี้

ล้วนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ นอกจากนี้ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน อันเนื่องมาจากสาเหตุดั้งเดิมตามธรรมชาติ คือ การที่มีสารเป็นพิษเกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดดิน เช่น มีโลหะหนัก มีสารประกอบที่เป็นพิษ ซึ่งอาจทำให้ดินเค็ม ดินด่าง ดินเปรี้ยวได้ โดยเฉพาะปัญหาการแพร่กระจายของดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การดำเนินกิจกรรม เพื่อใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างไม่เหมาะสม และขาดการจัดการที่ดี เช่น การสร้าง อ่างเก็บน้ำในบริเวณที่มีเกลือหินสะสมอยู่มาก น้ำในอ่างจะซึมลงไปละลายเกลือหินใต้ดิน แล้วไหลกลับขึ้นสู่ผิวดินบริเวณรอบๆ การผลิตเกลือสินเธาว์ในเชิงพาณิชย์ โดยการสูบน้ำเกลือใต้ดินขึ้นมาต้มหรือตาก ทำให้ปัญหาดินเค็มแพร่ขยายออกไปกว้างขวางยิ่งขึ้น ยังมีสาเหตุที่เกิดจากสารพิษ และสิ่งสกปรกจากภายนอกปะปนอยู่ในดิน เช่น ขยะจากบ้านเรือนของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม สารเคมีจากการใช้ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ

ทรัพยากรที่ดิน ปัญหาการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของที่ดิน และไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้ที่ดิน เพื่อการเกษตรกรรมอย่างไม่ถูกหลักวิชาการ ขาดการบำรุงรักษาดิน การปล่อยให้ผิวดินปราศจากพืชปกคลุม ทำให้สูญเสียความชุ่มชื้นในดิน การเพาะปลูกที่ทำให้ดินเสีย การใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช เพื่อเร่งผลผลิต ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ และสารพิษตกค้างอยู่ในดิน การบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าไม้บนพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง รวมทั้งปัญหาการขยายตัวของเมืองที่รุกล้ำเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม และการนำมาใช้เป็นที่อยู่อาศัย ที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม หรือการเก็บที่ดินไว้เพื่อการเก็งกำไร โดยมีได้มีการนำมาใช้ประโยชน์แต่อย่างใด นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากร ประกอบกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้น ทำให้ความต้องการใช้ที่ดิน เพื่อการขยายเมืองและอุตสาหกรรมเพิ่มจำนวนตามไปด้วยอย่างรวดเร็ว โดยปราศจากการควบคุมการใช้ที่ดินภายในเมืองให้เหมาะสม เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในเมืองหลายประการ เช่น ปัญหาการตั้งถิ่นฐาน ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาการจราจร ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาขยะมูลฝอย และการบริการสาธารณสุข ปลอดภัยไม่เพียงพอ

ทรัพยากรแหล่งน้ำ การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ เพื่อกิจกรรมต่างๆ ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม ก่อให้เกิดความยุ่งยากต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ และการพัฒนาแหล่งน้ำ ความขัดแย้งดังกล่าวมีแนวโน้มว่า จะสูงขึ้น จากปริมาณน้ำที่เก็บกักได้มีจำนวนจำกัด แต่ความต้องการใช้น้ำมีปริมาณเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทั้งในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภค เป็นผลให้น้ำไม่เพียงพอกับความต้องการ นอกจากนี้ ความสามารถในการเก็บกักน้ำของดินตามธรรมชาติมีประสิทธิภาพลดลง และปริมาณน้ำบางส่วนสูญเสียไป เพราะการปนเปื้อนจากน้ำเน่า และกากของเสีย ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งการใช้ทรัพยากรน้ำเป็นไปอย่างไม่ประหยัด และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้ก่อให้เกิดภาวะการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และมีแนวโน้มที่จะเป็นปัญหารุนแรงยิ่งขึ้น สาเหตุสำคัญคือ การทำลายพื้นที่ป่าไม้ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ขาดแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำ ที่

สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำ และศักยภาพของแหล่งน้ำ การบริหารจัดการยังไม่มีระบบที่ชัดเจน ต่อเนื่อง และประสานสอดคล้องกัน

ทรัพยากรธรณี การนำทรัพยากรธรณี ทั้งในรูปแร่ธาตุ พลังงาน มาใช้ประโยชน์ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร การทำเหมืองแร่ ทั้งบนบกและในทะเล การนำถ่านหินลิกไนต์มาใช้ และการพัฒนานาปิโตรเลียมขึ้นมาใช้ ทั้งบนบก และในทะเล ได้ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย และดินตะกอน ปัญหาเรื่องฝุ่นและอากาศเป็นพิษ และปัญหาดินเสีย สาเหตุประการสำคัญก็คือ การใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม การละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องในการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานี้

ป่าชายเลน พื้นที่ป่าชายเลนได้ลดลงอย่างมาก จนเป็นที่น่าวิตก เนื่องจากการบุกรุกทำลาย โดยการเปลี่ยนสภาพพื้นที่ป่าชายเลนไปทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ นำมาใช้ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง (นากุ้ง) นอกจากนี้ก็ใช้ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ทำเทียบเรือ ถนน เหมืองแร่ การเกษตร เป็นต้น ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลงตลอดเวลา จนทำให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศ อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัย การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำชายฝั่ง การกัดเซาะ และการพังทลายของที่ดินบริเวณชายฝั่ง และคุณภาพน้ำชายฝั่ง เป็นต้น

ปะการัง ปะการังที่สวยงามในเมืองไทยหลายแห่ง ต้องเสื่อมโทรมลงอย่างน่าเสียดาย โดยเฉพาะปัญหาการถูกทำลาย โดยฝีมือมนุษย์ นับเป็นปัญหาสำคัญของความเสื่อมโทรมของปะการัง ได้แก่ การระเบิดปลา เป็นการทำลายปะการังอย่างรุนแรง ซึ่งเท่ากับเป็นการทำลายที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชในบริเวณนั้น และเป็นการทำลายการประมงในอนาคตด้วย นอกจากนี้ ปัญหาตะกอนจากการทำเหมืองแร่ในทะเล ยังส่งผลกระทบต่อ ทำให้เป็นอันตรายต่อปะการังถึงตายได้ การเปิดหน้าดิน เพื่อทำถนนหรือก่อสร้างบริเวณริมชายฝั่ง จะทำให้ดินโคลน หรือสีแดงของลูกรังไปทับถมชายหาด ปัญหาการปล่อยน้ำเสียลงทะเล การเก็บหอยหรือปะการังขึ้นมาขาย เป็นของที่ระลึก ทำให้แนวปะการังเสียสมดุล และถูกทำลายลง การทิ้งสมอเรือ การถอนสมอเรือ และการนำนักท่องเที่ยวไปเดินบนปะการัง ทำให้ปะการังหักพังลงไปมาก

ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

จากข้อมูลป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีป่าไม้มากถึง 171, 017,812 ไร่ คิดเป็น 53.33 % ของพื้นที่ป่าในประเทศ ต่อมาจากการสำรวจใน พ.ศ. 2549 ประเทศไทยมีเนื้อที่ป่าอยู่ประมาณ 99,157,875 ไร่ หรือร้อยละ 30.92 ของเนื้อที่ประเทศ โดยประเมินจากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม LANDSAT-5TM (กรมป่าไม้, 2552 : 2-24)

ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าในเมืองไทยเกิดขึ้นมากมาย ทั้งการลักลอบตัดไม้เพื่อนำไปขาย บุกรุกพื้นที่เพื่อทำธุรกิจ ใช้พื้นที่เพื่อการเกษตร เป็นปัญหาเรื้อรังมานาน และมีแนวโน้มที่พื้นที่ป่าจะลดลงไปเรื่อยๆ ก่อให้เกิดผลกระทบตามมามากมาย เช่น น้ำท่วมฉับพลัน โคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก อากาศเสีย หรือกระทั่งภาวะโลกร้อนที่เป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบันนี้ เพราะว่าป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดปัจจัยสี่ คือ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์ อีกทั้งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ประโยชน์อีกมากมาย ป่าไม้มีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การทำลายป่าถือว่าการทำลายส่วนรวมเพราะสิ่งเหล่านี้คือทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ ใช้สอยประโยชน์ต่างๆ ร่วมกัน ดังนั้น ผู้ใดทำลายป่า ผู้นั้นกำลังทำลายชาติ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ของประเทศไทยลดจำนวนลงเรื่อย ๆ ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ปัจจัยหลักๆ ที่นำไปสู่การหดหายไปของพื้นที่ป่าธรรมชาตินั้น ได้แก่

1. การให้สัมปทานป่าไม้โดยขาดการควบคุม
2. การเพิ่มประชากร ทำให้ครอบครัวเกษตรกรที่ถือที่ดินทำกินขนาดเล็ก ไม่สามารถแบ่งที่ดินทำกินให้แก่สมาชิกในครัวเรือนได้เพียงพอ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการบุกรุกป่าเพิ่มขึ้น
3. การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน
4. การประกาศเขตอนุรักษ์ป่าไม้ พื้นที่ป่าสงวนและป่าอนุรักษ์หลายแห่งทับซ้อนที่ทำกินประชาชน
5. การแพร่หลายของเทคโนโลยีไฟฟ้าและรถไถ ทำให้เกิดอัตราเร่งในการทำลายพื้นที่ป่า
6. การเกษตรเชิงพาณิชย์
7. การแก่งำไรที่ดิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา
8. ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าอันเกิดจากนายทุนธุรกิจหรือนายทุนร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ
9. การตัดถนนเข้าพื้นที่ป่าหรือสร้างชุมชนรอบ ๆ พื้นที่ป่า

จากที่ได้กล่าวไปจะเห็นได้ว่า ปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละประเภทมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน รวมถึงสาเหตุที่สำคัญคือ มนุษย์ โดยเฉพาะที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ทรัพยากรชายฝั่ง ในปัจจุบันกำลังถูกทำลายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้พื้นที่ป่าไม้โดยรวมมีสภาพเสื่อมโทรม และมีแนวโน้มลดลงอย่างมากในแต่ละปี เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญหลายประการ เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การบุกรุก ทำลายป่า เพื่อต้องการที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตร และการใช้ที่ดิน เพื่อดำเนินโครงการของรัฐบาล เช่น การจัดนิคมสร้างตนเอง การชลประทาน การไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้างทาง กิจกรรมรักษาความมั่นคงของชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ การบุกรุกของนายทุนในพื้นที่หลายแห่งของป่าสงวน เขตรักษาพันธุ์ปารวมถึงอุทยานแห่งชาติ เพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจ เช่น สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมถึงโรงแรม รีสอร์ท (อภิชาติ ภัทรธรรม, 2550 : 86-100) สิ่งเหล่านี้ทำให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างมาก และการที่พื้นที่ป่าลดลงได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวมอีกด้วย

วิธีการอนุรักษ์ป่าไม้

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่านอกจากจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำการบำบัดน้ำเสียการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งการพัฒนาที่ดินในพื้นที่ต่างๆเช่นดินดานดินทรายดินพรุลาแล้วพระองค์ยังให้ความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความเข้าใจอันถ่องแท้ของพระองค์ถึงธรรมชาติและสภาวะตามธรรมชาติตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีหลากหลายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ทฤษฎีการพัฒนาฟื้นฟูป่าไม้ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาความแห้งแล้งและการขาดแคลนน้ำทฤษฎีการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลน ป่าไม้ของประเทศไทยถูกทำลายอย่างรวดเร็วตามสัดส่วนของประชากรที่เพิ่มขึ้นและพลั้ผลักดันทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยมเสรีที่มุ่งค้าขายโดยใช้ป่าไม้เป็นตัวสำคัญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯทรงพระราชทานแนวคิดของการผสมผสานความต้องการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ควบคู่ไปกับการความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยป้องกันมิให้เกษตรกรบุกรุกทำลายป่าไม้เนื่องจากปริมาณป่าไม้ลดลงเป็นอย่างมากจึงทรงพยายามค้นหาวิธีนานาประการที่จะเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นอย่างมั่นคงและถาวรแนวทางการคิดที่พระองค์ได้ทรงใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีหลายอย่างดังต่อไปนี้

การปลูกป่า 3 อย่างให้ได้ประโยชน์ 4 อย่าง

เป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยพระปรีชาญาณอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์แก่ปวงชนมากที่สุดยาวนานที่สุดและทั่วถึงกันการปลูกป่าอย่างหนึ่งที่หนึ่งเป็นการปลูกไว้ใช้สอยพันธุ์ไม้ที่ปลูกเป็นไม้โตเร็ว เช่น ยูคาลิปตัส ชีเหล็ก ประดู่ แครกธริน ยักษ์และสะเดาประโยชน์ใช้ตัดกิ่งมาทำฟืนเผาถ่านก่อสร้างและหัตถกรรม การปลูกป่าอย่างที่สองเป็นการปลูกป่าไว้ใช้เป็นผลรับประทานได้เป็นไม้พืชมลลนาชนิดเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อมเช่นมะพร้าวขนุนมะม่วงมะละกอกล้วยรวมทั้งพืชผักต่างๆตลอดจนผักสวนครัวการปลูกป่าอย่างที่สองเป็นการปลูกป่าไว้ใช้เป็นฟืนจะต้องคำนวณพื้นที่ที่ปลูกตามสัดส่วนของผู้ใช้จะต้องมีการปลูกทดแทนและระบบหมุนเวียนเพื่อจะช่วยให้มีไม้ฟืนไว้ใช้ตลอดเวลาประโยชน์ที่ 4 เป็นผลพลอยได้จากการปลูกป่าทั้งสามชนิดช่วยอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธารด้วยในการปลูกป่านั้นจะต้องปลูกพันธุ์ไม้ประเภทต่างๆคล้กันไปโดยมีพันธุ์ไม้ยืนต้นไม้ผลและไม้ทำฟืนซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้ดินพังทลายในฤดูฝนและรักษาความชุ่มชื้นของดินด้วยเกิดป่าไม้แบบผสมผสานและสร้างความสมดุลแก่ธรรมชาติอย่างยั่งยืนสามารถตอบสนองความต้องการของราษฎรได้ซึ่งสอดคล้องกับพื้นฐานของหลักการในการอนุรักษ์ 3 ประการได้แก่ 1. Sustain yield concept คือ อัตราการตัดไม้และอัตราการเจริญเติบโตของไม้ต้องสมดุลกันเพื่อให้มีผลผลิตของไม้ใช้ไปได้โดยไม่มีที่สิ้นสุด 2. Multiple use concept วัตถุประสงค์การจัดป่าไม้ควรอยู่ในลักษณะเอนกประสงค์ป่าไม้ไม่ใช่แหล่งไม้เท่านั้น แต่เป็นแหล่งสัตว์ป่า แหล่งนันทนาการ แหล่งน้ำทั้งยังสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและ

อัตราเพิ่มธาตุอาหารในน้ำที่เรียกว่า Eutrophication ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว 3. Long run policy
นโยบายการจัดการป่าไม้ระยะยาวเป็นเรื่องสำคัญ

การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงห่วงใยในปัญหาปริมาณไม้ลดลงเป็นอย่างมาก จึงพยายามค้นหาวิธีที่จะเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศให้เพิ่มอย่างมั่นคงและถาวร ทรงใช้วิธีการต่างๆ ดังนี้ ถ้าเลือกได้ทีที่ที่เหมาะสมแล้วก็ทิ้งป่าไว้ตรงนั้นไม่ต้องไปทำอะไรเลยป่าจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าสมบูรณ์ไม่ไปรังแกป่าหรือต่อแยต้นไม้มันเพียงแต่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น ส่วนสภาพป่าเต็งรังป่าเสื่อมโทรมไม่ต้องทำอะไรเพราะต่อมาก็จะแตกกิ่งออกมาอีกถึงแม้ต้นไม้มันจะไม่สวยแต่ก็เป็นต้นใหญ่ได้ส่วนอีกวิธีหนึ่งคือการปลูกป่าในที่สูงให้ใช้ไม้จำพวกเมลิ็ดทั้งหลายขึ้นไปปลูกบนยอดที่สูงเมื่อโตแล้วออกฝักออกเมล็ดก็จะแตกลอยตกลงมาแล้วงอกเป็นต้นใหม่เป็นการขยายพันธุ์โดยธรรมชาติปลูกป่าต้นน้ำลำธารหรือการปลูกป่าธรรมชาติ

1. ปลูกต้นไม้ที่ขึ้นอยู่เดิมหรือพืชพันธุ์ไม้ดั้งเดิมมีอะไรบ้างให้ปลูกแซมตามชนิดที่สูญหายไป
2. งดปลูกไม้ผืนผืนจากถิ่นเดิมไม่ควรนำไม้แปลกปลอมต่างพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาปลูกโดยไม่ได้ศึกษาอย่างแน่ชัดเสียก่อน

การปลูกป่าทดแทน

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เหลือเพียง 25% ของพื้นที่ประเทศหรือประมาณเพียง 80 ล้านไร่เท่านั้น หากจะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ประมาณ 40% ของพื้นที่ประเทศคนไทยจะต้องช่วยกันปลูกป่าถึง 48 ล้านไร่โดยใช้กล้าไม้ไม่ต่ำกว่า 100 ล้านต้นเพื่อปลูกในแต่ละปีใช้เวลาถึง 20 ปีจึงเพิ่มได้ครบเป้าหมายที่กำหนดไว้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานคำแนะนำให้มีการปลูกป่าทดแทนตามสภาพภูมิศาสตร์และสภาวะแวดล้อมของพื้นที่ที่เหมาะสมดังนี้

การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถางและพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม

“...การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่เสื่อมโทรมหรือพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกบุกรุกแผ้วถางจนเป็นภูเขาหัวโล้นจำเป็นต้องปลูกป่าทดแทนเร่งด่วนควรจะทดลองปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วคลุมแนวร่องน้ำก่อนเพื่อทำให้ความชุ่มชื้นค่อยๆทวีเพิ่มขึ้นและแผ่ขยายออกไปทั้งสองฟากของร่องน้ำซึ่งจะทำให้ต้นไม้งอกงามและมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่าเพราะไฟจะเกิดง่ายหากป่าขาดความชุ่มชื้นในปีต่อไปให้ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ที่ถัดขึ้นไปความชุ่มชื้นก็จะแผ่ขยายกว้างต่อไปอีกต้นไม้จะงอกงามดีตลอดทั้งปี...”

การปลูกป่าทดแทนตามไหล่เขา “... จะต้องปลูกต้นไม้หลายๆชนิดเพื่อให้ได้ประโยชน์อเนกประสงค์คือมีน้ำไม้ผลไม้ก่อสร้างและไม้ทำฟืนซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องใช้ประจำและเมื่อตัดไม้ใช้แล้วให้ปลูกทดแทนหมุนเวียนทันที...”

การปลูกป่าทดแทนบริเวณต้นน้ำบนยอดเขาและเนินเขาสูง “... ต้องมีการปลูกป่าโดยปลูกไม้ยืนต้นและปลูกไม้พุ่มซึ่งไม้พุ่มนั้นราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะส่วนไม้ยืนต้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้นซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนแบบธรรมชาติทั้งยังช่วยยึดติดบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตก...”

การปลูกป่ายอดเขา

สภาพป่าบนเขาที่สูงทุดโตรมซึ่งจะมีผลกระทบต่อลุ่มน้ำตอนล่างควรคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่มีเมล็ดเป็นฝักเพื่อให้เป็นกระบวนการธรรมชาติปลูกต่อไปจนถึงตีนเขา นอกจากนี้ยังมีการปลูกป่าที่บริเวณอ่างเก็บน้ำเพื่อพัฒนาลุ่มน้ำและแหล่งน้ำให้สะอาดเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าตัวอย่างของโครงการที่เป็นการปลูกป่าได้แก่โครงการปลูกป่าช่วยพัฒนาแม่ฟ้าหลวงที่ดอยตุงจังหวัดเชียงรายและที่หนองพลับอำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โครงการปลูกสร้างส่วนป่าในศูนย์ศึกษาการพัฒนาต่างๆโครงการส่วนป่าสิริเจริญวรรษจังหวัดชลบุรีโครงการปลูกป่าเสริมธรรมชาติในและนอกเขตอุทยานราชวินัดจังหวัดสกลนคร

การอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯได้พระราชทานพระราชดำริแก่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายโฆษิตปั้นเปี่ยมรัษฎ์) ในพระราชพิธีแรกนาขวัญหว่านข้าวบริเวณสวนจิตรลดาสรุปแนวพระราชดำริว่า “...ป่าชายเลนมีประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์ของพื้นที่ชายทะเลและอ่าวไทยแต่ปัจจุบันป่าชายเลนของประเทศไทยกำลังถูกบุกรุกและถูกทำลายไปโดยผู้แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจึงควรหาทางป้องกันอนุรักษ์และขยายพันธุ์เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะต้นโกงกางเป็นไม้ชายเลนที่แปลกและขยายพันธุ์ค่อนข้างยากเพราะต้องอาศัยระบบน้ำจืดน้ำลงในการเติบโตด้วยจึงขอให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องคือกรมป่าไม้กรมประมงกรมชลประทานและกรมอุทกศาสตร์ร่วมกันหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการทดลองขยายพันธุ์โกงกางและปลูกสร้างป่าชายเลนกันต่อไป...” (สุญาณี เวสสุตร, 2546 : 87)

หลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน

จากแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ได้กล่าวไปในข้างต้นจำเป็นต้องสอดคล้องกับหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน ดังที่ กรมป่าไม้ (2552 : 2-24) ได้กล่าวถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพันธกิจในการสงวน อนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้น

กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการบูรณาการ เชิงรุก ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ไว้ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างสมดุลและสอดคล้อง กับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การบริหารจัดการเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และเป็นธรรม

3. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการเป็นระบบลุ่มน้ำ

4. การบริหารจัดการและการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมและมีการบูรณาการในทุกระดับ

นอกจากนี้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติยังสามารถดำเนินการได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยคำวิเศษ เพ็งวันสุวรรณ และคณะ (2561 : 31-40) ได้เสนอการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อม เพื่อให้การอนุรักษ์นั้นเกิดความยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาคุณภาพประชาชน โดยสนับสนุนการศึกษาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักวิชา เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

2) การใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย การจัดตั้งกลุ่ม ชุมชน ชมรม สมาคม เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ

3) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตน การประสานงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักระหว่างหน่วยงานของรัฐในการดูแลรักษาทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

4) ส่งเสริมการศึกษาวิจัย ค้นหาวิธีการและพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5) การกำหนดนโยบายและวางแนวทางของรัฐบาล ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นหลักการให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องยึดถือและนำไปปฏิบัติ รวมทั้งการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษา แนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากนักวิชาการ
ทสามารถสรุปได้ว่า แนวทางในการดำเนินงานในกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย
แนวทางดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องซึ่งกันและกันตลอดเวลา ถ้าหากมี
การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบใด ๆ ย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วยเสมอ ดังนั้น การ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจึงต้องคำนึงถึงทรัพยากรชนิดอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันควบคู่ไปด้วยเสมอ ไม่ควร
แยกดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์เฉพาะด้านเพียงอย่างเดียว

2. มนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นจึงต้องไม่แยก
มนุษย์ออกมาจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เพราะถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลง
องค์ประกอบของทรัพยากรธรรมชาติ ย่อมส่งผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรง นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง
ขึ้น เช่น วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพชีวิต
ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

3. ความสำเร็จของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในสังคม
แต่การที่จะได้มาซึ่งความร่วมมือร่วมใจนั้น ต้องอยู่บนพื้นฐานในการกระจายโอกาสในการใช้ประโยชน์
ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ

4. ประสิทธิภาพของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่กระทำร่วมกัน
เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี จำนวนประชากร เป็นต้น ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพใน
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงต้องมีการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานในรูปแบบต่าง
ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้และข้อมูลโดย
ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคการวิจัย การสนับสนุนกำลังใจ และการให้การศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ

5. ในขั้นตอนหรือกระบวนการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ ต้องยึดหลักการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติโดยจำแนกตามประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติจะ
ยังมีปริมาณ และคุณภาพที่ดีเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

6. การใช้มาตรการด้านกฎหมาย เช่น การก่อกำกัดเขตการใช้พื้นที่ การออกกฎควบคุม/หรือ อนุญาต
ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ณัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ, 2556)

จากที่ได้กล่าวไปจะเห็นได้ว่า หลักการ และการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
จำเป็นต้องอาศัย การใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วน
ร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อ

ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่น และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

สรุป

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากในระบบนิเวศของพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ช่วยอำนวยความสะดวกทั้งในทางตรงและทางอ้อมแก่คนในสังคม ถ้าป่าไม้ถูกทำลายลงไปมาก ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สัตว์ป่า ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น จากอดีต จนถึงปัจจุบันจากการสำรวจปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย จากข้อมูลป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีป่าไม้ คิดเป็น 53.33 % ของพื้นที่ป่าในประเทศ ต่อมาจากการสำรวจใน พ.ศ. 2549 พบว่าประเทศไทยมีเนื้อที่ป่าเหลืออยู่ประมาณ ร้อยละ 30.92 ของเนื้อที่ประเทศ ดังนั้น สังคมจำเป็นต้องส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน โดยปัญหาของทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญ ปัญหาที่ได้พบเจอเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ส่วนใหญ่เกิดจากมนุษย์เป็นสาเหตุหลัก ที่มีผลทำให้ทรัพยากรป่าไม้เกิดความเสื่อมโทรมลงไป เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญหลายประการ เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การบุกรุกทำลายป่า เพื่อต้องการที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตร และการใช้ที่ดิน เพื่อดำเนินโครงการของรัฐบาล เช่น การจัดนิคมสร้างตนเอง การชลประทาน การไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้างทาง กิจกรรมรักษาความมั่นคงของชาติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงเป็นอย่างมาก ซึ่งการที่พื้นที่ป่าลดลงได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวมต่อทรัพยากรประเภทอื่น ๆ ในสังคม นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สมชาย โพธิ์ตระกูล(2558 : 61-75) ที่ได้ศึกษา การบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. ด้านการปลูกป่าควรสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
2. ด้านการป้องกันรักษาป่าควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบมีการแบ่งงานป้องกันรักษาป่าที่ชัดเจน และสร้างเครือข่ายกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หน่วยงานในท้องที่เข้าร่วมปฏิบัติงาน
3. ด้านการดูแลป้องกันรักษาป่า ควรจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่
4. ด้านการป้องกันไฟป่า ควรร่วมกับชุมชนรอบพื้นที่ป่า จัดกิจกรรมทำแนวกันไฟ โดยชุมชนแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ สนับสนุนงบประมาณ ให้รางวัลแก่ชุมชนที่สามารถป้องกันไฟป่าได้ผล ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการออกตรวจลาดตระเวน และให้ความรู้ถึงโทษของไฟป่ารวมถึงการตรวจสอบ ติดตาม โดยอาศัยภาพถ่ายจากดาวเทียมกำหนดจุด hot spot เพื่อให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำมากยิ่งขึ้น

จากที่ได้กล่าวไปจึงจำเป็นต้องการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งประชาชนในเมืองในชนบทและผู้บริหาร โดยเริ่มต้นที่ตนเองและท้องถิ่นของตน ร่วมมือกันทั้งภายในประเทศ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน รวมถึงจำเป็นต้องให้ความรู้ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จะให้ประโยชน์แก่มนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และที่สำคัญควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคม รวมถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งสังคม และประเทศชาติอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2562). *การป่าไม้ในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- คำวิเศษ เพ็งวันสุวรรณ, ณรงค์ฤทธิ์ โสภาก และ อุทัย โคตรดก. (2561). แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เขตป่า สงวนแห่งชาติดงห้วยผาพื้นที่บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว, *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 5 (ฉบับพิเศษ), 31-40.
- ณัฐวรรณ สุนทรวาทิน. (2556). *การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามพันจิต : กรณีศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ธวัชชัย สันติสุข. (2549). *ป่าของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักหอพรรณไม้.
- ภูมิหทัย กิตติพัฒนกุล และคณะ .(2559). *แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม*. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 6 (3), 67-81.
- ชัชรี แก้วสุริยิต. (2548). *เอกสารชุดการสอน นิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุญาณีเวสสุบุตร. (2546). *เรื่องควรรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์พืช*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการวิจัยองค์การสวนพฤกษศาสตร์สำนักนายกรัชมณเฑียร.
- สุทธิพงศ์ ปานเพ็ชร. (2552). *ปัญหาการใช้ทรัพยากรป่าไม้กับวิถีชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- สิทธิชัย ชาวเพชร และญาดา กาศยปนันท์. (2562). มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (4), 1-12.
- สมชาย โพธิ์ตระกูล. (2558). การบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 5 (2), 61-75.
- อภิชาติ ภัทรธรรม . (2550). ปัญหาป่าไม้ในประเทศไทย. *วารสารการจัดการป่าไม้*. 1 (2), 86-100.

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว Strong Community Strengthening in the Prevention of Family Violence

ศิริปรียา ศิริสุนทร และ ธนัสถา ไรจนตรากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Siripreeya sirisoonthon and Tanastha Rojanatrakul

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: meen47844@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกลไกในการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชน และแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวจากการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ากลไกในการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชนนั้น มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นองค์กรภาคประชาชนถูกตั้งขึ้นเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว เพื่อความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน และแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ควรนำกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว 4 ขั้นตอนมาปรับใช้ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1: การประเมินชุมชน และสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น ขั้นตอนที่ 2: การสร้างเครือข่าย ขั้นตอนที่ 3: การปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ขั้นตอนที่ 4: การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อสร้างกลไกและกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความเข้มแข็ง; ชุมชน; การป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

Abstracts

This article aims to study the mechanisms for prevention and resolution of domestic violence at the community level and ways to strengthen the community in preventing domestic violence. From research to gather information from related documents and research. It was found that the mechanism for prevention and resolution of domestic violence. At the community level is that the family development center, in the community is a people's organization that has been set up as a center and a mechanism for surveillance. Preventing, resolving problems, providing advice and promoting learning for families for

* วันที่รับบทความ: 16 กรกฎาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 14 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 15 สิงหาคม 2564

Received: July 16, 2021; Revised: August 14, 2021; Accepted: August 15, 2021

the strength of families and communities, and ways to strengthen communities in the prevention of domestic violence should adopt strengthening strategies. There are four steps to the community in domestic violence prevention: Step 1: Community Assessment and Raise Awareness. Step 2: Networking. Step 3: Domestic Violence Prevention Action. Step 4: The strengthening of actions is adapted to create mechanisms and encourage active community interaction.

Keyword: Strengthening; Community; The Prevention of Family Violence

บทนำ

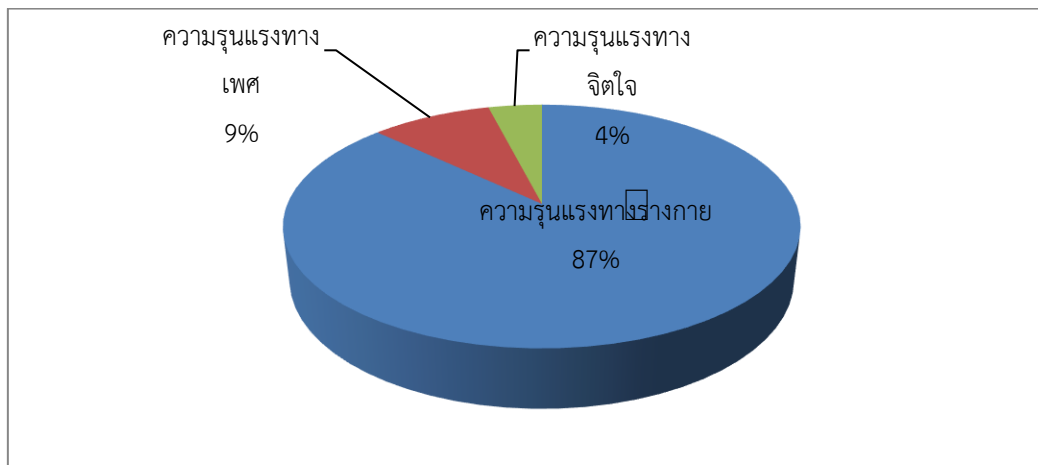
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (Family Violence) ในสังคมมักถูกมองว่าเป็นปัญหาส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัวที่คนภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว แต่แท้จริงแล้วปัญหาด้านความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่ง หรือครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งเพียงเท่านั้นแต่นับว่าเป็นปัญหาของสังคมที่ทุกคนต้องร่วมกันให้ความสำคัญ และตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมในอนาคต นอกจากผลกระทบต่อตัวผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงเอง เช่น การได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดตราบาปภายในจิตใจ หรือมีภาวะซึมเศร้า รวมไปถึงการซึมซับสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการกระทำ ความรุนแรง ทำให้มีแนวโน้มในการยอมรับความรุนแรง และใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา หรือการใช้ความรุนแรงกับครอบครัวของตนในอนาคตด้วย ทั้งยังส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคม ซึ่งทำให้เกิดสภาพแวดล้อมของความรุนแรง ขัดต่อความสงบสุขของชุมชนและสังคมตลอดจนกระทบถึงภาพลักษณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ภาครัฐยังต้องสูญเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหาเป็นจำนวนมาก ในการเยียวยาสภาพจิตใจ การตรวจรักษา การคุ้มครองสวัสดิภาพ การติดตามดูแลผู้ถูกกระทำ รวมไปถึงการบำบัดผู้กระทำความรุนแรงอีกด้วย

เนื่องจากการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก การศึกษาถึงสถานการณ์ของความรุนแรง ผลกระทบ แนวทางการแก้ปัญหาจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาถึงกลไกในการป้องกันและแก้ปัญหความรุนแรงในครอบครัวในและกลไกในระดับชุมชน เพื่อสามารถนำไปวิเคราะห์แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวต่อไป

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้มีแนวโน้มที่จะลดน้อยลง แต่แฝงไปด้วยการบ่มเพาะจากแนวคิด ค่านิยม หรือแม้กระทั่งคำพูดที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลของศูนย์ปฏิบัติการสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่าสถิติของผู้กระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัวในช่วงเดือน ต.ค. 2562 - เม.ย. 2563 จำนวน

141 ราย แบ่งออกเป็นความรุนแรงทางร่างกาย ความรุนแรงทางเพศ และความรุนแรงทางด้านจิตใจ โดยมีปัจจัยกระตุ้น ได้แก่ ยาเสพติด บันดาลโทสะ หึงหวง สุรา การล่วงละเมิดทางเพศ อาการจิตเภท และจากเกม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563 : ออนไลน์) ปรากฏตามแผนภูมิสถิติของผู้กระทำ ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัว และตารางปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวต่อไป

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิสถิติของผู้กระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัวในช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึง เดือนเมษายน 2563
ข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563 : ออนไลน์)

ตารางที่ 1 ตารางปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ในช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึง เดือนเมษายน 2563

ลำดับ	ปัจจัยกระตุ้น	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	ยาเสพติด	35
2	บันดาลโทสะ	33
3	หึงหวง	25
4	สุรา	17
5	การล่วงละเมิดทางเพศ	17
6	อาการจิตเภท	9
7	เกม	2

หมายเหตุ ข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563 : ออนไลน์)

โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และกลุ่มในพื้นที่สังคมเมืองอย่าง กรุงเทพฯ ตามลำดับ ส่วนสถิติความรุนแรงในครอบครัว ตั้งแต่ปี 2559 - ถึงเมษายน 2563 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นคิดเป็น 1,400 รายต่อปี หรือ 118 รายต่อเดือน เฉลี่ย 4 รายต่อวัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ, 2563 : ออนไลน์)

จากสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย ได้มีผู้ทำการศึกษาและระบุปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านกายภาพ คือการที่ผู้ชายทำร้ายผู้หญิง เนื่องจากโครงสร้างทางอำนาจ เป็นการใช้อำนาจทำร้ายร่างกายทำให้เกิดบาดแผลปรากฏขึ้น สาเหตุการทำร้ายร่างกายนี้อาจเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ถ้าสามีมีความเครียดจากการขาดรายได้ ก็อาจดื่มสุรา เป็นเหตุให้ควบคุมสติไม่ได้จนก่อความรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ความรุนแรงยังเกิดในครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ร่วมกัน ด้วยวิถีชีวิตที่แตกต่างกันจึงมีโอกาที่ผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงจากคนในครอบครัวได้

2. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านเพศ คือการไปล่วงละเมิดต่อเนื้อตัวร่างกายผู้ถูกกระทำ อาจรวมไปถึงการล่วงละเมิดในด้านของเพศสภาพ ทั้งเพศของหญิงหรือชาย สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเพศ ทุกวัย มักพบกับเด็ก หรือคู่สมรส ซึ่งถ้าผู้ถูกกระทำเป็นเด็กหรือเยาวชน ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ควรได้รับการดูแลและปกป้อง เนื่องจากกลุ่มเด็กหรือเยาวชนนี้ เมื่อเติบโตขึ้นอาจมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่รุนแรงตามมา

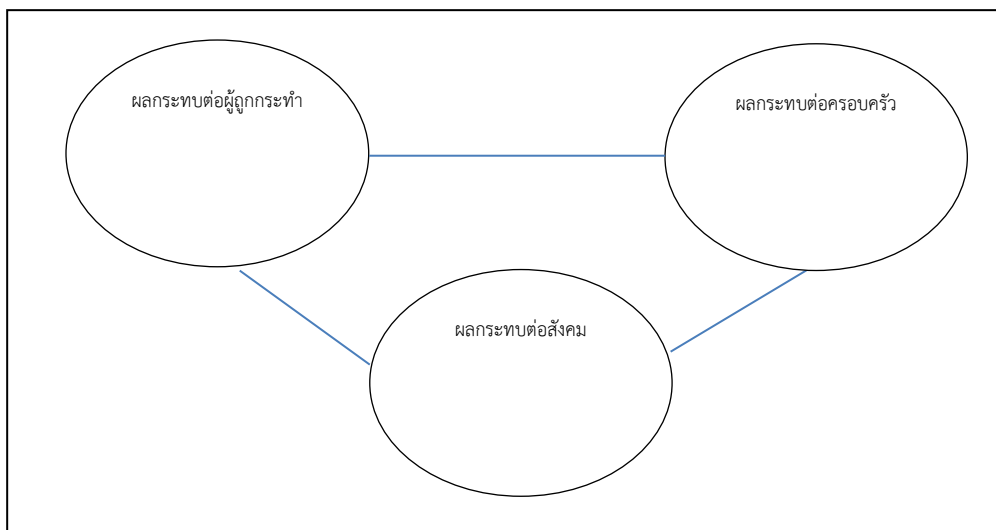
3. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านจิตใจ อาจเป็นความรุนแรงที่เกิดจากการใช้คำพูดในลักษณะต่อว่า ดุด่า หรือเสียดสี ซึ่งสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการใช้อำนาจ หรือบางครั้งเมื่อเกิดการใช้คำพูดในลักษณะดังกล่าวแล้วอีกฝ่ายกลับหนึ่งเงียบ ไม่มีสื่อสารกลับจึงเป็นตัวก่อความรุนแรงอย่างหนึ่ง

4. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านสภาพการเงิน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับครอบครัวที่ยากจน เกิดจากการทอดทิ้ง หรือเรียกว่า Neglect เป็นการทอดทิ้งโดยขาดความสนใจจากผู้เลี้ยงดู ไม่มีใครมาดูแลเนื่องจากต้องทำงาน เพราะถ้าไม่ทำก็ขาดรายได้ อาจส่งผลทำให้เด็กขาดโอกาสไปโรงเรียน หรือบางครั้งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กให้เปลี่ยนแปลงไป

ผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

ซึ่งหากพูดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว มีทั้งผลกระทบต่อตัวบุคคลที่ถูกกระทำไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย ทางจิตใจ และพฤติกรรมในอนาคต รวมไปถึงผลกระทบต่อครอบครัว ครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงจะไม่สามารถทำให้ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีได้เพราะสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะถูกทำลายลง บุคคลที่เป็นเสาหลักของครอบครัวคือสามีภรรยา หรือพ่อแม่ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ดี ครอบครัวไม่สงบสุข ขาดความรักความอบอุ่น ขาดการใส่ใจดูแล ขาดความสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นเหตุให้เกิดการแตกร้าง ครอบครัวลักษณะนี้จะไม่สามารถดำเนิน

ชีวิตอยู่ได้อย่างปกติในสังคมและในที่สุดก็จะแยกทางกันไป และสิ่งสุดท้ายคือผลกระทบต่อสังคม พฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อทั้งความสันติสุขและเศรษฐกิจของสังคม ทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรังถ่ายทอดถึงคนรุ่นหลัง (สุกัญญา สดศรี, 2561 : 606) งานวิจัยทางอาชญาวิทยาและสังคมวิทยาจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนประกอบในการสร้างพฤติกรรมอาชญากรรม และพฤติกรรมรุนแรง จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่สังคมต้องเข้าใจถึงปัญหาอย่างชัดเจนตระหนักถึงผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวและพร้อมใจกันทุกฝ่าย เพื่อดูแลป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดมากขึ้นในอนาคต ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวสามารถนำเสนอได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
(สุกัญญา สดศรี, 2561 : 606)

1. ผลกระทบต่อผู้ถูกระทำโดยตรง ได้แก่ บาดแผลที่ปรากฏตามร่างกาย ซึ่งมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน บางกรณีอาจถึงขั้นเสียชีวิต ส่วนผลกระทบจากการถูกระทำความรุนแรงทางเพศ เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ติดโรคทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ทั้งนี้ความรุนแรงในครอบครัวยังส่งผลกระทบต่อสภาพอารมณ์และจิตใจของผู้ถูกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมที่รุนแรงในทุกรูปแบบ ตั้งแต่การกระทำความรุนแรงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เช่น ทศนคติการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา การกระทำที่ผิดกฎหมาย ภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง โรควิตกกังวล ปัญหาการใช้ยาเสพติด ประสิทธิภาพการทำงานลดลง การปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทสมาชิกในครอบครัวและสังคมผิดปกติ และการก่ออาชญากรรมในสังคม เป็นต้น

2. ผลกระทบต่อครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครอบครัวเกิดความแตกแยก และอาจสร้างปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย แม้ว่า ความรุนแรงจะเกิดขึ้นกับสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัว ย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์โดยรวมระหว่าง สมาชิกทั้งครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่มีความผูกพัน ใกล้ชิดกันมากกว่าความสัมพันธ์รูปแบบอื่น

ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของมนุษย์หากมีการใช้ความรุนแรง อาจมีผลต่อการเจริญเติบโตหรือ กระบวนการใช้ชีวิตของบุคคลนั้นในระยะยาว ทำให้มีโอกาสเข้าสู่วงจรการใช้ความรุนแรงในรูปแบบอื่น ตัวอย่างเช่น กรณีเด็กถูกทอดทิ้ง กรณีเด็ก มีปัญหาออกมาสร้างความเดือดร้อนในสังคม กรณีการฆาตกรรมใน ครอบครัว เป็นต้น เป็นภาระของชุมชนและสังคมที่ต้องแบกรับความเสียหายที่เกิดขึ้น

3. ผลกระทบต่อชุมชนและสังคม

ความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงเป็นเหมือนการบ่มเพาะปัจเจกบุคคลให้เกิดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงทั้งต่อ ตนเองและผู้อื่น อาจส่งผลร้ายทำให้เกิดอาชญากรรมที่ร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง เช่น กรณี ฆาตกรอำมหิต อาชญากรฆ่าข่มขืน และการก่อคดีอุกฉกรรจ์ เป็นต้น (ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์, 2563 : 7) หากพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้น “ความรุนแรงในครอบครัว” จึงมิได้เป็นเพียงปัญหาของครอบครัวใด ครอบครัวหนึ่งที่จะต้องแก้ปัญหาเพียงลำพัง แต่เป็นปัญหาของชุมชนและสังคมที่ต้องร่วมกันแก้ปัญหา อีกทั้ง ความรุนแรงในครอบครัวยังทำให้ประเทศต้องสูญเสียศักยภาพมนุษย์ในการพัฒนาประเทศ ในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญของสังคมและประเทศชาติ หากทรัพยากรมนุษย์ไร้ คุณภาพ มีทัศนคติรุนแรง ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้คนในสังคมขาดคุณภาพชีวิตที่ดี และ เป็นอุปสรรคในการพัฒนาสังคมอีกด้วย

แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้มีผู้เสนอแนวทางการแก้ปัญหา โดยพิจารณาจากปัญหาที่ เกิดขึ้นไว้หลายแนวทางด้วยกัน ปกรณ์ มณีปกรณ์ (2550 : 209-221) ได้กล่าวถึงมาตรการป้องกันและ คัดกรองแก้ไขด้านสังคมจิตวิทยา (Psychosocial Intervention) ในระดับทุติยภูมิ (Secondary Intervention) เป็นมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้นหรือหากเกิดความรุนแรงขึ้นก็ให้ได้รับความ ช่วยเหลือโดยเร็ว 11 มาตรการดังนี้

1) การสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยสร้างความสัมพันธ์ภายใน ชุมชน และร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

(1) การสำรวจครอบครัวที่เสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรง

- (2) การสำรวจเด็กที่อาจถูกทารุณกรรม
- (3) การจัดอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังปัญหา เข้าแทรกแซงเพื่อหยุดยั้งการกระทำความรุนแรง แจ้งเหตุต่อหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลโดยตรง ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นให้คำแนะนำและส่งต่อในรายที่มีความรุนแรง
- (4) การใช้กระบวนการควบคุมทางสังคม โดยให้บุคคลเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือองค์การทางสังคม เพื่อให้บรรทัดฐานของกลุ่มหรือองค์การทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมคน นอกจากนี้ควรสร้างความผูกพันทางสังคมไม่ว่าจะเป็นการกิจกรรมและกระตุ้นให้สมาชิกขององค์การได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ
- (5) การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เฉพาะ โดยกระจายในทุกจังหวัดทั่วประเทศและมีการดำเนินงานแบบครบวงจร (One Stop Service) ตั้งแต่รับแจ้งเรื่อง ให้คำปรึกษา ให้การช่วยเหลือ ให้ที่พักตลอดจนการบำบัดและฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ และประสานงานหรือส่งต่อให้กับหน่วยงานอื่น
- (6) การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การต่าง ๆ ที่ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้หญิงและเด็กที่เผชิญปัญหา เช่น องค์กรท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ องค์กรเอกชน
- (7) การสนับสนุนสถาบันการศึกษาในการผลิตบุคลากรด้านจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์จิตแพทย์ เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการให้คำปรึกษา แนะนำ บำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง รวมทั้งผู้กระทำความรุนแรง
- (8) การพัฒนาระบบการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ให้มีความละเอียดอ่อนต่อมิติหญิงชายและไวต่อปัญหา มีทักษะในการระบุได้ว่าเป็นกรณีที่เกิดจากความรุนแรง รวมทั้งจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และมีทักษะในการจัดการอย่างเหมาะสม
- (9) การกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้สังคมตระหนักถึงหน้าที่ในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยรณรงค์ผลักดันเพื่อให้สังคมยอมรับว่า ความรุนแรงในครอบครัวมิใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของสังคม
- (10) การรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อยุติความรุนแรงและมุ่งเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัว
- (11) การรณรงค์ต่อต้านความรุนแรงที่มีต่อผู้หญิงและเด็กทุกรูปแบบผ่านสื่อ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและช่วยสอดส่องดูแลเพื่อร่วมกันขจัดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
- (12) การให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนะนำเผยแพร่แหล่งบริการให้ความช่วยเหลือทางสังคม ให้ข้อมูลทางเลือกในการแก้ปัญหา
- (13) การจัดบริการให้คำแนะนำปรึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาครอบครัวปัญหาระหว่างสามีภรรยา ปัญหาการเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

มาตรการเหล่านี้จะส่งเสริมให้การป้องกันและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ตั้งแต่ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสหวิชาชีพ องค์กรเอกชน ตำรวจ พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา สำนักงานพัฒนาชุมชนและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้เกิดเป็นกลไกประสานงานให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และเกิดความพร้อมในด้านต่าง ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านการสนับสนุนการฝึกอบรม และด้านกฎหมาย เป็นต้น

กลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนจำนวนหลายฉบับ อาทิอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) รัฐมีหน้าที่จะต้องส่งเสริมความเสมอภาคของสตรีในทุก ๆ ด้านของชีวิต อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ซึ่งไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม โดยการประกันสิทธิเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และสิทธิคนพิการ ซึ่งรวมถึงเด็กและคนพิการที่เป็นสมาชิกในครอบครัวด้วย ในปี พ.ศ. 2548 องค์การอนามัยโลกได้ให้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมส่งเสริมสุขภาพโลก ครั้งที่ 6 ซึ่งที่ประชุมได้รับรองกฎบัตรกรุงเทพเพื่อการส่งเสริมสุขภาพโลก (Bangkok Charter for Health Promotion in a Globalized Wor) ซึ่งระบุถึงวาระสำคัญในงานสร้างเสริมสุขภาพของโลก กล่าวคือ ความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวและชีวิตคู่ เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญยิ่ง อันเกิดจากเงื่อนไขของความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2562 : 17) ทำให้มีผลผูกพันให้ทั้งรัฐและฝ่ายนิติบัญญัติ รับที่จะนำบทบัญญัติในอนุสัญญามาใช้ในประเทศ

รัฐและฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ขึ้น ซึ่งตัวกฎหมายได้กำหนดฐานความผิดอาญา จึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการลดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ที่ต้องการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีโอกาสกลับตัวและไม่กระทำความผิดซ้ำ อีกทั้งอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบัน ไม่มีการบัญญัติถึงการบูรณาการความร่วมมือในการแก้ปัญหา ประกอบกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 ได้กำหนดให้เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม รวมทั้ง คุ้มครองป้องกันบุคคลในครอบครัวจากการกระทำความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และกำหนดให้มีการบำบัด พ้นฟู และเยียวยาผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

จากกรณีดังกล่าวจึงนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายใหม่นั้นคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ต้องการจะปิดช่องว่างของกฎหมายฉบับเดิม โดยยกเลิกความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่สามารถยอมความได้ แต่ให้มาใช้เป็นคดีอาญาและดำเนินการควบคุมไปกับการคุ้มครองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำความรุนแรงซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดความเกรงกลัวและยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำ (วนิดา อินทรอำนวย, 2562 : ออนไลน์) แต่ปัจจุบันพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ถูกพักใช้และขยายกำหนดเวลาในการมีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวออกไป เนื่องจากหากมีการใช้บังคับตามกำหนดเวลาเดิมในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมด้านบุคลากรและขั้นตอนการปฏิบัติอาจเกิดผลร้ายต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง และให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพในครอบครัวฉบับเดิมมาใช้บังคับต่อไปก่อนเป็นการชั่วคราว โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 มีสาระสำคัญในสร้างกลไกการทำงาน 3 ระดับ ได้แก่

1. คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว เป็นกลไกระดับชาติมีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนหลัก
2. ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวในระดับจังหวัด เป็นกลไกระดับจังหวัด ทำหน้าที่ในการดำเนินงานตามแนวทางของกลไกระดับชาติ เป็นศูนย์กลางของการให้ความช่วยเหลือ การระดมความคิดเห็น การพัฒนาบุคลากรในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพ
3. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นกลไกระดับพื้นที่ เป็นองค์กรภาคประชาชนเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว พร้อมทั้งกำหนดกระบวนการในการดำเนินการพัฒนาสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง และคุ้มครองสถาบันครอบครัวจากความรุนแรง โดยใช้กระบวนการประชาคมขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน (ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์, 2563 : 11)

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หรือ ศพค. นั้น กฎหมายได้กำหนดว่า องค์กรเอกชนใดที่มีวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจขอจดทะเบียนเป็นศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งเรียกย่อว่า "ศพค" ทั้งนี้ กำหนดให้ ศพค. อาจยื่นคำขอเพื่อให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาให้การช่วยเหลือหรือการสนับสนุนด้านการเงิน ด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ ด้านพัฒนาบุคลากรหรือด้านอื่นใด โดยการยื่นคำขอรับการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนดังกล่าว ให้เป็นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด

ทั้งนี้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดกลไกการขับเคลื่อนไว้ในนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564 ไว้ดังนี้

1. กลไกระดับนโยบาย ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ (กยค.) มีหน้าที่กำกับ และกำหนดทิศทางการพัฒนาครอบครัว และ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว (กสค.) มีหน้าที่ติดตาม สนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว

2. กลไกส่วนกลาง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและวิจัย

3. กลไกระดับจังหวัด ได้แก่ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวจังหวัด และ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวกรุงเทพมหานคร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กลไกภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่ายรวมถึงทีมพี่เลี้ยงด้านครอบครัวในระดับจังหวัด

4. กลไกระดับพื้นที่ ได้แก่

4.1 อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกหลักในพื้นที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวในชุมชน

4.2 คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวในชุมชน เป็นกลไกหลักในพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและเครือข่ายอื่น ๆ ในระดับตำบล

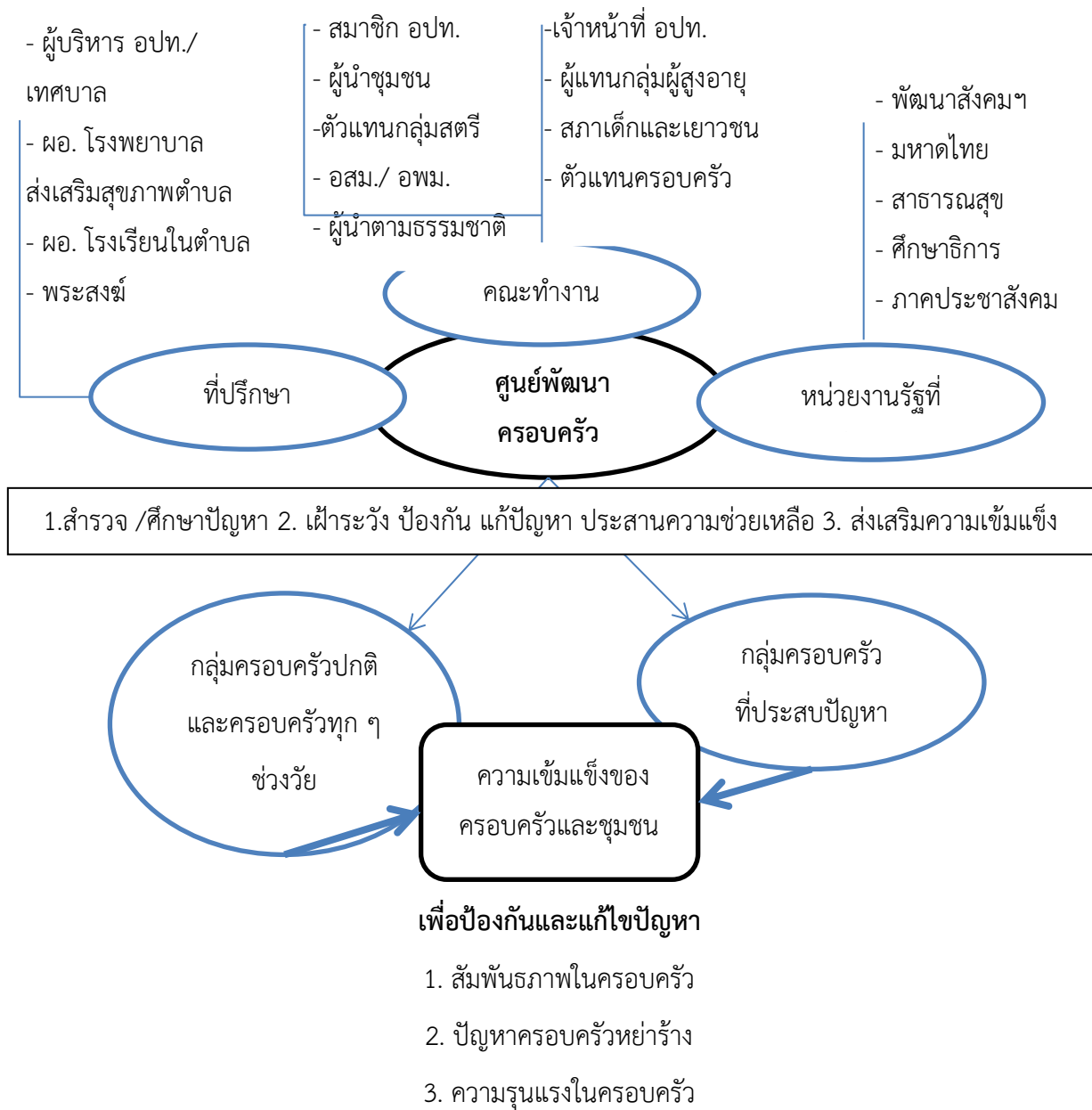
4.3 อาสาสมัครในพื้นที่ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมช่วยเหลือคนพิการ (อพมก.)

4.4 กลไกภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่าย รวมถึงทีมพี่เลี้ยงด้านครอบครัวในระดับพื้นที่

4.5 คณะอนุกรรมการพัฒนาชุมชนและครอบครัวในเขตเมือง

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นองค์กรภาคประชาชน จะถูกแต่งตั้งขึ้นโดยคำสั่งของกลไกระดับจังหวัดคือ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว มีการบริหารจัดการในรูปของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบไปด้วยตัวแทนองค์กร กลุ่ม เครือข่ายครอบครัวในชุมชนเป็นสมาชิก โดยการส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ อาทิ บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น โดยหลักการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้แก่ 1. ใช้กระบวนการประชาคมเป็นกลไกในการดำเนินงาน 2. ประสานเครือข่ายครอบครัว

หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่ 3. ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และ 4. รายงานผลการดำเนินงาน ต่อศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนระดับประเทศ ซึ่งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะประกอบไปด้วยสมาชิก ครอบครัวในทุกช่วงวัย และทุกสภาพปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตั้งแต่กลุ่มเด็ก เยาวชน ก่อนสมรส หรือกลุ่มที่คาดว่าจะมีการใช้ชีวิตคู่ กลุ่มครอบครัวที่เตรียมพร้อมเป็นพ่อแม่มือใหม่ หรือครอบครัวที่มีบุตร หลาน อายุ 0 - 5 ปี กลุ่มครอบครัวปกติ หรือครอบครัวที่มีบุตรหลานที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น อายุ 12 - 18 ปี กลุ่ม ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สูงอายุ กลุ่มครอบครัวที่ประสบปัญหาครอบครัว ปัญหาทางสังคม หรือ ความเดือดร้อนด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตครอบครัว (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563 : 7) จึงสามารถสรุปโครงสร้างของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ที่เป็นกลไกหลักระดับพื้นที่ใน การในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัวที่ประสบปัญหา ความรุนแรง และปัญหาสังคมในทุกด้านดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ดัดแปลงจาก “โครงสร้างของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, (2563 : 9) คู่มือจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.), กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ทั้งนี้ สิ่งสำคัญในการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักการในการดำเนินงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) คือการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งการสร้างกลไกในระดับพื้นที่จำเป็นต้องเป็นการพัฒนาครอบครัวในพื้นที่ให้เชื่อมโยงกัน มีการจัดทำแผนชุมชนเข้มแข็ง และมีการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้นำชุมชน และสร้างกลไกกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจัง

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

การสร้างกลไกกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับปฐมภูมินั้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือการเสริมสร้างความสามารถชุมชน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการทั้งภาครัฐ/ภาคเอกชนและแหล่งสนับสนุนต่าง ๆ ในชุมชนที่จะมีบทบาทในการช่วยป้องกันหรือลดความรุนแรงในครอบครัวที่จะเกิดขึ้นได้ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ พชรินทร์ นินจันทร์ และคณะ (2554 : 444-462) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว และได้ข้อสรุปเป็นประเด็นสำคัญการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไว้ดังนี้ 1) การขับเคลื่อนชุมชนนั้นต้องการการจัดกระทำในหลายด้าน เป้าหมายที่จะต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็มีหลายระดับด้วยกันตั้งแต่ ระดับบุคคล ครอบครัว เพื่อนบ้าน สถาบันทางสังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชนกฎระเบียบต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ 2) เพื่อที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนจำเป็นต้องกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาผู้นำ ประเมินความสามารถของชุมชน สนับสนุนกลยุทธ์ที่จะใช้ในการขับเคลื่อนชุมชน และ 3) ความพยายามในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของแหล่งสนับสนุนต่างๆ ในชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวที่ พชรินทร์ นินจันทร์ และคณะ ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1) การประเมินชุมชนและการเสริมสร้างความตระหนัก ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การสำรวจ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (key Persons)

2) การสร้างเครือข่าย ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การอภิปรายในประเด็นมายาคติเกี่ยวกับหญิงชาย การเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรในทีมสุขภาพในชุมชน การอบรมเครือข่ายที่อยู่ในชุมชน เช่น อบรมวิธีการไกล่เกลี่ยฯ

3) ปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ เฝ้าระวัง การไกล่เกลี่ย การส่งต่อ การให้คำปรึกษาครอบครัวและรายบุคคล การบำบัดเพื่อลด ละเลิกการดื่มสุราและการใช้สารเสพติด

4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของปฏิบัติการต่างๆ ได้แก่ การประชุมปรึกษากรณีปัญหา (Case Conference) การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงาน การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการต่าง ๆ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การเพิ่มพูนความสามารถเป็นระยะๆ

ทั้งนี้ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวตามที่กล่าวมาข้างต้น ควรนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ดัดแปลงจาก “กลยุทธ์ที่ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวแต่ละขั้นตอน” พัทธรินทร์ นินจันทร์, 2554 : 444-462

ขั้นตอน	รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	กลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
ขั้นตอนที่ 1: การประเมินชุมชน และสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น	- การสร้างสัมพันธ์ภาพ - การสำรวจ - การรณรงค์ - การสนทนากลุ่ม (Focus Group) - การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (key Persons)	1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของคนในชุมชน 2. เพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวให้แก่คนชุมชนในวงกว้าง ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)
ขั้นตอนที่ 2 : การสร้างเครือข่าย	- การอบรมให้ความรู้ - การอภิปรายในประเด็นมายาคติเกี่ยวกับหญิงชาย - การเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรในทีมสุขภาพในชุมชน - การอบรมเครือข่ายที่อยู่ในชุมชน เช่น อบรมวิธีการไกล่เกลี่ยฯ	1. เป็นขั้นตอนที่จะกระตุ้นและสนับสนุนสมาชิกในชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้คิดพิจารณาถึงสิ่งที่จะต้องกระทำ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อปกป้องสิทธิของเด็กและสตรีในชุมชน 2. สมาชิกในชุมชนจะต้องร่วมมือร่วมใจเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคลและเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

ขั้นตอนที่ 3: การปฏิบัติ การป้องกันความรุนแรง ในครอบครัว	- เผื่อระวัง - การไกล่เกลี่ย - การส่งต่อ - การให้คำปรึกษาครอบครัวและรายบุคคล - การบำบัดเพื่อลด ละเลิกการดื่มสุราและการใช้สารเสพติด	ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวของบุคคลในชุมชน
ขั้นตอนที่ 4: การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการ ปฏิบัติการต่างๆ	- การประชุมปรึกษากรณีปัญหา (Case Conference) - การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงาน - การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการต่าง ๆ - การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน - การเพิ่มพูนความสามารถเป็นระยะๆ	ขั้นตอนนี้เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อให้ปฏิบัติการนี้คงอยู่พัฒนาและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

สรุป

ความรุนแรงในครอบครัวมิได้เป็นเพียงปัญหาของครอบครัวหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นปัญหาของชุมชนและสังคม เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดมาในครอบครัวที่มีพื้นฐานรุนแรง จะส่งผลให้ทรัพยากรมนุษย์มีทัศนคติรุนแรง ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาเป็นส่วนใหญ่ มีแนวโน้มก่ออาชญากรรม ทำให้คนในสังคมขาดคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นอุปสรรคในการพัฒนาสังคม อีกทั้งยังทำให้ประเทศสูญเสียศักยภาพในการพัฒนาในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาสังคม ชุมชนเป็นหน่วยที่ใกล้ชิดหน่วยครอบครัวมากที่สุด ชุมชนจึงต้องเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้นหรือหากเกิดความรุนแรงขึ้นก็ให้ได้รับความช่วยเหลือโดยเร็ว โดยความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ นำโดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้สร้างกลไกในการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชน ในรูปของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ ตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางและกลไกในการเผื่อระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา

ให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว เพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ซึ่งแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ควรนำกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว 4 ขั้นตอนมาปรับใช้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินชุมชนและการเสริมสร้างความตระหนัก เป็นขั้นตอนของการการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและเพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว โดยการสำรวจ การสนทนากลุ่ม การสร้างสัมพันธภาพ การรณรงค์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่จะกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อปกป้องสิทธิของเด็กและสตรีในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะต้องร่วมมือร่วมใจเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคลและเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การอภิปรายในประเด็นมายาคติเกี่ยวกับหญิงชาย การอบรมเครือข่ายในชุมชน เช่น อบรมวิธีการไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนที่ 3 ปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวของบุคคลในชุมชน ได้แก่ การเฝ้าระวัง การให้คำปรึกษาครอบครัวและรายบุคคล การไกล่เกลี่ย การส่งต่อ การบำบัดเพื่อลด ละเลิกการดื่มสุราและการใช้สารเสพติด

ขั้นตอนที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของปฏิบัติการต่างๆ ขั้นตอนนี้เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อให้ปฏิบัติการนี้คงอยู่ พัฒนาและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การประชุมปรึกษาหารือปัญหา (การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงาน การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการต่าง ๆ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การเพิ่มพูนความสามารถเป็นระยะๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564*. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2563). *คู่มือจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)*. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ปกรณั มณีปกรณั. (2550). ความรุนแรงในครอบครัว: มาตรการป้องกันและคุ้มครองแก้ไขด้านสังคมจิตวิทยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 15 (23-24), 209-221.
- พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ. (2554). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว. *วารสารรามายิตยบาลสาร*. 17 (3), 444-462.
- วนิดา อินทรอำนวย. (2562). กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา : <https://www.parliament.go.th/>.

- ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์. (2563). *ความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุกัญญา สดศรี. (2561). ปัญหาการใช้ความรุนแรงของครอบครัวในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 6 (ฉบับพิเศษ), 600-609.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). เปิดตัว "คู่มือชุมชนปลอดภัย" ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา : <https://www.thaihealth.or.th/>.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่าง ชุ่มชื้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่นเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Roi Kaensarn Acadami ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Roi Kaensarn Academi โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้งบทความที่เขียนส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

5) กรอบแนวคิดในการวิจัย

6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่าง ชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของ ผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้ เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

	↑ 1. นิ้ว ← 1 นิ้ว ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt) Articles English (14 pt) ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt) หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt) Name - Surname of Article author (12 pt) Agency (12 pt) E-mail (12 pt) *****	ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)
	บทคัดย่อ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน 350 คำ) คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt) Abstract (14 pt) (12 pt ไม่เกิน 350 คำ)..... Keywords : 3-5 words (12 pt) บทนำ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ..... เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ..... สรุป (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ..... เอกสารอ้างอิง (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ..... 	
	1 นิ้ว ↓	

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ขลิท ประภาวนนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*.

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url

เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/ WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม*. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสารประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมณานิมิตร. กรุงเทพมหานคร: พิสูจน์การพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosophy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Roi Kaensarn Acadami เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มกราคม)
- ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
- ฉบับที่ 3 มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
- ฉบับที่ 4 เมษายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
- ฉบับที่ 5 พฤษภาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤษภาคม)
- ฉบับที่ 6 มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
- ฉบับที่ 7 กรกฎาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กรกฎาคม)
- ฉบับที่ 8 สิงหาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
- ฉบับที่ 9 กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
- ฉบับที่ 10 ตุลาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
- ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤศจิกายน)
- ฉบับที่ 12 ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก
Journal of Roi Kaensarn Acadami

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

E-Mail : โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Roi Kaensarn Acadami

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Roi Kaensarn Acadami

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail :

ลงชื่อ.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

(.....)

คำบารุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Roi Kaensarn Acadami

เรียน บรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami

ตามที่ ข้าพเจ้า.....
ได้ส่งบทความเรื่อง.....
.....
.....
.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Roi Kaensarn Acadami

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Roi Kaensarn Acadami ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่าน ขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

.....
(.....)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

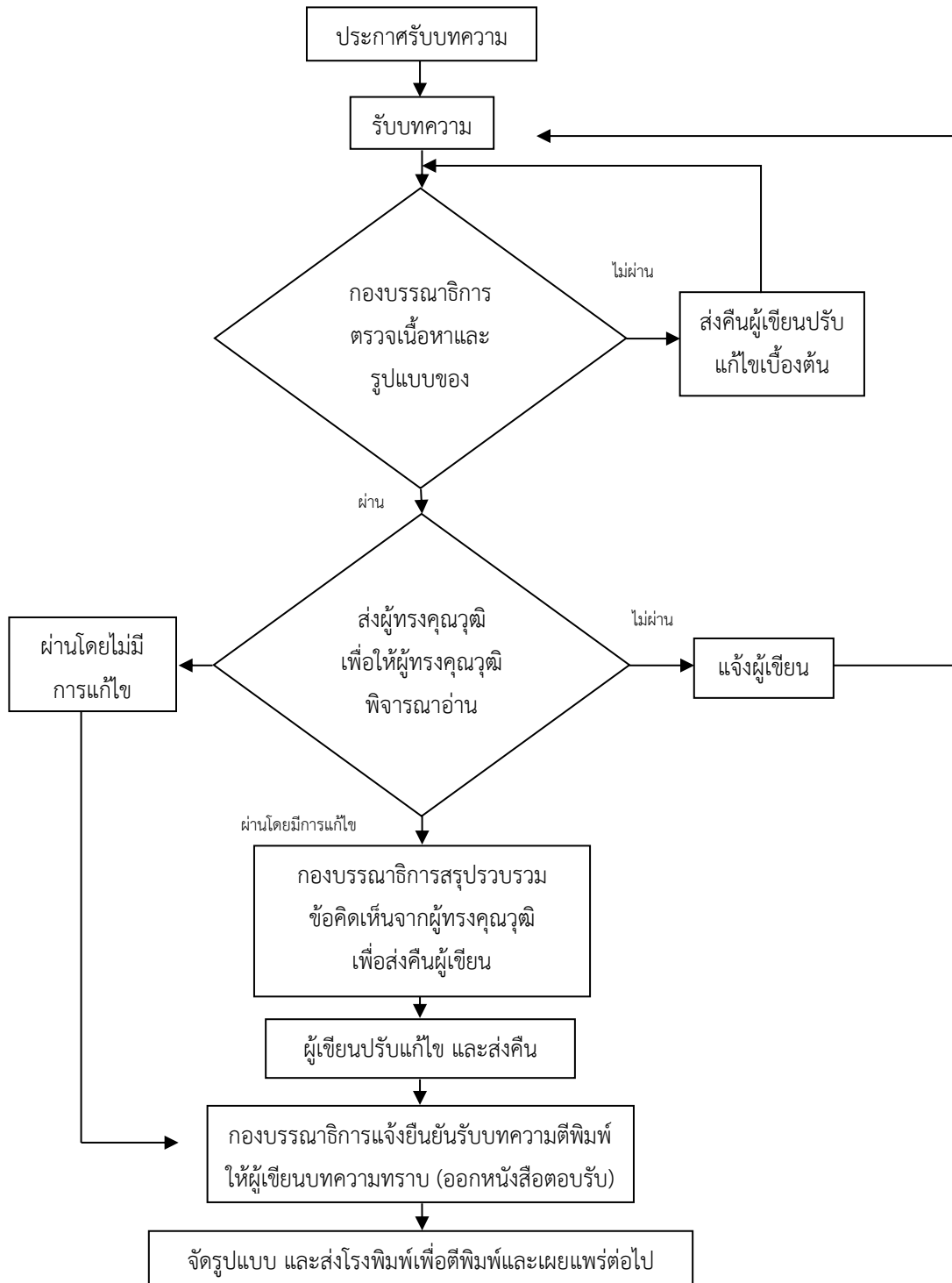
ID : Line

E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์ Journal of Roi Kaensarn Acadami

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้าง

ถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์
ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงาน
ชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.
2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.
3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.
4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).
5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.
6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.
7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.
2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.
3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.
4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.
5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.
6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.
7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.
8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as ‘the revoked article’.

Duties of Reviewers

1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper’s author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper’s contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บกก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRkSA/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

